

Móricz Zsigmond

Az asszony beleszól

1

Olyan volt, mint egy periszkóp. Ahogy karcún, szökén, kicsit túl fiatalosan kiemelkedett az élet hullámaiból, az volt egyetlen rendeltetése, hogy mindent megnézzen.

Most, hogy becsöngetett a kapun, egyéb okosat nem látván, felpillantott az égre.

Már régen nem látta az eget. Felnevetett: úgy tűnt fel neki e pillanatban, mint valami anakronizmus. Olyan volt ez az ég itt Budapest felett, éjfél után fél kettőkor, mint otthon gyermekkorában és diákkorában, mikor a csillagképleteket tanulta. A mitológia beszél így az égről. Különös, hogy az ég mennyire kiment a divatból... Nem is csoda, az ember megunja azt, amin nem változtathat. Ezek a házak is divatjamúlt szörnyetegek, mintha az óvilág ittmaradt masztodonjai volnának, csupa reneszánsz-törmelék, malterből és gipszből... Még az Óriás utcában most is van egy „szobrász”-műhely, annak az udvarára néha benéz, ha arra megy, a század elejéről ittmaradt gipsz házornamensek hevernek ott nagy tömegben. Már azok nem kerültek falra. S többet nem is főgnak, mert most a skatulyaépítészet kezdődik Pesten is... Ja igaz, az ég... Most hirtelen valami óriási burának látta, nagyszerű selyemburának, amely át van szurkálva tüvel, s az apró nyílásokon valami túlvilági fény fényesedik neki, mint a színpadi körfüggönyökön át a reflektor fénye.

Újra nevetett, mert fiatal volt, és egészséges, és jól ment neki ebben a furcsa, komisz világban; sikerei voltak, és így volt kedve elcsodálkozni azon is, hogy az ősi látványosság így átalakult benne. Még mikor kezdte fogalmazni magában a képet, mást akart mondani: azt, hogy olyan, mint egy sátor. De ő már nem volt pusztai sátorlakó, ő főbérlő volt ebben a házban az Üllői út végén. Egy cserkész inkább mondhatná sáturnak. Őnála viszont az csak játék volt a szavakkal. Ő már tudta, hogy a véges, de határtalan tér a Természet laboratóriuma, ahol kísérletek folynak, mint a mikrokozmoszokban, az ember mécses-életének körében, itt például Budapesten ma, 1933. március 28-án.

Valaki megállott mellette, s igen kicsit és fanyarul, de megemelte a kalapját.

Odapillantott, ki lehet ez a szokatlanul udvarias úr, hiszen a pesti bérházak lakói úgy élnek egy más mellett, mintha vadidegenek, más nemzetbeliek, sőt más égitestek lakói volnának. Nagyon megemelte a kalapját, s meg is hajlott hozzá, mert igen jó nevelést kapott otthon az alig kispolgári lakásban, édesanyja ezzel pótolta az apa kismesteri állapotát.

- Jó estéket kívánok - szólt szokása szerint kicsit viccesen.

- Jó estét - mondta az idegen. - Már tetszett csengetni?

- Igen, már csengettem, de az öreg Cerberus mélyen alszik.

Ezzel még egyszer megnyomta a csengő kis fehér gombját. Hallgattak, és igyekeztek egymásra nem nézni, kötelező figyelemből. Ki szereti azt, ha a másik erősen ránéz?

Most arra gondolt, hogy milyen furcsa: a világon a legtermészetesebb dolog, hogy ez az úr magyarul beszél. Ahogy ránézett, nem látott rajta semmit, ami erre kötelezné. Ha Bécsben állott volna meg mellette, németül szólana. Az egész megjelenése olyan volt, hogy éppen úgy találkozhatna vele Bécsben vagy akárhol. Vajon, aki németül beszél, annak német gondolatai vannak? Úgy érti, hogy két német hasonló helyzetben valami speciális németet gondol?... Vagy a beszéd csak olyan, mint a ruha, amit fel lehet venni s ki lehet cserélni, a lényeg, a gondolat, az emberi lét, az nem változik? Az úr németül is pont ennyit kérdett volna, hogy: már tetszett csengetni?... Hát persze. Mit is kérhetne mást.

- Az eget nézem - mondta szokott közvetlenségével, de mentegetőzve, hogy újra felpillantott az égre, s röstellte magát ezért a gyerekeségért az idegen úr előtt, aki nála sokkal öregebb volt és sokkal elnyűttebb, biztosan rosszul megy neki.

Az idegen is felnézett az égre.

Az ég igen nagy volt, mert az Üllői út ezen a tájon jó széles és szemben a klinika épülete felett óriási nagy darab látszott belőle. Jobbra a Ludovika-kert fái elmosódtak az utcai világítás bizonytalan sárgaságában, az utcai lámpák szinte elvesztek ebben a nagy, világos tavaszi éjszakában.

- Szép tiszta - mondta az idegen.

Neki is épp ez volt a gondolata. Szép tiszta az ég. Semmi felhő nem volt rajta, s a rengeteg csillag hunyorogva pislogott.

- Könnyű az égnek - mondta az idegen -, de mi itt a földön.

- Hát persze.

Elmosolyodtak. Itt a földön nagyon különös dolgok vannak most. Könnyű az égnek. Ott az van, ami ezer év előtt volt, vagy tízezer, százezer év előtt, millió év előtt.

- De itt a földön egy év is sok.

- Nagyon lerongyolódtunk.

Szerette volna megtudni, ki ez az úr, hol lakik a házban, melyik lakásban. Nem ismerte, tehát biztosan az első udvarban lakik, nagy lakásban. Téli bunda volt rajta, nagy városi bunda, de a nyakán a prém kissé kopaszodik. A hátsó udvarban már mindenkit ismer, de az első udvar nagy lakásait csak névleg. Próbálta beosztani, s az volt az érzése, hogy az idegen, az Flemming, a pipereszappan-gyáros. Első emelet hat. Ez a legnagyobb lakás, hat szoba.

- Jó soká jön a házmester. Ebben demokrata. Nem ismeri fel a csengetésről, ki akar bemenni.

Az idegen úr ránézett s elmosolyodott. A fiatal élenkség ragályos volt. Nem lehet annak ellenállni, ahogy ő vékony kis sétapálcáját lóbálja s könnyű lábain inog.

Vajon honnan jön ilyen későn? Talán mulatott s egy kis bor van benne, azért ilyen udvarias.

Belekapaszkodott abba a szóba, hogy „nagyon lerongyolódtunk” s vakmerően azt mondta:

- Az emberek leszoknak a mosdásról is.

Az idegen felnézett s újra felmosolygott.

- De mennyire - mondta.

Tehát tényleg a pipereszappan-gyáros.

- A drogistáknak rosszul megy - támadott tovább -, hallom, Vérey is inzolvens.

Vérey Budapest legismertebb drogista üzlete. Éppen ma hallotta, hogy fizetéképtelen lett, s nagy szenzáció lesz holnap, ha megjelenik a lapban. Mindenki ismeri, mert nem lehet elbújni a Vérey-cég óriási hirdetései elől. Ott orcátlankodnak azok minden hirdetőtáblán. A külvárosban éppen úgy, mint a Belváros világítóoszlopain, s a lapok hirdetési rovatában. Egyetlen cég volt, amelyik még ma sem szüntette be a hirdetéseit.

Az idegen úr elmosolyodott, s kitérően azt mondta:

- Ma mindenki inzolvens, a sarki kávéházban még két évvel ezelőtt reggel ötig mulattak, ma már be van csukva, pedig alig múlt éjfél... Nincs vendég...

- Pedig ez egy demokrata kávéház - nevetett rá -, a FRADI-ban a főhadnagy és a sofőr egymás mellett ül ... Azért Vérey nemigen járt ide...

A házmester ebben a pillanatban kinyitotta a kaput, s az idegen ezt felhasználta, hogy ne kelljen válaszolnia. Megemelte a kalapját, és korát megillető elsőbbséggel belépett a ház sötétjébe.

Odaadták a morózus házfelügyelőnek az obulusokat, s az idegen sietve ment fel az első lépcsőn, ő pedig az udvar homályában lógott a hátsó lépcső felé. Neki ez rövidebb út volt, mintha körülmegy az első udvar folyosóin, bár arra is mehetett volna.

A hátsó lépcső vak volt, csak egy petróleumlámpa világította meg. Az első lépcső sem volt nagyon világos, csak minden második emeleten égett egy gyenge villanykörte. A házmester fizette a lépcsőházi világítást, hát spórolt. Lift a házban nem volt. Egyáltalán nagyon szegényes külvárosi ház volt ez, cifra és barátságtalan, de olcsóbbak voltak a lakások, s jó helyen volt a ház. Ha kilépett a lakó, azt hihette, hogy valami villanegyedben lakik, mert itt voltak a régi botanikuskert fái még s a tér is nagy volt és tele fával. Csak akkor jöttek rá, hogy tömegnyomor részesei, ha bent voltak a házban, s a kapu becsukódott utánuk, mint valami börtön sötét vaskapuja.

Kétszer is megbotlott a kopott csigalépcsőn, míg felment. Az első emeleten megint volt egy kis petróleumlámpa, mint a falusi istállólámpák, de feljebb már semmi sem világított. Kicsit büszke volt, hogy ilyen előkelő emeleten lakik, címbemondásnál jól lehetett vele operálni, első emelet huszonhat. Nevetve bújt be az összekötő folyosóba, ahol olyan cűg volt, majd elvitte.

Az ő lakása ott volt mindjárt az első fordulónál, sarkon, szemben a hátsó udvar bús kikötőjében. Két ablak világított át halványan a vászonfüggönyön. Az asszonyka már úgy látszik az alkóvban van, de ébren kell lennie, ha az éjjeli lámpa még mindig ég.

Míg a kulcsot kikereste, elpillantott a hátsó udvaron. Ott már kivétel nélkül minden ablak sötét volt. Már aludt a sok szegény ember. Mindenki pihent, kipihente a napi fáradalmakat, s építette holnapra magát a még nagyobb bajokra, mert a tegnappal nincs semmi baj, csak a holnap... Az a keserves...

2

Benyitott a parányi kis előszobába, ami annyi volt, mint egy szemétláda. Bezárta maga után az ajtót gondosan, a reteszt is rátolta, most aztán igazán úgy érezte, mintha börtönben volna. A boldogság börtönében.

- Maga még nem alszik?... szivikém... hogy van, kis szívem?

- Hol van ilyen soká?

- De mért nem alszik?

- Tudja, hogy nem tudok aludni, míg haza nem jön.

- Hát ez rettenetes, erről le kell szokni - s ráborult az édes kis asszonykára, az ő saját külön kincsére, aki itt várja őt éjfél után fél kettőig, mikor már a kávéházak is bezártak itt a külső tájon, vendég hiányában, be sem várva a zárórát. És ez itt vár, ez a kis édes.

Hosszú karjaival át- és átfonta és összecsókolta a jó meleget.

- Óriási szenzációk vannak - mondta a fülébe. - Nem jöhettek hamarabb, egyszerre két gyilkosságban is dolgozom.

Az asszonyka felkelt, papucsot húzott, hálóköpenyt vett vékony ingére, a felselyem ingre, amiben közben remekül meglátszottak a kupolái.

- Maradjon csak nyugodtan az ágyban, majd én körülnézek, mit lelek enni.

- Nagyon éhes?

- Eléggé.

- Mindjárt behozom az ételt, addig ne haljon meg.

- Még meghül, ki ne menjen.

De az asszonyka már ment kifelé, mint a kötelességteljesítés angyala, s voltaképp azért ment ki, hogy az ura fel ne gyújtsa az előszobában is a villanyt, óriásiak ezek a villanyszámlák.

- Megmelegítem?

- A, persze, tudja, hogy hidegen szeretem.

Az asszony ezt tudta, de nem hitte. Úgy gondolta, hogy az ura csak azért eszi hidegen a déli maradékot, hogy ne kelljen gázt gyújtani, mert az is gyilkos, a gázzámla; de ő nem bírta volna hidegen megenni azt a fagyos zsírt, úgyhogy sohasem bírta elfogadni az ura hideg vacsoráját egy kis huzalkodás nélkül. Pedig ez csakugyan hidegen szerette, megszokta otthon, ahol az édesanyjuk bizony sose kelt fel melegíteni ha a fiai későn jöttek haza. Sőt valami különös jóízt érzett, ha hidegen ette az ételt. Parasztösök igénytelensége volt benne.

Nagy tálcán volt előkészítve a paprikáskrumpli, savanyú uborka és a déli főtt tészta maradéka. Behozta tehát úgy, ahogy volt, s letette a szobában az asztalra.

A szoba mindjárt tele lett ételszaggal, s a férjecske, aki pompás fehér fogai közt csámcsogva majszolta az ételt, mindjárt el is sorolta a szenzációkat.

- Fene egye meg, az utolsó percben szól ez a Zurmüll: Borgödri, Borgödri... Borgödri nincs... Hol csavarognak az urak? A rendőrség telefonál, hogy valami úrinő leugrott a harmadik emeletről... fusson csak Vigh kérem... kérem Vigh legyen szíves... ez az állat sosincs, ez a

Borgödrri... kérem Vigh úr legyen szíves, tegye meg kérem... vegye fel a kabátját kérem, a sétatálcáját kérem, és fenntartok magának egy hasábot, de diktálja be telefonon, a frász ebbe a Borgödribe, hogy ez sosincs mikor kellene, kénytelen vagyok magát zavarni, kedves Vigh úr, ne vegye rossz néven kérem szépen...

Minden szónál nevetett, mert a dialóg sokkal rövidebben és az udvariassági fölöslegek nélkül folyt le, de Ilonkát azzal szokta szórakoztatni, hogy öngúnnal mindig úgy állította be magát, mint ahogy igazi meggyőződése szerint kellett volna, hogy beszéljenek vele... Ilonka nem volt egészen tisztában a dologgal, hogy is folyik le egy ilyen jelenet, mikor az éjjeli szerkesztő kikérget az éjszakába egy kollégát, azt, aki éppen jelen van, s számára nem lett volna különös, ha valóban a legnagyobb udvariassággal történik. Őt csak éppen annyi kapta meg, hogy egy úriasszony leugrott az emeletről.

- És miért? - kérdezte megborzongva s kimeredt szemmel. Imre nagy villa paprikáskrumplit nyomott fogai közé:

- Azt el fogja olvasni reggel, nem örültem meg, hogy elvegyem saját magam elől a sikert... Szenzációs és megrendítő... megjegyzem, hogy mikor én odaértem, az úriasszonyból már nem volt egyéb az udvar betonkockáin, csak egy körülbelül hetvenöt centiméter széles és körülbelül két és fél milliméter mélységű vértenger. Meg a házfelügyelő, aki fel volt háborodva, hogy mindenféle bestiák beszöknek a kapun aljas ürügyekkel, hogy az ismerősökhöz mennek, s ahelyett felszemtelenkednek a harmadik emeletre, hogy mire a kulcsot felakasztotta, már a zuhanás is megvolt. Maustot, maustot. Természetesen első dolgom volt felmenni az állítólagos ismerősökhöz, akik valóban távoli ismerősök voltak, s nem aludtak, mert azt tárgyalták, hogy fogalmuk sincs, hogy dr. Menczné mért éppen az ő házukat választotta ki, mikor egészen más kerületben lakik... Hát tudod, játék volt kiszedni, hogy az urával bajban volt az asszonyka, mióta a férj - elég helytelenül - tönkrement; a barátja, az pedig egy link alak... ahogy szokott... szóval holnap majd elolvasod... Borzasztó jól írtam meg, olyan pszichológiai regényt rögtönöztem, dialóg, összetűzés, a házmester nem akarja beereszteni, kitépi magát és örült módon rohan fel... Minden megvan, ami a Pesti Élet olvasóinak a reggeli kávé mellé szükséges, hogy egész nap örüljenek, hogy ők még élnek... Zur el volt ragadtatva, megkínált cigarettával s felolvasta telefonon Cónixnak...

- Kinek?

- Ja, újabban a főszerkesztőt nem hívjuk másképp, csak dr. Cónix - és jóízűen kacagott.

Mulatott rajta, hogy Ilonka még ma sem szokott hozzá ezekhez az éjjeli riportokhoz. Egy időben annyira a szívére vette, hogy nem is mondta el neki, vagy átalakította humoros esetekké. Neki már nem volt nagyobb élmény egy ilyen riport, mint a telekkönyvi betétszerkesztőnek a parasztnak veszekedése a telekdarabokon. Vagy a miniszteri irattárban az újonnan lejött akták tömege.

- A másik még mindig a kis kenyereslány, akit a jassz fiú dühében megfojtott, mert védte tőle az erényét... Tudja, a Nap utcában a Nap és Éj garniban jutott eszébe védeni az ártatlanságát... Óriási szenzik derültek ki a külvárosi éjszakáról. Barátom, megtaláltam a kislány naplóját, hallatlan, mik vannak egy kis kenyereslányban. Hogy készül az életre. Három címet adtam neki, egyik remekebb, mint a másik. Az öreg direkt megdicsért. Nem Zur, hanem a segédszerkesztő.

A paprikáskrumpli úgy elfogyott a tálból, mintha valami nagyszerű ingyencsiga lett volna.

Az asszonyka éppen olyan borzalommal hallgatta a történeteket, amilyen iszonyattal látta, hogy harsog az ura foga alatt a savanyú ugorka.

De a fiú roppant vidám volt, és tele volt örömmel, hogy az összes lapot lefőzte már harmadik napja.

- Az öreg megdicsért. Direkt megdicsért - ismételte.

Ez ugyan alig volt valószínű, mert „az öreg” az a segédszerkesztő volt, mindennapi referádájának tengeri kigyója, kemény katonaember, aki egy janicsár szívósságával préselte ki belőlük a napi csodákat.

- Más időkben, barátom, fizetésemelés lett volna belőle, de most persze boldog vagyok, hogy engem most már egész biztos, hogy nem fognak leépíteni. De a Borgödri bőrében nem szeretnék lenni. Cónix azt mondta, hogy csak fiatalokkal lehet dolgozni.

- Mert azoknak nem kell fizetni.

A férj úr nagyot nyelt:

- Ha elvégeztem volna az egyetemet, hogy a papáék boldogok legyenek, ma még ha állásom volna is, amire semmi kilátás, akkor se keresnék csak legfeljebb felényt, mint így...

Remek volt ma Borgödri meg Zurmüll, az éjjeli szerkesztő. Ez a Zur, az egy boldogtalan ember: tele van a lelke álmokkal és víziókkal, és tördelnie kell. Ilyen dolgokat produkál az élet. Költő a nyomdában. Az a csoda, hogy a lapban mégis benne van, amit beleírtak.

- Igaz, hogy sokszor kétszer is benne van.

- Na, ugye... - és nagyszerűen nevetett s a krumpli fénylett a kemény fogai közt... - Azt kérde ma éjjel Zur Borgödritől: „Látott már maga akasztást?” Azt mondja rá Borgödri: „Majd meg-nézem, mikor magát akasztják.” Nahát erre szegény Zur elsápad, és elmered szeme-szája, ilyet mondani, hogy őt akasztják... valaha... - Hogy mer maga ilyeneket kiejteni a száján? Vonja vissza. Nem tudja, hogy ez auspicium? Maga sötét alak...

És Imre kacagva hajítja le a fejét, még most is olyan mulatságosnak találja, amit látott.

- Vonja vissza, vonja vissza - kiabált rá. - Szüntesse meg ezt a jövendölést, vagy azt akarja, hogy életem meg legyen mérgezve? Napóleonnak megjövendölte egy cigányasszony a császárságot, és maga nekem a... a... borzasztó... Vonja vissza már...

Borgödri nem is nevetett, és ez volt a legjobb: ez nem szokott nevetni, ha viccet csinál, úgy tud jönni, menni pléhpfával, mintha nem is volna semmi jelentősége... De Zur egyre jobban követelte, hogy másítsa meg a jövendölését. Arra Borgödri leül az asztalához, és elkezd írni: egy ívet teleír, s akkor odaadja Pellének, hogy adja át Zurnak. Az íven ez volt:

„Végrehajtási Utasítás Zurmült Albert függesztési ügyében...” Én nem tudom a pontos szöveget, ahogy a legfelsőbb hatóság az akasztásra kiadja a rendeletet. Pontos külsőségek. Számok, évszámok, törve, ahogy a kir. ügyész szokta kapni...

Képzelheted, hogy szegény Zur megőrült, már az egész teste remegett és üvöltött és széttépte a papírt, és csak azért nem tépte szét Borgödrit, mert ez vaskos és erősebb nála. Így citerázni egy költő idegein.

Borgödri kimegy, s a legnagyobb nyugalommal végzi a dolgát. Ha az ajtó előtt el kellett mennie, mindig benézett s elkezdett suttogni, amit nem lehetett érteni, de úgy jött ki, mintha azt mondaná, hogy „akasztás... Zur...” Szegény Zur ezt nem heveri ki számtalan évig...

Ilonka szenvedélyesen vele nevetett, de borzongva nevetett s csodálkozott.

Neki egészen elképzelhetetlen volt az az egész élet, ami ott folyik a szerkesztőségben. Most ebben az éjjeli utáni órában csak úgy tudott Imrével együtt kacagni, hogy a lelke mélyén folyton azt érezte, hogy őrá is éppen olyan hatása volna ennek a viccnek, mint arra az érzékeny lelkű költőre. Hogy lehet az akasztással játszani? Mint a hóhérlegények. Egész megfázott tőle. De hát ezek folyton ilyen dolgokkal játszanak, ma minden hírlap csalásokkal, sikkasztásokkal, gyilkosságokkal van tele.

- Mert ezt szabad írni, de vannak földön és égen, amiket érinteni tilos - szólt Imre, s most olyan szorgalmasan dolgozott, hogy a száját nem tudta tovább egyébre használni.

- Engem naplopónak tartottak a barátaim, és ki tudott közülről már megházasodni!? Mind otthon van a család terhére, és savanyodnak, mint a vinkó.

- Na és maga felényiért ugyanannyit dolgozik, mint a kollégái dupla fizetésért.

- Ugyanannyit?... Kétszer annyit, háromszor annyit, tízszer annyit!... Mert bennem még van egy kis tűz, hálistennek, és nem nekik dolgozom, hanem magának! Mert csak a maga kedvéért dolgozom ennyire. Nem?

- Magának most kell keresni. Nincs nyugdíja.

- Legalább nem kell félni, hogy öregkoromra levonják.

Jóízűen nevetett és maga elé húzta a másik kis fehér tálat, amelyben a főtt tészta volt. Jó vastagon meghintette porcukorral a túrós csuszát, amely egy darabba fagyva, mint valami kémiai massa bújt meg a tálban s hozzáfogott villázni.

- Ezt így szeretem - szólt s betömött egy adagot a fogai részén. - Tudja, úgy szoktam rá, hogy nem akartam, hogy édesanyám éccaka felkeljen melegíteni... Nem volt itt senki hazulról?

- Nem.

- No, Vili, eljöhete többször is, magát szórakoztatni.

- Vili? Vili nem jön ingyen.

- Úgy.

Imre kicsit elhallgatott. Hogy ez az asszony milyen anyagias. De nem akart rossz hangulatot, hanem egy villát felmutatott:

- Ez a jó!

- Hát akkor csak egye - mondta az asszonyka, és borzongva húzta össze magán a köpenyét és elfordította a szemét a szörnyű látványról. - De azért csodálkozom, hogy tud ennyi gyilkosságot nézni.

Az emberke nagyra meresztette a szemét.

- Hogy tudok? De hisz ez óriási. A szemem előtt folyik le az egész világkavargás. Boldog vagyok, hogy láthatom.

- Hogy ölik egymást az emberek.

- Nem. Ellenkezőleg. Én teljes részvétellel vagyok minden boldogtalannal és szenvedővel szemben. De én egyebet látok benne. Itt most az egész világ szenvedő helyzetben van, kétségbeesett körülmények közt, momentán. Ez nem marad mindig így. Lesz idő, mikor az emberek csodálkozva emlékeznek vissza a mai napokra. Te Ilus, hát nem különös, hogy ma egyáltalán senkivel sem lehet találkozni, hogy rögtön ne a legkétségbeesettebb panaszokkal álljon elő? Isten bizony, én hetek óta nem hallottam bizakodó hangot, csak ma a szövetségi kapitányt...

- Ki az?

- Verőczey, a sporttudósítónk, a futballnál szövetségi kapitány. Arról beszélt, hogy meglesz a sportház. A régi lóversenytéren építik fel. Belekerül három- vagy ötmillióba, még kerékpálya is lesz. Óriási dolog.

Vidáman nevetett.

- De nem ez az óriási - evett tovább -, hanem az, hogy úgy beszél róla, ahogy csak békében beszélhettek valami fantasztikus szép tervről. Éppen mindenki arról ugatott, hogy az adók nem folynak be, a kormány nem tudja miből fizesse a tisztviselőket, hogy a vidéki városok csődbe kerülnek, hogy a dollár bedöglött. Amerika követi Európa sorsát, hogy a nyugdíjasok illetményét újra leszállítják, a tisztviselőknél a lakbért beolvasztották a fizetésbe, és evvel adókötelessé tették, és az állam evvel is nyert, és ilyeneket, hogy a legnagyobb cégek felborulnak, Vérey inzolvens, tudod mi az? Nahát és jön Verőczey, és úgy beszél az új sportpalotáról, mint egy szerelmes, hát nem nagyszerű ez?

- Mi a nagyszerű?

- Hát, Ilonka, szívem, az a nagyszerű - s nyelte a tésztát -, hogy még ma is vannak, akik hisznek... Én olyan boldog voltam, hogy tapsolni szerettem volna neki. Mi fogja megváltani az emberiséget, ha nem a hit? Ez a kolléga hisz a maga szakmájában.

Leverte a morzsákat a melléről és azt mondta:

- És én is hiszek. Hiszek barátom. Én tudom, hogy mindenki, aki ma megöli magát, egy perc alatt vállalkozna rá, hogy tovább éljen, csak kis reménye volna. Az az úriasszony mért ugrott le? Mert tönkrementek. Az a csirkefogó, aki megfojtotta ezt a kislányt, csodálatos dolgokat mondott nekem. Másfél év óta munkanélküli. El volt keseredve és akkor jön egy kislány, aki azt hiszi, hogy az ő kis erénye valami. Megölte dühében, mert ő már nem hisz. Ahogy a dühös ember egy hangyát eltapos, úgy rontott rá. Azt mondja, mit henceg, úgyis tönkremegy, ha nem ma, egy hét vagy egy év múlva, inkább haljon meg, míg boldog... Nem fantasztikus? Ilyet mond egy csirkefogó. Mondhatom, nagy iskola volt nekem.

- Én nem tudom, maga ezen minek örül.

- Annak, hogy ebbe a gazfickóba is van hit. Mert ez is hisz, ez a nyomorult. Hisz a tisztaságban és az erényben. Jobban hisz, mint a pap, aki prédikálja. Mert a pap is csak azon gondolkodik, hogy a hívek nem fizetik az egyházi adót, és ő nem fogja megkapni a fizetését, és nem tudja úri módon nevelni a gyerekeit. Mindenki csak a pénzen töri a fejét, de ez a gazember valami másra gondolt, nem a pénzre. Ő nem várt pénzt a lánytól, ő arra gondolt, hogy egy ilyen ártatlan kis dög nem erre a földre való, hát haljon meg. Nem nagyszerű?

- A végén kisül, hogy maga helyesli, hogy megölte.

- Dehogyan helyeslem. Én nem öltem volna meg, mert én tele vagyok bizalommal. Én örültem volna neki, hogy ilyen szent is még van a világon. Én hiszek az emberiség jövőjében. De ez a munkanélküli nem hisz és tudat alatt meg akarta menteni az ártatlanságot attól, hogy arra a sorsra jusson, ahol ő van már. Mert alapjában véve ő is hisz, és nem akar gaz lenni, sajnálja az elrontott életét. Ha munkában volna, szépen keresne, mint azelőtt szokás volt, megkérte volna a kislány kezét és feleségül vette volna, és szombaton odaadta volna neki a fizetését az utolsó fillérig. De látta, hogy ez nem lehetséges, ő egy elveszett ember, ő már tolvaj és betörő és csaló, és itt egy kislány, aki olyan tiszta; mint az álom. Kell erre a világra, azt mondja, egy ilyen szent ártatlanság? Megölte hirtelen dühében, hogy megölje saját magát is, és ezt megmentse attól, hogy ez a mai élet úgy beszennyezze és a végén ugyanolyan csirkefogó legyen belőle,

mint ő. Egyebet nem tehetett neki, megmentette a nyomorúságtól... Ezt írtam meg a cikkemben ma.

- Nohát akkor már minden jól van. Mit kap a cikkért?

- Havi százhatvannyolc pengő fizetést.

- És én abból adok hetvenkettőt a lakásért és tessék kilencvenhat pengőből megélni harminc napig.

- No, még mindig van három pengő egy napra.

Idegesen dobolt az asztalon. Az asszony igazán mindig anyagi térre viszi a dolgot.

- Szóval nem ért engemet.

- Nem.

- Hát hogy érti a dolgot?

- Az ártatlanságot könnyű megélni a csirkefogóknak - mondta az asszony -, de a csirkefogókat nem lehet. Azok sokan vannak. Ma is rájöttem.

- Mire?

- Én is végeztem evvel a Kövesházinéval.

- Hogy?

- Egy zsebkendő hiányzik.

- A.

- Az se fog nálam mosni többet. Még ha tízszer méltóságos úr is a sógora. Szentelen gyalázatos. Fel volt írva minden, együtt számoltuk át, és kétszer is megolvastattam vele is, és azt mondta: „tessék meghinni, nagysága, el tetszett téveszteni”.

A férjecske elhallgatott, ez komoly bajnak látszott előtte, s jobban szerette volna, ha nem történik meg, mert ez a mosóné tőzsomszéd és pletykát csinálhat. Míg a felesége az utolsó szóig részletesen elmondta a dolgot, arra gondolt, hogy azt az egyet megtanulta az apjától, hogy az asszonyok dolgába beleavatkozni nem szabad. Az felelősséggel jár, mert az asszony az urától aztán mindent számon kér. „Fiam, mondta az öreg, hadd az asszonyt. Ha az ujját égeti valami, égesse ő maga, nem kell, hogy te is eléjje bele.”

Lenyelte hát minden gondolatát és roppant figyelemmel hallgatta a felesége előadását, aztán másra fordította a szót.

- Ki lehet az, Ilonka, akivel a kapuban találkoztam? Kis fekete ember, fekete bajusza van, az első lépcsőn ment fel, sötétszürke városi bundája van.

- Nem a szappangyáros?

Örömmel kiáltott fel:

- Én is azt tippeltem. Úgy láttam, alaposan benne van a szószban.

- Miért? mit mondott?

- Nem is tudom mit. Panaszkodott, hogy ezek a mai idők rettenetesekek. Jobban szeretne a Marsban lakni.

- Ez az lehet. Pipereszappangyára van, a felesége jóba van Véghelyékkal.

- Remek fogás volna, ha a tollam alá kerülne.

- Maga mindenki bajának örül, csak arra les - mondta sértően az asszony, mert az asszonyok csak ott érzik az erejüket, hogy a férjüket őszintén és nyíltan megsérthetik. Más úgyszólván lehet.

- Persze, én abból élek - mondta ellenkedve a férje. - Remek volna, ha itt a házban találnék egyszer egy jó riporttémát. Milyen furcsa, hogy olyan nagy ez a Pest, hogy millió eset van, de még sose volt egy se, ami egészen közel lett volna hozzám. Nem volna érdekes, ha az a kislány például a mosóné lánya lett volna? vagy a szappangyáros felesége ugrott volna le az ötödik emeletről?

- Brr, micsoda gusztus.

- Én nem kívánom, de hallatlanul rejtőznék, ha itt történe egyszer valami. Csak akkor lenne élmény a számomra, így nem élmény, csak száraz riport. És akkor talán író is lenne belőlem, mert akkor jobban beleélném magamat. Az emberre közvetlenebbül hat, ha az életből szakad ki valami esemény. Isten őrizzen, nem kívánám, de mért nem lakott a házban az, akivel úgyszólván történt valami... Nem tudom egyébbel magyarázni, csak azzal, hogy azért még mindig nem általános a nyomor. Mert el tudom képzelni, hogyha így halad, általános lesz, és úton-útfélen csak úgy ugrálnak le az emberek az emeletekről. De ma még roppant ritka eset.

- Úgyszólván írhatná meg. Az ismerősöket csak nem tálalná ki a világnak?

- Ez igaz - mondta felnevetve -, látja ez igaz.

- Micsoda beszédek, egész megfáztam tőle.

- Csakugyan, milyen hideg van itt. Bújjon be az ágyba és melegítse meg. Majd én kiviszem az edényt a konyhába.

- Már jóllakott? No, maga aztán nem pesti ember. Aki így eszik, mint a farkas.

És kurtán tette hozzá:

- Ne égesse soká a villanyt.

S ezzel hátrament az alkóvba és bebújt az ágyába. Ő pedig összerakta az edényt, kést, kanalat, villát s kiment a konyhába. Az igaz, ő hálistennek még nem szorul szódobikarbónára.

3

Szót is fogadott, s nem gyújtotta fel a villanyt az előszobában, de még a konyhában sem, és ezzel nagyon jól járt, mert csodás látványnak lett tanúja.

A konyha ablaka a lichthofra nyílt s vele szemben ugyanolyan nagy ablak nyílt másfél méter távolságban s ez az ablak világos volt és nem volt lefüggönyözve, s a szoba közepén egy nő állott pizsamában s előtte egy bundás úr.

A vére megállott s mindjárt eszébe jutott, ki az, akit lát. A sarki kávéház kaszírnöje lakott ott, akit már egyszer a nyáron rajtakapott így éjfél után, ahogy az ágyban ült és poloskázott. Most ott állott a szoba közepén és az idegen lengyelbundás úr előtte, neki háttal.

Olyan vérhullám futotta el a szemét, hogy alig látott, s az edényt csaknem leejtette. Szerencsére észrevette magát, és óvatosan tette le az asztalra, s a szeme ott volt a kivilágított ablakon, mintha ő is bent volna, csak a négy ablakszárny választotta el. Szép platinaszöke hajú, karcsú, magas nő volt, egy kis sárga táskát veti ki a ruhaszekrényből, s az asztalra tette. De hogy van az, hogy a férfi még bundában van. A nő nyilván nem számított rá, hogy a szemközi ablakban ilyen későn valaki meglesi, bizonyára tudta, hogy cseléd nem lakik a konyhában. Ő azonban nagyon vigyázatlanul oly közel lépett az ablak felé, hogy a nő megláthatta, mert odafordult, és sietve lehúzta a vászon rolettát.

A férfi azonban odanézett s ő megdermedve ismerte meg, lovag Sachsmiller volt, a nagy gyáros, az ismert sportember, aki képviselő is volt. Ismerte a Házból, de nem beszélt vele, mert a politikában olyan szürke ember volt, sohasem szólalt fel, és semmi szerepe nem volt, csak a gyáripar érdekében szavazott.

Most egészen szembenézett vele, s látta az arcán a jellemző sebhelyet, amit egy lórúgástól kapott.

A lábai úgy remegtek, hogy a sötétben majd elbukott. Egyebet aztán nem látott.

Határtalanul fel volt izgatva. In flagranti kapott egy közéleti férfit. Ez remek.

Még sokáig ott állott a hideg konyhában, pedig semmi remény nem lehetett rá, hogy az ő kedvéért még egyszer felhúzzák a függönyt.

Hirtelen félreugrott, mert úgy tetszett neki, hogy a függönyt félrevonják oldalt s valaki átles rajta. Leguggolt az ablak alatt s úgy kúszott közelebb, de a függöny már mozdulatlan volt, ahogy ki mert kukkanni.

Ez nagyszerű. Ebből lesz valami. Roppant sajnálta, hogy semmit se tud erről a Sachsmillerről. Egy jó novellát mindenesetre lehet belőle csinálni. Az öreg boldog lesz. De úgy kell megírni, hogy ráismerjenek, és mégse lehessen belőle sajtópör... Valamit ér, az biztos.

No ennek utána megy.

Ezt kinyomozza. Rászánja ezt az éjszakát. Hm, lovag Sachsmiller úr külvárosi kalandja... Hát nem érzi ez az ember, hogy ő nemcsak magánember, hanem, mondjuk honatya is... Persze a Házban semmit se csinálnak, csak elintézik a magánügyeiket, s éjjel...

Kénytelen volt belátni, hogy itt is magánügyeket intéz, s ez valóban privát joga, de annyira fel volt korbácsolva a vére s a fantáziája a váratlan esettől, hogy úgysem bírt volna aludni. Még a lába is remegett. A két legnagyobb inger hatott rá, az érzékiség és a kíváncsiság.

Belátván azonban, hogy ma éjjel már akár tízezer évig itt állhat, akkor sem tud meg többet a konyha hideg beton talaján, sarkon fordult és bement a feleségéhez.

- Hol vagy olyan sokáig? - nyöszörögte az asszonyka első szendergéséből felriadva.

- Fiam, nem is mondtam, most el kell mennem. Rácز felügyelő kikötötte, hogy pontosan ott legyek, akkor kivisz a razziára. Jelen kell lennem, különben elcsapnak.

A felesége egész márványkemény lett, érezte, ahogy átölelte s forró csókokkal hintette be. Az asszonyka boldogtalanul engedett, s ő közben folyton arra gondolt, hogy míg az időt tölti, az a másik ki ne szökjön a házból.

- Még odaérek - nézte meg az óráját nagy figyelemmel, még egyszer megcsókolta a kis feleségét, lelkére kötötte, hogy azonnal elaludjon, miatta ne nyugtalankodjon, őt semmi baj nem érheti. - Hol van a bokszerem?

Kivette a fiókból, a télikabát külső zsebébe tette, aztán tüntető sietséggel távozott. Nem akarta észrevenni, hogy az asszony mintha sírna, hja, neki sietni kell. Az ajtót kívülről gondosan becsukta. Szegény kis asszonyka, jobb polgári család gyermeke, nem így képzelte a házasságot, hanem úgy, hogy a hivatalból hazajön a férj, s lesz belőle hűséges háziállatka... Hja, újságíró feleségének hozzá kell szokni egyhez-máshoz...

Mikor az első udvarba ért, óvatosan és gondosan terepszemlét tartott.

Az a lakás, amelyik itt megfelelt az övéknek, a „zöld nénié” volt. Így hívták a házban, mert örökké egy vastag zöld hárász kendő volt a nyakában. Özvegy asszony volt, az összes szobáját kiadta, abból élt, ő maga a konyhafülkéjében lakott, ami megfelelt az ő alkóvjuknak. A kaszír-nő itt lakott már jó fél éve a hátsó szobában, amelynek nem volt ablaka a folyosóra. Az ajtó előtt csúszott el s belesett. Balról derengő világosságot látott s megnyugodott. A lány szobájának bizonyára üveglablaka van az előszobára, az világít, tehát nem késett el, a madár még itt van.

Sietve lement a fölépcsőn, csengetett a házmesternek, aki jó sokára, szokott mogorvaságával cammogott elő nagy papucsában. Jött a kulccsal, mint a börtönőr, s az arca olyan volt, mintha egy egész fegyintézet minden titkát őrizné. Vajon mennyi borraivalót kapott a lovagtól?

Nem szólott hozzá egy szót sem, kiment.

Kint kellemes tavaszi éjszaka volt, még mindig hat-nyolc fok. Egy kis kerülőt tett, átment a szemközti oldalra, a klinika fái alatt vett posztot, onnan leste, akit várt.

Úgy gondolta, hogy a lovag, akiről biztosan tudta, hogy családos ember, nem fog egyenest hazamenni, ha tisztességes ember, hanem előbb egy klubban vagy kávéházban leül...

Nem kellett sokat várnia, a képviselő nehézkes léptekkel kijött... A kis sárga táskája a kezében volt... Körülnézett, talán kocsit keresett, szerencsére nem volt sehol. Elindult a körút felé.

Utána.

A képviselő a Mária Terézia laktanya sarkán megállott, egy kicsit tűnődött, akkor átment a szemközti sarokra a Valéria kávéház elé, s beült egy taxiba.

Ő a másik sarkon állott, az Üllői út túlsó oldalán, a Corvin mozi előtt. Ijedten nézett a menekülő után, most rögtön kirepül. Hamar megnézte, mennyi pénze van. Volt három pengő hetven fillére. Ez elég.

Rögtön utána sietett, beült egy másik taxiba s a sofőrnek azt mondta, menjen utána az előző kocsinak. Majd ő szól, ha meg kell állani.

Nagyon büszke volt detektív szimatjára; a képviselő a New York előtt állott meg. Mire kifizette a kocsit, ő is ott volt. Bement utána a kávéházba.

A ruhatárban már nem volt ott a képviselő, de valami feltűnt neki. Meglátta a sárga táskát, amit ebben a pillanatban tett át a ruhatárosnő egy másik helyre.

Nem tudta volna megmondani, de nagyon feltűnt neki ez a táska. Mért hord magával ez az úr éjjel egy ilyen utazótáska alakú holmit. Nem irattáska, gömbölyeg formája van, vadonatúj, nagyon is izmos sárgaréz kapcsolópánttal. Mintha most hozták volna a boltból.

Tűnődve nézett utána, a ruhatárosné bevitte a háta mögött levő ajtón s mindjárt visszajött.

Közben letette a kabátját s bement a nagyterembe. Az újságírók asztalánál heten vagy nyolcan ültek.

- Szervusz, szervusz.

Úgy ült le, hogy szemben volt a lejárattal. A nagyszerű barokkoszlopok barnán csillogtak. Az asztalkák fehér abroszokkal voltak leterítve, már kevesen voltak a felső teremben, az alsóban, az étteremben még kevesebben.

A fiúk tovább folytatták a vitájukat, mintha ő nem is jött volna. Arról volt szó, hogy a nagy hitbizomány ura elszámította-e magát a spekulációival, vagy nem. Százvezrek és milliók röpködtek a levegőben, az egyik újságíró közgazdasági tudósító volt, és olyan hévvel bizonyította, hogy a gróf a legnagyobb zavarok közt van, mintha az élete függene ettől, hogy az asztalnál levőket meg tudja-e győzni, vagy sem. Illető gróf hentesárukat gyártott nagyban, Meg akarta kontremínálni a prágai sonkát az európai piacon, s egész manővere arra volt beállítva, hogy a legtökéletesebb áruval dolgozzon. Nem illett volna, hogy a főúri névhez a legcsekélyebb inkorrekttség is tapadjon.

- Nagyszerű lett volna - mondta a közgazdász -, ha a hetvenes években jut eszébe, mert akkor nem lett volna amerikai kivándorlás. - Pontos adata volt róla, hogy abban az időben egyik falu népe küldöttségben kereste fel a gróf nagyatyját, és négyszáz holdat kért a falut körülölelő tízezer holdból. Nem ingyen, nem is megvételre, hanem bérletbe. Kisbérletbe. Az öreg gróf azonban feudális nagyúr volt, akihez nem is jutott el a kérés soha, a jószágigazgatója nem látta szükségesnek, hogy előadja a falusiak kérését, maga szakállára elutasította azt, mint teljesíthetlent, mert a méltóságos gróf nem foglalkozhatik forintos üzletekkel. Mi lenne, ha a méltóságos urat minden tízezer holdja után ilyen négyszáz holdas vásárral zaklatnák. A falu akkor kezdett kivándorolni. Húsz év múlva, a kilencvenes években már a fél falu népe kint volt Amerikában. Ez nem lett volna baj, mert egész mostanáig részt vettek a csodálatos Amerika nagyszerű életében. Mindössze, hogy megtanultak angolul a gyerekeik, akik elvesztek a magyar haza számára. De viszont éppen most hírek jönnek arról, hogy a magyarok minden

amerikalizálódásuk mellett mégiscsak szegény kis magyar kolónia maradtak, és most a zuhanás következtében a legmélyebb nyomorba süllyedtek. Bezzeg, ha akkor indította volna meg az uradalom ezt a nagy hentesgyárüzemet, akkor ma itthon volnának, és boldogok volnának a maguk időközben megszerzett kis vagyonukkal ... - Halló, főúr, adja ide a szódabikarbónát.

Súlyos vita kerekedett, hogy ez sem segített volna, mert hiszen akik itthon vannak, éppen úgy pórul járnak, ha a gróf elveszti a latifundiumát az üzleten. Minél nagyobb intenzitással dolgozott valaki az utolsó években, annál nagyobb bajban van, mert a kamatot nem bírja megkeresni, akár földműveléssel, akár iparral foglalkozik.

Ő csodálva hallgatta ezt a szakszerű és túlságosan is komoly vitát. Egyáltalában, ha itt volt ennél az asztalnál, mindig törpének, műveletlennek és elmaradottnak érezte magát. Itt mindenki friss értesülésekkel beszélt mindenről és széles látókörrel, csak csodálatos volt, hogy egyiknek sincs a zsebében egy fillér. Neki még mindig volt kettő negyvene. Mosolygott rajta, hogy a kollégáinak ennyi sincs.

- És az az érdekes, hogy min bukott meg a gróf mint hentes. Azon, hogy prima árut ad. Az embereknek nem kell a tökéletes. A gróf szerződtette Európából a legkiválóbb hússzakembert. Az, amit ők csinálnak, az abszolút jó. A sertéshizlalástól kezdve a csomagolásig, ott minden olyan tökéletes, hogy az már valósággal világkiállítási dolog. Ezek a finom elárusítóhelyek, művészi kedvességek. És az üzletmenet is olyan, mint ahogy csak egy főúri amatőr képzelel el.

És erre mi történik. Kiderül, hogy az embereknek a szíve a „házi, a hazai” után fáj. Mi az a hazai? Az a kis rosszul nevelt, kondában görvélyes, mindenféle betegségen szérum nélkül keresztülment mangalica meg szerb disznó, amit úgy szúrnak le, hogy elszalad a tűzzel, az egész belseje össze van szurkálva, és fekete foltok vannak a szalonnán. Rosszul van perzselve, nincsen pácolva, a füstön lóg téltől nyárig, túlsózva. És ha ebből eszik egy falatot a magyar paraszt, mikor már sárgára avasodott, zöldesre érett, vagyis megpenészedett, akkor jó. Még a penészt se kaparja le róla, azt hiszi, az hozzá tartozik, mint valami delikatesz.

- Az is a jó.

- Na, ez most bemegy a gróf patikájába s kap egy darab remek, duzzadt, friss árut. Megkóstolja a vevő, s azt mondja: nagyon bécsies íze van.

Már régen szerette volna szóba hozni valahogy a maga dolgát, de annyira érdekelte ez a beszélgetés, hogy nem tudott oda nem figyelni.

A pincér kétszer is meghajlott előtte, de nem akart rendelni, előbb csak intett, hogy nem kíván semmit, másodszor azt mondta: majd később.

Délután már volt itt a kávéházban, és fogyasztott egy uzsonnakávét - mit akarnak ezek?

- Azt hiszem, lovag Sachsmiller is valutasíbolásból él - szólalt meg váratlanul az egyik újságíró.

Szinte ijedten nézett rá, mért említi ez a lovagot?

- Mért síbolna? Nincs rászorulva - mondta egy kis szünet után, hogy tovább beszéljenek róla.

- Á. Mindenki rá van szorulva, ő legjobban.

- Mért volna?

- Vasgyár most nem ér semmit, csak a textilesek keresnek és a szenesek. Azok igen, betegre keresik magukat.

- Az a jó kis vámvédelem. Persze harisnyát behozni egyáltalán nem szabad. Erre mit csinál a HA-SE, a Hazai Selyem? Letarolja a hazát: semmi kímélet! A gyártmányait azon az alapon kalkulálja, hogy mibe kerülne itt a beszállított külföldi gyártmány. Eszébe se jut a saját kiadásai alapján kalkulálni. Vagy a szén... A legfinomabb porosz szén a határon harminc százalékkal olcsóbb, mint a brikett, ami korunk legzseniálisabb találmánya. Felfedezték, hogy mi is az a fekete gyémánt. Ma a gyémántot hidraulikus nyomással préselik, a porból egész darabokat állítanak elő. Erre ezek is azt csinálják; azt a szénport, ami nem ér két krajcárt, külföldről behozott kátránnyal összekeverik, és labdacsokat préselnek belőle s a szemétből így lesz valódi gyémánt. Kalóriatartalma 3000 és a 7 és 8000 kalóriás porosz szén nem léphet be a határon, hogy pár embernek konkurrenciát ne csináljon.

- De hogy jut eszébe Sachsmiller - szólt az újságíróhoz Imre, akit érdekelt ugyan az is, amit hallott, de ma mégiscsak a saját vadászata izgatta.

- Az elébb ment le a pincébe. Biztosan a bárban ül. Nézd meg, hogy kikkel. Nagyon gyanús.

Egy színész érkezett és egy zeneszerző. Mind a ketten olyan kövérek, hogy a százkilósok klubjában tisztet viselhetnének.

- Ha fel nem oszlott volna a klub.

- Na ja, ki tud ma száz kilóra hízni? Kivéve a művészeket! Főúr, a szódabikarbónát.

Imre felkacagott.

- A feleségem nevetne most.

- Miért?

- Hogy nem vagyok pesti gyerek, megeszem a patkószeget is, és nem kell hozzá szódabikarbóna.

- Majd kell.

- Nekem soha.

- Én is azt mondtam tíz éve. Én se vagyok pesti. Törökszentmiklósi vagyok. Úgy jöttem Pestre, mint a vas. Futballista voltam, még Slózival. És ma...

- A, én nem adom meg magam.

- Maga fiatalember - támadt rá a színész -, maga egyszázbélű. Magát úgy felfalja ez a Pest, mint a sűgőt a lyuk. Ki van itt pesti? Nézzen körül.

És sorra mutogatott az elegáns, internacionálisan elnyűtt éjfélutáni társaság tagjaira.

- Maga hova való?

- Kaposvár.

- És maga?

- Versec.

- És maga?

- Kluzs.

- És maga?

- Kakucs.

Így sorra. Egyik úr Berlinben, a másik Münchenben aratott sikert, harmadik most jött Párizsból, ahol Grand Guignolját adják kétszázadszor. És valamennyien a magyar faluról vándoroltak be, s Budapestről lettek világmátradorok.

Egy úr volt, aki szerényen és kopottan kibicelt, mint a kisvárdai Korona kávéházban ebéd után Grosz, a fűszeres és temetkező, mikor a Handler és Winter a dominóban össze szoktak vészni.

- Maga hova való?... - kérdi tőle a színész, hogy mint klú, ez csattanjon, kezdettől spórolt rá, a kibic megszólalt:

- Budapest.

Az egyetlen budapesti alak volt, s az egyetlen vidéki jelenség Nagybudapest éjjeli életében, különben a Kereskedelmi Bank egyik tekintélyes igazgatója, aki saját bevallása szerint negyvenhat éve nem feküdt le éjfél előtt, hacsak nagyon beteg nem volt. Rém gazdag szegény ember, aki csak itt érzi jól magát a pénztelen gazdagok közt.

Érthető nevetés után aggódva állott fel:

- Gyerünk le a bárba egy kicsit - mondta Imre, aki félt, hogy hiába az egész éjszakai kirándulás, semmit sem fog megtudni. Mert ő pozitív elme volt, aki elméletekkel nem sokat foglalkozik, mindig gyakorlatilag gondolkozik. Ha ő riportot akar csinálni, nem beszél, hanem utánanéz. Az elébb is csak azért hallgatta annyi ideig a locsogást, mert már az első szavaknál elhatározta, hogy ebből csinál valamit. Ezt még senki sem írta meg, hogy a Hitbizományi Hentesárugyár bajban van. De a mai időkben minden elképzelhető. Jó az ilyeneket számon tartani, hogy szükség esetén készletben legyen.

- Na gyerünk - mondta a színész dörögve -, fiatalember. Rontsuk azt a híres gyomrát. Tenyésztetni kell a savakat. - Nagyon vidám fiú volt, és mindig tele volt pénzzel. Nagy kártyás volt, és szerencséivel dolgozott.

Lementek ketten az étterembe, rendkívül elegáns és kedves kis helyiségek voltak itt.

A bár olyan volt, mint egy ópiumbarlang, különös színes bárvilágítással, hangulatlámpákkal, amelyek percenként váltották a színt. Kevesen voltak ezen a hétköznapestén, s középen a dobogón egy kis bécsi nő énekelgetett, tekintet nélkül a zenére, a dallamra és a hallgatókra. Olyan tipikus bécsi lány, aki úgy dolgozott, mintha stoppolna otthon a nagyanja stílusú szobácskájában. Most énekelt, állandóan kedvesen és állandóan közönyösen; kézimunkázott.

Lovag Sachsmiller csakugyan ott ült egyik asztalnál, s ő úgy intézte, hogy a barátja, akinek semmi célja nem volt, kénytelen volt vele jobbra haladni, s ott ültek le a lovag asztala szomszédjában, holott művészek, újságírók inkább a bal oldalon szoktak tartózkodni.

A színész rendelt két dupla konyakot, és elkezdte szidni mindjárt a kávéházakat.

A lovag két úrral ült; ismerte mindeniket látásból, de a nevüket nem tudta.

- Nem ismeri ezeket?

- Kit?

- Sachsmillerrel.

- Nímandok.

Nem könnyű dolog a detektív munka, de azért pár perc múlva tudta, hogy az egyik úr Bonda, a másik Dvida. Olyan tőzsdések. A lovag nagy darab, hallatlanul nyugodt ember volt. Vastag szemöldökei alatt a szemek eltűntek, olyan csupaször ember volt, aki állandóan borbélymunkát igényelt. Szótlanul ült, s nézte a bécsi lányt, az énekesnőt.

Az újságíró ezen nagyon csodálkozott. A lovag szemében valami apró lángocskák bujkáltak. Hogy lehet az, a történetek után. A lány most magyar szöveget énekelt, ugyanazzal a vetélő, furcsa, kézimunkázó lelkeséggel, mint a német dalocskáit.

A lovag felnevetett, olyan egyszerűen és kedvesen, mint a gyerek. Látszott rajta, hogy ez a szimpla kis német lány valósággal elragadja. Ez a patkány a gusztusa.

A mellette ülőkkel egy szót sem beszélt; azok is hallgattak. Mind az énekesnőt nézte, aki órák hosszat pihenés és megállás nélkül képes így pódiumon dolgozni, ez a foglalkozása. Ahogy van távfutó, ez olyan távéneklő. A zenekar fáradtan kísérte, kevés muzsikával, s ő a házidalokat olyan minden pillanatban ugyanazon mozdulattal s rekedtség nélkül végezte, de szenvedély nélkül is, mint az akrobaták, akiknek egyetlen gondjuk, hogy el ne vétsék a jól betanult taktust.

Hogy lehet evvel az úrral valamiképpen megismerkedni - gondolta magában.

A lovag olyan embertípus volt, aki valósággal félelmet tud kelteni, s olyan távol tartja magától az embereket, amennyire akarja. Abszolút nyugodt, nagy tömeg ember, akiről érezni, hogy évszázadok uradalmi s hatalmi élete tenyésztette ki. Fantasztikus volt, hogy hogy került ez az Üllei úti ház hátulso lakásába. Most ahogy nézte, még azon is csodálkozott, hogy befért abba a parányi szobába. Ezek a tőzsdések, mellette, szintén úgy ültek, hogy hiába nem akarták, meg voltak félemlítve. Nem beszéltek, ami nekik nagy megtartóztatás lehet. És figyelték a pódiumon levő énekesnőt, akihez a világon semmi közük, a produkciói elfogadásán kívül.

De a lovag nem tudott megválnia kicsiny nőtől, aki öltözve is úgy volt, mint egy kis polgárlány, biedermeier-figura a modern ruhában. Olyan begyes volt és annyira karcsú, mintha fűzöt viselt volna, s a testének ritmusa egy gyermekkertésznőé volt. Ezzel szemben a kávéházi kaszírno a konyhaablakon át, valósággal hősnői jelenség volt. Magas és démoni alak.

Csupa rejtély.

Közben a művész állandóan szitkozódott. Szidta a lányt is, aki már unalmas volt neki, s olyan is volt csakugyan, mint a kávédarálás, de vannak, akik azt is szeretik hallani.

Az újságíró azonban a kis feleségére gondolt, s mivel ilyen unalom vette körül a kékcstillagos sárga aranyfényű plafonvilágítás alatt, igazán nem tudta, mért is kellett neki hazulról kijönnie. Nem volna jobb otthon, az ágyában lefeküdni s aludni? Akció nélküli darabbá lett az egész, amin elálmosodik a néző.

Úgy megörült, hogy a lovag egyszer csak felállott és elindult. Várta, hogy az énekesnőnek odaint, vagy pláne, hogy elviszi magával, de oly határtalan nyugalommal s közönnyel ment, mintha a nő valósággal gipszből készült automata lett volna. Rá se pillantott.

Ő izgatott lett s utánuk kellett sietnie.

- Rögtön jövök - mondta a színésznek s elsietett.

Akkor ért a ruhatárba, mikor a lovagnak a ruhatárosné kiadta a sárga táskát.

Sachsmiller átvette a táskát, s ment kifelé a rézajtón. Mikor bele kellett lépnie az ajtóba, odaadta a táskát Bondának:

- Na, hozza maga.

Ez elvette s valami volt az elvétel mozdulatában, ami az újságírót megdöbbentette. Mintha a hörcsög kapna a zsákmánya után. A kabátját felvette, sietett utánuk.

Kiderült, hogy Sachsmiller taxiba ült egyedül, a két tőzsdés egy másik kocsiba s ezek vitték magukkal a sárga táskát.

Ott állott, mintha a lába a földbe gyökerezett volna. A rejtély tehát a sárga táska.

És most az volt az érzése, hogy érdemes volt az éjszakát rááldozni.

Úgy tett, mintha valami jutott volna az eszébe, visszament a kávéházba s úgy kabátban ment be, az újságírók asztalánál már senki se ült, a színész is jött felfelé a bárból.

- Maga szépen meglógott.

- Most megyek éppen le, elbúcsúzni magától.

- Engem mindenki csak cserbehagy - mondta a színész. - No itt van magának egy utalvány. Holnapra, szerdára a Vígszínházba, a Hauptmann-darabhoz, kap négy elsőrangú zsöllyét díjtalanul. Fogja.

- De hogy jutok hozzá?

- Valakinek kértem és az elutazott. Egy fillért se kell fizetni, rá van írva, hogy „ig”. Igazgatósági. Érti? Be ne csapják.

- Ez igazán nagyon kedves, köszönöm.

Kikísérte a színészt, most, hogy lekötelezettje lett, öt percre, az ajándék miatt nagyon előzékeny volt hozzá. A Rákóczi út sarkán elváltak. A színész ment a Keleti felé, ő pedig haza a Ferencvárosba.

Már nem fázott, pedig még hidegebb volt, közeledett a fagypontra felé a hőmérő... De ő nyitva tartotta a kabátját, s jólesett, ahogy a hideg perzselte a vérét... Most benne van valamiben... S nem tudott avval a valamivel mit kezdeni... Még ha tudná is, mi van abban a sárga táskában... Mit csinálhat?... A lovag egyénisége valósággal megfélemlítette... Kikezdeni evvel a XVI. századbéli német rablólovaggal?... Bizonyára van elég összeköttetése, hogy akármikor legázoljon egy ilyen kis riportert... A szerkesztőség részéről semmi segítséget vagy védelmet nem várhat... Az ő szerkesztőségük úgy van összeállítva, hogy egyetlen gerinces ember sincs benne... Mind függ a tulajdonostól, ettől a boltostól, akinek semmi lelki élete és semmi más célja nincs, csak olcsó üzlet... Vágás... És ezen lógnak, mint a dögön egy rakás pióca... mind meg van rémülve, ha a legkisebb mozdulatot teszi a „tulaj”, hogy elvesztik az állásukat...

De ő fiatal volt, s nem hitt abban, hogy világválság van. Nem érezte a veszélyt... Nem is gondolt rá. Ő csak arra gondolt, hogy a kezében van egy titok, s azt ki kell bogozni. Nincs ugyan semmi köze hozzá, és mégsem bírt megnyugodni... Holnapra ír egy cikket, olyan színes cikket, mint szokott, s abban megírja a sárga táska titkát.

A lényeg az, hogy a sárga táska hogy kerül a kaszírő szobájába... Most még az is előtte van, amit nem is látott: mintha a lány abban a percben vette volna ki a szekrényből s tette volna az asztalra a táskát, mikor ő odanézett. De akkor ő nem foglalkozott ezzel a dologgal, csak előbb az érzékel lobbantak fel, hogy a pizsamás lánynál egy télikabátos úr van... aztán azzal, hogy a memóriáját gyötörte, hogy felismerje, ki az az úr...

De ez biztos: a lovag azért ment a lányhoz, hogy a sárga táskát *személyesen* vegye át.

Elvitte a New York kávéházba... Ott *átadott egy ívet* Bondának... Lám, ezzel sem foglalkozott eddig... Pedig ez hozzátartozik a dologhoz... Nem az volt a fontos, amivel ő gyakorlatlanul lopta az időt, hogy a lovag az énekesnőcskét figyelte, hanem az, hogy egy ívet átadott Bondának... Azon az íven rajta volt a sárga táska tartalmának a jegyzéke... Azért figyelte a lányt olyan gyermekesen, hogy erről elterelje a figyelmét... és ő akkor még nem is tulajdonított jelentőséget a táskának, az csak akkor lett a szemében elsőrangú fontosságúvá, mikor az ajtóban átadta a tőzsdésnek, és pláne mikor azt látta, hogy a zsidók külön mentek el a táskával.

Tehát itt szabályszerűen le van bonyolítva egy csempészeti aktus.

Hopp! Mért mondja, hogy csempészás?...

Valaki azt mondta, hogy a lovag Sachsmiller is „valutasíbolásból él”. Ki mondta ezt?

Tehát a dolog úgy áll, hogy a kaszírő a csempészek megbízottja... Ki tudja, talán a barátja a csempész... esetleg egy hálókocsi-ellenőr, vagy éttermi szakács... vagy efféle... Az délután, vagy éjjel... meg kell nézni a menetrendet, mikor érkeznek vonatok Bécsből... behozta a sárga táskát a kávéházba... a lány átvette, felvitte a lakásába... De mért volt ez már otthon?... Hopp, a szappangyáros mondta, hogy a kávéház már be van csukva... Rosszul megy a FRADI kávéház... Á... persze, éjfélkor csuktak, mert nem volt vendég... A lány hazament... Előbb a lovnak telefonált, hogy jöhet... Az rögtön jött... De hova lett a kocsija?... Hamis helyen állott meg vele s elküldte... Aztán gyalog a Valériáig...

A többi tisztában van.

Hirtelen fázni kezdett. Begombolkozott.

De a feje izzott, és már fogalmazta a holnapi novelláját. Egyszer csak ott állott az Üllei úton a ház előtt, ahol már ma egyszer látta a csillagokat.

- No, legalább annyi hasznom van a dologból - mondta magában, mikor újra becsöngetett a kapun -, hogy a színházjeggyel megbékítem a kicsit.

Türelmetlenül topogott, és eszébe se jutott, hogy felnézzen az égre. Már tele volt földi dolgokkal.

5

Legnagyobb rémületére a szobája két ablakát ugyanolyan világosnak találta, mint amikor először jött haza. Ez az asszony még most is ébren van.

Lábujjhegyen lopózott be, mert azt remélte, hogy mégiscsak alszik, de biz az asszonyka nem aludt, hanem ott ült az ágyon és gubbasztott.

- Maga mért nem alszik?

- Minek. Ha maga nincs itthon.

- De hát ez örület. Megtiltom magának, hogy ébren maradjon. Tessék szépen behunyni a szemét és aludni abban a percben, mikor én becsukom az ajtót.

- Még egyszer elmegy?!

- Dehogy megyek, azt is bánom, hogy most elmentem. Elmaradt a razzia, hanem bementem a Ráczal a New Yorkba, és ott kaptam négy darab színházjegyet a szerdai előadásra a Vígszínházba a Hauptmann Naplementéhez.

- Mit fizetett érte?

- Mit fizettem volna, semmit. Szabadjegy.

- Kitől kapta; azt ott osztogatják?

- Dehogy osztogatják, ott volt Radics, a színész, annak volt a zsebében, és mivel azok elutaztak, akiknek kérte, nekem adta.

- Szóval így fogják a közönséget.

- De az istenért, ne beszéljen már ilyet. A legnagyobb siker.

- Hozta volna akkor, mikor még ment a darab.

- Most is megy, szerdán megy.

- Csak már nem megy bele senki.

- Ilyet nem szabad mondani se. Ez egy olyan klasszikus darab és olyan klasszikus siker. Csontos benne isten. Még most is háromezer pengőt csinál.

- Akkor minek adták magának a jegyet?

- Mert jó barátom, aki adta.

- Mit fizetett neki? Pezsgőt?

- Há... jó vicc... Ha nekem tizenhat pengőm volna egy üveg pezsgőre. Nagyon jó.

- Meg se csókol?

- Hogyne. Boldogan.

- Szóval konyakot ivott. Dupla konyakot fizetett neki?

- Haha... Ez óriási. Maga a detektív, nem én. Magának kellene kinyomozni a lovag Sachsmiller dolgot.

- Mit?

- Valutasíbolás... no feküdjön le szépen, és aludjunk, mert mindjárt reggel lesz.

Az asszonyka azonban nem akart lefeküdni s elaludni, de az ura valósággal birkózott vele, s a végén mégiscsak elaludtak. Már volt tíz óra, mikor az újságíró felébredt. Nagyon nyújtózott, s azt mondta:

- Holnap este színházba megyünk. Színházba megyek az én kis feleségemmel. Kit viszünk magunkkal? Mariska nénit és Valikát?

- Én nem megyek színházba - mondta komolyan az asszony.

- Mért?

- Nincs kedvem.

- Mindig imádta a színházat, ma mért nincs kedve?

- Nézze, csak gondolja meg. Mariska nénit kell elvinni, az tény. No de nem engedhetem, hogy ők fizessenek, annyi kedvességgel vannak hozzánk, hogy egyszer már viszonzni kell valami csekélységgel. Most már négy személynek a villamos oda-vissza, az egy pengő kilencvenkét fillér.

- Pardon, nekem van szabadjegyem.

- Akkor hatszor huszonnégy, az száznegyvennégy fillér. Négy ruhatár, az négy pengő.

- Persze kalapot nem visz, egy kabát harminc fillér, slussz. - No de ők visznek kalapot is, sált is, esernyőt is, kalucsnit is. Nem mondhatom nekik, hogy ne vigyenek. Ők úgy utaznak el a színházba, mintha Bodrogszerdahelyre mennének.

A férje már borotválkozáshoz kezdett s nevetett.

- Mondjuk három pengő.

- Kapupénz.

- Tíz fillér. Mert azt csak nem fizetjük a Mariska néniért is.

- Négy negyvennégy meg tíz, az négy ötvennégy. És maga a második szünetben kimegy és vesz egy doboz cukorkát.

- Mért a második szünetben. Én azt vagy megveszem az elsőben, vagy egyáltalán nem veszek.

- Nem, azt maga nem veszi meg az elsőben, mert akkor még nem égeti a bőrét, de már a másodikban nem fogja bírni s megveszi. Ez is egy pengő.

- Veszek savanyú cukrot.

- Azt a nénik nem szeretik. És arra szomjasak lesznek és egy pohár kristályvíz tizenkét fillér. Tehát maga Gerbeaud-t vesz.

- A, dehogyan veszek. Stühmert.

- No de tegyük fel, hogy én megveszem a cukrot előre s magammal viszem a retikulómban.

- Tudod, hogy ez milyen remek idea?

- Akkor is belekerül az este öt pengőbe.

- No de négyen látjuk a darabot, és alkalmunk van Mariska néninek viszonzni többszáz pengős ajándékot, már kaptunk tőlük annyit.

- No de nekem egész este ott kell a Mariska nénivel ülni és Valikával. Süketek és folyton azt kérdik „mit mondott, fiam”? - Na látja, azért kell most menni, mert most elsőrangú zsöllyét kapunk. Mikor tudok én négy elsőrangú zsöllyét fogni? A nénik meg lesznek tisztelve és hallani fognak.
- Ha maga ennyire akarja, akkor nem bánom, de maga fizeti az összes költséget.
- Miből?
- Ha valaki színházba akar vinni másokat, akkor bizonyosan van rá pénze.
- Nekem nincs pénzem.
- Kettő negyven még van a hat pengőből.
- Kikutatta a zsebemet?
- Nem kutattam; kefélttem. Cseléd hiányában szoktam.
- Hát istenem, nekem sokba kerül a hivatásom. Folyton riport után futni.
- Hát ez az. Mért nem számítja fel a költségeit?
- Nem lehet mindent felszámítani.
- Mért nem lehet?
- Nem lehet. Nem írhatom be a költségjegyzékbe, hogy... Fekete nyolcvan fillér, borraivaló negyven fillér...
- Mi az, hogy borraivaló negyven fillér?
- Hát kérlek szépen, most tanulhatsz! Az ember bemegy a legelőkelőbb helyre, iszik egy pohár ásványvizet és ad egy pezsgőfröccshöz illő borraivalót... Ő a legelőkelőbb vendég. Úgy kiszolgálják, hogy harmadnap már külön ajtót nyitnak neki.
- Hát ha nincs pénze, nincs színház.
- Neked sincs? Pénzed.
- Miből az istenért, miből? Kilencvenhat pengőből? És most március 28. Ilyen ideát, hogy 29-én színházba menni. Óriási. Ki tud 29-én színházba menni?
- Tudod, a nénik milyen boldogan kifizetnék azt az öt pengőt, ha tudnák, hogy azon múlik.
- Azt aztán nem. Smucig, az nem leszek, akármi lesz is. Ha már meghívom a néniket, akkor azt akarom, hogy jól érezzék magukat és irigyeljenek, hogy mégis nem olyan szörnyű ez a házasság, amilyenek ők nézik.
- Szörnyű?
- Hát bizony ők úgy gondolják, hogy sokat koplalunk.
- De ez nem igaz?
- Magának jó?
- Szóval nekem jó.
- Nem jó?
- Dehogynem. Sőt. Én boldog vagyok. Az, hogy pénzem nincs? Majd lesz szombaton.
- S mikor van az előadás?

- Szerdán.

- Nahát akkor?

Hallgattak.

Mikor a férfi készen volt, frissen borotvált arccal, vadgalambszínű mellényében, nagyszerű nyakkendővel, sárgán csillogó hajával úgy állott, mint egy princ, a felesége azt mondta:

- Imre.

- Tessék. Figyelmeztetem magát.

- Mire?

- Hogy én nem bírom ezt soká. Én ebbe beleszóllok.

- Mibe szól maga bele?

- Ebbe az egész életbe.

- Nagyon jó. De most sietnem kell. Még azt tette hozzá, mielőtt elment:

- És Mariska néniéket értesítse még ma délelőtt, hogy készüljenek. Tudja, hogy milyen kényelmesek, nekik arra is idő kell, míg elhatározzák magukat egy ilyen földközi utazásra, mint teszem, egy színházi este.

Megnézte a kalapját. Nem volt semmi kifogása, mert az is ki volt kefélve, minden szála a szép szürke plüss kalapnak úgy feküdt, mint a bárányok a selyem fűvön.

- Pá, szívem.

Mikor az ajtót behúzta, ráesett a pillantása a sárgaréz táblájára:

VIGH IMRE
szerkesztő

6

- No megállj - mondta az asszonyka -, majd én rendet csinállok.

Tizenegy óráig még takarított, rendbe szedte a kis lakást, ami úgy csillogott, mint egy vitrin. Igazán, ezt az ura remekül csinálta meg. Alkóvos kis lakáska ugyan csak, de a legmodernebb módon berendezve. Ezek a modern szekrények, mint a laboratóriumban, minden csupa üveg és tökéletesen kihasználva a tér és a forma.

Ilyen lakás nincs több a házban, természetesen. Egyetlen a maga nemében, s ezen a címen valósággal látványossággá is vált, az udvarbeliekkal ismeretségbe került a lakás miatt, még az első udvariakkal is. Ugyanis a kis lakást egy ezredes felesége lakta előbb, akinek két csodálatos szép lánya volt, s hárman éldegéltek a kicsi alkóvos lakásban. Az asszony azonban különélő urától oly keveset kapott, hogy abból megélni teljes lehetetlenség volt, ezért arra határozta magát, hogy az első udvarban kivett egy háromszobás lakást, amely oly szerencsés berendezésű volt, hogy abból két szobát ki lehetett adni. Most szobaurakkal kínlódott, és a lányait az ősszel beíratta a színiakadémiára.

Sált kapott tehát Ilonka a vállára és átszaladt Véghelyékhez.

- Szervusz Ilonkám, angyalom - fogadta a néni kitörő örömmel, mert végtelenül megszerették a kis asszonykát.

- Gizi néni drágám, valami jót hozok.

- Lehetetlen kedveském.

- De igen. Imre az este hozott négy darab teljesen ingyenes jegyet a Vígyszínházba, szerdára a Hauptmann-darabhoz. Naplemente. Mi sajnos nem tudunk elmenni, mert Imrének hivatalos elfoglaltsága miatt lehetetlen szerdán, és arra gondoltam, hogy Gizi néninek boldogan adnám át.

Gizi néni száraz arcocskája elszomorodott.

- Négy darab?

- Négy, Gizi néni, egymás mellett. Négy legjobb hely. És teljesen ingyen, semmit se kell érte fizetni. Úgy szerettem volna ezt a darabot látni, de tetszik tudni, egy újságíró hogy be van fogva, senki úgy, mint az én Imrém.

- Négy darab.

- Nahát hárman: Gizi néni, Cunci és Cika. Valakit visznek magukkal. Egy fess fiút, hogy illő kíséret legyen. Vagy egy nagynénit, a tábornokhét, biztosan örülni fog neki.

- Négy jegy, fiam.

Az ezredessé úgy meg volt indulva, hogy leült.

Összeültek, s a néni gondterhesen mondta:

- Nagyon jó volna, igazán egyetlen darab a szezonban, amit még én is örömmel néznék meg, már annyit sajnáltam, hogy nem tudom ezt a nagyszerű Hauptmann-darabot megnézni... De négy jegy.

- Nos?

- Jaj fiam, hát nincs pénzem. Már a kézimunkára is előleget vettem, még avval is hátralékban vagyok.

Mert tudni kell, hogy Gizi néni inkább kézimunkázáshoz ért. Nagyszerű kézimunkázó, és mintadarabokat csinál. A milióknak egy negyedrészt kell elkészíteni, úgy adják aztán el. Nem nagyon jól fizetik, sokat kell dolgozni, de valamit mégiscsak segít a háztartásban, pláne, hogy a lányoknak most folyton kiadásuk van. És előkészítőket még nem is engednek az idén a Nemzeti színpadjára, ritkaság, hogy valamiben statisztálhassanak, s akkor is csak annyit fizetnek nekik, hogyha villamoson járnak, rámegey.

- Gyalog nem mehetünk a Vígsházig, mert akkor tönkre megy a báli cipőjük, pedig csak az az egy van. Ha a villamost számítom, ruhatárt, kapupénzt, akkor is felmegy: villamos háromszor huszonnégy, az hetvenkettő, vissza hetvenkettő, az egynevegy, kapupénz tíz, az egyötvennégy, három darab a ruhatárban kilencven. Összesen kettőnevegy... Lehetetlen. Hónap vége. Nem bírok három pengőt elszakítani. Ugyanis összesen sincs három pengőm. Kölcsön nem kérhetek, már igazán nem merek a szobából kilépni, mindenkinek adós vagyok, még a házmesternek is. Lehetetlen, fiam, lehetetlen.

Ilonka megsemmisülve nézett rá. Azt hitte, csak ő van ilyen szorult helyzetben. Pláne az a titkos reménye volt, hogy a néni beajánlja a kézimunkázásra az üzletébe. Tűnődve néztek egymásra.

- Ha csak te nem adnál kölcsön két pengőt édeském, azt a negyvennégy fillért már csak előteremttem.

Nevetni kellett.

- Gizi néni, megvallom, mi is ezen vesztettük el a csatát. Mert...

S ha Gizi néni ilyen őszinte volt, ő is elmondta szépen az egész kalkulációt, Mariska nénivel és Valikéval együtt.

- Hanem mondok én neked valamit, fiam, roppant le vagyok kötelezve ennek a Schultheisz-nénak. Már három éve mindenféle szívességet igénybe veszek és neked is jó lesz. Az ura roppant befolyásos ember, és a te Imrédnek nem lenne rossz barátság. Adjuk neki. Azoknak nem számít. Az ura miniszteri tanácsos a kereskedelmiben, ki tudja, valamit tehet még. Adjuk nekik.

Ilonka jól tudta, hogy Véghelyné mindent onnan szokott kölcsönkérni, még harisnyát is a lányainak, mikor valami nagyobb esemény van. A múltkor szavalt az egyik lány, akkor figyelte meg, hogy úgy ment át hozzá harisnyáért, mintha azok kötelesek lettek volna adni. Ő úgyse tudja a jegyet felhasználni, az bizonyos, hát hadd menjenek el a méltóságos asszonyék...

Mindjárt fel is öltözött egy kicsit a Gizi néni, s ketten átszaladtak az utcai lakásba, Schultheiszékhez.

- Szervusz Gizikém, angyalom.

- Szervusz édes Manyikám, jaj de jól nézel ki. Ragyogó vagy, szívem.

Bevezette őket a szalonba, de ott meglehetősen hideg volt, mert csak szobán át fűtik, hát bementek a hálóba. Már rend volt és tisztaság, és még meleg volt a kályha. E mellett ültek össze a kényelmes régi nagy fotelekbe.

- Tudod mért jöttünk, angyalkám, ennek a kicsi asszonynak négy darab színházjegye van. Szabadjegy angyalom, egy fillért se kell érte fizetni. A Hauptmann nagyszerű darabjába. Láttátok már?

- Ó dehogy.

- Nahát, négy darab elsőrangú zsöllye. Ők nem tudnak elmenni, mert az uracskája a laptól kiküldetésbe megy szerdán, s csak csütörtökön jön haza, én nem tudok elmenni, mert a lányok szerdán este fellépnek az akadémia háziünnepélyén. Mondtam, hogy ajánljuk fel neked. Menjtek el, hogy el ne vesszen, és hadd élvezzétek, olyan boldog vagyok, hogyha igénybe veszitek.

- Jaj, nagyon kedves vagy, nagyon aranyos vagy - s ezzel Ilonkához fordult, akivel már találkozott egyszer a lépcsőházban, de nem tegezte az idegen asszonykát. Most letegezte. - És hát ti csakugyan nem tudtok elmenni, angyalkám?

- Nem tudunk, méltóságos asszony. Úgy fáj a szívem, de ha nem lehet az uramnak, akkor én sem megyek.

- Igazán nem kell neked? Nincs valaki közelebb?

- Nem, nagyon boldogan ajánlom fel, tessék csak, méltóságos asszony.

- Manyi vagyok, szívem. Nem tudom elmondani, milyen megtisztelve érzem magam. Az uram ugyan a minisztérium útján negyvenszázalékos jegyet mindig tud kapni, de hát ez valóban semmibe se kerül?

- Nem, Manyika édes, rá van írva, hogy igazgatósági, ez azt jelenti, az uram megmagyarázta, hogy egyáltalán nem kell érte fizetni.

- Nahát, az uram hazajön két órakor a hivatalból, megbeszélem vele... Nem tudom elmondani, mennyire hálás vagyok. Igazán ez az egyetlen darab, ahova tiszta szívből vágytam. Mondják a barátnőim, hogy rémesen jó. Csortos olyan benne, klasszikus alakítás... Jaj, kedvesem, olyan régen szándékozom már, hogy megkérem Gizit, vigyen el hozzátok, meg akarom nézni a bútorodat. Még Pesten ritkaság ez a modern berendezés. Mondják, hogy olyan konyhaszekrényed van, amilyen nincs több a városban.

- Igen, nagyon modern. Mariska néni vette meg az én kérésemre. Egy mintakollekció volt kis lakás számára, s nekünk tetszik tudni nagyon parányi a lakásunk, ki kell használni a helyet.

- Csőbútor, fiam - szólt Gizi néni. - Az ágyak valami csodálatosak. S oly könnyű a kezelése mindennek, a tisztán tartása. Olyan, mint egy orvosi rendelő...

Szóval volt elég beszélőnk, s utána át is mentek mind a hárman a kicsi lakásba, ahol végrehossza nem volt az elragadtatásnak.

- Szívecském - mondta a méltóságos asszony -, én mondom neked, hogy a mai világban ez a legnagyobb boldogság, ilyen kis lakás. Nem kell cseléd, nem kell agyonstrapálni az embernek magát. Minden kifogástalan, minden ragyog. És ez a beosztás. Ilyen ebédöt veszek a lányomnak, ha férjhez megy. Elragadó. Még bejárónét se tartasz?

- Nem, hát olyan kicsike itt minden, hogy egyedül is meggyőzőm.

- Ebédet magad főzöl?

- Igen. Olyan kicsi kell kettőnknek.

- Milyen ideális ez. Én most szintén könnyítettem magamon. Hordatom a kosztot a belvárosi kaszinó konyhájából. Mondhatom, azóta kezdek újra élni. Jaj, azok a bevásárlások, azok a cipekedések. Az a nagy pancs. Most elhosszú a kész ebédet, elfogyasztjuk, s visszaviszik a szennyes edényt, még mosogatni sem kell. És milyen olcsó. Egy pengő nyolcvan egy porció. Két személynek bőven elég. Nektek, fiam, egy hónapra mennyibe is kerülne? Ötvennégy pengő az egész. Persze, nálunk sokan vagyunk, én három porciót hozatok, százhatvan-százhatvan

pengő. Nem is mondhatnám, hogy olcsó, mert a gyerekek növésben vannak, és farkasétvágyuk van, hát reggeli, vacsora kell még hozzá. Meg egy kis torta, sütemény, teasütemény, ha nem is adunk zsúrokat, de lányok vannak, fiúkat kell néha meghívni, gramofon mellett hadd táncoljanak. Nem is igen fizetné ki magát egyébként, de az egyik cselédet, a szakácsnét el lehetett bocsátani, és ez maga óriási megkönnyebbülés. Ahogy a szakácsné pazarol. És én bizony nem bírom magam azt a strapát, ilyen nagy családra főzni...

Igazat adtak a legteljesebb mértékben.

- Színházba is azért nem tudunk már két télen járni, mert ha összeszámítja az ember, nagyon sokra megy.

- Bizony az sok - mondta Gizi néni melankóliával.

- Mondok valamit, még ingyen jeggyel is sok. Mert ha már négyen megyünk, nem érdemes autóbusszal menni. Autóbusszal is négyszer harminckettő, az egyhuszonnyolc. Kocsi is elvisz egyötvenért. Érdemes akkor?... De ha az ember számít, kocsi három pengő, ruhatár négy személynek másik három pengő, ez hat, színházi lap borralalóval egy pengő, de legalább ötven fillér. A lányoknak egy kis cukor, egy pengő, ez már hétötven. A mai világban, fiam, a hónap utolján hét-nyolc pengőt kiadni!... Nem tudjátok elképzelni egy magasabb rangú tisztviselőnek a helyzetét. A rangot fenn kell tartani, s az uram fizetése ma a levonások után - most február elsején is csökkentették hét perccel - és még mit tudom én, milyen levonások: ötszáz pengőt sem kapott az uram elsején. Tessék ebből házbérre fizetni havonta kétszáz pengőt, marad kétszázhatvan. Csak éppen a koszt. Már a ruha nincs. Én nem vettem új ruhát két éve. Átalakítgatom a régit. Szerencsére még van anyagom. Nem is én, de azok a szegény gyerekek. Hogy élünk mi, istenem, hogy neveltek minket a szüleink, és mit tudunk mi nekik adni... Meg lehet nézni ezt a Hauptmann fiatal lányoknak is?

- Hogyne - mondta Gizi néni, aki a legnagyobb irodalomismerő volt köztük -, legalább hadd tanulják meg, mivel tartoznak a megöregedett szülőknek.

- Ja. Majd megbeszélem az urammal. Hacsak lehet, mindenesetre. Persze, ez kicsit kellemetlen, hogy hónap vége van - tette hozzá mosollyal. - De hát azért nem tragikus.

Ilonka nevetett.

- Mit szóljak én, ha a méltóságos asszonyok is azt mondják, hogy hónap vége van.

Gizi néni, aki mint ezredes felesége szintén méltóságos, szintén nevetni kezdett, de a hangja olyan üres volt, ahogy az éhes ember nevet.

- Mit csináljak a méltóságos címmel, fiam. Pláne dupla méltóságos vagyok, mert az uram aranykulcsos királyi kamarás, erre költötte el az utolsó négyszáz holdját. Most aztán két szatyorral mehetek krumpliért a kis fűszereshez, hogy adjon hitelbe.

Schultheiszné erre szintén elkezdett kacagni.

- De milyen jó, hogy ilyen méltóságosan tudod beállítani, Gizikém.

- Hát hogyne - nevetgélt Gizi néni -, már nincs ruhám, már azon gondolkodom, hogy kipolitúrozatom magam, és akkor nem is kell.

Ezen aztán valósággal görcsös nevetésbe törtek ki mind a hárman. Ennek a Gizi néninek néha olyan mulatságos ötletei vannak, hogy meg lehet halni tőle.

- Persze, te ezt nem érted, Manyikám, akinek aktív férje van. De hát az enyém nyugalomba ment, mint férj. És úgy leszállította a családapai érdeklődést, hogy most már van két hónapja, hogy nem is jutottunk eszébe.

- Rettenetes - mondta Ilonka.
- Legalább nem szekíroz. A férj ha pénzt ad, akkor azt hiszi, joga van követelni.
- Legalább pénzt adjon - szólt Ilonka felzúdulva.
- Legalább - még legfeljebb sem.
- De miért tűri a néni?
- Mit csináljak vele?
- De édes Gizi néni, az nem megy... Gizi néninek két lánya van, azoknak enni kell, ruha kell, élni kell, vizsgadíj kell, szórakozás kell. Hát a papa elnézi, hogy ezt mind az anya szerezzé meg? Mivel lehet ezt megszerezni?
- Semmivel. Nincs. Nézd csak, Manyika hogy hallgat bennünket - s rátette a kezét a tanácsosné karjára. - Boldog vagy, kedvesem, neked az effélééről sejtelled sincs.
- Mindenkinek megvan a maga baja - szólt a tanácsosné -, azén uram a becsületesség örültje... Szegény, hogy ilyet mondok rá... De mit mondjak. Nekem is két lányom van és egy fiam. Már nagyok. Már ebben a korban a lányoknak igényeik vannak. És az uram fizetését, ha leszállítják, mindig azzal jön, hogy „hja, az állam nehéz helyzetben van, ilyenkor az állampolgároknak az a kötelessége, hogy húzzák össze a nadrágszíjat”. Meg a németekkel áll elő, hogy azok a világháborút úgy csinálták végig, hogy a létminimumra szállították le a fejadagot, és azt senki sem lépte át. Hogy nekünk még jó dolgunk van, mert megvan a nagy lakás, megvannak a bútorok, nem vittünk zálogba semmit, pedig ma már kevés olyan család van... Hátha székely menekültek volnánk és vagonban kellett volna két évig lakni...
- Milyen okos ember a tanácsos úr - nevetett Gizi néni. - Éppen most hallottam, hogy egy sofőr azért hagyta ott az állását, mert derogált neki, hogy az autót arra használták, hogy a kiskutyát jártatták vele minden délután.
- Ezt az én uram előtt nem lehetne említeni sem, mert először is nem hinné el, és másodszor azt mondaná, hogy ő nem vehet példát a tolvajokról.

Súgva tette hozzá:

- Fiaim, úgy higgyétek meg, ahogy mondom. Két év óta olyan vagyok, mint a sárba ragadt autó. Ahelyett, hogy kihúznák - egyre többet raknak rá. És az ő kollégái ma is úgy élnek, mint azelőtt. Én már egy éve nem merek senkivel találkozni, nem megyek sehova, otthon ülünk és átkínlódjuk a napokat.

Ilonka:

- Hát én azt mondom, hogy ez nem jól van. Én azt mondom, hogy ez a férfiakban nem becsületesség, hanem kényelemszeretet. Sokkal könnyebb végezni a robotot, mint egy kicsit összeszedni az embereknek az eszüket, hogy feltalálják magukat és többet keressenek. Itt az én Imrém. Háromszor annyit dolgozik, mint akármelyik kollégája, és semmi fizetése. Boldog vagyok, ha a hónapot adósság nélkül kihúzom.
- Adósság nélkül - kiáltott a tanácsosné. - Én már erről nem is ábrándozom.
- Hát mér nem tetszik beleszólani?
- Hogy szóljak bele, fiam?

- Nem tudom. Azt szeretném én is megtanulni, ti idősebbek vagytok, ti adjatok tanácsot, mert én legalább el vagyok szánva, hogy nem engedem, hogy az uram továbbra is kiuzsoráztassa magát. Nélkülözhetetlen, hát akkor fizessék meg... Vagy hát törje a fejét ő... De csak azon töri a fejét, hogy szórakozzon, mert a férfiaknak, én már látom, a legnagyobb szórakozás, ha a munkájukat végzik. Mert az, amit ők munkának neveznek, hát az semmi. Munka az, amit egy újságíró csinál? Hogy éjjel-nappal szalad a dolgok után, hogy a lapban legyen valami?... Az után szaladjon, hogy nekem tudjon hazahozni valamit.

A két idősebb nő nevetett.

- Az már igaz - mondta a tanácsosné -, az én uram hivatalnok, megőrül azért, hogy a hivatalában minden rendben legyen.

De az nem több, mintha én megőrülök azért, hogy a szekrényben a törülközők és zsebkendők szabályosan legyenek átkötve rózsaszín szalaggal.

- A ti uratok még csinál valamit, de az enyém - mondta Gizi néni. - Mit csinál egy nyugdíjas tiszt?... Egész álló napon keresztül semmi dolga.

- Akkor nézhet pénz után! - kiáltotta Ilonka.

- No, az pénz után...

- Mindegy, hogy csinálja!... Keressen mellékhivatalt, valami foglalkozást... De nem kénytelen vele, mert Gizi néni nem kér tőle!

- Hiába kérek.

- Á, nem is kér. Nem szabad őket békén hagyni. Nem lehet itt kinyúlni éhen. Utóvégre, ha egyszer egy ilyen könnyelmű apa azt hallja, hogy a felesége s a két csodaszép lánya éhenhaltak, akkor...

- Meggyászol, fiam, meggyászol - mondta nevetve Gizi néni.

- Ne gyászoljon, hanem tessék dolgozni, hogy ez be ne következzen.

- Furcsák a férfiak nagyon... A férfiak behunyják a szemüket, hogy ne lássák a bajt. Mennek a hivatalba, ott minden éppen úgy van, mint a jó időkben... Ha aztán hazajönnek, akkor itt is azt akarják látni, amihez akkor szoktak, mikor még más volt az élet... Úgy nevetek az uramon, hogy azt kívánja, hogy az ételhordót elsikkasszuk... A legszebb szervizben kell feltálni a kifőzésből hozott ételleket...

A három asszony harsányan nevetett.

- Mintha azzal jobbá válna az étel. De hát mit csináljunk?

- Tessék beleszólani.

- Beleszólani, beleszólani... Te még könnyen beszélsz... Te még fiatal vagy... Te még talán feltételeket is szabhatsz.

És ezen a két „öregedő” nő elkezdett váratlanul nagyon nevetni.

Ilonka elpirult.

- De mi már nemigen szólhatunk bele, mert mitőlünk nem kérnek semmit.

Betakarta a szemét, s csiklandósan sokáig nevetett.

- Én nem is fogom sokáig túrni - mondta Ilonka rózsapirosan. - Nem várom meg, míg a kötelességeire kell majd hivatkozni...

- Ez az, ez az! - kiáltotta a tanácsosné szélesen és vidáman. Idejében kellett volna nekünk is...

- Én egyszer hallottam - mondta Ilonka, és olyan zavarban volt, mintha csakugyan valami titkos fegyverről volna szó. - Azt hallottam, hogy az olyan feleség a jó feleség, akinek igényei vannak... az a rossz feleség, akinek nincs semmi igénye... A férfi mindig annyit keres, amennyire szükség van. Ha az asszony követelő, akkor többet keres.

- Ez kellene az uramnak. Mondaná rá: Dolgozni! ne pletykálni!

- Tessék megmondani az urának, a mélyen tisztelt tanácsos úrnak, hogy tartson annyi személyzetet, hogy legyen ideje a feleségének egy kicsit pletykálni.

A tanácsosné a nyakába borult Ilonkának és összecsókolta.

- Édes teremtés. Nahát ez egy édes teremtés. De az igaz, hogy van valami abban, amit mond. Ha az ember nem szól bele, akkor a férfi soha észre nem veszi, hogy baj van. Mert neki csak egy a fontos, hogy minden úgy menjen, mint a karikacsapás. Már ha a legkisebb döccenő van, akkor vége a világnak, akkor már az asszony a legrosszabb.

- Ne tessék úgy elkényeztetni.

- Mit csináljak, engem így neveltek lánykoromban. Az én apámnak nem lehetett ellentmondani. Én húsz éve vagyok asszony, de én még az uramnak nem mondtam azt, hogy: nem...

- Ez a baj.

- Én is úgy vagyok - mondta az ezredesné. - Én csak játszom a mártírt, mintha az volna a kötelességem... No, majd talán a lányaim. Azokban több az önállóság.

- Bizony, minket megtanít az élet. Tanulunk az anyáink példájából... Hát kinek van joga szemrehányást tenni, ha nem a feleségnek, aki húsz évig volt elnyomva, és most minden felelősséget ráhárítanak? Én nem akarok húsz év múlva sírni... Én szeretem az uramat, arról szó sincs. De tessék elgondolni, hogy itt ülök ebben a kis lakásban...

- Édes kis lakás.

- Akármilyen édes, nekem nem szabad belőle kimozdulni... Törülgethetek... Tessék elhinni, még olvasni sincs kedvem. Itt ülök egyedül, mint egy pók és várom...

- Az aranylegyecskét.

- Még ha arany volna.

Olyan jól eltrécselték az időt. Kint ködös, márciusi idő, a hátsó udvar nyitott, mert még ma sem építették fel a bezáró keresztépületet, s arra valahogy úgy tűnt fel, mintha megnyílt volna egy kicsit a világ. És a kis lakás a modern berendezésével valami nyugodt mai érzést adott, hogy ez a modern kor nem olyan rideg, mint amilyennek kiállításon látja az ember.

- Édes fiam - mondta a méltóságos asszony -, én valósággal féltem eddig ezektől a túl modern lakásoktól. A sógornőm jött Berlinből, s beszélt róla, de én valósággal borzadtam, én úgy nem szerettem ezt a merev és vitrinszerű lakást, most első eset, hogy megbarátkoztam vele... Jaj, de eltelt az idő, még rendben sem vagyok otthon.

Ezzel felugrott, és vállára kanta a sálját. Szívélyes kézfogások után elsietett. Gizi néni még egy kicsit maradt:

- Ugye, milyen szép asszony - nézett a tanácsosné után, ahogy az az ablak alatt igazán méltóságos sietséggel ment el. - Gyönyörű asszony volt ez. Még most is tartja magát. Nagy rabságban van az ura mellett. Amit az mond, az szent. Ezek a kis emberek még szigorúbbak.

Nevettek.

- Ne szóljunk semmit, Gizi néni, hanem csináljunk valamit.

- Ugyan fiam, mit?

- Én mindenesetre fel vagyok paprikázva... - kiáltott Ilonka. - Senki se lát bele a más életébe, senki se tud másnak tanácsot adni... Adjak ötvennégy pengőt egy hónapban ebédért?... Hogy tehetném én azt?... Hogy jövök akkor én ki?

Gizi néni gondolkozott.

- Látod, fiam, egynyolcvanat adnak egy adagért, pedig mindenütt egyhatvan a rendes ára... De ők a drágábbat veszik.

- Talán nagyobb adagokat kapnak.

- Nem hiszem a minőségben van a különbség. Inkább kisebbet, nem nagyobbat, de ez is a férjtől függ... Minden a férjtől függ. Hallottad, hogy a férje azt kívánja, hogy úgy terítsenek, hogy a legszebb szervizt rakják fel az asztalra. Külön kell melegíteni az ételt, és ezzel el is vész belőle. Pedig mikor oly keveset adnak, még az is számít, ami az edényeken meg a tálakon ragad...

- Tetszik látni: még ebbe se szól bele az asszony, engedi, hogy a férj még ilyen dolgokba is beleüsse az orrát.

Gizi néni nevetett.

- Á, fiam, neked valami nagyon kitűnő férjed lehet, ha annak még ilyet is meg lehetne tagadni... Egy asszony nem úgy van nevelve, legalább a mi időnkben még nem úgy volt. A férj, fiam, a szemével parancsol. Annak engedelmeskedni kell.

- Ide is jutnak a férj zsarnoksága alatt. Mikor baj van, olyankor az asszonynak kell átvenni a parancsnokságot. A férj akkor parancsolhat, ha pénzt hoz.

Gizi néni nevetett.

- Az biztos, bennem is raktál egy kis tüzet... Mondd csak, mért nem adhatna az én férjem legalább színházra a gyerekeknek?

- Adna is, ha Gizi néni megmondaná neki.

- Mikor mondjam meg? Van két hónapja, hogy nem is láttam.

- Tessék írni neki.

- Írni? Azt nem szeretem. Aztán csak jobban elvadítja az ember... Arra számítok, hogy januárra, mikor a második félévi tandíjra kerül a sor, azt már tőle szeretném megkapni. Ha most elpuskázom a dolgot és megelégszem néhány pengővel, azt fogja hinni, hogy ezzel kifizetett.

- Ellenkezőleg, hozzá kell szoktatni, hogy kis tételek, nagy tételek, azt neki szépen le kell adni... Gizi néni: fel kell ébreszteni benne az apai érzéseket. Akkor majd vállalja az apai kötelességeket...

Gizi néni nagyon elgondolkozott, valami elhatározás-féle kezdett benne kialakulni s hogy ezt ne zavarja, hirtelen azt kérdezte:

- Mit főzöl ebédre?

- Ma? - szólott a kis háziasszony idegenkedve - ma hústalan ebéd lesz. Roppant szereti az uram a főzeléket és főtt tésztákat. Majd gyúrok valamit mindjárt... Jól néznék ki, ha csak az ebédért ötvennégyet kellene kiadni.

- Te nem panaszkodhatsz, az urad szabad pályán van.

- Ez a baj éppen.

- Ma az újságíróké az élet.

- Á.

- Annak se megy?

- Gizi néni, hogy képzeled.

- Az uradnak sikerei vannak.

- Ez az, és mégse lehet félretenni egy fillért se. Örül az ember, ha egyik hónapot a másik után ki tudja húzni.

- De más volt a mi időnkben. Mikor Klagenfurtban voltunk állomáson, két gyönyörű lovunk volt. Minden reggel lovagoltam az urammal, vagy valamelyik tiszt asszonnal mentünk ki. Ott remek allék vannak, de szép volt lóháton ügetni... No, de én is megyek haza, mert a gyerekek mindjárt jönnek az akadémiáról, s olyan éhesek, mint a farkas. Ezek mindig éhesek.

- És Gizi néni mit főz?

- Tudom is én, mit... Hoztam egy kis húst, majd megsütöm nekik frissensültnek.

- Az jó, Gizi néni.

Hiszen nem is lett volna rossz, de Gizi néni kicsit szépítette a dolgot, mert nem egy kis húst hozott fel a szatyorban, hanem egy kis krumplit.

A méltóságos asszony, ahogy hazaszaladt, a lakást persze úgy találta, ahogy hagyta. A nagyobbik lánya a díványon feküdt és olvasott.

- Bolykám, fiam - mondta szemrehányóan, s egy bántó szót nem mondott, csak a hangjában rezdült meg valami szemrehányás.

Bolyka egyet fordult, s ott maradt fekvé tovább a díványon, és tovább olvasott. Valósággal belebújt a kis sárga fedelű regénybe, ahol nagyszerű világ nyílogatott, a mozi angyali boldog világa.

- Mucuska, már nagyon szép leszel - szólt rá a másik szobában a mama a kisebbikre, aki a tükör előtt ült, és egy új frizurát próbált ki.

Ezzel hozzáfogott ő maga befejezni a takarítást. A lány, mint mindig, most is a kilincseket pucolta. Ez nagyon fontos is, mert az ura hallatlanul ellenőrizte, hogy a kilincsek mindig ragyogóak legyenek.

Mucuska elröstellte magát, s otthagya hamar a tükröt, s ment az anyjának segíteni. A mama meg is volt hatódva. Milyen jó gyerek ez a Mucuska, rögtön meg akarta jutalmazni érte:

- Fiam, lehet, hogy holnap színházba megyünk.

A kislány előbb megállott a meglepetéstől, aztán nagyot sikoltott:

- Hova?

- Víg.

- Mit?

- Hauptmann.

A kislány egy kicsit gondolkozott. Aztán ennek is megörült.

- Jaj de jó.

- De ne szólj apa előtt, míg vele nem beszéltem.

A kislány a nagyobbikhoz futott:

- Bolyka, Bolyka, holnap színházba megyünk.

- Hova?

- Víg.

- Mit adnak?

- Hauptmann.

Bolyka is elhallgatott és méregette magában. Nem kedvelte ezeket a klasszikus darabokat, inkább egy jó moziba szeretett volna menni. De hát mindegy. Az is szép. A Víg színház ragyogó úri miliője megszedítette, s ezért elfogadta ezt is. Fel is állott a díványról, s egy pillantást vetett még az utolsó sorokra, ahol olvasott, az oldalszámra, s becsukta a könyvet.

- Apa mondta?

Az anyja megingatta a fejét.

- Sőt... Ne szóljatok előtte, míg nem beszéltem vele.
- Te akarod? - kérdezte csodálkozva Bolyka.
- Itt az utalvány - suttogta a mama -, négy darab elsőrendű zsöllye.
- Elsőrendű zsöllye - ujjongott a kisebbik lány, egészen elájulva.
- Gizi néni hozta... ők nem tudnak elmenni, és nekünk hozta át.
- Milyen ruhába mégy? - kérdezte Mucuska Bolykát.
- A zöldbe.
- Utána elmegyünk egy kicsit danszolni.
- Pszt. Majd apa.

A lakás egykettőre rendbe lett, igaz, nem kellett mást tenni, csak helyre rakni az elmozdított bútorokat. Bolyka nagyon szeretett volna visszamenekülni a regénybe, a mozihős és a hercegnőhöz, de ő is fel volt villanyozva. Mintha megütöttek volna valami villamos hangszert a lelkében, úgy mozgott a lakásban, félálomban s fél vágyakozásban. Ez nagyon jókor jött, ez a színházi est. Titkos elhatározás érlelődött a lelkében, hogy titkon, senkinek sem szól, elmegy a szépségversenyre. Tudta, hogy csak éppen el kell mennie. Biztos a győzelem. Legutóbb is egy áruházi lány nyert. Ha ő megjelenik, akkor az övé a siker... De még az anyjának sem mert róla szólni... Az ő társadalmi körükben ennek nem volna sikere, itt még ma is olyan elavult elvek vannak...

De a tényeknek apa sem állhat majd ellen. Az íróasztalhoz ment, és a legnagyobb gonddal s mérnöki precizitással rakta rendbe a tollakat és ceruzákat, mindent a maga helyére. Mintha ezzel valami áldozatot hozott volna az apja szellemének.

Anyjuk közben lassan mindent elmondott, amit délelőtt tapasztalt. Az újságíróék kis lakása kezdett úgy tűnni fel a két lány előtt, mint valami paradicsom. Mind a ketten ilyen modern bútorra vágytak, s féltek, hogy az apa régimódi erkölcsi mellett ez csak ábránd marad...

A stílus-lakás tündérvárrá alakult, a két szép pesti lány beleszédült a reménykedésbe. Mióta ilyen nehezek a viszonyok, vége van a házibáloknak, az összejöveteleknek, az utcán kell a fiúkkal találkozni, meghívás nincs. Ők se mennek sehova. Karácsony táján volt az egyetlen zsúr, akkor reggelig ittak és táncoltak. Rettentő sok likőrt fogyasztottak, s evvel be kell érni jövő télig... Még olyan hírek is vannak, hogy a nyáron is aligha mennek el valahova...

Mucuska sorra nézte a ruhácskáit, s egy új blúzt epedett legalább.

- Fiam - sóhajtott az anyja -, spórolni kell.
- Csak ezt ne hallanám már - kiáltott fel nyögősen a kislány, s ezen az anyja úgy nevetett, hogy szinte könnyes lett a szeme. Most már annál jobban vágyott a holnapi színházi estére, s rettegve várta az urát, mit szól majd.

Már Öcsi is megjött az iskolából, hirtelen hosszúra nyúlt fiú. Szép gyerek, aki elszántan nem tanult. Már kész úrnak érezte magát, s az érettségi előtt állott. Majd csak valahogy túl lesz rajta, s akkor megnyílik a világ. Rettentően unta a gimnáziumi fegyelmet, s erotikus elbeszéléseket írdogált, nem mintha írói vágyak lettek volna benne, hanem hogy a fantáziáját etesse.

Apa végtelenül pontos volt. Pontban két órakor állott fel a hivatalban az asztaltól, s annyi idő kellett a hazaérkezésre, amennyi a villamosra.

- Mindjárt üt az óra - mondta a fiú szellemesen, s ezen a nők határtalanul elkezdtek kacagni.

E pillanatban nagy jelentősége volt ennek a szónak, hogy mindjárt üt az óra. Mert az apa szava, az fog eldönteni mindent. Csak ők tudták, mit jelent.

Öcsinek nem merték megmondani, mert csak négy jegy van, tehát a fiú kimarad az estéből. Persze annak nem fog ezért a szíve nagyon fájni, mert szabad estje lesz, s jobban tudja majd használni, mintha ott kellene ülni egy unalmas klasszikus darabnál. Klassz szórakozása lesz, az biztos, ha mást nem tenne is, csak azt, hogy végigszáguldja az esti utcákat az éjszakában...

Szóval forrongó hangulat volt az első emelet tizenötben. Mindenki el volt foglalva a gondolataival, amiket takargatott még maga előtt is, mikor megszólalt a csengő. Mind megismerték az apa csengetését, s megrezzentek, és valamennyien más mozdulatot és más helyzetet kerestek, mint amiben éppen e pillanatban voltak.

Az apa - s milyen hosszú idő volt ez most - letette a kabátját az előszobában, a cseléd beakasztotta a szekrénybe. Ő maga nagy gonddal lehúzta a kesztyűjét, összehajtotta, a szekrény kis fiókjába elhelyezte, s mikor végre megjelent a roppant elegáns kis fekete ember a nagy szőke nők közt és a lógó fia előtt, úgy tűnt fel, mint a görög tragédiákban a komor Végzet.

Már az ebéd ott volt régen az ételhordókban, már meg is volt melegítve, azonnal tálaltak. Az apa kívánságára ez is valami szertartásszerű volt.

A lány fehér kötényben, frissen fésülködve, korrektül hozta az ételt, a tömegkosztot, amit a távoli kaszinó műhelyében készítettek.

A levest senki sem szerette. Meg kell vallani, hogy nem is volt rajta semmi szeretni való. Híg lé volt, se íze, se illata. Nem az volt, amit itthon megszoktak, de legalább a külsőségek rendben vannak.

Mély hallgatásban, zavart kanálcserémpölés közben fogyasztottak.

Székelgyűlés következett. Ezt jól csinálják a nyilvános konyhákban, s az anya még külön rá is szánt néhány fillért, s egy kis tejfellel meghintette, hogy színe legyen.

Így jobb kedvre derült a család.

Az anya fel is használta a hangulatot. Apa pláne viccet mondott. A hivatalban hallott valami nagyon jót. Bolyka csukott ajakkal mosolygott: ugyanezt a viccet a mai lapban olvasta, hátul az apróhirdetések közt. Szorgalmas bűvára volt az apróhirdetéseknek, s mindig gondosan elolvasta az ott mazsolának használt vicceket is. Apa persze ilyent nem olvas, neki be lehet adni a legobskúrusabb újságviccet is, neki az is meglepetés. Aranyos ember ez az apa, ahogy rontaná el valaki a kis örömét.

- Apja - szólt a mama a pillanatnyi jókedvet felhasználva, de máris megzavarodott, csak ebben a pillanatban érezte meg, hogy az ura esetleg nem helyesli, de ha már elkezdte, kimondta - négy darab jegyet küldtek holnap estére a Vígbe.

Apa előbb felcsillant, de rögtön gyanakodva.

- Küldtek. Ki küldte?

- A Hauptmann-darab. Négy darab elsőrangú zsöllye.

- Na és?

- Majd elmondom, kicsit komplikált, a Gizi néni a gyerekeknek... Véghelyné...

Apa elborult. Véghelynének két lánya van, színinövendék... Már kezdődnek a színházjegypanamák. Nem akarta nyíltan támadni, de ez teszi tönkre a Nemzetit, hogy mindenki ingyen megy be... - gondolta magában - államrezonnal. De hogy jutnak ezek vígszínházi jegyekhez... Ki is mondta, ahogy a sült tésztát undorral a tányérjára vette:

- Már a Vígszínházba is kapnak?...

- A... egy újságíró, aki a házban lakik...

Az apa arca eldermedt... Újságíró. Úgy nézett a feleségére, mint valami réműletre. Újságíró... Szinte belefeketedett.

Az asszony nem is szólt tovább egy szót sem. Kis idő múlva azt mondta:

- Egyétek fiam, egyétek. Nagyon jó ez.

A gyerekeknek sem ízlett a tészta. Rettenetes, hogy ezekben a kifőzőkben hogy készítik el ezeket a dolgokat. Nem lehet egy hónapnál tovább enni. El is határozta, hogy holnap, hogy az urát a színházért kárpótolja, maga főz... Úgyis naponta kell fizetni az ebédet. Majd ha az edényért jönnek, lemondja a holnapot. Abból az öt pengő negyvenből jobbat fog ő csinálni... Ha köménymagos levest főz, az is jobban ízlik ezeknek a szegényeknek...

Apa többet nem szólt. Látszott rajta, hogy nagy önuralommal tartja vissza magát, hogy a gyerekek előtt ne szóljon. De evés után rögtön felállott, s hivatalos léptekkel ment át a maga szobájába. Az ajtóban visszafordult:

- Anya.

Az anya abbahagyta a kanalak és villák rendezését, s utána sietett.

- Mondja kérem - szólt a miniszteri tanácsos, mintha a hivatalban állana az íróasztala mellett - hogy tehet ilyet.

- De... abba semmi sincs, Vilmos.

- Kérem, maga nagyon jól tudja, hogy most folynak az állami szállítási szerződések revíziói... Ilyenkor egy újságírónak még a köszönését sem lehet fogadni... Egy szabadjegy egy újságírótól az urának az állásába kerülhet.

Pillanatnyi néma csönd. Akkor éles és rideg hangon folytatta.

- Ha maga látni akarja a Hauptmann-darabot, semmi kifogásom ellene. A jövő hónap elején meg fogja nézni... Majd én hozatok a szolgálával egy páholyt. A minisztériumi egylet negyven százalékkal kapja... Rögtön előjegyzésbe veszem.

Elővette kis noteszét a bal felső zsebéből s bejegyzést csinált. A felesége egészen lesújtva állott előtte. Mint egy Antigoné.

- Hol a jegy?

- Utalvány... Igazgatósági utalvány, teljesen díjtalan...

- Kérem, ne tárgyalja tovább, azonnal küldje vissza a lánnyal.

Az anya habozott, szédült. A cseléddel küldje vissza? Vagy ő maga?

- Majd elintézem.

- Kérem, legyen szíves.

Cigaretttára gyújtott. Ebéd után egy cigarettát el szokott szívni. Ez a napi kvantuma. Többet nem engedélyezett magának a mai viszonyok közt. Ahogy a felesége kiborult a szobából, utána szólt:

- Öcsit.

- Igen.

Kint a gyerekek lesték, mi az apa döntése, de ahogy kiment, nem is kellett kérdezni, az arcára volt írva minden.

- Öcsi, fiacskám, apa hív.

Öcsi úgy mozdult, mint a fiatal önkéntes, ha raportra rendelik.

Az asszony keservesen felsóhajtott:

- Jaj istenem.

Ingerülten körülnézett. Még ott volt az asztalon az ebéd el nem fogyasztott maradéka. És ilyenkor a férj úgy komaradíroz, mint egy tábornok. Ha parancsol, legyen pénze. Akinek nincs pénze, ne parancsoljon... Hogy hozat egy páholyt?... Miből?... Azt is a konyhapénzből hozathatja csak. Mert ha elvesz belőle, nem tudja pótolni... Nevetséges...

Ez a kis fellobbanás el is szakította a türelmét és feldöntötte a fegyelmet, amit különben érzett, s már döntött. Visszaadja az utalványt, ezt belátta, hogy muszáj, ha az ura fél az újságírótól, de ha már maga nem viszi át, azt sem teszi, hogy azzal sértse meg a kedves embereket, hogy a cseléddel küldi oda s szó nélkül, magyarázat nélkül... A nagyobbik lányra nézett...

- Bolyka fiam, átmegy Véghelyékhez és a Gizi néninek nagyon szépen megmondod, hogy apa nem tud színházba menni holnap este, mert... revíziója van, most revideálják a szerződéseket... A jegyeket nagyon, nagyon köszönjük, s csak használják el... Nagyon kedves légy...

Bolyka elpirult. Még sohasem volt Véghelyéknél. Csak messziről ismerte s irigyelte a két vidám lányt, kortársait, akik oly szabadon röpködnek ezen a Budapesten. Vérhullám lepte el az arcát, és besietett a szobájukba, s percek alatt tetőtől talpig átöltözött. Kosztümöt vett, de kalapot mégsem tett, anélkül sietett át...

Ahogy a 28-asba becsöngetett, feltűnt neki, hogy lehet ez a lakás 28., mikor az övék 15. és csak harmadik szomszéd tőlük, de nem volt ideje végiggondolni, hogy a lakásajtószámok körülfutnak az egész emeleten, s így jönnek hozzájuk a 30-as számmal.

A kisebbik lány nyitott ajtót, a Cinci.

A két lány zavartan nézett egymásra. Cinci először nem is ismerte meg, azt hitte, valaki a színháztól jött érte, vagy a varrónőtől.

- Jé - kiáltott fel -, Bolyka...

- Gizi néni itthon van? - kérdezte Bolyka zavartan és lángvörösen.

A pesti ház levegője ködlött még rajta, ahogy belépett a sötét kis lakásba, s nem tudta, merre kell menni. Már tíz éve lakik ebben a házban, egész kicsi gyermek volt, mikor idejöttek, itt nőtt fel, de még soha idegen lakásban nem volt.

Valami csodálkozás volt benne, hogy ez ilyen csúnya, ez a lakás. Az ő szobáik mégis utcaiak voltak, s apja a méltóságos címével magasabbrendűséget teremtett, s anyja is finom és puha lényével előkelőséget és zárkózottságot nevelt beléjük.

Udvari kicsi szobába nyitottak be, amely tele volt cigarettafüsttel. Ott ült a kézimunkája mellett Gizi néni és nagy szemeket meresztett rá. A nagyobbik lány, Cika, akinek a neve mindig izgatta; olyan csiklandós névnek tűnt fel neki, szintén nagy kék szemekkel bámult rá.

- Gizi néni, kezét csókolom, édesanyám csókoltatja, de sajnos, nem mehetünk színházba holnap este, mert rémes, apának... rovincsolása van, nem szabad az estje.

- Jesszus.

Letette az asztalra a papírlapot, s már fordulni akart vissza, de nem lehetett, mert Cinci átölelve tartotta, s ahogy rápillantott, a nála valamivel fiatalabb lány szemében valami olyan csodálatos elragadtatás és áhítat, odaadás, szinte szerelem volt, hogy ettől újra elpirult. Közösén tettek egy lépést beljebb a szobába, mert a kislány egész súlyával rádőlt, s be kellett zuhannia, s most a nagyobbik lány világításába került, úgy látta, ahogy egész arcával rávilágított. És ez valami olyan csodás volt, a lány annyira szőke volt, és oly érzeki, mintha a sötét szobában villanykörte gyúl ki. Világoskék selyemruha volt ezen a Cikán, ahogy hazajött az Akadémiáról, az egyetlen ruhájában, s mit sem változtatott magán, hiszen háromra már vissza kell menni.

Olyan zavarba jött, hogy leült, nem tudott elmenni, s az arca hol kigyúlt, hol elhalványodott. És ő akar szépségversenyre benevezni. Hol van ő a szépségtől, gondolta magában, ha ilyen is van a világon.

- Milyen kár - mondta Gizi néni, s fáradt kis arca roppant kedves volt, valami ártatlan kedvesség, kellemesség és jóság volt rajta. - Mi van az iskolával, Bolyácska?

Ugyanis a két Schultheisz-lány iparművészetet tanult, hogy az időt valahogy eltöltsék, s hogy „valami” legyen a kezükben. Az iskola olyan magasabb társadalmi lányok számára volt, egy miniszterlány is járt oda, de igazán csak éppen címnek használja az iskola nevet... A két lány nem szeretett tanulni, csak ábrándozni, s az apa kénytelen volt belenyugodni, hogy se célja, se értelme a százötven pengős tandíjak kidobásának, ha kedvük nincs az egyetemet végezni. Bolya érettségi után maradt ki, a húga meg a hatodik után.

- Ezen a héten nincs semmi, Gizi néni kérem, a tanárnő influenzában fekszik.

- Ez nagyszerű - mondta Cinci őszinte elragadtatással - csak nálunk annyi tanár van, hogy nem lehet kivárni, míg mind megdöglik.

A furcsa szó ellenállhatatlan kacagásra vitte őket. Bolyka is úgy kacagott, mintha megcsiklandozták volna. Cinci nem nevetett, inkább áhítattal nézte Bolykát, az elérhetetlent, aki már azért is imponált neki, hogy visszadobja az ingyenszínházat. Milyen urak. Kis lelke azzal volt csordultig telítve, hogy az úri életet, az úri nőket, az úriságot csodálta, ahol csak felfedezte. Közben pedig felvillant előtte a remény, hogy ha lehet, s ha senkinek sem kell, talán mégis övék marad a jegy.

- Anya, én szerzek pénzt - mondta Cinci.

- Ugyan fiam, honnan... Hagyjuk ezt az egészséget... A színház csak azoknak való, akiknek apjuk van. Az apa szokta ezt elintézni...

Bolyka ijedten nézett a néniére. Ő erről tudott volna valamit mondani.

Gizi néni nagyon megbánta, hogy ilyent mondott a lányai előtt. Valóban ő úgy kezelte ezt a kérdést, mintha seb volna, amihez nem szabad nyúlni. Ebben a kis családban sok minden szabad volt, de az apa szentség volt, és az apára soha senki megjegyzést nem tett. Az apa, az ezredes volt! úr, nagyúr, gavallér! Az apára titokban mindkét lány büszke volt, a legszebb férfi volt a szemükben, s már avval ki voltak fizetve, hogy tudták, milyen remek papájuk van... Azt persze nem is sejtették, hogy az anyjuk nevelte beléjük ezt az érzést, mert az asszony még ma is halálosan szerelmes volt az urába, s minél jobban süllyedt fizikailag és a szegénységben, annál görcsösebben ragaszkodott a gondolathoz, hogy a papának egyszer felébred a szíve, s ha már szüksége lesz rájuk, akkor szépen visszatér... Most ettől a kis kitöréstől ő ijedt meg legjobban.

Még nem volt megérve benne a dolog, de már ez nagy esemény volt, hogy ilyen kritizáló megjegyzést ejtett. Le is hajtotta fejét, egészen a kézímunkáig, hogy senki se nézhessen a szemébe, és vad szorgalommal döfködte a tút a vászonba...

A lányok is elhallgattak, megijedtek és nagyon különösen érezték magukat. Az anyának igaza van. Ezt egy pillanat alatt felfogták. Az apa kötelessége volna a színházról gondoskodni. De hát az apához nem lehet hozzájutni. Az apa fent lakik a Várban... mintha a mennyországban lakna... Kinestári lakásban... Nekik a Vár a Szent István körmenetet jelentette... Mintha az apa mennybéli angyalok védelme alatt állana... a Szent Jobb sújtana le, ha az apa ellen csak egy rossz gondolat volna bennük...

- De a színházjegyet elszalasztani, az lehetetlen.

A kis Cinci megszólalt:

- Anya, én elmegyek Malvin nénihez - és az anyjához törleszkedett, mint egy kis cica.

Az anya fellélegzett. Ez az idea, amit már több ízben elvetettek, most úgy tűnt fel, mint egy zseniális lehetőség.

Még nem érett meg benne a támadás az ura ellen annyira, hogy valami módját tudná elképzelni a végrehajtásnak, tehát csak maradjunk az élet lehetőségei között.

Keresztet vetett és sóhajtott.

- Ha van kurázsíd.

Erre Cinci határtalan boldog lett, hogy az engedélyt megkapta.

- Ennyit igazán adhatnak a kis húguknak. Szégyen, hogy egy fillérrel nem jönnek segítségünkre...

Már megint nem ismert magára. Mi van vele. Ő soha nem szokott egy agresszív szót kimondani. A gyerekeit arra nevelte, hogy angyalkák legyenek, akik senkitől semmit ne várjanak, nélkülözzenek és hallgassanak.

- Persze ha fiúk volnátok - mondta -, az más lenne.

- Mért, mama?

- Már ilyen nagy fiúk tudnak pénzt szerezni.

- Honnan, mama?

- Tudom is én... Azok nem hagynák békén a rokonokat. De hát lányok vagytok. Tehetetlenek, mint én... Igazán, a nők, azok csak arra születtek a világra, hogy mindenki kizsákmányolja őket...

Cika nagy szemekkel nézett az anyjára. Megérezte, hogy valami szokatlan történhetett vele. Ő már azt is mondta, hogy gépirást tanul, és elmegy gépírónőnek egy ügyvédhez, de az anyja mindig kétségbeesetten torkolta le, hogy nem tudja, mit beszél... Most magára vette az anyja kis szűrő szavát, és halálosan szégyellte magát, hogy felnőtt lány léte egy fillért nem tud hazahozni... Nem is tud arra gondolni, hogy lehetne... Mióta a színiakadémián van, sok furcsát tapasztalt, de...

Cinci azonban már öltözött is. Oly frissen és gyorsan, hogy egy pillanat alatt lehányt magáról minden ruhát. Az öltözése az aztán mulatságos volt. Felvette a tavalyi kisbarna ruháját s abban rögtön olyan lett, mint egy kis kopott iskoláslány... Még az anyja is nevetett rajta, hogy így érti a dolgot. Csakugyan, a Malvin nénihez nem tanácsos úgy menni, ahogy az akadémiára szokott járni. Ott úgy kell megjelenni, mint a Csipkerózsika, akit a tüskék összeszaggattak.

Csak Cika nem nevetett. Cika olyan volt, mint egy álmodó szent, csak a nagy szemei világitottak.

Bolyka viszont úgy érezte, hogy még soha életében ilyen kedves társaságban nem volt. Lázállapotban is volt, mert úgy konstata, hogy szerelmes lett a szőke nagy lányba, s ez külön úgy felizgatta, hogy semmire se gondolt, csak nevetett és kacagott minden szóra. Cinci közben, anyja jelenlétében, a legtiszteletlenebb előadást tartotta a tábornokné néniről és vénlány nővéréről, a Berta néniről, akiket hallatlan mulatságosan kopírozott. A Malvin néni úgy tesz, mintha ő volna a tábornok s nem az ura, aki nyugdíjban van és tisztán kertészettel foglalkozik, s kimenője egyszer van havonként, a hetvenhetesek vacsoráján, ahol a harctéri bajtársaival jön össze egy körüti vendéglő különszobájában.

Ez mind nagyon furcsa volt, és Bolyka teljesen elfelejtette, hogy ő csak ötperces kimenőt kapott odahaza, s bizony neki már régen haza kellett volna mennie. De nem tudott elválni, puha és ragaszkodó lélek volt, mint a házilag nevelt lányok. Pici gyermekkor óta csak szigorú parancsok irányították az életét. Az ő anyja is jó anya volt, jó puha anya, aki folyton takargatta a lányai előtt az apa hibáit, de azért hol voltak ők attól, hogy a mamájukat ilyen bizalmas barátnénak tekintsék, akivel a flörtjeiket is úgy megbeszéljék; mintha teljesen korukbeli volna a jó anya.

Bolyka régen sejtette, hogy van az övéknél kedvesebb és intimebb viszony is a mamával, de ilyen közlelől még nem látta. Náluk a Gizi néni komikus alak volt, aki minduntalan jött valamit kérni a lányai számára. Ez is a nagy titkok közle tartozott, amiről apának nem volt szabad tudni. Egész csomó apró dolog volt itt heverőben s szétszórva és isten tudja milyen sarokban eldugva, amit nem adtak vissza ezek, a kölcsönholmik.

- Ha majd nagy művésznő leszel - sóhajtotta Cikának és érzékenyen bújt a közlebe.

A szőke lány megvetően fintorította el gyönyörű metszésű száját.

- Fuj.

Bolyka elámult. Kis házilány létére, előtte a művésznő a legtitkosabb és legideálisabb lény volt. Soha nem látott művésznőt, még csak tizedrangút sem közlelől. Cika volt az első, aki a színpad varázsát hozta el hozzá. Most meg volt rémulve, hogy ilyen könnyedén szólott rá valaki az ábrándozásért.

- Hát nem azért még a színészetre?

Cika harsányan felnevetett, s az anyjára nézett.

A mama nem szólott bele, kézimunkázott de valami olyan dühös szorgalommal, amit Bolyka szintén nem tudott megérteni. Nem tudta, hogy a holnapi ebédet készíti, mikor úgy siet a miliővel.

Kint ajtónyitás volt, és Bolyka megfigyelte, hogy Cika felszökött, kiment, kint egy kevés zaj, suttogás hallatszott, férfihang? aztán bejött, s mikor bejött, az arca egy kicsit pirosabb volt, mint mikor kiment.

Ő elpirult és ideges lett. Maga sem tudta mért, a csokolózás helyét kereste és találta meg a Cika arcán. Hallotta egyszer a mamától, hogy ezeknél a Véghelyéknél mindig fiatal emberek laknak. Olyan lázba jött s úgy kívánta, hogy bár náluk is lakna egypár fiatal ember. Milyen nagyszerű dolog van itt, ezt meg fogja tanulni.

A szeme könnyes volt, s az egész teste izzó, mialatt itt fülelt az előtte ismeretlen dolgokra.

Ha az ablak alatt a folyosón valaki elment, rögtön megbeszéltek azt, aki elment, s ő egy óra alatt többet tanult, mi van a házban, mint a tíz év alatt összesen, mióta itt laknak. Ők nagy lakásban laktak, amelynek csak a konyha és a cselédszoba ablaka nyílt a folyosóra, így ők soha senkit nem láttak, aki bejött vagy kiment. Nem is tudták, kik élnek itt a házban, de erről a helyről, mint valami őrhelyről számon tartották Véghelyék az összes lakót s azoknak minden dolgát. Milyen jó az ilyen lakás, milyen multságossá teszi az életet.

Egy piros fedelű könyv volt egy asztalkán. Bolyka felvette, belenézett. Csak egy mondatot olvasott el belőle. De az egész teste kigyúlt tőle. Az volt beírva, hogy ruhátlan jelenik meg egy ajtóban egy lány.

- Olvasd el - szólt Cika.

- Jó? - kérdezte lángvörösén.

- Jó. Fraccaroli, az Amerikai lányok.

Letette a könyvet, mert a húga jött, Mucuska, érte jött, hogy azt hitték otthon, hogy már elveszett.

Persze Mucuska is itt ragadt, s így meggyarapodva még vidámabb és még ragyogóbb lett a kis szoba. Felhúzták a gramofont és a három lány táncolt. Egyik kezelte a gramofont, s Cika felváltva tanította őket az új táncokra. Bolyka ájuldozott a kéjtől, hogy Cika, akiben hirtelen valami forró szilajság tört ki, úgy szorítja őt magához, mint egy fiú...

Az öccsük jött, Öcsi, hogy mi van itt, a mama küldte, hogy rögtön jöjjenek haza.

Ebből még nagyobb mulatság lett, mert a hirtelen nőtt süvölvény fiút a lányok felkapták és szétszedték. Cika úgy táncolt vele, hogy Öcsinek a szemegolyója majdnem kiugrott. Éppen ez kellett neki, hogy végre bekerült a két csodaszép színinövendék hálójába.

Észre sem vették, az idő repült, s egyszer csak betoppant Cinci:

- Kirúgtak! - jelentette lakonikusan.

- Mondtam ugye, fiam - szólt az anyjuk, aki már elfelejtette, hogy ő izgatta fel a kislányt.

- Ott valami nagy baj van. A tábornok igen kicsi!... Ajjé... - s megjátszotta a tábornokot. - Anya, én azt hiszem, megjelent a Marci bácsi... Tábornok pénzt adott neki: tábornokné átvette a hajó fedélzetén a parancsnokságot, tábornok olyan kicsi, mint a kutyamosó...

Most összetette két kis kezét és felsóhajtott a kis naiva:

- Istenkém, istenkém, édes jó istenkém, hát sehol az egész Budapesten, hazánk szép fővárosában nem lehet találni senkit, aki négy ingyen jeggyel el tudjon menni színházba?

Végre az ablakon megjelent a tanácsosné. Megkocogtatta az ablakot, de nem jött be. Hiába szaladtak ki hozzá és hiába könyörögtek a lányai meg a fia, el kellett vele menni haza, a rabságba.

Bolyka magával vitte a piros fedelű könyvet. A kabátja alatt.

Egész délelőtt riport után szaladgált, s olyan későn jött haza ebédre, hogy a felesége nem győzte várni; megebédelt.

- Fiaskám, rögtön megyek is vissza, csak valamit eszem, ötkor bent kell lennem a szerkesztőségben.

Ilonka megállott, ránézett.

- Nagyon finom - mondta.

Imre már unta, hogy soha haza nem jöhet, hogy megjegyzést ne kapjon, mintha a saját passziója volna ez a gürcölés. Különbén is éhes volt, s a férj ilyenkor elviselhetetlen. Egész délelőtt egy sósperecet evett a rendőrség kapujában, még azért is sajnálta a tíz fillért. Mindent holnap estére spórol, a színházra.

Kicsit el is késett a válasszal, ahogy utána szólt a feleségének, aki már ment ki a konyhába, de nem volt kedve szólni sem, olyan volt, mint a tróger a Dunaparton, ha kimerül a zsákolásban. Lehetne az asszonynak szíve, hogy nem pöröléssel, szekatúrával fogadja, hanem értse meg, micsoda hősi dolog az, hogy meg tudja tartani magát, hogy soha egy pohár sört meg nem iszik, vagy egy tízórait... Fene egye ezt a dolgot, csak ne volna jóízű ez az asszony... Ezért kíméli...

Azért mégis utána szólt:

- Hja, ez a mai élet.

- Maga ennek örül!...

- Ez is jobb, mint semmi.

- Legalább nem kell itthon lenni!...

Ilonka kiment a szobából a konyhába, megmelegíteni az ételt. Imre utána ment, nekivetkezett s jól megmosdott a csap alatt. Ahogy az ablakon kinézett, felvillant előtte az éjszakai jelenet.

- Maga mit csinált délelőtt? - kérdezte udvariasságból a feleségét.

- Érdekli?

- Nagyon.

- Ne mondja... Hát a délelőtt csak eltelik, de a délután.

- Szóval a délután nem olyan mulatságos, mint a délelőtt.

- Ahogy vesszük - szólt csípős tréfával az asszony. - Néha, hetenként egyszer-kétszer megjön a barátom, s akkor elszórakozunk.

- Ebéd után?

- Igen. Ebéd után.

- Hehehe.

- Mulatságos?

- Rém.

Az asszonyka odanézett, ahogy az ura nagy gonddal fésülte csillogó sárga haját.

- Talán megpróbálnánk egyszer fordítva.

- Hogy?

- Én mennék el, s maga maradna itthon...

Imre felnevetett.

- Nevet, milyen abszurdum.

- Na.

- Azt hiszi, nem tudnék olyan riportokat csinálni, mint maga? Pletykát gyűjteni?... Ha meg-gondolom, ez inkább nőnek való foglalkozás. Nem is értem, hogy olyan kevés nő van még ezen a pályán.

- Nagyon lenézi a riportot. S az én riportom nem is riport. Riport a megtörtént dolgoknak a lereferálása: az én riportom a megtörténendő dolgoknak az előre bmondása.

- Ez az igazi pletyka.

- Hahá, óriási tévedés. Lapunkat pletykalapnak szeretik nevezni, akik irigylik a sikereinket. Pedig már a közönség jól tudja, hogy a mi riportjainknak mindig alapja van, azért érdekesek. Ma is főtárgyalásra került egy dolog, amit két hónappal ezelőtt jövendöltünk be. És az egész gyanút a mi cikkünk irányította a dologra. Most is egész csomó ügy van megfigyelés alatt, amit mi indítottunk el. A Pesti Életet legelőször a rendőrség olvassa.

Átnézett a szemközti ablakra. Szinte izgalomba jött. Most jutott eszébe, hogy valóban látta, mikor a sárga táskát a lány kivette a szekrényből...

Ilonka előre vitte a tálcán az ételt, ő úgy kullogott utána, mint a kis malac a gazdasszony után. Nagy mohósággal evett, mint szokott, s nem tudott mit beszélni, mert igen fontos mondani-valója volt, amit azonban nem akart elárulni: a sárga táskáról már meg is írta a cikkét. Alig bírta tartani magát, hogy ki ne kotyogja, pedig nem akart erről beszélni, míg a cikk ki nem jön... Sőt talán még azután sem, mert az ablakot nem akarná leleplezni... Nem lesz az rossz! egy kis leskelődés a tilosba sose árt...

Véghelelyné jött el az ablakuk alatt.

- Jön a vénasszony - mondta szokott tapintatával.

De Ilonka már felugrott, elébe szaladt a Gizi néninek s kint maradtak az előszobában, ott suttogtak, sőt behúzódtak a konyhába.

- A, ezek előlem titkolnak valamit - mondta Imre nevetve, mert el sem tudta képzelni, hogy mi titkolnivaló lehet előtte. De a nők ilyenek, mindig nagy feneket kerítenek saját kis csip-csup főzőcskéjüknek. Azt nem is képzelte, Ilonka milyen nagy fába vágta a fejszécskéjét.

- Ó, fiam, baj van a jegyekkel - suttogta Gizi néni -, képzeld, Schultheiszék visszaküldték a jegyeket. A tanácsosnak referátuma van a miniszternél este kilenckor - maga sem tudta, honnan jut eszébe a tanácsost a miniszterhez küldeni, de elfeledte, mit is mondtak róla... - Tudod, most fiatal miniszterek vannak, ezek éjjel-nappal dolgoznak... Én meg elküldtem Cincit a nagynénijéhez, a tábornoknéhoz, de azok vacsorára mennek holnap este...

- Azért adhattak volna pénzt...

- Nem ismered őket... Azok úgy félnek a pénzkidástól, mintha káruk lenne belőle - nevetett a néni.

Ilonkának most valami zseniális ötlete támadt:

- Tessék csak bejönni egy kicsit - és kipirulva vitte a nénit a konyhába. - Valamit akarok mondani.

Valami nagyon komplikált dolog támadt fel benne. Már régen szerette volna megkérni a nénit, hogy protezsálja be a kézimunkaüzletbe, ahová dolgozik, de restellt ilyen nagy szívességet kérni tőle... Ha a jegyet a néni elhasználta volna, akkor szintén meg lenne kötve a keze, mert szégyellné, hogy a néni azt gondolja, hogy viszonzásul kéri ezt... De így, hogy csak a közös szegénységben találkoznak, a legjobb pillanatnak találta, hogy azon melegiben kirukkoljon ezzel a vágyával...

- Gizi néni - mondta hallatlan zavarral, mert az ember nem sokat tud, de kérni, azt igazán nem tud -, nem lehetne nekem bejutni oda, ahol a Gizi néni dolgozik, abba a boltba? Én merem vállalni azokat a munkákat, amiket a néninél láttam. Szeretnék ennek a szegény Imrének valamit segíteni. Hiszen annyi időm van, magam sem tudom, hogy telik el, csak unom magam, szégyellem, hogy semmi dolgom sincs, és nem tudok könnyíteni szegény uracskámon...

Már nem is tudta, mit mond, de hogy a néni nem sietett válaszolni, kénytelen volt beszélni, hogy a kínos választ kitolja. Gizi néni meglehetősen aggodalomba borult, mert a cégnél egyre jobban csökkentették a munkát. Tegnap is, mikor bent volt, két nagyon előkelő megjelenésű nőt küldtek el azzal, hogy a közönség nem vásárolja ezeket a dolgokat sem már, és redukálni kell a produkciót... Most nem tudta, mit mondjon, hogy ez a szegény kicsi asszony félre ne értse.

- Megpróbálom, fiam - s letette a színházjegyet az asztalra a pléhlapra.

- Nem bírom, Gizi néni - folytatta zavartan Ilonka -, megfulladok ebben a lakásban és halálosan szégyellem magam és rettenetesen szükségem is volna rá...

- Fiam, amit csak tehetek...

- Mikor tetszik bemenni az üzletbe?

Gizi néni megijedt. Ő ma is bemegy, mert a holnapra való ebéd ára is hiányzik, de hát nem viheti magával ezt a szegény asszonykát, nem leplezheti le annyira magát...

- Hétfőn bemegyek. Akkor biztosan bemegyek - mondta.

- Ha megengedi Gizi néni, elkísérem. Legalább előjegyzésbe vesznek.

- Az nagyon jó lesz. Én mindent megpróbálok gyermekem, ami csak tőlem telik.

- Csak Imre előtt titokban tartani drága néni, nem akarom, hogy tudjon róla, mert biztosan ellene mond, és én azt nem bírnám... Ez lesz nekem a jó alkalom, hogy beleszóljak a dolgaiba, ha már megmutathatom, hogy még én is tudok magamon segíteni.

- Beszélek Verebessel.

- Ki az a Verebes?

- A cégvezető. Minden attól függ. Teljhatalommal rendelkezik.

Ilonka megjegyezte magának a Verebes cégvezető nevét. Mit csináljon, hogy el ne felejtse, olyan sok madárnév van. Fel kellene írni rögtön valahová.

Közben azonban Imre mindent megevett, ami csak megehető volt és utánuk ment.

A két nő ott ült a konyhaasztal előtt a hokkedliken és összehajolva tanácskozott.

Éppen azt mondta Gizi néni:

- Majd megpróbálom, fiam, mindent megpróbálok.
- Nagyon lekötelez vele, méltóságos asszony - nevetett bele Imre.

Gizi néni találékonyan mondta:

- Egy új receptet adott Ilonka - de nekem sehogy sem sikerül...

Már fel is állott, hogy elmegy.

Imrének gyanús volt, hogy Ilonka olyan piros, mint a frissen nyílt rózsa, de nem akart beleavatkozni a titokba.

- Mért nem jönnek be, nagyságos asszony?
- Mert szaladok haza - s ment is.
- Mért siet?
- Á, rosszkor jöttem. Maga olyan keveset van itthon, és csak zavarok. Nem szabad a fiatalokat háborgatni.

Mindnyájan nevettek. Egyszerre olyan vidámak és kedvesek voltak mind a hárman a konyhácskában, ahol alig volt valami fény és világítás, csak épp ami bejött a lichthofból.

- E miatt az ablak miatt mentem el ebből a lakásból - mondta Gizi néni:

- Mért?
- Ez a zöld néni mindig olyan lakókat tart ebben a szobában, akik meglehetősen pesti erkölcsűek, s nem fiatal lányoknak való, hogy itt leskelődjenek...

Imre egész a haja tövéig elpirult, ezer szerencse, hogy a sötétben senki sem vette észre.

- Na, figyelni fogok erre az ablakra - mondta nevetve Ilonka.

Gizi néni összefogta magán a kendőjét és sietve búcsúzott. Ahogy mentek kifelé, Imre meglátta a jegyutalványt az asztalon s felvette. Nagy szemet meresztett s gondolkozni kezdett, hogy kerül ez ide, a konyhaasztal sarkára. Mindenesetre zsebre tette.

Mikor a feleségével kettesben maradt, azt kérdezte ravaszul:

- Adja csak, szívem, ezt a színházutalványt!

Ilonka megijedt s körülnézett.

- Rögtön odaadom.

Hol az ördögben van is az utalvány.

Nem emlékezett, hogy Gizi néni visszaadta, vagy nem. De a nagy harcban, hogy az ura ne győzzön, cselezett. Előbb hátrament az alkóvba, mintha ott keresné, csak aztán ki a konyhába. Ürügye legyen, fogta az edényeket, kivitte.

- Az utalványt kértem.
- Mit akar vele? Mindjárt odaadom.

Úgy tett mint aki meg van sértve. Hogy itt folytan táncoltatják az embert. Nem elég, hogy egész nap itt kell ülni a kalickában, ha jön a férj, minden szekatúrát kitalál.

Imre, mikor magában maradt, halkán kacagott. Jóllakott és fiatal kacagással.

Kacagott és kacagott. Maga sem tudta, minden pillanatban be akarta törni az asszonyt. Olyan izzó harc volt ez, hogy az egész életet kitöltötte és komollyá tett. Mintha azért költöztek volna össze, hogy egy hím s egy nő egymáson végezze el a hím- és nőnem örök viadalát.

Oly fiatal volt még ő is, mintha egy diák játszana házasságosdit. Felállott és féllábon táncolt, hangtalan kacagással.

Még a cigarettáját is elővette, s rágyújtott. Ilonka nem tűrte, hogy a szobát befüstölje. Néha ő maga is cigarettázott, de ezt úgy tanulta az anyjától, hogy a lakás az ő hivatala, ott ő az úr, s csak azért nem gyújtott rá soha, egyetlenegyszer sem a lakásban; hogy joga legyen az urát letiltani. De most Imre főlényben volt: próbáljon az asszony egy szót szólani: a zsebében az utalvány... adja elő...

Ahogy a lángocska ellobbant, mint diadalmi jel, látja, hogy a felesége, az előszobában magára kapott kabátjában, a piaci kabátban futva megy el az ablak alatt.

Mire a második ablakhoz ért, már ott volt, megveregette az üvegtáblát s intett neki, hogy jöjjön vissza.

Ilonka megfordult s lassan és tűnődve visszajött.

- Mit akar? - kérdezte durcásan, ahogy belépett.

- Az utalvány miatt megy?... Már megvan.

Az asszonyka hitetlenül nézett rá.

- Itt volt a szekrény második alsó fiókjában, hátul a sarokban, egy borítékban a törülközők alatt.

- Felvette a konyhaasztalról? - gyúlt világosság az Ilonka emlékében.

- Fel.

Ilonka ledobta magát a ruganyos székbe. Úgy gyűlölte most ezt a fiút.

- Akkor jó. Mit akar vele?

- Hm, hm... Hm, hm... Hogy én mit akarok vele, megmondtam már régen... De maga mit spekulált vele?... Csak nem akarta eladni?... Vagy már el is adta, s ez visszahozta, hogy nincs annyi pénze, hogy az ingyenjegyet felhasználja?...

- Milyen találékony.

- Há, há.

- Bizony.

- Mi az a bizony?

- Az egész házban senki sincs, aki képes legyen huszonkilencedikén színházba menni.

- Maga az egész házban kidobolta?

- Én nem doboltam ki. De én nem tudok elmenni. A Mariska néni szívességét semmi kedvem igénybe venni. Hogy majd leleplezzem előtte, hogy nem bírom fedezni az apró kiadásokat... Felajánlottam Gizi néninek. Ő felajánlotta Schultheisz tanácsoséknak...

- Ők felajánlották iksznek, ipszilonnak s szépen visszakerült a körforgásból... Hahá... maga hüle... Ez Pest... Vegye tudomásul, hogy ma Budapesten mi vagyunk az egyetlen, aki négy darab ingyenjeggyel képesek vagyunk elmenni színházba. Mi?

Rettentő boldog volt a felesége felsülésén.

- Most aztán megyünk a nénikhez. Elkísérem magát a kapuig. Beadom. Nem fog meglógni, Meghíjja őket. Többit bízra rám.

Ilonka dacosan nézett.

- Pénzen ne búsuljon... Pénz lesz...

- Fényes.

- Öltözni, öltözni.

Kéjelegve nézte a feleségét. Átkozottul csinos volt, ahogy magában dühöngött.

Fel is állott és óvatos léptekkel mögé került és hátulról átölelte. Belecsókolt a nyakába, a szájába.

- Hagyjon engemet - vicsorgott az asszonyka, s tépte magát ki az ura csókjaiból, ezekből a győző csókokból.

- Öltözni, öltözni - kukorékolt Imre -, nem fogunk frontot csinálni... Mariska nénit le fogom hengerelni. El fog szédülni a vénasszony. Egy egész doboz Gerbeaud-t veszek.

Régen érezte magát ennyire fölényben. Egész férfiaságát érezte. Tündökölt és páváskodott. Még a nyakkendőjét is lebontotta és kicserélte egy sokkal ragyogóbbra.

- Sietni, sietni. Nincs időm. Ötkor bent kell lennem.

Az asszonyka hozzáfogott öltözni. Tetőtől talpig átöltözött.

- Százhatvannyolc pengő - mondta.

- Na. Az is valami.

Ha nem volnának ezek a veszekedések, nem is tudnának mit csinálni, ha együtt vannak.

- Ha késnék, mert esetleg valamit előre kell végezni... akkor maga csak feküdjön le és aludjon el.

Hogy a felesége nem szólt, tovább elmélkedett:

- Utóvégre, istenem, nekem is szükségem van rá, hogy koronként megjelenjek az én csinos kis feleséggel a Vígszínház nézőterén. Egy újságírónak társadalmi életet is kell élni.

- S ez társadalmi élet.

- És az is előfordulhat, hogy jelen lesz valaki a nézőterén... akire nekem szükségem van... Például egy nagy politikus, mert úgyis az a cél, hogy minél előbb a politikai riportra térjek át... Vagy egy bankvezér, akit az ember szünetben elcsíphet... mert legjobb volna mégis a közgazdasági rovatba jutni... a közgazdaságiaknak mindnek villája van a Rózsadombon...

Sétált a szobácskában, mint egy csatatéren, ahonnan kiverte az ellenséget.

- Maga nem is álmodja, miben sántikálok. Ma írtam egy olyan riport-novellát, amiből óriási dolgok lehetnek még. Óriási dolgok. Sikerült tetten érni egy közéleti disznót. Ez az alvilág, barátom, ahogy ezek dolgoznak a pincében.

- Csak aztán meg ne üsse a bokáját, ha valami disznóságot megír.

- Bízra csak rám. Az úgy lesz megírva, hogy vért ereszt a síból. És úgy, hogy abból száz fiskális nem csinálhat sajtópert.

- Nono.

- Mi az a nono?... Úgy nézzen rám, hogy most a kezeimben van egy valutasíboló... gróf.

Mindjárt úgy is nézett a feleségére, hogy az most rögtön boruljon le előtte.

Tele volt izgalommal. A holnap reggeli lapban már elhelyezi a bombát... Ha az robban, abból lesz valami. Azon is erősen gondolkodott, hogy valamit eláruljon-e előre a szerkesztőnek. Most van a kezében egy jó falat. Ő maga akarja azt elkapni.

Odaállott az ablakhoz, s míg a felesége öltözött, ő nézte a hátsó udvart. Nézte az üres folyosókat és a bezárt ajtókat. Sehol egy lélek. Pedig mindenütt emberek élnek és hogy! Baloldalt első ajtó a mosóné, akinek Ilonka tegnap kiadta az útját. Azontúl egy bérkocsis lakik, aki mindig veri a feleségét és a gyerekeit. Leghátul egy magános tanár, aki liter borokat visz fel, s bezárt ajtó mellett részegre issza magát.

Jobb felől az első lakásban a platinaszőke démon. Magános lány, akinek egy vidéki főhadnagy tartja a lakást. Ha a tiszt megjelenik, a lány azonnal estélyi ruhába öltözik, s elmennek. Azontúl egy suszter, s végül a zöldrácsos folyosókerítésben a gyári munkás, akinek gépírókisasszony lánya van, aki úgy tartja magát, mint egy Csipkerózsza. Azért is csináltatott az apjával zöld rácskerítést, hogy egészen szeparálja magát ettől a világtól. Úgy jön haza mindig, mint egy délceg kanca. Olyan mereven tartja a derekát s lép, mint egy gépmadár.

Szemben nincs fal és ház. Lelátni a szomszéd ház kertjére, ahol most még oly fekete és kopasz fák vannak, mint valami fametszet. A fák ágai feketék a ráakódott koromtól.

- Tudja, mi az érdekes? - szólt hátra a feleségének - az, hogy nemcsak a közélet vezető emberei falusiak, hanem még ezek is. Különös, hogy Pesten mindenki vidékről jött fel.

- Mi van azon érdekes?

- Csak érdekes, hogy Budapesten ez a természetes.

- Ha valami természetes, akkor már nem érdekes.

Nagyot nevetett és nem vitatkozott, mert félt, hogyha az asszonyt beszélteti, akkor lassabban készül el.

- Szóval érdekes - mondta. - Mehetünk?

Kimentek a lakásból. Az ajtót gondosan bezárták. A Wertheim-kulccsal is. Akkor megrázták mind a ketten az ajtót, hogy csakugyan be van-e zárva.

Mikor végigmentek a cúgos folyosón, nem engedte, hogy a felesége a hátsó ajtón menjen le. Ha vele ment, mindig az első lépcsőre vitte, végig az első udvar gangján. Elegánsak is voltak, ő sötétkék átmeneti kabátjában, felesége a kék téli kosztümben, nagy vidra boájával.

- Fene egy bűdös építkezés - morgott. - Berlinben már ilyen házakat nem lehet látni. Ott úgy építenek, hogy minden lakás a lépcsőházra nyílik és minden lakónak liftkulcs és kapukulcs van a zsebében. Itt meg minden este csengetni kell a házmesternek, az embert megüti a guta kétszer. Először, míg megfagy a várakozásban, aztán meg, hogy belépő díjat kell fizetni azért, hogy lakik, hogy a sötétben felbukdácsoljon a lakásába.

- Érdekes.

- Mi ezen az érdekes?

- Hogy ez itt természetes. Az előbb azt mondta, hogy az az érdekes, ami természetes.

- Ilonka...

Az asszony behúzta a nyakát s nevetett. Visszaadta.

- Visszaél avval, hogy nyilvánosság előtt nem szoktam megverni.

- De le is eresztenélek az emeletről.

Az ablakok kíváncsian bámultak rájuk. Éppen Véghelyék ablaka előtt mentek el, s Ilonkának eszébe jutott, hogy itt szokás kifigyelni.

- Ez is jópípa lehet, ez a két lány. Szépeket hallok a színiiskoláról.

- Már oda is jár?

Mikor a Flemmingék lakása előtt elmentek, belesúgta a felesége fülébe:

- Nagy bajok vannak itt a kisgyár körül. Ez is benne van valami szállításban. Ezeknek is felajánlotta az én jegyeimet?

- Én nem ajánlottam fel senkinek.

- Mondja, nem akart maga keresni ezen a dolgon?

- De hagyjon.

- Mert az igazán pesti dolog volna. Akkor még magának is volna jövője. Négy darab szabadjegyet eladni, mondjuk féláron, mese üzlet, mi?

Ilonka a nyakába húzta a gallérját, s nevetett.

A kapuból még egyszer visszanézett Imre.

- Ennek a háznak olyan szaga van, hogy itt mindenki el akarja adni, amiye van. Az erejét, a bútorát, a testét. Pedig ahol minden eladó, ott nincs vevő.

Az utcán belekarolt a feleségébe. Szeretett így menni vele, mert csinos volt. És büszke volt rá, hogy neki egy ilyen helyes kis nője van. Megfigyelte a férfiakat, akikről úgy vélte, irigykedve nézik őt, ahogy viszi a zsákmányát.

Ilonka viszont észrevette, hogy Schultheisznéval találkoztak. A tanácsosné egy nagyon édes kicsi asszonnal volt, aki a házba való volt, de nem volt benne biztos, hogy nem Flemmingné-e, a szappangyáros felesége? Nem akart velük szemet váltani, örült, ha ezek látják, hogy ő az urával milyen jóba van, hadd bámulják a „vénasszonyok”, hadd irigykedjenek. Egy nőnek úgy sincs egyebe, csak ha ékszerit, ruháit s az urának a szerelmét mutathatja meg a világnak.

Mikor a kávéház előtt mentek, Imrének eszébe jutott a kaszírő. Ha visszafelé jön, bemegy. Megnézi. Ki kellene valahogy próbálni, milyen viszonyban van a lovaggal. Ettől a gondolattól olyan szórakozott lett, hogy nem szólt egészen a Remete utcáig, ahol befordultak, mert ott volt a Mariska néni háza.

Egy kis szél volt, úgyhogy nem volt feltűnő a hallgatása, inkább gyöngédségnek tűnt fel, s mikor Ilonka szólni akart, azt mondta neki:

- Ká vort...

- Éppen arra gondolt, hogy rászán nyolcvan fillért, bemegy a kávéházba és egy pohár likőrt rendel, s abban a pillanatban, mikor a kaszírő tölti a likőrt, kérdeni fogja tőle, hogy mikor volt itt lovag Sachsmiller. Ha a lány csakugyan a szeretője, ki fogja lötytyenteni az italt. Ezen nevetés tört ki belőle, s sietett indokolni:

- Azon nevetek, hogy Mariska néni milyen nagyot néz, ha maga meghívja színházba... De ne mondja meg neki azt, hogy ingyenjegy.

Ilonka meg volt lepve.

- Mért?

- Hát istenem, csak. Mért ne legyünk mi gavallérok? Nem igaz?

A kapuban kezét csókolt:

- Nem tudom, mikor jövök haza.

- Én sem.

- Nono. Ez mit jelent?

- Nem szeretek adós maradni.

- Akkor maga nem is pesti. Kezét csókolom.

Egész a lépcsőházig bekísérte s utána nézett. Ilonka minden fordulónál visszapillantott s a második emeletről szemcsókot váltottak.

Nem tudott csengetni, mert valaki állt az ajtó előtt. Előbb azt hitte, kifutó, de ahogy az arcára nézett s azon krisztusi szelídséget és alázatosságot látott, tisztába jött vele, hogy kéregető. Éspedig nagyon lesújtott ember lehet, hogy ennyire békés és szelíd.

Az ajtón volt egy kerek réznyílás, amiről elmozdították bent a fedőlapot, kinéztek, s az ajtó rögtön megnyílt. Maga a néni nyitott ajtót.

- Tedd csak el, tedd - szólt rá Ilonkára, aki a szatyorjából a pénztárcáját kereste -, menjen a városhoz. Ma fizettem be irtóztató ínségadót.

Ezzel valósággal bekapta a kis hűgát az ajtón, amit rögtön becsapott. Azonnal meg is nyomott egy gombot. A házmesternek csengetett, az már tudta, hogy koldus van a házban, és két öklét összeszorítva már jött is, hogy kifizesse.

De erről Ilonka semmit sem tudott. Őt a Mariska néni óriási szeretettel ölelte át.

Jóval magasabb volt, magas, erős, nehézkes teste azért energikus volt. Olyan volt, mint egy vidéki alispánné, aki egész életében tevékenyen vitte a gazdaságot, míg az ura a megyén pipázott. Megcsókolta a kicsi asszony homlokát, ahogy a szertartás kívánja, s terelte be.

- Milyen jó, hogy kint voltam a konyhában - mondta mintegy mentegetőzve, hogy ő nyitott ajtót. - Folyton járnak ezek a besurranók - tette hozzá. Azért nem bírta lelkinyugalommal, hogy a kéregetőt elutasította, bár az kevés izgalmat okozott benne, inkább a külszínt védte.

- Sokan vannak? - kérdezte Ilonka az előszobában felakasztott női kabátokra mutatva.

- A nem, az Arany Kereszt Egyesülettől van itt három asszonyka. Nagyon érdekes dolgokat beszélnek, mert ők végzik a legsúlyosabb esetekben a környezettanulmányt. Figyeld meg, mit látnak.

Bementek. A nagy ebédlőbe nyitottak, amelyben nagy bútorok voltak, régi bútorok, mikor még a vidéki kastélyban oly nagy evések-ivások voltak. Nem is fértek a pesti lakásban, legalább rosszul érezték magukat, s valósággal dörmögtek, hogy itt kell nekik szorongani. Pedig a Mariska néni lakása mégis különb volt, mint ezek a modern pesti lakások. Ebből a szobából hármat csinálna a mai építész. Ez még kilencvenhatban épült, mikor Magyarország nagy volt, és ezeréves. Abban az időben nem sajnáltak ötméteres magasba nyomni fel plafont.

- Valika, gyere csak fiam, szeressétek egymást.

Valika éppen olyan volt, mint az anyja, csak két évtizeddel fiatalabb. Magas barna lány, egyelőre nagyon vékony, de a profilja ugyanolyan izmos, mint az anyjájé. Fekete szemei égtek. Abban a korban volt, mikor a lányok megharagusznak az anyjukra, hogy nem engedte férjhez menni őket, mikor lehetett volna.

- Szervusz Ilus - ölelte át ugyanolyan mozdulattal, mint az anyja az elébb. - Csakhogy egyszer már eljössz.

- Annyi dolgom van.

- Azt elhiszem, kedves.

Kicsit meg volt sértve: mért hiszi el olyan könnyen.

A bal oldali szobában, a szalonban ült a társaság. Mariska néni nagy előkelőséggel mutatta be, s nem tudta a vendégeinek a nevét megmondani. Egy kézlegyintéssel intézte el őket.

- Jaj de jó kis ruhád van - mondta Valika -, angyali. Új?

- Á dehogy. Tudok én újat csináltatni?

Az egyik vendég, egy igen helyes kis barna asszony, nevetve mondta:

- Már harmadik éve alakítom át ezt a kis vacakot és a minap egy olyan társaságban voltam, ahol mindenkinek új ruhája volt. Hát nekem volt a legnagyobb sikerem, hogy ezt a kis fehérét betetette négyért a varrónő. Mondom a háziasszonynak sűgva: hároméves, de ne mondd meg nekik.

Mindenki helyeselve nevetett a korszerű viccen.

- Jó kis világot élünk - mondta Mariska néni. - Mít szóltok a németekhez?... Levágják az embereknek a nyelvét, kiszűrik a szemét.

Ijedten néztek rá.

- No az íróknak, újságíróknak. Nem szabad látni s nem szabad írni. Az uradnak még szabad?... - fordult Ilonkához s hozzátette: - Újságíró az ura a kis húgomnak.

Mínta valami különösséget árult volna el, a vendégek mind megnézték Ilonkát, mint valami furcsaságot, úgyhogy ő el is pirult. Még mindig szokatlan volt neki, hogy ő újságíróné. Ez otthon még ma sem volt dicsőség.

- Ez mind azért van, mert férfiak kormányozzák a világot - szólt Mariska néni.

- Az igaz - nevettek a hölgyek.

- A maguk ostoba feje szerint. El vannak bizakodva, azt hiszik, mindennek úgy kell lenni, ahogy ők egyszer megszavazták. No, szépen berendezték. Kivetik a negyvenszázalékos íségadót és a koldusok éppen úgy járnak az ajtókra, mint azelőtt.

- Az uram ügyvéd - szólt a kis barna asszony -, mondja, hogy az a baj, hogy nincs pénz. Van olyan falu, hogy hús pengőt nem lehet összeszedni benne.

- Az orvosi pálya ment tönkre a legjobban - szólalt meg egy másik fiatal asszony. - Éspedig a férfiak tehetetlensége miatt. Kérem, a magánprakszis száz százalékban megszűnt.

- Még a bankosok csak élnek - mondta az ügyvédné.

- Óh dehogy, az uram - pirult el a harmadik asszony - összesen háromszáznyolcvannégy pengőt hozott haza elsején. Pedig igazgató. Tessék ebből megélni.

- Mért nem vigyáznak. Ők a férfiak, ők intézkednek. Mért nem szavazzák meg, hogy: senkinek nagyobb fizetése nem lehet, mint a miniszterelnöknek. De a vezérigazgató kap kétszázezer pengőt? Adják oda a tisztviselők fizetésének kiegészítésére és mindjárt emberileg lehet élniök.

- Jaj, Mariska néni, tessék ezt keresztülvinni.

- Ha rajtam állana. De az asszonyokat nem lehet megszervezni. Az asszonyok csak úgy élnek, hogy összehúzzák magukat, egyre jobban összehúzzák magukat és beszélnek az átalakított ruhájukról.

- Még jó, akinek van mit átalakítani. Az uram két hónap óta egy fillért nem hozott haza! egy fillért! Mikor ez a nagy influenzajárvány volt, negyven-ötven név volt felírva, naponta huszonnégy óráig szaladt és semmi pénz.

- Az ügyvédnek még rosszabb, mert annak kiadása is van. Neki kell a bélyegköltséget előlegezni.

- Legrosszabb a magánhivatalnoknak.

- Hát azon aztán sose fogunk megbékélni, hogy kinek rosszabb - mondta Mariska néni szokott vidám erélyességével.

A szobalány nagy ezüst tálcán hozta a teát, a teasüteményt és a szervizt. Míg kiosztotta a csészéket s Valika megtöltötte a szép aranysárga teával, addig egy szó sem volt.

- Ez a mai világ - mondta az ügyvédné, mikor a lány kiment.

- És ezt a férfiak csinálták meg nekünk.

- Mariska néninek igaza van - szólalt meg Ilonka.

Mindenki ránézett s ő elpirult, mert nincs hozzászokva, hogy társaságban beszéljen.

- Ugye igazam van, fiam... Minket nem is lehet felelőssé tenni azért, ami a világban van. Hol van a nőnek szava?

- Otthon - mondta Ilonka, mire mindenki nevetni kezdett.

- Otthon legkevésbé - szólt a bankosné. - Otthon nem lehet beszélni. Hazajön szegény uram fátortan, még éjszakára is bent tartják, mert annyira leépítettek, hogy nincs elég ember... Ő maga, evvel a modern számológéppel három teljes munkaerőt pótol.

- Ebbe kell beleszólani - mondta Ilonka.

Mindenki kíváncsian és várakozóan nézett rá.

- Nekem hiába beszélnek - szólt Ilonka kipirulva s a saját bátorságától megijedve -, arra gondolok, hogy egy bankban van száz ember, és mind gerinctelenek... Azért lehet velük akármit csinálni.

Kacagás tört ki.

- Az urak csak otthon gerincesek, a feleségükkel szemben. Ahhoz nem értenek, hogy a hivatalban meghallgassák őket, de ahhoz igen, hogy otthon elhallgattassák a feleségüket.

Még nagyobb lett a nevetés.

- Ez igaz - zibongott a társaság.

- Én nem magamról beszélek - mentegetőzött Ilonka, mert megérezte, hogy ő, a legfiatalabb asszony, már megint úgy kirukkol a férjek ellen... - De elég ismerősöm van és látom, hogy a húszéves asszonyok, már akik húsz éve vannak férjnél, úgy túrik ezeket az állapotokat, egy szót sem szólnak ellene...

- Mit mondjanak, fiam? Mikor nincs politikai joguk... Az nem lehet házilag elintézni. Ez nem hálósobakérdés. Ezt az országgyűlésen kell elintézni. De a mai országgyűlés...

- A férjek gyűlése - bökkent bele az orvosné.

Erre megint kacagás tört ki.

- De ha a férjek gyűlése, akkor mindnek van otthon egy felesége - mondta Ilonka -, s akkor mégiscsak mirajtunk van a felelősség, hogy túrjuk...

- Hallgassatok csak, ennek a kicsi asszonynak van valami mondanivalója - intette le az asszonyokat Mariska néni, és figyelmesen nézett Ilonkára.

De Ilonkának sok volt ez a figyelem. Nem volt semmi gyakorlata benne, hogy szabatosan összefoglalja a gondolatait és érveket sorakoztasson fel.

- Énnekem nincs semmi mondanivalóm - mondta zavartan -, én csak abból indulok ki, hogy az én uram hallatlanul szorgalmas és tehetséges. Annyit dolgozik, mint három a szerkesztőségben, vagy öt, vagy mit tudom én hány, hiszen valósággal nélkülözhetetlen, és mégis olyan gyámoltalan a pénzkérdésben, hogy engedi magát kizsákmányoltatni. Jelentéktelen fizetése van, és nem képes már egy év óta felemeltetni.

- Még jó, ha le nem szállították.

- Ő is ezt mondja, és ezzel meg van elégedve, és ezzel én érjem be és nekem kell kínlódnom... Mikor az uram olyan pályán van, ahol vannak, akik nagyon sok pénzt keresnek... Én nem akarok semmi világfelfordítást, én nem akarok beleszólani az országgyűlés dolgaiba, én csak annyit akarok, hogy az uram ébredjen fel és hozzon több pénzt...

Elementáris kacagás tört ki az asszonyokból. Ilonka annyira naiv volt és olyan kedves, hogy minden asszony úgy érezte, az ő szívéből pattant ki a szó.

- Én is csak azt akarom - kiáltott a három asszony.

- De mit csináljon?

- Az ő dolga, hogy csinálja... Abba már nem tudok beleszólani... Ha én volnék kint, és rajtam volna a felelősség, az más... De mit tehetek én, én be vagyok zárva a lakásba, mint egy kanári...

- Jaj de igaz, jaj de édes - ujjongtak a fiatalasszonyok.

Mariska néni is sokat nevetett, még a könnyeit is törülte.

- Ez mind igaz, fiam, de ez nem oldja meg a világválságot.

- Semmi közöm a világválsághoz, én csak a saját házi pénzügyi válságomat szeretném megoldani. Nekem az elég. Mariska néninek van a legjobb dolga köztünk, mert Mariska néninek megvan a háza és maga intézi az ügyeit.

- Ó te gyermek. Nekem jó dolgom van? Isten őrizz, hogy ilyeneket higgyetek felőlem... Az egész életem azzal telik, hogy én meg Valika, folyton az adó után szaladgálunk... Ha jól meggondolom, én is hivatalnok vagyok, a főváros meg az állam hivatalnoka, mert nekem ugyan már semmi sem jut a házbérből... S mit kell nekem leisztolni. Nekem ügyvédnek kell lennem, orvosnak kell lennem, bankárnak kell lennem, szerelőnek, építésznek, portásnak, mindennek kell lennem. Megunná ezt az ördög is. Ezt a férfiak csinálták meg nekem, mert az apám az utolsó ötszáz holdját ide mentette be a pesti házba. És ilyen rossz helyen, ebben a proli negyedben. Mégis, ha megvolna a birtok, ami ott terem, a gazdának annyiban jó, hogy van mit ennie. De mit egyek én ebből a házból? Nem ehetem meg, ami a lépcsőházban vagy a lichthofban terem.

Mindnyájan nevettek, angyali volt.

De senki sem hallgatott rá, mindenkinek annyi különös és érdekes esete volt a saját életében, s annyira életszükségnek érezték, hogy ezt mind elmondják, hogy egymás szájából kapkodták a szót, hogy a végén párhuzamosan és egyszerre beszéltek. Közben új s új csésze teát öntött Valika, aki olyan volt, mint a gondviselés, mindenkire külön gondolt.

- No a gondviselés az most csak arra gondol, hogy mindenkinek kiadagolja a maga baját.
- Persze, vannak asszonyok, akiknek jól megy - mondta az ügyvédné -, akiknek van elég eszük hozzá.

Egyre vidámabb lett a társaság.

- Például, ki tudja megmagyarázni, hogy Irén honnan veszi az új kalapot s az új kosztümöt?... Mihálynak annyi keresete sincs, mint az én uramnak.

- Irén? az okos. A minap megyek a Rákóczi úton, vettem a kis babámnak egy kis cipőt, mert szegénykének kint volt már a lába régiből. Hát a mi Irénünk az Urániába megy. S kivel?...

- Na kivel?

- Hát nem az urával.

- A belgyógyással?

- Na igen.

- Hát ez vidéken nem volna lehetséges, mert ott mindenki mindenkit ismer. Erre jó ez a Pest. Itt mindenki úgy él, ahogy akar. Ha tud, a világ közepén: ha nem tud, elbújhat.

- Én egész télen nem voltam moziban. Nem igaz, egyszer voltam, meg akartam nézni a Marlene Dietrichet, és éppen adták mellettünk egy kis moziban. Mondom az uramnak: gyerünk moziba. Azt mondja: tán elment az eszed... De biz én elvittem. Nyolcvan fillérbe került a jegy, kettő: egyhatvan, kapupéNZ tíz. És az uram még ma is sajnálja az egyhetvenet.

- Mért nem vagy olyan okos, mint Irén.

- Nem tudom, mért vagyok olyan marha.

- A férfiak eleven szenet gyűjtenek a fejükre - mondta Mariska néni. - A vége az lesz, hogy minden asszony okos lesz.

Ennek megint frenetikus sikere volt.

- De mért nem hoztátok fel a férjetekeket?

- Az enyém feljön, megígérte, hogy értem jön - mondta az orvosné. - Jöhet, semmi dolga. Még a szanatóriumból is engedte kiszekírozni magát.

- Jé, már nem szanatóriumi orvos?

- Á. Mondom, két hónap óta egy fillért nem hoz haza. Ül a kaszinóban, ha elunja magát, elmegy sétálni, mint egy nyugdíjas. Sokat érek a kutatásaival. Azt kutassa fel, hol van egy kis pénz.

Ilonka elhallgatva ült közöttük és szinte csodálkozva nézte őket. Ezek az asszonyok olyan egyformák voltak, bár külsőleg különböztek, mert egyik barna volt, a másik még barnább, a harmadik szőkésebb s az alakjuk is, egyik magasabb, másik erősebb. Ruhájuk is meglehetősen más színű volt és más szabású, és neki mégis úgy tetszett, hogy nem lehetne megkülönböztetni, mikor ki mond valamit. De még őket magukat sem lehetne szétválogatni. Olyan egyformák voltak, elmosolyodott. Egyszer azt hallotta, hogy nincs két egyforma tojás. Ilyenek voltak ezek, és ő most azt szerette volna tudni, mért oly egyszabásúak ezek a nők.

Egyik orvosné, másik ügyvédné, a harmadik banktisztviselővé. Hirtelen elhúzódott tőlük. Mikor ő Pestre jött, az volt az érzése, hogy felemelkedett egy szebb és magasabb világba. Imre olyan volt, mint a mesebeli herceg, aki eljön a vidéki kistisztviselő családba; és sárga hajával,

vidám hangjával, ragyogó fellépésével elbűvöli az egész világot. Valósággal Árgius királyfi volt, csak azon csodálkozott, hogy ő nem Tündér Ilona, mért szeret hát bele? Éppen őbele. Mert azt mondta, hogy szerelmes, és arról beszélt, hogy neki a színpadra kell lépni, gyönyörű a hangja, gyönyörű az alakja. Varsányi Irénhez hasonlította. S mióta itt vannak Pesten, azóta sohasem említette ezeket. Nem akarta beíratni a színiakadémiára vagy magániskolába vagy mozitanfolyamra, amiről akkor beszélt, hanem valósággal elzárta, hogy ezt a „csodálatos” hangot és alakot, ami az övé, senki más ne lássa rajta kívül.

Most, hogy ezeket az asszonyokat nézte, s köztük az elhallgató Mariska nénit, ahogy feketén kiemelkedett és Valikát, aki olyan volt, mint valami fenyőszál, valóban nem őket látta, hanem hegycsúcsokat, mintha hegyek közt volna a fiatal tavaszban. Látta a távoli havasokat, és látta, hogy a fák kizöldülnek, és fuvallatot érzett, és bárányokat látott legelni a hegyoldalon.

Még muzsikát is hallott, és mosolygott, mikor rájött, hogy valahonnan a szomszéd lakásból hallatszik át a rádió.

Egyszerre tűrhetetlenül hiányzott neki az ura. Nem is tudta volna megmondani, nem az az Imre hiányzott neki, akinek bele akar szólni a dolgaiba. Nem az az Imre, akivel folyton pöröl, akinek minden szavára visszafelel, hanem az, akit még lánykorában épített magának, az a fényes aranyhajú királyfi, aki oly magas és erős és vidám. Akihez hozzásimulni oly jó volt, s akit már oly ritkán lát.

Mi van ezzel az Imrével? Ebből valósággal újságíró lett, mióta itt vannak együtt. Nem érti, hogy lehet másnak a dolga után szaladni, és éjt-napot eltölteni azzal, hogy valaki megtudja valakinek a legapróbb ügyét. Ő azt hitte, az újságíró az költő. És annak olyan gondolatai vannak, amiben mindig gyönyörködni lehet. Neki fáj, hogy ő, a semmi kis asszony kénytelen ellentmondani a nagyszerű hímnak, akit kapott a sorstól.

Riportra jött le akkor is igaz, az ő kis városukba. Valami nagy botrány volt a városházán. Panama. És akkor elragadta őt, hogy ez a nagyon fiatal ember úgy jött, ment s úgy beszélt mindenkivel, mintha ő volna a vizsgálóbíró, vagy annál is sokkal több, ő volna az ítélet, az isteni igazságszolgáltatás. Mert akkor igen nagy dolognak tűnt fel, hogy az újságíró megírja ezt, vagy azt. Kedvében jártak, nagyon komoly és gazdag emberek hízelegtek neki, informálták, kérték, s valósággal rettegetek tőle, hogy mit mutassanak meg, mit takarjanak el a szeme elől.

Ezt ő jól látta. Az első este valami mulatság volt, azon találkoztak, és Imre jobban táncolt, mint a kisvárosbeli fiatalember. Gyönyörűen tangózott és dzsiggelni is tudott, s ez a komikus tánc megszépült, ahogy ő járta. S mióta itt vannak, már egy éve, sohasem táncoltak. Azóta Imre nem csinál egyebet, csak fut és fut és semmi remény rá, hogy valaha is több pénze legyen.

Szóval ő is csak az, ami ezek az asszonyok, neki is az számít a férjében, hogy mennyi pénzt tud hazahozni. Akkor nincs joga szemrehányást tenni ezeknek az asszonyoknak. Egyik tojás olyan, mint a másik.

De hisz akkor kész is az élet. Akkor ennyi az egész. Neki mindig az a sorsa, hogy vár és vár és retteget, hogy mi van az urával és hogy mi lesz holnap. Még ha volna gyereke, akivel eljátszogatna. De azt megértette, hogy az nem lehet. A százhatvannyolc pengő kettőjüknek is nagyon kevés, hogy lehetne abból elszakítani valamit egy harmadik számára?

Olyan fázósan húzta össze magát, hogy Mariska néni felállott, és egy sált hozott s a vállára terítette.

- Nem fázom - mosolyodott rá hálásan.

- De csak hagyd magadon, nemigen van itt befűtve. Volt ugyan tűz, de kialudt.

Ez lehet. Lehet. Ebben a Mariska néniben volt tűz, csak kihamvadóban van.

- Éppen bent vagyok a doktor úrnál - lett figyelmes az egyik asszony előadására -, jön egy hetvenéves öregember. Azt mondja a doktor úrnak:

- Kérek kámforos borszeszt.

Mintha a patikában lett volna. Csak úgy megrendeli.

Azt mondja rá a doktor úr:

- Nem adok.

- Nem ad?... - kiabál rá az öreg. - Nekem olyan reumás lábom van, hogy se éjjelem, se nappalom... Hogy meri azt mondani, hogy nem ad, mikor én huszonhárom évig adófizető voltam a kilencedik kerületben?

Így beszél a budapesti szegény. Nagyon nehéz velük dolgozni, mert mind jogot formál és agresszív.

Azt mondja a doktor úr:

- Várjon csak öregem. Én nem vonom kétségbe a maga igazát, de legyen szíves tartson sort. Először jelentse be, hogy beteg. Azután kérje, hogy vizsgálja meg az orvos, akkor várja meg, hogy mit rendelhet az a doktor magának, akár én, akár más...

- Kérem, én adófizető voltam... Ha már nem fizetek, dögöljek meg?

- Éppen azért, mert maga adófizető volt, tehát államfenntartó elem: tudja, hogy az államnak és a fővárosnak most éppen olyan rosszul megy, mint magának! Amit a főváros adhat, azt megadom, legyen nyugodt! De arról szó se lehet, hogy valaki beállítson és azt mondja, kérek ezt vagy azt!...

Bevitte a rendelőbe, megvizsgálta, aztán az öreg rettentő dühvel kijön.

- Az öregember fölösleges, az öregember dögöljön meg... - evvel ment el.

Azt mondja a doktor úr:

- Nézzék kérem. A főváros, a mi gazdánk, deficit előtt áll. A fővároson is segíteni kell. Nem tudok másképp segíteni rajta, csak ha megtagadom az orvosságot. Hogy azoknak juttassunk, akiknél életszükséglet. Ez a kámforos borszesz elhiszem, hogy pillanatnyilag kellemes csillapodást idéz elő az öreg lábában, de se meg nem gyógyítja, se többet nem ér, mint egy forró lábfürdő... Én hát azt mondtam neki, menjen haza és vegyen forró lábfürdőket. Hát erre azt vágja nekem: „Ha én olyan úr volnék, hogy csak úgy forró fürdőt vehessek!” No, mondom, egy dézsa víz az egész. Azt mondja: „De ki csinálja azt meg nekem?...” Tessék, olyan viszonyok közt él, hogy még egy lavór meleg vizet se tud magának venni... Mit csináljak vele?... Orvosi és polgári lelkiismeretem szerint nem dönthettem másképp, csak úgy, hogy megtagadtam a kívánt orvosságot. Egy ilyen adag két és fél pengő. Erre aztán kitért, hogy hát ő akkor dögöljön meg?

Másik asszony vette át a szót:

- Rendkívül nehéz a szegényekkel dolgozni, de azért nem szabad azt mondani, hogy mind ilyen. Két típus van, amelyekkel nehéz. Az egyik a hivatásos szegény, aki kitanulta az összes csinját-bínját annak, hol mit lehet segílyképpen kapni? Az ilyen eljön az orvoshoz és nagy

palack orvosságot rendeltet magának, s mikor kimegy a patikából; kiönti az orvosságot a földre, és az üveget eladja tíz fillérért... Segélyutalványt meg összeszed ötöt-hatot és felveszi az adagokat és eladja...

- Van nekem egy ilyen családom, hivatásos koldus. Az effélék szíjják el, amit lehet, a többiek elől. Van három gyereke és az egyetlen sötét szobájában öt-hat albérlőt tart: ágyrajárót, és kiül az utcára a kis gyerekével a karján s annyit összekoldul, hogy van neki hat-nyolc pengője naponta, de ha csak ötöt visz haza, már akkor az eget lehasítja, úgy ordít, az egész ház zeng, hogy az emberek milyen rossz szívéek, gazok, hiénák, meg kell dögölni a szegénynek...

- A másik típus pedig az, aki elszegényedett gazdag. A kezem alatt van egy báróné, aki a szegénygondozási utalványokból él. Mikor egyszer meglátogatom, azt mondja a háziasszonya, hogy ne adjunk ennek kenyérutalványt, mert nem eszi meg, hanem kiszórja az ablakpárkányra a madaraknak. Pénzt meg különösen ne adjunk neki, mert azon rumot vesz és megissza. Hát mikor legközelebb bejön, kiadom neki az utalványokat, megnézi, visszajön, azt mondja: „kérem, miért nem kaptam én kenyérutalványt?”

- Azt maga úgysem eszi meg; a madaraknak adja!

Rám néz s nagyon előkelően:

- Azoknak is élni kell! Nem?

Ilonka nevetett, finomnak találta.

- És pénzt pedig többet nem kap - mondom neki -, mert rumot iszik, ha kap.

Újra rám néz nagy fensőbbsséggel, s azt mondja:

- Sohasem iszom többet, mint amennyit szegény atyám életében ő szokott nekem adni.

A társaság nevetett.

- No de ez az általános típusa a szegényeknek, ez a két ember? - kérdezte Ilonka.

Az asszonyok, akik szívesen csinálnak társaságban vidám aforizmát a szomorú esetekből, elkomolyodtak.

- Nem kedvesem, azt nem szabad mondani. Ez a két szélsőség. A szegények: szegények. A legnagyobb részük alázatos és ijedt, és nem is venné igénybe a könyöradományt, ha a nyomor rá nem kényszerítené. Hiszen az ember szívesen hinné azt, hogy a mélyben szilárdabb az erkölcsi érzés, mint a magasabb körökben... Egy egyszerű pénzügyőr mondta nekem tegnap, hogy ő már nem is szereti a kezébe venni az esti lapokat, mert mindennap lelepleznek egy sikkasztást... Így is van... De ha még a magas kultúrájú emberek is elveszítik az erkölcsi alapot, mert a mai nehéz viszonyok közt megszédülnek, nem bírják el, hogy le kell szállítani az életnívót, mit szóljunk a szegény emberekhez, akiknek nem a holnapra valójuk nincs meg, de még a vacsorára valójuk sem.

- Inkább azon kell gondolkozni, hogy miképpen bírja ki a szegénységnek ez az óriási tömege, hogy nem lázad fel és nem örül bele a nyomorba? Mit bír még ki az ember?...

- Nem igaz, hogy a rendőrség tartja féken a szegény emberek világát. Nem is gondolnak a rendőrré, valami kis remény van bennük, hogy ez még megváltozik. A remény, a vallásos érzés, a tisztesség önérzete az, ami az emberiséget féken tartja. Borzasztó, hogy mit bír ki az ember. Azt tanultuk az iskolában is már, hogy az ember tud legtöbbet eltérni a természet viszontagságai közt és a kutya. Ez a két állat él meg a jege tengerektől a forró égőig.

- No és a háború mit mutatott?... Azt mondja az uram, hogy sose tette volna fel saját magáról azt, hogy képes legyen a hó hátán aludni... De még sokkal nehezebb volt az orosz fogolytábor, ahol a legminimálisabb szükségletüket sem tudták kielégíteni, és csak az tartotta bennük az élet szikráját éveken át, hogy van valahol egy Magyarország, s abban van egy Budapest, és csak még egyszer visszakerüljön, megint emberi életet fog élni...

- A remény! Neki volt oka a reményre, de mi a reménye annak, aki a „Kiserdőben” lakik... Tetszik tudni, mi az a Kiserdő? A Ferencvárosi pályaudvar mellett van egy óriási szabad terület, ahol világteremtése óta csak pusztaság volt. A forradalmak után a főváros megengedte, illetve elnázta, hogy ott utcaprók, tűzoltók, kalauzok s más kisemberek kertet foglaljanak. És egy kis sufnit építhessenek a kerti szerszámoknak. Erre egyszerre csak, mintha a gomba bújik ki eső után a réten, az emberek óriási tömege rohanta meg azt a területet és elkezdtek építkezni. Ferslógokból és lopott kannákból házat csináltak maguknak. Nem elég, hogy ott laktak a gyerekeikkel együtt, de lakókat vettek fel éjjeli szállásra, és szinte keresztbe feküdtek egymáson, tízen-húszan egy ilyen nyomortanyán. Négy-öt év alatt ötezer ember lakott már ezen a területen. Egy plébános felfedezte, hogy itt ennyi ember él és elhatározta, hogy templomot épít nekik. Igen, de a terület nem volt betelekkönyvezve, nem lehetett semmit se csinálni, nem adhattak neki engedélyt. Erre a plébános azt mondta: „Kénytelen vagyok alkalmazkodni a híveimhez.” És egyszerűen felépítette a kis templomát a senki földjére, ugyanolyan nyomorstílusban, mint a hívek házai. A főváros még ma sem vette tudomásul, hogy ez a templom létezik.

- Még végigmenni is szörnyű ezen a Kiserdőn. Füstszag. Minden kályha füstöl, mert a csöveket a szeméttelenen szedik össze és gazzal fűtenek, amit a kültelkeken a kerítések alatt gyomlálnak.

- Bizony, egész különös dolgok vannak. Az ember az utolsó állat a világon, avval törődnek a legkevésbé. A lóvásárt két év előtt idehozták és a Kiserdőből elvették egy darabot. Ugyanis a Tattersaaltól kihelyezték a lóvásárteret, mert azt az ügetőversenynek adták... Erre kiszorítottak egy sereg embert a maga kis nyomortanyájából. A lóvásártér az ma úgy van megépítve, hogy ha idegen jön, megmutatják neki. Tökéletes pavilonok, vízvezeték. De azt nem mutatják meg, ami a háta mögött van. Hatszázötvenöt bódé, s lakik benne kétezerkétszázhatvan ember, akik közt nyolcszázkilenc gyermek van. Ezernégyszázötvenegy felnőttre nyolcszázkilenc gyermek esik. Minden harmadik lélek gyermeki lélek.

Irtóztató, csak megfagyni és meghalni a rémülettől, hogy az ember hogy tud eltengődni, mint a moszat a tengerben.

Csodálva és rémülten hallgatta ezeket a nőket, akik saját nehéz életüket ilyen munkával díszítik.

Már más szemmel nézte őket, mint az előbb, mikor olyan vakmerően beleszólt a dolgokba. Kezdte úgy érezni, hogy ő csakugyan roppant naiv. Hogy kinevethették őt ezek az asszonyok, akik ilyen fontos és nagy dolgokkal foglalkoznak. Ezek nem ülnek a négy fal közt. Ezek kint vannak az életben, mint a férfiak... Talán őbenne van a hiba, mért engedte, hogy az élete annyi legyen, hogy egy férfinak a kedvéért egy kicsi lakásba beszorítva él... Ez a baj... Háremhölgyet engedett magából csinálni...

Elpirult, s a szíve elszorult.

Imrét arra akarja kényszeríteni, hogy több pénzt, több pénzt?... És ha visszafelé sül el?

Halálos szégyen tört ki benne. S meg is ijedt.

Most, ha már megtette volna, hogy az urát behajszolja és Imre stájgerol?... És elveszti az egész állását? Akkor most mihez kezdenek? hova mennek?... a gazemberrel... Még állás nélkül is?...

- Budapestnek egyötöd része most teljesen munkanélküli, mert nincs munka, még annak is örülni kell, ha valaki a legkisebb kenyérdarabot is biztosítani tudja a családjának...

Milyen borzasztó dolgok ezek, s milyen jó, hogy ő ma délután itt van, és megértette, hogy az asszonynak csakugyan nincs semmi más kötelessége, mint hallgatni és rettegni a holnaptól...

Legelőször az orvos érkezett meg.

Ilonka kíváncsian várta, hogy a férfiak mit hoznak új szenzációt. Ha a nők ilyen nemes és szép dolgokat tártak fel előtte, a férjeiktől még többet várt.

Az orvos kis kövérek ember volt. Fess ember, kicsit pózolván kellemkedte magát, úgy lépett be, ahogy a házi orvos az ismerős beteghez jön: a jó házi orvos, akit mindig félve és reménykedve várnak, mert a család sohasem tudja, nincs-e valami nagy baj a levegőben s mindig az isteni megmentést és megszabadulást várják tőle.

- Jó estét a hölgyeknek.

A hölgyek felvidultak és elrakták az iratokat.

- Á, jó estét, doktor - szólt Mariska néni is háziasszonyi kedvességgel. - Mondjon csak hamar valami jót.

- Főnyeremény - mondta az orvos.

- Mi az a főnyeremény?

Az orvos a kézcsók után leült:

- Hát az csak jó?

Sikere volt, honorálták a viccet.

Ellátták teával, szendviccselel, mert a férfiak nemigen érik be apró teasüteménnyel. Míg a teát kavargatta, a cukrot ropogtatta benne, a kis doktor szélesen és derülten nézett körül.

- Hölgyeim, egy nagyon jó dolgot figyeltem meg, szabad elmondani, hogy egy kifogástalan hölgy hogy ad kosarat egy nagyon csinos gavallérnak?

Hát persze hogy hallani akarták. De Ilonkának valami furcsa érzése volt: még Mariska néni is boldognak látszott, hogy kimenekülhet a nyomor fojtó és kellemetlen hangulatából, s felülvélve és vígan várta a kellemes új hangot. Mert mégiscsak ez az igazi élet: élni és víg lenni.

- Kérem, nagyságos úrnőim, ugyanis az történt velem, hogy egy üzleti ügyben találkozóm volt itt a sarki kávéházban, a *Fradi* kávéházban.

- Szóval a kaszinóból még kávéházba is ment - szólt rá a felesége.

Ilonka érezte, hogy az asszonyka pontosan azon a hangon s azt mondta, amit ő mondott volna Imrének.

Az orvos rendületlen mosollyal folytatta, nem vévén tudomásul a felesége beleszólását, ahogy Imre is tette volna.

Tehát, hölgyeim, az a kiváló hely, ahol látnom adatott, van még Budapesten úrilány, aki fölényesen tudja elutasítani a tolakodót... az a *Fradi* kávéház volt és a nemes úrilány, aki a hőstettet véghezvitte... a kávéházi kaszírő...

- Csak semmi illetlent, doktor - mondta Mariska néni.

- Ó, kérem, nagyságos asszonyom.

A hölgyek mind nevetve és csiklandozva várták a dolgot.

- A téma valóban kényes, de istenem, magunk közt vagyunk, Valika megbocsátja, hogy...

Valika egy mosollyal engedélyt adott. Valika kényes kifejezéseknél, ezt Ilonka már régen megfigyelte, tüntetően úgy adta, hogy őt már semmi sem zavarja.

- Meg fogják bocsátani, mert nagyon mulatságos...

A teáját nagy élvezettel szürcsölte, hogy még jobban fokozza a kíváncsiságot, s Ilonka azt gondolta, hogy ez a fiatal orvos nagy karriert fog még csinálni, mert kitűnő szórakoztató ember a társaságban. De Imre is így csinálná. Mert hiszen Imre is ért hozzá, az igaz.

- Tehát... ott ülök a feketekávém mellett, a szurokfekete cikória mellett, melleleg megjegyezve nagyon olcsó kávéház: negyven fillér az egész... A kávéházak abban mennek tönkre, hogy dömpingverseny van köztük.

- Az a kérdés, mennyi borraivalót adott? - szólt a doktorné, ami nagy nevetést keltett.

A doktor mellőzte ezt is.

- A kasszában - mert úgy látszik itt a perifériákon ez még kötelező, hogy a régi kasszatünder rendszer megmaradjon - egy nagyon csinos nő ült. Magas, karcsú, egész Diána, kivéve hogy Diána istenasszony nemigen festette még platinaszőkére a haját.

Ilonka ráismert a konyhaablakával szervben lakó nőre, akit már látott. S nem tudta volna megmondani, mért, külön izgalommal figyelt tovább... Igaza van Imrének: ha a házban lakókkal történik valami, az az embert fokozottabban izgatja.

- Azért rajzoló le a hősnőt - mondta a doktor -, mert úgyis tudom, hogy a hölgyek irigyek egy kissé ezekre a szabad pályán működő dámákra, mert úgy sejtik, hogy ezeknek még a mai nyomasztó gazdasági viszonyok mellett is jobban megy...

- No de doktor.

- Ez kérem így van, nagyságos asszony, és nem is ok nélkül... A rendes polgárasszony egy forrásból kapja eltartását, a férje szerény, mondhatnám nagyon szerény jövedelméből... ellenben ezeknél számos kisebb-nagyobb forrásocska működik...

- Térjünk a tárgyra - szólt a doktorné, aki félt, hogy az ura szokott szabadszájúságával valami illetlent talál kimondani.

- Ahogy parancsolja, nagyságos asszony - bólintott felesége felé a doktor, s hüvelykujját összeérintve a középujjal, nyugodt taglejtéssel kezdte: - tehát... bejön a kávéházba egy magas, karcsú, nagyon jó megjelenésű fiatalember, odamegy a kasszához és kezd udvarolni.

Ilonka egész testében megdermedt, mintha kővé vált volna.

- Hány órakor? - kérdezte Mariska néni.

- Hogy pontos legyek, ötkor.

Nagy nevetés támadt, csak Ilonka vált egyre jobban hullává. Ötkor vált el Imrétől. S neki ezt most végig kell hallgatni...

- Nos, a fiatal úr kér egy pohár likórt... Mialatt a nő tölti a kis pohárba a folyadékot, valamit mond neki, mire a folyadék kilöttyen... Hogy mit mondott az ifjú, nem tudhatom, ellenben azt tisztán hallottam, mikor a nő mondta: „A főúr majd az asztalához szervírozza...” Ezzel hátat fordít, s elmegy a kasszából a hátsó dzsungel felé. Ellenben az aranyzóke ifjú, sötétkék

átmeneti kabátban leül egy asztalnál, képeslapot vesz maga elé, és ábrándozva néz el fölötté a konyha és a biliárdasztalok irányában.

Ilonka csak azért nem sikoltott fel, mert erre sem volt többé ereje.

A hölgyek nevettek:

- Ez az egész?

- S még mit akarnak a hölgyek? - szólt a doktor. - Íme, a női erény kristálytisza maradt, s ennek önök csak örülhetnek... Mondhatom, kevés úrinő van ma Budapesten, aki egy ilyen gavallér első jelentkezését - mert azt garantálom, hogy első találkozás volt, a nő nem ismerte a fiatalembert, mikor a kasszához lépett; annyira pszichológus vagyok!... Tehát, kevés korrekt és tisztességes úriasszony van a fővárosban, ismétlem, aki egy ilyen udvarlót ilyen gyorsan, energikusan és véglegesen elintézett volna.

- No a véglegest még nem tudjuk, gondolom, érdemes lesz sűrűn eljárni a Fradi-kávéházba - szólt epésen a doktorné.

Ilonka nem bírta tovább, felállott s szelíd és mártírmosollyal leplezve azt, ami benne dúlt, átment a szomszéd szobába. Észre sem vette, hogy minden ok és értelem nélkül a bal oldali szobába ment, a néni hálószobájába.

Leült a legelső székbe s úgy maradt ülve, mereven és szédülten, mint egy darab fa.

Csak arra riadt fel, mikor Mariska néni kis dűnyögő hangját hallotta, mert Mariska néni úgy szeretett beszélni, az orra alatt, és mintha mindig azt mutatta volna, hogy nem fontos, amit ki akar mondani:

- Akarsz egy pohár vizet, fiacskám?

- Nem, köszönöm, mért?

- Van valami kis bajod?

- Nem semmi, köszönöm.

Aztán még azt mondta:

- Mért tetszik kérdezni?

- Csak úgy mondom... Ebben az állapotban gyorsan változik az ember kedélyállapota.

Kicsit hallgatott, nem értette:

- Milyen állapotban?

- Csak úgy mondom.

Most megértette s örült a félreértésnek. Hogy lehet, hogy Mariska néni nem tudja, mi a baj?... De hisz az a jó, hála istennek, hogy senki sem tudja, s azt hiszik... egyszerre csak nem érezte tragikusnak az egészet. Úgy volt vele, mintha túlesett volna egy operáción. Hiszen ő már régen gondolt arra, hogy Imre olyan sokat van kint az életben, mindenféle nőekkel találkozik, lehetetlen az, hogy ne engedjen a kísértésnek, hiszen egy szép fiú után az egész világ kap. Most hát tudja, megtörtént. És mégis él... Túlélte...

Pillanatig kapkodott, mit mondjon... valamit akart mondani a néninek... megörült, mikor eszébe jutott:

- Jaj, Mariska néni, mit csinál holnap este?

- Semmit fiam, egyedül leszek idehaza.

Valami sejtelve volt, hogy a fiatal asszonyka olyanról akar beszélni, amihez nem kellene tanúk.

- Még ha akarod, Valika se lesz itthon - és biztatóan nézett Ilonkára.

- Nem, sőt arra akarom kérni, hogy jöjjenek velünk holnap este színházba.

- Színházba? - ámult el a néni. Ennél váratlanabbat aztán nem hallhatott volna.

- Igen, Imre kapott négy darab jegyet, vagy... hogy is van... vette?... nem tudom... ki tud ma eligazodni a férfiak szaván... De nagyon kéri a nénit és Valikát, hogy okvetlen jöjjenek el...

A néni csak azt látta, hogy a kicsi asszony barna arcbőre egész halottas halavány lett már, s az ajka kicserepesedett. Hamar felállott és átment a szomszéd szobába:

- Valika, gyere csak fiam, hozz egy pohár vizet.

Mikor Valika bejött, ő a szalonban a vendégeknél maradt.

- Valami baj van? - kérdezte a doktorné, mire a doktor felállott és szolgálatkészén lépett előre.

- Ó nem, csak ebben az állapotban a fiatal asszonyokkal könnyen történik egy kis hangulatváltozás - mondta Mariska néni.

- Ó, a könnyelműek - kiáltott fel a doktor, mire kis kacagás tört ki.

De a doktor nem hagyta magát, mint egy moralista, mint egy prédikátor, aki semmi alkalmat nem mulaszt el, hogy erkölcsre nevelje a híveket, szinte kenetesen szólt:

- Hogyne az istenért, a mai gazdasági viszonyok mellett. Egy kis orvosi beavatkozás és minden rendben van.

- Doktor, megverem - mondta Mariska néni, míg a többiek nevettek.

Ilonka nem volt beteg, tehát nem tehetette, hogy külön maradjon. Egyszer csak felállott s aztán bement.

Ahogy belépett, elhallgattak az asszonyok, és az egész társaság különös gyöngédséggel nézett rá, lélekben körülvették, becézték, s ő zavartan, sietve ült le, hogy beleolvadjon az együttesbe és láthatatlan legyen. Nem volt nehéz, mert a társaságban valami izzó vita folyt. Ezt egy percre félbeszakította az ő belépte, de hamarosan kitört a vihar még fokozottabban.

Az orvos és a felesége voltak harcban.

- Igenis, az asszonynak bele kell szólni az ura dolgaiba - mondta idegesen az orvos felesége. - Utóvégre én vagyok a szenvedő alany. Jogom van tehát beleszólni, hogy milyen tempóban tesz tönkre az, akit az Isten arra rendelt, hogy tönkre tegyen.

A kis kövér orvos nagyon piros volt, és rendkívül zsenírozta, hogy a felesége ilyen nyíltan támad.

- Meg kell érteniök az asszonyoknak, hogy ma nem egy férfin fordul a dolog, hanem az egész világon. Senki sem állhat az árvíz útjába.

- Építsenek gátakat, akkor nincs árvíz.

- Gátat nem lehet építeni, mikor már bent van a veszedelem.

- Minek hagyták idáig jutni.

Ilonka ámulva nézte őket. Az orvos felesége egészen elveszítette a higgadtságát.

Nagy dolog, ha egy asszony idegenek előtt...

- Én bizonyára nem vagyok felelős - mondta az orvos, és körülnézett, mintha segítségre apellált volna.

Hát ez most így megy minden családban? Ennyire fel van forralva a szenvedély? Ilyen izzó hangulatban van minden asszony?

- Én pedig nem engedem, hogy a férjem kényelemszeretete miatt elveszítsem, ami kicsit a szüleimtől örököltem - fulladozott az orvosné. - Nagyon sajnálom, maga vitte ilyen kényes térre a vitát, kár volt viccelődni, de nem fogom be a számat... Itt az egész társaság előtt sértett meg, kénytelen vagyok itt venni elégtételt magamnak... Az lehetetlenség, hogy egy orvos egy fillért se keressen hónapokon keresztül. Ne tessék az excentrikus gyógyítási módokat forszírozni, tessék felkeresni a húszkrajcáros betegeket, és azokat a húsz krajcárokat beszédni.

- Hehe. A húsz krajcárokat nehezebb bevasalni, mint a húsz pengőket.

- Ó, én emlékszem, gyermekkoromban volt nálunk egy öreg orvos, falun, az ha a parasztokhoz hívták, mikor belépett, először kinyújtotta a kezét, s azt mondta: ide a két hatost. Addig rá se nézett a betegre, ha ott dögölt is meg, míg le nem adták a kezébe a húsz krajcárt.

- Nem kívánhatja, hogy én ennek az orvosnak a módszerét kövessem.

- Annak az orvosnak nagyon tisztességes vagyona volt. Háza, földjei, nagyszerűen nevelte a gyerekeit. És maga arra spekulál, hogy eltartassa magát.

Az orvos olyan volt, mint a felingerelt foxi, alig bírta tartani magát, hogy szét ne tépje a feleségét. Csak prüszkölt, és vakkantott egyet:

- Hja, ha maga így fogja fel a dolgot...

- Én nem fogom fel sehogy. Én kénytelen vagyok élni, és a két gyerekemnek nem mondhatom, hogy... De kijelentem, hogy...

Az orvos túlkiaabálta a feleségét, hogy ne hallják annak a szavait:

- Bizonyos szolidaritásnak kell lenni a férj és a feleség között. Míg volt, nem kértem magától, és nem kellett magának adni. És egyáltalán...

Felállott. Mariska nénihez lépett, s fanyar mosollyal, de lángvörösén azt mondta:

- Bocsánat nagyságos asszony, de a feleségem beszámíthatatlan. Legközelebb beszállítatom a Lipótmezőre.

- No, ne beszéljen ilyen hangon - mondta Mariska néni -, maga a doktor, gyógyítsa meg.

- Nem érdemes - mondta az orvos -, ingyen betegem van elég. Ez a hölgy nem fog nekem húsz krajcárt sem fizetni, hiába tartom a markom.

A nők nevettek, de az orvos elment.

- Figyelmeztetem, hogy ha vacsorára nem lesz idejében odahaza, akkor nem kap vacsorát - szólt utána a felesége.

Az orvos az ajtóból visszafordult s kényszeredett mosollyal mondta:

- Hány óraker van önöknél a vacsora?

- Vacsora nyolckor - mondta az asszony.

- No akkor még kilenckor jókor érkezem, ahogy én ennél a háznál a házirendet ismerem.

Ezzel gyorsan távozott, és behúzta maga után az ajtót. Mariska néni visszaszólt a kis doktornénak:

- Nem szabad ennyire menni a férjjel. - Ezzel utánasiétt a doktornak.

Az asszonyok egy percig hallgattak, akkor kitört a nevetés.

- No, hát te megmondtad a magadét.

Az orvosné hirtelen röstelkedve:

- Köszönöm, kedvesem, maga tüzelt fel - fordult Ilonkához. - Legalább egyszer kiadtam a mérgelem. Bocsánat, nagyságos asszony, elragadott a temperamentum... Az a baj köztünk, hogy van valami találmánya, és ki akar forgatni a vagyonomból.

Ilonka megdöbbenve nézte végig ezt az attakot, és arra gondolt, hogy az isten őrizze meg őt attól, hogy Imrével valaha ilyen összecsapása legyen. Még négy szemközt is rettenetes volna, hát még egész társaság előtt.

És ez a szegénygondozónő, aki megérti a tömegnyomort.

Hát az ember csak mások dolgaiban lehet objektív, a saját hasonló esetében féktelen és vad?

Lassan visszacsillapodott a szenvedély az orvos feleségében is. De volt benne valami különös.

Olyan önérzettel és keményen ült a helyén, mint egy asszony, aki nincs rászorulva a férfitra.

Úgy fordította el a fejét, mintha elnézne az egész világ felett... Ilonka most megérezte, hogy így csak az az asszony szólhat bele az ura életébe, aki a maga erejéből is meg tud élni. De ő mi jogon tehetné ezt?... Hiszen ő abban a pillanatban elveszett ember, ha az ura azt a csekély fizetést haza nem hozza...

És most elszédült.

Az ura kaszírnöknek udvarol, és ő rá van szorulva a fizetésére... Ez szörnyű... Hát akkor itt nincs más: meg kell halni. Ő nem akar osztozni az urán... Nem a pénzén, hanem rajta... Se pénz, se szerelem?... Hát akkor mi ez az élet?

És fel akart ugrani, hogy elrohanjon. De hová?... Most menjen haza a lakásba?... És várja éjfélig, míg az „újságíró” hazajön?

Mariska néni visszajött, és igen kedvesen mondta:

- Azért már tavasz, lesz... Ma sokkal szebb nap volt, mint bármikor is ebben a hónapban... Nem tudom, mért nyílik ilyen lassan az idén a tavasz... Persze itt a nagyvárosban nem is látjuk... Milyen boldog volnék most, ha a vidéken élnék, ha megmaradt volna a birtok...

- Azok is panaszkodnak, nagyságos asszony! - szólt a bankigazgató felesége... - Az uram eleget beszél róla, hogy minél nagyobb birtoka van valakinek, annál jobban panaszkodik. A mai árak mellett minél nagyobb a termés, annál többet fizetnek rá.

- Ezért nem lehet a férfiak dolgába beleszólni csak úgy - mondta Mariska néni. - Tegyük fel, egy földbirtokos felesége ilyen bolondságot vesz a fejébe, hogy az urának rossz perceket okoz, hogy hozzon több pénzt... Honnan hozzon?... Egy gazda pláne nem nyúlhat semmihez...

Ilonka úgy érezte, itt minden szó őt sérti, őt bántja. Ő adta be a társaságba az egész „bolondságot”...

Szerencsére az asszonyok felállottak és búcsúztak. Hiába tartóztatta őket a háziasszony, elmentek.

Kint besötétedett. A lány tüzet rakott, és ők a tűz világa mellett üldögéltek tovább.

- Én elismerem - mondta Mariska néni -, hogy nehéz az asszonyok élete. Tényleg az a baj, hogy az asszony a lakás rabja, ott ül, és nem érti meg az idők változását, mint az öreg emberek, nem tudják magukat beletalálni a változott viszonyokba. Mindig úgy volt, hogy egyszer jobban ment, egyszer rosszabbul. Aztán megint csak megjavult...

- Igen, de kinek? - szólt Valika.

S Ilonka megértette, hogy ez bizony úgy lehet, hogy már nekik, a ma élő generációnak rossz lesz, legfeljebb a következőnek javul meg a helyzete.

Mariska néni hallgatott.

Senki sem szólt. Ültek a csöndben, s Ilonka a Valika sorsára gondolt. Itt van ez a hatalmas szép lány, már a harminc felé közeledik. Ennek még szomorúbb lehet az élete, mert ennek még az sincs, akinek a dolgába beleszólhasson.

- Mi van avval a színházzal, fiam? - szólalt meg végre Mariska néni.

- Színház... - sóhajtott Ilonka -, ma a mi világunkban nincsen senki, aki színházba tudna menni... Kivált így a hónap végén... Nem mondom, annyi van a háznál, hogy elmehessünk, elvégre az nem kerül olyan sokba - s ezt azért mondta, hogy Imrének az intencióit kövesse, hogy a néniék valamiképpen célzásnak ne vegyék... - Nem is azért jött ki belőlem a panasz, csak a jövő... a reménytelenség...

- Ti még fiatalok vagytok. És az élet nem fordul meg a percek és a napokon. Egy olyan tehetséges ember, mint a te Imréd, az előtt jövő van, pláne, hogy nincs megkötött pályán.

- Semmi nyugdíja.

- Úgy. Én azt hittem az Újságíró Nyugdíj, az van.

- Nem számít... Ötven pengő havonta... ha valaki négy évig tag, akkor kap az özvegye kilencven pengőt...

- Úgy. De hát én a te Imrédet nem félttem, ügyes ember, friss, energikus, tehetséges...

- Igen.

- Valami más van köztetek.

- Nem Mariska néni, nincsen semmi.

- Akkor pedig adj hálát az Istennek. Mert én attól az egytől félttem, hogy valami más van...

- Mért?

- Hát istenem... ezen a pályán... sokat kell neki kinn lenni az életben... A hivatalnok azért jó, mert ott keveset forog a férj... nincs annyi alkalma...

- Imre nem olyan... - dadogta Ilonka.

- És szeret... Ez a fontos, hogy szeret... Ugye szeret?

- Még azt se?

- Fiam, ez a legfontosabb.

- Úgy örülök - terelte kínosan más irányba a beszélgetést Ilonka -, hogy holnap este együtt leszünk a színházban. Hallom, nagyon szép a darab...

- Én is örülök... - és Mariska néni Valikához fordult. - Mit szólsz hozzá, ez a bitang házmester kiadta a pincét, és nem is szól. Én mondom neked, hogy ez a maga kezére dolgozik.

- Az a bestia asszony! az csinál ilyeneket... Az a hárpia... Ilonka elmosolyodott. Ott is az asszony szólt bele... A házmester külön akar keresni... Eh, mégis „haza”-megy. Mit csináljunk: az az otthon.

Fel is állott és búcsúzott.

- Hova sietsz?

- Ma az uram hamarabb jön haza - rebegte.

Elbúcsúzott.

Boldog volt, mikor az utcára ért. A feje zúgott. Lehajtott fejjel ment az utcán, és az aszfaltot nézte, a sivár és sűrű aszfaltot. Csak azt sajnálta, hogy olyan közel van a ház, ahol laknak, és mégsem volt rá ereje, hogy csak egy lépéssel is többet tegyen, mint ahogy a legrövidebb úton hazaérhetett.

Hazament.

Haza... Van neki otthona?...

Milyen boldog volt eddig a maga szép kis lakásában, amely semmiben sem hasonlított a szülei lakásához, otthon a kisvárosban. Azok a jó sötét ablakok, az a csipkehuzat s régi bútorok. Azok a rossz gyári bútorok, mert nem volt ott egy rendes darab sem. Volt két régi szekrényük, amit még a nagymamának csinált valami kisvárosi asztalos, azokat az előszobába tették ki, s még ott is restellték. Bent a lakásban rossz rárakott díszítésű bolti bútorok voltak, de ő megszokta, azok közt született s nevelkedett s a szeretet és az otthoni béke kedvéssé tette, a falon a színyomatokkal együtt. Nostalgia tört ki benne az otthoni lakás után. Most e pillanatban megutálta a tökéletességet a lakásában. Utálta a villanyt. A rossz petróleumlámpa után vágyott, amely mindig füstölt, s kézzel kellett levenni a hamvát és attól bűdös lett az ujjá. Ezt a bűdösséget kívánta szenvedélyesen e pillanatban, és a nagymosás gőzének a szagát, az udvaron a szapulót, amit hamuval raktak meg... És a sült tököt, amit a kemencében sütöttek parasztok, sokszor látta, hogy a gyerekek milyen mohón majszolják a parázssárga tököt... Ő ugyan talán sose evett... Nem tudja mért, a falut áhította, a pattogatott kukoricát, ahogy, ha elmentek a tejesasszonyhoz, és a szeme előtt fejték bele a tejet a sajtárba - a vízbe -, ott pattogott az udvaron a kukorica, fehérén és repült, mint a bogarak, ahogy este ömlött az apró lepke, ha lámpát vittek ki a tornácra, néha annyi volt, hogy a fehér falat oly vastagon belepte a töméntelen utálatos bogár, amitől annyira iszonyodott, hogy nem lehetett a meszelést látni... Akkor ez mind nem tetszett, de most kimondhatatlanul vágyódott utána, mert csak ott volt boldog, akkor, hamisítatlanul és végtelenül...

Itt minden éles és élesen szép, sértően tökéletes...

Nem a bútor teszi a lakást, hanem a lélek. És otthon mindenki szerette egymást.

Azonban visszaemlékezett néhány kínos esetre, mikor az apja mámorosan jött haza, s szétütött a rápörölő asszonyok között... Vagy mikor a szörnyű idők voltak, s mindenki halálra váltan várta a vörösök, majd a románok bevonulását. Mikor nem tudták, mi lesz holnap, mikor nem tudtak hova menekülni, s úgy várták a gyilkosokat, mint az áldozati bárányok... Mikor jöttek a rekvirálók s elvitték a kamrából az utolsó darab húst és szalonnát... S mikor apja legutóbb is

azzal jött, hogy nem kapja meg a fizetését és boltostól boltosig kellett szaladni, hogy hitelbe kapjanak valamit...

De ez mind nem bontotta meg az élet egyszerű és sima menetét. Ők, gyermekek, otthont éreztek maguk körül és védő és oltalmazó kart a szülők félelmet nem ismerő erejében és kitartásában.

Nem a bútor teszi az otthont és nem a jólét, hanem a lelkek összetartozása. És most ez bomlott meg: Imre kávéházi kaszírőnek udvarol. Imrét kávéházi kaszírő utasította ki.

Mikor sietve hazament s benyitott a lakásba, már az előszoba sötétje, mert a villanyt nem gyújtotta fel, spórolt... már az is megijesztette, mintha valami halottasházba nyitott volna be.

És a szoba. A felömlő nagy villanyfényben a vakító fehér bútorok, a sok üveg és acél. Úgy megfázott, mintha valami kietlen, elviselhetetlen elhagyatottság nyitotta volna rá idegen lelkét.

Ez az ő otthona!?

Eddig soha nem érezte ennyire idegennek, csak valahol az ízlése és a kedélye mélyén. Sohasem látott ilyet lánykorában. Az Imre ízlése ez, s ő igazat adott neki. Szerelemből elfogadta, hogy ez a jó bútor, könnyű tisztán tartani és racionális.

Most ellenségesen rázkódott meg, s végigment a szobán, és nem volt kedve letenni a felsőkabátját, nem volt íze leülni a ruganyos acélkarú székekbe, mintha mind villamosszék volna, amelyben ha leül, meg is kell halnia.

Valami kicsiséget vesztett el, a bizalmat, s ezzel minden elveszett, ami eddig életben tartotta.

Mit csináljon?... Szeretett volna azonnal elutazni, de hova? Szüleihez?... Mivel indokolja szegények előtt?... mert szegények a parányi városi fizetéssel, amit talán most sem kapnak meg, hiszen a legnagyobb városok is csődbe mennek, s nem tudják fizetni a tisztviselőket... És szegények, mert ha őt meglátják s megértik, hogy a díszes és irigyelt házasság is csődbe került...

Sokáig járkált a szobában, és nem ült le. Nem volt kedve az életet újra elkezdni, tüzet rakni... Minden darab fa s minden darab szén: mintha a testének egy darabját tenné a kályhába... Máskor is takarékoskodott a tüzelővel, de nem fázott... Dúdolt. Felvette a kis szvetterjét, amit még lánykorában kapott, s ami már színét veszítette, de jó meleg volt. Varrt, kézimunkázott és ábrándozott, s nem kíváncszott ki innen a nagy Budapestbe... Sohasem jutott eszébe, hogy a többi pesti fiatalasszony kávéházba menekül az otthoni hideg elől, ő itt érezte magát otthon...

De ma kilopták a lelkét ebből az otthonból... s ez így lesz ezután? Itt fog ülni szegényen és elhagyatottan és boldogtalanul?... Az ura ezentúl sem fog hamarabb hazajönni. Különös mestersége, az újságírás, a riport, elviszi az otthonból... s talán az urának nem is volt ez soha olyan otthon, mint neki, az asszonynak. Hiszen a férfinak nyitva van az egész világ, szabadon csapkod és suhog, amerre viszi a hivatal s a maga kedve...

Valaki kopogott az ablakon, összerezett, mintha kísértetek órája volna.

A mosóné volt, akit tegnap kikergetett, azt hitte, soha többet az életben be nem ereszti, a miatt a zsebkendő miatt. Milyen egészséges felháborodás volt az benne tegnap, s most megörült, hogy valaki rányit. Ment és kitérte előtte az ajtót.

- Nagyságos asszony, nagyságos asszony, megvan a zsebkendő. Tessék elképzelni, a huncut zsebkendője lecsúszott a teknő mellett a szenesládába, ott találtam meg. Mindjárt kimostam, kivasaltam, itt van e.

Tudta, hogy hazudik. A zsebkendő nem esett le, nem csúszott le, hanem elcsúsztotta. Nagyon szép kis zsebkendő volt, ahogy ránézett, valami melegség öntötte el a szívét. Ő maga vette, maga varrta ki, maga hímezte bele a monogramot: Cs. I. Csabay Ilonka.

Átvette, megnézte, megsimogatta, és úgy üdvözölte, mintha a szívének egy szikrája tért volna vissza.

- Jöjjön be, Kövesháziné.

A kis gömbölyű asszony begurult, nagy szürke kendő volt rajta, ez még úgy öltözött, mint a falusi asszonyok, a lánya az már kisasszony volt, az már olyan volt, mint akármelyik úrilány. Egybeszabott selyemruhában és selyemharisnyában, félcipőben, de az az asszony még jólesett, hogy ilyen ártatlan kinézésű, egész falusi, s elhitte, mert el akarta hinni, hogy a zsebkendő csakugyan szőkevény természetű miatt csúszott le a szenesládába.

- Meséljen valamit, Kövesháziné lelkem.

- Jaj nagysága, de rossz a világ. Szabad befűteni, nagysága?

És mindjárt odakuporodott a kályha elé és megrakta a tüzet.

- Rossz ugye - mondta ő, kicsit enyhébben.

Mintha a saját édesanyja hangját hallotta volna meg a saját hangjában és szavában. Így tanulta ő otthon, hogy így kell beszélni a mosónéval, a szegény asszonyokkal, akik bejönnek s valami munkát végeznek a házban.

- Jaj ez a Pest. Tetszik tudni, hogy a Wohl Juliskával mi van?

- Ki az?

- Itt a folyosó végén, a zöldrácson kerítés. Az apja gyári munkás, még mindig van munkája, és a Juliska kitanult gépirónő, úgy is viselte magát mindig, mint valami kisasszony, tisztéses kalapban.

- Milyenben? Tisztéses?

- Tisztéses kalapban járt a már, mióta csak ismerem, s cifrán, mint egy nagyságos kisasszony, soha szóba nem állott senkivel, úgy billegett el, mint valami páva. No, billeghet már a klinika felé.

- Beteg?

A mosóné sunyított, sandított s megsúgta.

- Egészséges betegsége van nekie.

Kövesháziné sorra hivatkozott mindenkire a folyosón, ki mit mondott. Lám, mindenki mindenkiről mindent tud. Minden lépését számon tartották a Wohl Juliskának, ki szokta hazakísérni a kapuig, hány órakor jött haza, mikor maradt ki egész éjszakára, a napját ki tudták pontosan számítani, mikorra várhatja a kis vendéget.

- Így van, ha egy lányt szabadon engednek! Legnagyobb veszedelem a hivatal! Szegény lánynak! mert ott vannak azok az ingyenélő urak, elcsavarják a szegény lány fejét...

Hiába menekült el a társaságból, a legelső szegény asszony, aki rányitja az ajtót, ott folytatja, ahol a doktor abbahagyta.

- Ez a Pest, ez a Pest - hajtogatta az asszony -, otthon kérem, a mi kis falunkban egész faluban nem tudok többet kettőnél, aki megesett vóna, de itt nagysága kérem, meg lehet nézni, csak csupa szemtelenség, akár asszony, akár lány.

Ilonka dermedten hallgatta. Pirulva és szégyenben, hogy előtte ilyeneket el lehet mondani. Felállott s erélyesen mondta:

- Hát köszönöm, hogy behozta a zsebkendőt, Kövesháziné.

Az asszony látta, mennie kell, habozva állott.

- Nagysága kérem, tessék kölcsön adni egy kis zsírt. Nincs itthon egy szem se, és jön vacsorára az uram, és ha nem lesz neki vacsora, megver, azt igen, pedig egy rohadt vasam sincs.

- Zsírt?...

De aztán meggondolta, hogy nem vallja be a szegénységét, hát kiment vele a konyhába s adott neki egy kis lábasba, amit az asszony a kendője alatt szorongatott. Pedig bizony csakugyan neki sem volt több egy félkilónál.

- Jaj nagysága - fene ette vóna meg a szegénységet! - E meg már megint iszik, nem hozott haza szombaton egy vacak pengőt, de megköveteli, hogy legyen vacsora. Se kenyérem, se sóm, se hagymám, krumplim egy csipet, ennyim van, ez a kis zsír, evvel a zsírral-e, evvel csinállok neki egy kis tört krumplit.

Adott neki két hagymát is.

- Jaj, az isten áldja meg. Tessék nézni a kezem, ma délután nem bírtam már mosni, muszáj egy kicsit hevertetni a kezem, mert véres.

A keze feje egészen olyan volt, mintha meg lett volna nyúzva. Koromfoltok voltak rajta az előbbi tűzrakástól.

- Minek tesz a vízbe annyi lúgkövet?

- Én nem teszek, nagysága lelkem, soha én egy csipetet se teszek, de anélkül nem bírom elvégezni azt a sok mosást. Nem tudtam ma hazaszállítani, azért nincs egy fillérem se, ha holnap reggelre a kezem egy kicsit rendbe jön, bevégezem, akkor megkapom a kőműveséktől a pénzt, ha meg tudják adni, mert azoknak sincs soha pénzük, de mégiscsak muszáj nekik mosatni, mert az asszony fekszik, fel nem tud kelni az még egy darabig, az embernek meg kell valami fehérnemű, hát annak mostam, mert most úriházak sem adnak ki mosnivalót, mert most az úriházaknál is spórolnak. Visszahozom holnap, nagysága kérem.

- Nem, nem, csak tartsa meg.

- Jaj, köszönöm a kedves nagysága jóságát, úgy örülök, hogy a kis zsebkendő meglett.

- A lánya nem segít magának?

- Hogy tetszik azt gondolni? Az én Mancikámnak ilyet még mondani se lehet. Varróba jár, tiszta sima kezének kell lenni. Máskülönben elzavarják. De meg nem is vállalja, nem úgy nőtt, nem úgy szoktattuk, a mai lánygyermek nem olyanok, mint mi voltunk kicsi korunkban. Bizony, ha összehasonlítom, mit dógoztam én fiatal lány koromban. Már tizenkét éves koromban húztam a kapát, gyűjtést, aratást mindent. Hát már míg élek, megteszem nekik, a gyermekeimnek, az uramért nem tenném, a gazember, elissza a keresetét, néha ad valamit a házbérré, különben csak követel... Aj, nagysága kérem, egy asszony élete! sokat tudnék én arról beszélni... Hogy én hogy mostam erre a lóra, úgy tartottam, hogy megjelenhetett volna akárhol... A testvérét még kineveltették, az most méltóságos úr, ő meg napszámos a

nyomdába; eccer vele küldték el a korrektúrát a testvérbátyjához, de nem vitte el, mikor meglátta a nevet rajta, hogy Kövesházi, meg is mondta, hogy oda nem mén. Mert kevély ám. Úri család volt mindig, hát a gyerekeiből is azt akarna, legalább varróné legyen, azt mondta, de arra nem gondol, hogy miből... Nekem kell itt harcolni annyi esztendeje... De legalább megbecsülné magát: de még azt se... Mit tudom én, kinek hordja a keresetét. Nem iszik az olyan sokat, hanem mindig van neki valami különös. Arra kő.

Ilonka még jobban megfázott. Mennyi piszkot, mennyi utálatosságot kellett hallania, s még azt sem teheti, hogy elhallgattassa, utóvégre ő is asszony.

- Hát az egész élet így folyik - mondta magában, mikor végre sikerült becsuknia az ajtót a kéregető, pletykáló, véres kezű, elkínzott testű asszony után. Hát a szegénység sem védi meg az embereket az erkölcsi szennytől... Valahogy úgy képzelte, hogy a mélyben, a nehéz testi munka világában, ártatlanabban s boldogabban élnek az emberek...

Talán amire gyermekkorából emlékszik, a szülei hajdani viharai is innen indultak ki... Ott is férfi és nő állott szemben. Volt egy szörnyű emléke, mikor egész éjjel ébren voltak, s az anyja az összes gyereket felöltöztette éjfél után, és azt mondta, viszi... Hova?... Nem tudja el sem gondolni, hova vihette volna őket, hiszen nagyszülei már nem éltek, senki rokonuk nem volt, akihez vihette volna őket... De mért akarta elvinni a jó kisvárosi lakásból az édesanya a gyerekeket, ha nem azért, mert tisztább levegőbe akarta vinni?... Tehát már akkor is ez folyt a férfi s a nő közt, a szülőknél is...

Megijedt. Imre érkezett.

Ily hamar. Még kilenc óra sincs, s már itthon van.

Milyen boldog lett volna tegnap, ha ilyen korán hazajött volna az ura... s milyen rémült most.

Mikor Imre belépett, Ilonka úgy érezte, az atmoszféra magas feszültséget ért el.

Nem volt ura egy pillanatig semminek. Sem gondolatainak, sem testi életének. Nem tudta, mit kell tenni, mi fog történni.

S különös módon mégis öbelőle pattant ki az első szikra, amely megoldotta a feszültséget, ami csak benne volt, hiszen sem a bútorok, sem Imre nem érezhettek semmit. Ahogy az ura szokott, vidám arcára nézett, erre a furcsa, tolakodó mindenbe beszimatoló arcra, ahogy kissé meghajolva benyomult a szobába, és még azt se mondta, hogy: jó estét, csak a sugárzásával köszönt, azt mondta neki megmerevült ajakkal:

- Hazajött, kedves?

Imre nagyot nevetett:

- Haza, kedves.

Ideje sem volt arra gondolni, milyen kedélyes hangot ütött meg, már védekeznie kellett: az ura kinyújtotta hosszú karjait, és ölelésre jött felé.

Úgy siklott el, mint egy riadt gazella, a fiú csak nézett utána, a levegőben cuppant el a szép kényelmesen neki szánt csók.

Hát ennyi az élet.

Azt hitte, ha egyszer még az életben szembekerülnek, villám fog kicsapni köztük, ami megsemmisíti őket. És lett belőle egy vidám és félszeg kibúvó.

Az ajtón kiment, még maga sem tudta mért, azért, hogy a konyhába menjen, vacsorát tálalni.

- Hova, hova, hova? - kiabált utána Imre élénk és piros hangon - nem vagyok én olyan harapós, nem kell énelőlem menekülni, kedves...

Még, hogy ő menekül, ő bűnös, ő a hibás, mintha neki kellene szégyellnie magát valamiért... s ő volt zavarban, és ő volt kényelmetlen helyzetben. Nem tudta, hogy mivel indokolja, mert már nem volt semmi íze ahhoz, hogy az urának kitalálja a felháborodását. Nem léphet elő az első pillanatban a sérelmével. Úgy nevelték, hogy uralkodják az indulatain, és várja be, mikor kiöntheti. Talán ha mosóné volna, akkor abban a percben kitört volna belőle minden felindulás, ahogy meglátja azt, aki megbántotta... nem teheti, mert: nem tudta megtenni...

Égő arccal állott a konyha közepén, mikor Imre utánajött, úgy ahogy volt, felsőkabátban, a fején kalappal. Lám, úgy sietett be hozzá a szobába, hogy még a kalapot, a kabátot és a botot sem tette le.

Imre el nem tudta képzelni, mi lehet a feleségével. Talán a színházjeggyel van valami baj?

- Jönnek a nénik, vagy nem jönnek? - kérdezte.

- Jönnek, ők jönnek.

- Hát ki nem jön?

Erre nem felelt. Körülnézett, s meglátta a gázrezsón a feltett lábasokat, s gyufát keresett, hogy meggyújtja alattuk a lángot.

- Jaj, de érdekes volt - mondta Imre, mert pattanásig volt a mondanivalóival, mint mindig, ha hazajött. - Roppant érdekes volt, a szerkesztőségben olyan felfordulás van, amelyet még nem láttam. A segédszerkesztő, nemhiába volt katona, s kiszolgálta az egész háborút, de ma kitört belőle a katona-tempó. Úgy üvöltött, mint a sakál. Borgödri repül, az most már biztos, de még alighanem más is.

- Maga is?

Most megint nem tudta, miért tette fel ezt a kérdést. Ez nem az ő mostani lelkiállapotának a kérdése, ez még a tegnapi Ilonkának, a tegnapi feleségnek a szokott vagdalkozó kérdése, aminek a mélyén aggodalom van az egzisztenciájuk miatt.

- Én?... - mondta Imre szélesen - miért én?... Én leszek az utolsó, aki a Pesti Élettől el lesz bocsátva. Ott mindenki nélkülözhető, rajtam kívül.

Rangosan és kevélykedve húzta ki magát. Ilonka odapillantott rá félszeggel, mikor a gázláng már égett a serpenyők alatt, s gúnyosan összehúzott szemekkel nézte a fiatalurat, aki hetvenkedve mondta:

- Barátom, úgy megnőtt a becsületem, odajött hozzám Zurmüll, és kezdett csevegni a tegnapi riportról. No, mondom, nem volt olyan nagy dolog. Kitűnő volt, azt mondja, egész regényfejezet. Mért nem ír maga regényt? Remek volt.

Kacagott és rákacsintott Ilonkára.

- Majd fogok én még regényt is írni, csak én unom, hogy hatvan folytatásban írjak meg valamit, nekem már holnapra van egy másik riportom, ami új, és holnaputánra harmadik. Majd én el fogok pepecselni egy semmiségen hónapokig. Én élni akarok, barátom. Ha a holnapi dolog sikerül, akkor nem fáj a fejem...

Ilonka gondosan nézte a gázlángot, ami sisteregve lobogott, s a lábos egész fenekét beborította kékes, égő fénnel... Kavargatni kezdte, ami az edényben van, hogy oda ne égjen... Ez itt riportokat kavart, s nem is gondol arra, hogy azokban élő emberi életek főnek és égnek és

kozmásodhatnak oda, s neki az az egész élete, hogy a délről maradt lekvárostészta oda ne süljön... Ez a férfisors és ez a női sors.

Imre odaállott a konyhaablakba és ujjaival dobolt rajta, ahogy az ablaknál mindig szokott, akárhol van az ablak. De most ez a dobolás úgy tűnt fel őelőtte, mintha a szemközti ablaknak szólana. Az sötét volt. Még üres a szoba, még nincs itthon a szőke démon, aki kirúgta a gazembert...

Vértódulást kapott, hogy az ura oly szemérmetlenül mer odabámulni, s ki tudja, míg elhallgat, mire gondol...

Már azon a ponton volt, hogy fogja az egész edényt és odavágja az ura aranyszőke fejéhez.

- No kész - kiáltott fel -, lehet zabálni.

Imre megfordult a tengelye körül, s nagyot nézett.

- Kérem - mondta, s utánaballagott a feleségének, aki csak a tálcára vagdalta oda a két lábast, tányért, evőeszközt és ment előre.

Mi baja lehet ennek az asszonynak, hogy így fel van paprikázva?

Megvárta, míg a felesége a szobaajtót kinyitja, addig nyitva hagyta utána a konyhaajtót, hogy lásson, akkor leoltotta a villanyt. A sötétben lerakta az előszobában a kabátját, kalapját, s bement.

Ilonka már akkor megterítette az abrosszal az asztalt. Úgy rángatta azt is, mintha ellensége volna.

No, majd kisül.

Leült az asztalhoz, mintha semmit se vett volna észre.

- Parancsoljon.

- Én nem eszek.

Nem felelt neki.

- Pedig ez nem rossz. Nincs ugyan elég jól átsülve, mert a tészta, ha már melegítik, úgy jó, ha jó vastag bőrt kap, jó égett feneke van. Szeretem a sült feneket.

- Sült fenéket - mondta az asszonyka.

- Haha - kacagott Imre s kiszedett a lábosból. - Ugorka nincs?

- Nincs.

- Pedig tegnap este még maradt.

- Hozza be magának. Egyszer maga is behozhatja.

- S meg is teszem.

- Ne hányjon nekem ott össze mindent - mondta rá, s kiment ő maga.

Mi baja lehet ennek? - mondta magában Imre, s hiába kutatott az emlékezetében, nem bírta kitalálni. Mondott ő délután valamit, ami így felpaprikázhatta? Mikor elváltak, még nem volt semmi baj, a lépcsőházból még szemcsókot küldött a Mariska néni emeletéről.

Majd kisül - nyugtatta meg magát közönyösen s belenyúlt a mellénye zsebébe.

Kivett két pengőt s letette az Ilonka tányérjára.

Öt pengőt kapott ma délután költségeire, igaz, hogy nagy huzavona s veszekedés után, s tizenkettőt hazudott be mint költséget, míg ötöt kiadtak, abból tett oda kettőt.

Ilonka végre behozta az ugorkát, s odatette az ura elé.

Mindjárt meglátta a két pengőt, mert az úgy volt odarakva, hogy muszáj volt meglátni, de úgy tett, mintha nem vette volna észre, csak egy ajakbiggyesztéssel könyvelte el. Két pengővel akarja megvásárolni őt. Gondolom a kaszírőnek nem merne két pengőt odacsúztatni. Bár, ki tudja. Ma jó azoknak két pengő. Lehet, hogy az volt a baj, hogy nem két pengővel kezdte. Van azoknak szeme, még kettőt se nézett ki belőle. Nyavalyás.

Imre azonban úgy tett, mintha semmi se volna a levegőben. Adomát mondott, pikáns adomát, amiért ő mindig haragudott, mert ki nem állhatta, hogy a férfiak játékot és nevetséget csinálnak a szerelemből, ami egy asszonynak, egy tiszta életű kis asszonynak a legszentebb dolog a világon.

- Már régen itthon van? Egész jó meleg van.

Nem felelt.

- Igaz, hogy itt fűtenek a falak. Körös-körül mindenfelől ég a tűz, kivéve az ablakos oldalt.

Erre se felelt.

- Hát hogy van a jó Mariska néni? És a szép Valika? Még nem ment férjhez?

- Nem is fog.

- Úgy. Nincs, aki elvegye.

- Nem bolond, hegy férjhez menjen.

- Majd egy tábornokhoz. Még vár egypár évet, akkorára éppen megérik rá, hogy kegyelmes asszony legyen.

- Hát, akkor már talán érdemes hozzámenni valakihez.

- Van szép fizetése és még szebb nyugdíja.

Nem felelt.

- Nem is tanácsolom, hogy százhatvannyolc pengőre férjhez menjen. Mert százhatvannyolc pengő nem nagy pénz. Azt csak szerelemmel lehet pótolni.

- Ha.

- Ha az sincs, akkor igazán nem tudom, minek megy egy nő férjhez - csipett egyet Imre, s hátravetette magát a székben, amely hintázott alatta.

A cigarettatárcája után nyúlt a hátsó zsebébe, de meggondolta, s nem vette elő, és nem gyújtott rá. A szerkesztőségben nagyon megszokja a cigarettázást, s ha már valami újat akar mondani, vagy diktálás közben valami nehezebb probléma vetődik fel, rögtön rágyújt, ezért akart most is rágyújtani.

- Bizony nem tudom.

- Találkoztam egy volt osztálytársammal. Nagyon szépen megkért, hogyha van valami összeköttetésem, szerezzek neki ínségmunkát a városnál. Mondtam neki, mért nem jött össze. Most már ínségmunka nincs... Együtt érettségiztünk... Most jut eszébe ínségmunkára gondolni... Kérdeztem, hol hál? Azt mondja, a Vámház pincében. Van ott egy olyan kofakávéház, ott el lehet üldögélni akármeddig, megtűrik, még ha nem rendel is, de néha el kell mennie, mert jön a

razzia, vagy benéz egy rendőr, s olyankor sétál egy nagyot. Már nincsenek olyan nagy hidegek, nem árt meg az egészségének a séta.

- Ha maga elveszti az állását, majd maga is elmehet a pincébe.

- Kettesbe kellemesebb, mint magánosan.

Ilonka forrásponton volt.

- Azonban nagyon téved - mondta -, ha azt hiszi, hogy kísérgetni akarom az ilyen úton. Nincs is rám szüksége. Majd elkíséri, aki jobban ért az éjjeli utakhoz.

- Például.

Ki akarta mondani, hogy „egy kaszírő”... De hallgatott. Bosszantotta, hogy nem mondta ki, legalább megszabadult volna.

- Ha a lapnál elbocsátanak kettőt-hármat, akkor egy hónap múlva lehet fizetésemelést kérni.

- Milyen szép kilátás.

- Kétszáz pengőt okvetlen akarok kapni egy hónap múlva. Május elsejére.

- Na, ne kíváncson olyan sokat, százhatvankilenc is jó lesz.

- Szó sincs róla. Egyáltalán nem elégszem meg vele. Kétszáz pengő ficsz. Az igen.

- Úristen, ha magának kétszáz pengője lesz valaha, akkor milyen úr lesz. Hova fog járni?

- Persze.

- Mindennap más...

Újra ki akarta mondani, hogy „más kaszírő”-höz, de nem merte. Hallgatott, elhallgatott.

- Kétszáz pengő, és felemeltetem a napi költséget. Igazán disznóság, hogy úgy kell kivájni belőlük... De ezek nem adnak... Egy pengőt is fogukhoz vernek... Legközelebb bokszolni kell, hogy az ember megkapjon valamit tőlük... Ez a baja kis lapoknál... Az én rangombeliek nagylapnál rengeteget keresnek.

- Kétszáz tízet.

- Sokkal többet. Maga nem is képzeled. Pálya ez... De egyelőre meg kell elégedni ezzel is...

- Egyelőre? Meddig ugyan.

- Hát istenem, még egypár évig.

- Brr.

Imre csak ezt akarta kitudni, hogy csakugyan ez-e az asszony baja. Most megint látta Mariska néninél a bőséget és a gyomrát megfeküdte a maga szegénysége.

Voltaképpen nem is volna szabad kiereszteni a házból, ő volt a bolond, mert ő forszírozta. Bizony okosabb dolog lett volna, ha nem jut eszébe, hogy meghívja a néniket, hanem engedi, ahogy Ilonka akarta, hogy menjen a jeggyel más...

Keserű lett a szája íze. Az igazat megvallva, már régen csodálja a feleségét, hogy aránylag elég türelmesen bírja ezt a szegénységet, de a lapjuknál nem lehet semmit se kezdeni, mindennap bukóban vannak. Hiába a nagy láрма, a riportnovella, a nyomdászamlával is lógnak.

Maga elé nézett, és kedvetlenül és csüggedten dobolt az asztalon. Akárhogy töri is a fejét, még ennek is örülni kell. A fő, hogy őt ki ne rúgják. El is határozta magában, hogy lemegy a kávéházba, s telefonál a laphoz, hogy a Sachsmiller-novellát ne közöljék. A segédszerkesztőnek egy szót se szólott róla, csak leadta a nyomdába, mert holnap úgysem valószínű, hogy be tudják szorítani.

De most megjedte, hogy ha véletlenül leközik, akkor esetleg botrány tör ki, amiatt, hogy becsempészett valamit a lapba a felelős szerkesztők tudta nélkül... Még kitöri a nyakát, s akkor lesz csak cifra a felesége hangulata...

- Ki volt ott?... Na, ki volt ott a Mariska néninél?

- Sokan.

- Sokan... Még mindig a legjobb Budapesten a háziuraknak. Bécsben már akasztják magukat. Ott már régen nincs házbérbiztosítás. Ott Mietherschutz van, itt meg kiuzsorázás. Képzem, milyen trakta volt.

- Bizony jobb lett volna, ha oda jön fel, és nem...

Újra a száján volt, hogy: „nem kaszírnök után szaladgál”. De nem mondta ki, úgy látszik, már nem is fogja ma merni kimondani.

- Én megyek a kötelességem után.

- Szép kötelesség.

- Hát, fiam, akármilyen is, de valami, na... Menjek a fénébe? a Vámház-pincébe?... Igazán, egyszer már el kellene menni, arról is lehetne egy riportot csinálni.

- Igen, és még egyebet is.

- Mi az az egyéb?...

- Mit tudom én, mivel fűszerezi meg az életét?

- De Ilonka kérem. Magában valami bujkál. Valami sötét szellem. Mondja ki végre becsületesen.

- Majd egyszer kimondom. Majd egyszer én is beleszólok.

- Mibe?

- Ebbe a vircsaftba.

- Vircsaft... Miféle vircsaft... állandóan célozgat, állandóan elharapja a szót, mint akinek van valami a begyébe. Én ezt nem tűröm... Megértette?

Ilonka végignézett az urán, s a szemében valami sértő lenézés volt, szánalom, hogy: te szegény, még te akarsz felülkerekedni?

- Nagy bűnügyek voltak ma - mondta Imre. - Óriási... Egy volt katonatiszt leütött egy pénzbeszedőt gumibottal... Ki akarta rabolni, illetve mikor a szegény öregember elesett, kiragadta a táskát a kezéből és elszaladt vele... De az öreg pénzbeszedő magához tért, utánarohant, s ordított, hogy fogják meg... Meg is fogták, és bevitték a főkapitányságra, s nem volt egyéb mentsége a katonatisztnek, csak az, hogy nem tud semmit, nem emlékszik semmire...

Nem volt semmi hatása. Igaz, nem is mondta oly őszinte lelkesedéssel, ahogy az ilyen dolgokról referálni szokott. De egy másik ügy jutott eszébe, s azt is leadta:

- És még egy. Ez már a délutáni lapokban benne is volt. Hajnali négy órakor úrifiúk kiraboltak egy úriembert... Csupa legjobb állású embereknek a fiai... És aztán kiderült, hogy a fiúk „barátai” voltak a palinak... Képzelje, milyen erkölcsök vannak ma, a legjobb házak fiai már szexuális bűnügyekben vannak... Holnapra két kolumnát írtam róla...

- És mit kap érte?

Imre sápadt lett. Valami szédülés tört ki benne... Most azonnal feláll, lerohan a kávéházba, betelefonál és követelni fogja, hogy reggel a cikk jelenjen meg. Ha ez az asszony soká...

Abból olyan baj lehet, amilyen még nem volt... Ha Ilonka soká szekírozza...

- Egy frászt.

- Hát akkor holnapra frászt fogok sütni magának ebédre.

- Ilonka!...

De most Ilonkát elfogta a vad harag. Ez az ember mindent kibír?... Már ő nem... Mint valami fúria kezdett lármázni...

- Tudja, hogy maga milyen nyomorult ember? Visszaél avval, hogy védtelen vagyok és szegény vagyok. Azt hiszi, hogy ez mentesít a kötelességek alól?... Azt hiszi, egy asszonynak csak akkor van joga beleszólani az ura dolgaiba, ha független? Vegye tudomásul, hogy akkor nincs!... Egy független asszony legfeljebb kirúgja az urát, ha nem tud neki pénzt hozni.

Imre halottsápadt lett és felugrott.

- A te apádnak se több a fizetése, mint nekem van.

- Ne bántsa maga az én szegény apámat... Annak nem is kell több fizetés... Annak megvan a háza, kertje, szőleje. Nem fizet lakbért. Az kiharcolta magának, olyan viszonyok közt, amiről magának sejtelve sincs. Az disznót tud hizlalni. Ugye jó volt a féldisznó, amit november elején küldött?... Azt maga fel tudta zabálni egyedül, mert maga vágta be abba a feneketlen gyomrába... Most jó a hideg krumpli is, ahelyett, hogy hozna valami pénzt... Még a húsvéti sonkát is felfalta már, a csontról rágta le a nyers húst...

Már ilyen hangon beszélt, de Ilonka még mindig úgy érezte, hogy túl kíméletes az urával szemben, mert még mindig nem vágta az arcába a kaszírnyót.

- Kisembereknek nincsenek igényei.

- Én vagyok kisember, maga nyomorult - sikított Ilonka -, én tömöm magamba a hideg krumplit? Nem tudja, hogy meghalnék, ha olyat kellene zabálnom? Így vagyok én szoktatva?... Ó, istenem, de nagy emberekkel találkoztam!... A vállalkozó uraknak nincs szükségük persze házra, földre, mert nem szeretnek dolgozni, mert vállalkoznak rá, hogy a más zsebére spekuláljanak.

Ez a szó Imrében minden húrt kettészakított. Míg otthon volt, az ő keresete a szülei számára volt. Ez volt az ő vérző sebe, ezt kár volt a feleségének megpiszkálni.

Akkor az anyja takarítónőt tartott, de azóta azt sem tud, a sok fiát egyedül kénytelen ellátni, mert ő most képtelen egy pengőt is hazaadni.

- Ezért nem akarok gyereket, maga örült! - ordította. - Nem akarom, hogy az anyám sorsára jusson a feleségem is!...

Evvel kirohant az előszobába. Ilonka nem tudta, hova? Csak akkor eszmélt fel, mikor az ajtó csapódását hallotta.

Ettől aztán végleg elvesztette a lelkét. Utánarohant. De mire kiment, Imre már eltűnt.

Nem akart botrányt, nem kiabált utána a kapu alá, hanem sírva fakadt, és ott maradt a szeles folyosón, és meghasadó szívvel nézett az elrohanó s eltávozó férje után.

Ott állott egy óra hosszáig, kabát nélkül és kendő nélkül, és nézte a sötét kapualjat. Néha nyílt a kapu, s valaki bejött rajta. Ilyenkor megijedt, de a hátulsó udvarba már senki sem jött.

Csaknem elájult a hidegben és a kimerültségtől, mikor Imre állott előtte s ölelte át.

- Maga mért van itt?

Úgy vitte be, félig ölben.

Lefektette a díványra s dörzsölgette és csókolgatta. Hát mégiscsak szereti.

Mind a ketten sírtak. Levetkeztette és lefektette az ágyba. Az asszonyka olyan volt egész testében, mint a jégcsap.

- Buta, buta - mondogatta Imre. Nem tudott más szót szólani, csak azt, hogy buta, buta.

Végre az asszony megszólalt.

- Hol volt?

- A kávéházban.

- A kávéházban?... Maga nyomorult... Maga gazember... És az asszony kiugrott az ágyból, s úgy egy ingben a szoba közepére rohant, és egész testében remegve, reszketve, dühöngve csapkodott és tépte magát.

- Maga alávaló gazember. Piszok. Szemét. Aljas.

Imre el nem tudta képzelni, mi ez. Átölelte és birkózott vele, hogy visszavigye az ágyba, mert már jéghideg volt a szoba. Tíz óra óta nem raktak a tűzre.

- Hagyjon engem, maga gyilkos, maga nyomorult, utolsó gazember.

- De szívem...

- Szíve a cafkája, akihez elfutott, hogy elpanaszolja neki, hogy mit kell szenvednie a feleségétől. Hát megvigasztalta? Hát meggyógyította a sebé, a szívét? - s ezzel két pofont adott az urának.

- Azt hiszi, maga nyomorult, hogy nem tudom, mit csinált délután öt órakor?... Azt hiszi, nem jöttem nekem rögtön jelenteni, hogy a kaszírnhöz ment, azért nem jött fel Mariska nénihez, mert a kaszírnhöz után szaladt... Fúj.

Imre csak dermedt és tátott szájjal bámult rá. Már ő régen elfelejtette az egészséget, s most úgy nézett a dühöngő asszonyra, mint a szamár a hegyen.

- Hogy szépítették a dolgot azok az ártatlan emberek, hogy először ment hozzá fenét! odajár lelki vigaszt szerezni! De most aztán ki innen, azt megmondom.

Imrének lassan világosság gyúlt a fejében. Valaki ott lehetett a kávéházban, mikor ő a likórt kitöltötte a kaszírnhöz, s az azt kilötyöntette, s most az asszony féltékenységi örületet kapott. Elkezdett harsogva kacagni.

Erre Ilonka megállott. Végigfésülte ujjával a haját, ami mind a szemébe lógott, a bubifrizura olyan volt, mint a medúzafej.

- Maga hüle - kacagott egyre hangosabban és boldogabban Imre -, maga édes kis bolond jószág. Egyem meg azt a drága kis szívét... Maga szent, maga angyal, maga gyémánt, maga tündér, maga szerelmes kis bolond.

Ilonka olyan zavarba jött, hogy engedte magát visszaterelni az ágyba.

- Hát hogy képzeled magad az újságíró életét? Azt hiszi, a bűnügyeket a csillagkeresztes dámákkal szoktuk megtárgyalni? Vagy a zárdában az apáca-fejedelemasszonnyal? Nem kaszírnökkel, hanem még sokkal cifrább némberekkel is szóba kell állani, ha az ember meg akarja tudni az igazságot. Na, feküdjön le szépen, mingyárt megéri az egészset.

Lefektette, betakargatta az egész testében vacogó asszonykát, és elmesélte neki kurtán az egész éjjeli kalandot, hogy látta meg tegnap éjjel Sachsmillert a szemközti ablakban a nőnél, hogy ment utána a kávéházba, kocsin... S hogy megírta ezt a riportot, és most azért ment le, hogy az éjjeli szerkesztővel kialkudja, hogy holnap reggel okvetlen közölje le a cikket, mert ez végtelenül fontos. Ha kell, telefonálja be a segédszerkesztőnek, de anélkül is, ő vállalja a felelősséget, az állását köti hozzá, hogy reggel megjelenjen a cikk.

Ilonka lassan megértette az egészset, s most olyan jól feküdt a lassan felmelegedő ágyban, mint a melegvízben, a kádban.

- Jaj, maga megfázik - mondta.

Imre sietve lefeküdt szintén, s duruzsolva suttozta:

- Tudja, milyen boldog vagyok, hogy beleszólt a dologba. Nem volt bátorságom kiállni ezzel a nagyszerű fogással. Ez most remek lesz, hogy reggel megjelenik. Ebből valami nagy dolog fog kifejlődni... És az teljesen a maga érdeme lesz... Hanem a pofonokért számolunk.

Az asszonyka megerőltette magát, és az urának mind a két arcát megsókolta.

- Mondd szívem, nincs valami kívánságod - duruzsolta felesége fülébe oly forrón, hogy még a levegőt is kiszorította közöttük.

- De - dünnyögte az asszony.

- Mit? Mondd meg. Lehozom a csillagot az égről.

- Egy kis pattogatott kukoricát szeretnék - suttozta az asszony, lehunyt szemmel.

Imre úgy kacagott, majd leszakadt alattuk az ágy.

A színházjegy, a négy darab elsőrangú zsölyge azonban egész délután folytatta furcsa lelkibéké-
bontó munkáját.

Délután, mikor Ilonka meglátta Schultheisznét az utcán, nem figyelmeztette rá Imrét, hanem
örült, hogy valakivel úgy el volt merülve beszélgetésbe a tanácsosné, hogy nem vette őt észre.

Azt nem tudta, hogy mikor elmentek egymás mellett, Flemmingné, akivel az utcán véletlenül
találkozott össze Schultheiszné, figyelmeztette őt:

- Nézd csak szívem, az újságíró párocska.

A tanácsosné nagyon megfordult, s szívesen köszöntötte volna őket, de már azok elhaladtak
egymásba karolva, szinte egymásba bújva, mint szerelmespár, amelyik találkán búvik össze.

- Milyen szépek.

- Különösen a fiatalember - mondta Flemmingné, aki német asszony volt, s a szőke volt az
álma, bár ő maga egészen olasz, fekete volt. De apja szőke volt, s a férfiideál neki a szőke
germán maradt.

- Nem, az asszonyka is... Ma voltam a lakásban és nagyszerűen beszélgettünk... Képzeld, arra
biztatott fel, hogy mi asszonyok - Gizivel voltam, Véghelynével, tudod az ezredes feleségével,
a 28-ból - szóval, hogy mi asszonyok szóljunk bele a férjünk dolgába...

- Ugyan?... Ez nem rossz...

- Azt mondja, nem kell túrni, hogy a férfi csak parancsoljon: keressen pénzt...

A kicsi asszony, Flemmingné tágra nyitotta a szemét, és nagyon elkezdett nevetni.

- Ez egy olyan okos teremtés? Nem is néztem ki belőle!

- Á, ez remek volt. Egész komolyan úgy jöttem el tőle, hogy fel voltam húzva, mint egy
vekker. Azt hittem, ha az uram hazajön, rögtön elkezdek csilingelni...

- És?

- Á, dehogy... Úgy elhallgattam, mint mikor a férj reggel belenyúl a vekkerbe és elfojtja, hogy
ne lármázzon a fülébe.

- Így tesznek velünk a gazemberek.

Flemmingné egy olyan édes kis modern asszonyka volt, aki szerette az erős szavakat, amiket
nyávogva ejtett ki. Schultheiszné meg is érezte, hogy ez nem igazi szövetséges, ennek még
túlságosan jól megy, nem érti az ő nagy letörtségét. Nem is folytatta, egyébre tért:

- Hanem a kis lakása, az remek. Abszolút modern bútor, csőbútor. A konyhácskája olyan, mint
egy kis laboratórium. Csupa acél és csupa üveg. Mikor a lámpát felgyújtja, csak úgy szikrázik
benne minden.

Apróra elmondta minden legkisebb részletét, amit oly gyors átpillantás alatt meg tudott
figyelni. Flemmingnének minden nagyon tetszett.

Így élénk beszélgetésben értek haza. A tanácsosné azért volt lent az utcán, mert a hentesnél
volt, s vacsorára egy kis parizert vett és disznósajtot felvágva. Nem tudja az ember, mit adjon
ennek a sok éhesnek. A hordatott ebéd elfogy délben, s ha marad valami, az nem olyan ízletes,

mintha otthoni volna. Különösen azok a körítések, a rizs. Érthetetlen, hogy tudják azt a remek rizst olyan szárazon és ízetlenül küldeni.

Ezt mind el is mondta Flemmingnének, akivel pedig nem voltak olyan közeli ismeretségben, mert valami zavaró körülmény volt köztük. Flemmingné még mindig szakácsnét tartott s egyáltalán úri életet éltek, és emiatt a tanácsos kezdettől fogva nem engedte velük a barátkozást. Meg aztán Flemming valami szállítást kapott a klinikáknál szappanra és ebben Schultheisz valami jelentéktelen szívességet tett neki, csak annyit, hogy az aktáit mindig hamarabb intéztette el. Flemming ezt azzal viszonzta, hogy már évek óta minden negyedévben egy csomagot küldött át Schultheisznénak, annyi mosószappan, pipereszappan, mosópor, hajmosószer s más apróság volt benne, ami elég volt nekik egy negyedévre. A tanácsos erről nem tudott. Illetve az első egy-két küldeményt még halogatta, de akkor kijelentette, hogy nem szabad elfogadni. De a felesége nem volt képes visszautasítani, nem talált megfelelő ürügyet, hogy ezt a csekélységet, ami annak idején csekélység volt - mi volt nekik akkor még ötvenhatvan pengő negyedévenként... Inkább csak figyelem volt a jó szomszéd részéről... Szóval úgy képzelte, hogy az ura mégis tud a dologról és szemet huny...

- Apropó, kedvesem - mondta Flemmingnének, mikor a lépcsőn mentek felfelé -, holnap este a Vígyszínházba négy darab elsőrangú zsöllyével kedveskedhettem volna neked.

- Nagyon drága vagy - mondta a gyárosné.

- Ez remek.

- El tudnátok menni?

- Hogyne szívem.

A tanácsosné zavarba jött, mert már visszaküldte a jegyeket.

- Édesem, ha megengeded, holnap reggel elintézem...

Nem adott semmi bővebb felvilágosítást a dologról, az urára jelzett, hogy attól függ a dolog...

- Tudod félek, az uram...

Nem mondta meg, mitől fél. Attól félt, hogy az ura ezt sem engedné meg, de viszont ha úgylis ottmaradnak a jegyek elhasználatlanul, akkor vétek, ha valaki nem élvezzi őket.

Melegen, de szokott hivatalos tartózkodással köszöntek el egymástól. Nem engedhették át magukat semmi közvetlen, kedves melegségnek, mert mindkettőjüket feszélyezte, hogy a férjeik közt hivatalos gát van.

Flemmingné ahogy hazament, azonnal felvette a kagylót és betelefonált az urának, hogy a tanácsosné színházjegyet ajánlott fel, s figyelmeztette az urát, hogy jó volna a csomagot hamarabb küldeni át nekik.

- Jól van, fiam - mondta Flemming -, a tanácsosék megkapják a csomagjukat figyelmeztetés nélkül is.

- Nohát én nem akartam figyelmeztetni, faterkám.

- Nem te figyelmeztetsz, fiam, hanem ők.

- Ez ki van zárva. Manyika nem olyan asszony, fater.

- Koldus hivatalnoknép ez mind, fiam. Nem felejttem el.

- Szóval egy órán belül itt lesz a csomag.

- Egy órán belül?

- Nem találd különösnek, hogy beleszólak... Az ember beleszól az ilyen dolgokba... Nem?

- Jól van, kisanyám.

S csakugyan egy óra múlva már haza is küldte a csomagot, amit most valamivel nagyobbra is szabatott, ha már színházjegyet is ajánlanak, annak értelme van. Négy év óta sose jutott eszükbe semmivel viszonzni a negyedévi figyelmet. Azt csak úgy zsebre lehet vágni. Jól érti ő, gondolta Flemming, az egészet - pedig hát itt nincs semmi baj a szállítás körül, csak egy: az, hogy őt uzsorázták ki. Bár ki lehetne menekülni a szállításból. Erre már annyit ráfizet, hogy a hátralevő esztendő elviszi még azt a keveset is, amije még van... Mert úgy van megállapítva a szerződés, hogy mindig a napi árfolyamhoz alakul az ár, a napi árfolyamot azonban hivatalos közegek hitelesítik, s azok a legvakmerőbb módon szállítják le naponta az árat, a legalacsonyabb eladást tekintik magasabb államérdekből normál árnak s így a szállítók hiába tépik a hajukat, napról napra ráfizetnek a szállításra.

Flemmingné ezt mind nem tudja, mert az ura nem látta szükségesnek, hogy kétségbeejtse a jövőjük felől. Flemmingné olyan kisbaba asszony volt, akit becézett a férje még húszévi házasság után is, ugyanúgy, mint az első napokban. A férj és a feleség viszonyát a szerelmi időszak szabja meg, s azon ritka esetben tud változtatni a férfi.

Így Flemmingné nagyon boldog volt, hogy átkülthette a csomagot.

Szüretet rendeztek, mikor szétbontották a gyerekek a csomagot, s boldogan osztották ki maguk közt a járandóságot. Ebben valami kis bünszövetkezet fejlődött ki köztük, évek óta úgy intézték el, hogy az apjuk ne vegye észre ezt az egész manipulációt.

Régebben sok ilyen kedveskedés jutott a házhoz szállítók és ügyfelek részéről, de ma már ez volt az utolsó, a Flemming-féle csomag. Elmaradtak az élelmiszerek meg a vadászatokról beküldött nyulak, fácánok és foglyok is.

Ma azonban valami baleset történt. Schultheisz tanácsos rosszul érezte magát és hat órákor hazajött. Influenzáat gyanított, vagy csak a lelkiállapota volt kedvezőtlen. Nem volt kedve a munkához s megérkezett.

Mikor a fürdőszobába ment, a lányai szobáján kellett keresztülmennie s ott nagy meglepetéssel látta a szétbontott szappancsomag maradékát.

- Mi ez?

- Flemmingéktől - mondta lángvörösén Bolyka.

- Micsoda Flemmingéktől?

- Hát a csomag.

- Miféle csomag?

- Amit szoktak küldeni.

- Mikor szoktak küldeni?... Manyika, mi ez?

- Ugyan no, ne csinálj belőle kázust.

A tanácsos úr meg volt döbbenve, mintha azt fedezte volna fel, hogy a családja időközben betörő társasággá alakult át.

Elkezdett tombolni.

- Kérem, adjon nekem azonnal felvilágosítást. Ne hozzon engem lehetetlen helyzetbe. Egy állami tisztviselőnek semmiye sincs, csak az intaktsága. Még eddig a gyanúnak legcsekélyebb árnyéka sem esett rám. Nem tűröm, hogy maguk az én hátam mögött megbecstelenítsék a nevemet. Mikor kaptak utoljára ilyen csomagot?

Az asszony halálosan megsértve, hogy az ura a gyerekek előtt így támad rá, dacosan vágta oda.

- Ha tudni akarja, január elsején.

- Január elsején?... Azt akarja mondani, hogy minden negyedévben?

- Igen. Olyan kedvesek, hogy minden negyedévben küldenek valamit.

- Az én tudtom és beleegyezésem nélkül? Meg kell halnom... Most hogy szabjak ki büntetést magukra?... És ki tudja, mi van még itt elrejtve az én szemem előtt?... Szédül velem a lakás. És én vagyok a felelős, mert nem tartok revíziót minden fillér felett, amit kiad...

- Jaj istenem, ne kínozza már magát, és ne kínozzon bennünket. El lehet ezt viselni? Magának már üldözési mániája van! Schultheisz halálsápadtan nézte a feleségét, aki önkéntelen gazdasszony mozdulattal letakarta egy terítővel a csomagot, és egy kotlós kapzsiságával dugta el, mert rettegett, hogy az ura megfosztja a kis zsákmánytól.

- Hát nem olvasta maga a napilapokban annak az államtitkár barátomnak az esetét az újságokban, akinek a bíróság előtt prezentálta a számlát a lakatos?... Kérés nélkül szállított neki egy sparhertet, és ő csak ott tudta meg ezt, mikor a bíróság előtt a szemébe vágta a kismester... Mít fogok én csinálni, ha hasonló helyzetbe kerülök?... Flemmingnek ugyanúgy szállítása van az államnál, mint mindenkinek, aki csak hozzá tudott jutni... Mít tudom én, miféle piszkosságok sülnek ki... S nekem azt fogja mondani a kihallgatáson, hogy négy év óta minden negyedévben mit tudom én milyen értékű csomagot küldött a feleségemnek?... Beléphetek én még abba a hivatalba, ahol az én életem olyan, mint a papé a templomban?... Mít akarnak maguk velem?... Öngyilkosságba akarnak kergetni?... Azonnal csomagolják össze az egészet és tessék visszaküldeni, de azonnal...

Kék volt az arca a felindulástól.

Bement a szobába és szigorú levelet írt Flemmingnek, hogy e pillanatban jutott tudomására, hogy hosszabb idő óta szappan s más dolgokból álló csomagokat küld a lakására. Nem akarja, hogy a bíróság előtt prezentálja a számlát, tehát megköveteli, hogy üzleti könyvei alapján állítsa össze az egész sorozat küldeménynek gyári árát és a számlát felbélyegezve küldje meg, hogy azt azonnal kiegyenlíthesse.

A levelet ő maga adta a cselédnek, s megvárta, míg a lány bement vele a szomszéd lakás ajtaján.

Akkor visszament a szobájába, s szédülten s influenzától kínozva dőlt le a díványra.

Ezer szerencse, hogy tudomására jött s megelőzhet valami országos botrányt. Szörnyű, ami itt most történik. A felesége a maga falusi naivságával a legrémesebb bajokat zúdítja a fejére. Délben újságíróktól fogad el szabadjegyet, este a panamista gyárostól csomagot... Rettenetes.

Flemmingné egyedül volt otthon, az ura ilyenkor negyedév végén csak éjjel tájban tud hazajönni a gyárból, felhívta telefonon, s mondta neki, hogy valami levél jött a tanácsoséktól.

- Bontsa csak fel, fiam. Felbontotta, s felolvasta a telefonba. Flemming keservesen nevetett.

- Ó, az ártatlan lilium. Szegénykének felébredt a lelkiismerete. Elhiszi maga, fiam, hogy csak most tudta meg?... Most bizony, mert most rájár a rúd a kutyákra... No majd összeállítom neki a számlát. Azonnal megküldöm.

- No de, faterkám, csináljon valamit, ne hozzon engem zavarba a szomszédasszony előtt.

- No igen, hisz mindenki ártatlan. Ártatlan férj, ártatlan feleség - csak mi vagyunk a gazok, akik adunk... De hát ha maga beleszól kisanyám, akkor úgy kell lenni. Nem? Szervusz, hát majd csinállok valamit.

Megállapította, hogy régebben százpengős csomagok mentek, újabban már csak cirka ötvenpengősök. Ment összesen tizenöt csomag, az egész inégér körülbelül ezer pengőt.

Maga sem gondolta, hogy ilyen jelentékeny összeg jön ki. Nem volna rossz most megkapni. De nagylelkű lett a felesége kedvéért s azt számlázta, hogy csomagonként tizenöt pengő, az összesen kétszázhuszonöt pengő.

Ezt a számlát egy rendkívül hivatalos levél kíséretében elküldte a szolgálával Schultheisz tanácsosnak.

- Kétszázhuszonöt pengő - mondta a tanácsos és a levél kiesett a kezéből.

Halavány lett. Hol vegyen ő most kétszázhuszonöt pengőt. Óra hosszáig járt a szobájában le s fel, s mindenféle lehetőséget megforgatott magában. Ki van neki olyan ismerőse, akinek most hónap végén kétszázhuszonöt pengője van. Mert valami vad és vak elfogultságból elemi és ellenállhatatlan kötelességének érezte, hogy azonnal s teljes összegében kiegyenlítse a számlát. A feleségének azonban véleménye szerint tíz pengője sincs a napi ebédadagok árán kívül, mert azt naponta fizetik, neki magának pedig valami három-négy ezüst pengő volt összesen a zsebében, ami kell neki a villamosra.

Végre abban állapotok meg, hogy az egyik miniszteri tanácsos kollégájához fordul, aki nagyon gazdag ember, és amellet a felesége is grófnő, akinek saját birtoka van. Soha még kölcsönért nem fordult életében senkihez: most kénytelen volt.

Megírta neki egy szűkszavú levélben, amelybe azonban belecsúszott egy kifejezés, hogy „hivatalbeli dolgaival való összefüggésben állott elő a hirteleni szükség”.

A levelet Öcsinek adta oda, s villamosra is adott neki pénzt, mert a barátja Budán lakott, saját villájában.

A fiú ijedt arccal állott előtte, mint a bünszövetkezetnek egyik felelősségteljes tagja. Igazat adott apjának, s el volt szánva a legvégsőkre a család becsületének megmentése érdekében.

Lángoló arccal úgy rohant a fiú, mintha űzött vad volna. Schultheisz pedig otthon maradt a szobájában, s hozzáfogott egy végtelen sétához az ablaksaroktól az ajtó melletti sarokig.

Órákig végezte ezt a sétát, fáradhatatlanul, ahogy, a börtönben az igazságtalanul, de mégis látszat szerint bűnös vizsgálati fogoly járkál, aki nem tehet egyebet, mint hogy kényszerű rabságában kivárja az igazság fordulását.

Észre sem vette, mennyi idő telt el. A lámpát sem gyújtotta fel, az utcalámpák éppen eléggé világítottak neki a szobában, és takarékoskodni kell.

Mikor a felesége benyitott hozzá, hogy vacsorához hívja, megvetően nézett rá. Ez volt az elutasító felelet.

Természetesen senki sem ül nála nélkül vacsorához.

Mucuska sírt, s Bolyka bezárkózott a fürdőszobába, és Fraccarolit olvasta, az amerikai lányok szörnyű és szédületes történetét, hogy élnek Amerikában a gazdag és szegény lányok erkölcstelenül, egyik szeretőnek a karjából a másikba szédülve. Új világ tárult fel előtte, amit el sem tudott képzelni, s ami úgy hatott rá, mint a vitriol az élő húsrá.

Mucuska jött-ment, az anyja és ő összekapcsolódtak a nagy nemzeti bánatban, és sírtak és ültek és vártak.

A tanácsosnénak egyszer csak eszébe jutott Bolyka, s rémülten indult keresésére. A fürdőszoba ajtaján dörömbölt neki, Bolyka a könyvet eldugta a ruhák alá a fürdőkád végében, arcát megmosta, s kinyitotta az ajtót.

- Te szegény gyermek - borult nyakába az anyja -, ó te szegény gyermek.

Kivitte magával s hármában virrasztottak tovább.

Közben Öcsi elvitte a levelet, de a méltóságos úr a legnagyobb zavarba jött barátja váratlan és szokatlan kérése miatt, mert valóban neki sem volt ötven pengőnél többje. Ha pedig Schultheisz ilyen lépésre határozta el magát, annak igen nagy oka lehet. Hozzáfogott tehát jobbra-balra telefonálni a kétszáz pengőért. De különös módon a városban senkinek sem volt kétszáz pengője, míg végre egy bankárt talált, aki hajlandó volt kisegíteni. Most oda kellett Öcsinek elmenni az ő levelével, s éppen kapucsukás előtt mégis hazaért.

Bevitte apjának a pénzt.

Schultheisz kissé megnyugodott.

- Vacsorázunk - mondta. Hogy a pénz megvolt, már nem volt oly sürgős, hogy átküldje.

Pár perc múlva úgy ültek a vacsoránál, mintha halotti tor mellett ültek volna.

A papa egész váratlanul jól evett, ettől mindenkinek megjött az étvágya. A kevés ételmaradék is elfogyott az utolsó szemig, a kis felvágott mellett.

Öcsi lehajtott fejjel zabált, tömte magába az ételt, mert kutya éhes volt, de még ő is úgy tett, mintha lopva enne.

- Kérem mama - mondta a tanácsos a vacsora végén, s előre ment a szobájába.

A felesége utána sietett.

- Mi az, papa?

- Üljön le, kérem.

Az asszony leült.

- Mondja meg kérem, mi van még a háttérben. Mi lesz még, amiről én nem tudok. Vallja be az adósságait. Kinek mivel tartozik.

- Nem sok - mondta az asszony -, igazán nem sok.

- Mi az a nem sok? Én azt hittem, semmi.

- Mért hitte azt?... Igazán nem értem... - És az asszonyból végre kitört a keserűség. - Hát miből látok én el ennyi embert?...

- Tehát mennyi? - kérdezte ridegen a tanácsos.

- A fűszeresnek tizenhét pengő...

- A fűszeresnek?... Tizenhét pengő?...

- Istenem, elsején kifizetem. A múlt elsején is kifizettem.

- Még mi?

- A hentesnél tizenkét pengő, a suszternél hét pengő, a varrónőnél nyolc pengő, a házmesternél...

- Ház-mes-ter-nél... - dadogta a tanácsos.

- A házmesternek tartozom öt pengővel.

- Hogy lehet a házmesternek tartozni?

- Kéthavi szemétpénz.

- Úristen, maga a vicit sem fizette ki.

- A házmester nagyon derék ember, azt mondta: méltóságos asszony, majd megfizeti.

- A házmester derék ember - motyogta a méltóságos úr -, nekem azt kell hallanom, hogy ez a mogorva, utálatos gazember derék ember... Még tartozik valakinek?

- Ja igen, Bertának vagy harminc pengővel.

Berta az a takarítónő volt, aki valaha cseléd volt náluk, és abból kis házat vett, mikor férjhez ment, s azóta nagytakarításokra bejárt hozzájuk, meg nagymosásra.

A tanácsos nagyot nyelt, s ha lehet, még sápadtabb lett, mint volt.

- Bertának... Több nincs?

- Nem jut eszembe.

- Erőltesse csak meg az emlékezőtehetségét. Most benne vagyunk, essünk túl rajta.

- A sógornőmnek tartozom még.

- Violának?

- Igen.

- Maga Violától pénzt kért?

Viola az ő húga volt, aki ezelőtt öbelőle élt, de mióta ily rosszul megy neki, kénytelen volt megtagadni a segélyezést. Ez egy olyan családi szegény volt, ez a Viola. Nem ment férjhez, és nem volt semmi állása, és másfél évtizeden át abból élt, hogy ő adott neki pénzt, mert szégyellte, hogy ő nagyúri módon él, a nővére pedig, anyjának a legkedvesebb lánya, nélkülözésben tengődjön...

- Hogy történik ilyen.

- Az úgy volt, hogy egyszer Viola itt volt, és éppen valami számlát hoztak, akkor is éppen hónap vége volt, s el akartam küldeni, de az nem akart elmenni, és Viola ajánlkozott, hogy kifizeti.

- S maga nem adta vissza Violának a pénzt?

- Láttam, milyen nehéz állapotban vagyok, és azóta többször is kiségitett. Hogy majd ha magának jobban megy, akkor majd megkapja.

- És mennyi az?

- Nem tudom pontosan, nem egészen ötven pengő. Valami negyvenhét. Fel van írva.

A tanácsos közben minden számjegyet leírt. Most össze akarta adni. Előbb azt mondta:

- Violának azonnal vissza kell adni a pénzt elsején. Nincs egyéb.

- Nincs.

- Látom, hogy van.

- De igazán nincs.

A tanácsos összeadva a számokat.

- Százhuszonhat pengő - mondta, s szúrósan nézett a feleségére.

Az szembe nézett oly nyugodtan, mintha semmi se volna az egész.

- Nahát maga igazán Böszörményi-lány, durch und durch.

Az asszony elpirult. Még az ura sohasem vágta ezt a szemébe. Ugyanis az apja földbirtokos volt, s mikor meghalt, annyi adósság maradt utána, hogy az egész birtok elment. Valamit meg lehetett volna menteni, de Schultheisz a maga krajcáros kicsinyességével ragaszkodott hozzá, hogy minden ki legyen fizetve, így nem maradt a gyerekekre egyéb, csak pár millió - abban az időben, mikor a millió nyolcvan pengőt ért.

De nem tudott az urának visszafelelni. Az még nem történt meg vele ennyi idő alatt, ennyi év alatt. Húszéves házasok voltak éppen. Bolyka tizenkilenc éves. Öcsi tizennyolc, Manyika tizenhat. A három gyereket felnevelték, sok alkalom lett volna ellentmondásra, de ő az első perctől kezdve annyira alatta érezte magát szellemileg s valóban erkölcsileg is az urának, hogy eddig mindig szótlanul tűrte el a kritikát és a leckéztető megrovást.

Hosszú hallgatás következett. A tanácsosban a düh fulladozott a felesége ellen. Az asszonyban valami szédület volt, hogy most, most kell kitálatni az egész élet minden ellentmondását. Már csak egy pillanat és kitör. De még nem volt elég érett a kelés.

Végre megszólalt a tanácsos, rideg és kegyetlen hangon:

- Kérem, a legelső és legfontosabb, hogy evvel a Flemminggel tisztába jöjjünk... Itt van kétszázhuszonöt pengő... Ezt azonnal küldje át nekik.

- Mért? - mondta az asszony elsápadva, s nézte az asztalon a pénzt.

- Ha maga tisztességes ember, akkor ezt nem lett volna szabad kiejteni, hogy mért?... Maga az én hátam mögött ajándékokat fogadott el, amivel az én állásomat aláaknáztá, s engemet a Böszörményi-felületességgel és skrupulozitás-hiányukkal a leglehetősebb helyzetbe hozott... Én nem akarok börtönbe kerülni...

Az asszony elhalványodott, ez a célzás egyik unokatestvérére vonatkozott, aki autókat vásárolt, azokat eladta, s a végén most két éve vizsgálati fogságba került.

- Ember, maga meg van örülve - kiáltott fel. - Hát mit képzelsz? Tudja maga, hogy él a családja?... Magának könnyű, maga innen reggel korán elmenekül, és késő este jön haza. Mi pedig itt a legteljesebb züllésnek vagyunk kitéve... Nekem itt fenn kell tartanom egy ötszobás lakást és maga meg van nyugodva, hogy a fizetését hazaadja... Hát lehet abból ilyen életet élni?... Tudja maga, hogy kik a gyerekei?... Hogy a nagy leányának nincs tavaszi kabátja, s nem léphet ki az ajtón... Hát maga tömlőctartó?... Maga, méltóságos úr, a legjobb fehérneműt viseli, és a legkorrektebb ruhában megy ki hazulról, mert magának reprezentálni kell, a lányai pedig abban a pillanatban, mikor meg kellene kezdeni az életüket, az egyszerű ruhákat sem kapják meg...

Felkapta az asztról a pénzt, és a markába szorította.

- Maga tud pénzt keríteni egy perc alatt, mikor a maga hiúságáról van szó?... Mi ennek a Flemmingnek a maga rongyos kétszázhuszonöt pengője?... de én itt a szégyentől égek, és nem

merek a kislányaim szemébe nézni?... Hát nekem élvezet, hogy fünek-fának eladósodok? akkor hozzon annyi pénzt, hogy azokat is ki tudjam fizetni... Azt hiszi maga, nekem a Flemming kétszáz pengője fáj! nem a házmester öt pengője? De nem tudom kifizetni elsején sem! maga szerencsétlen ember, mert már most is úgy táplálom ezt a családot, mintha nem miniszteri tanácsos volna az uram, hanem valami nyomorult díjnok... Meghalok, hogy nekem kétszáz pengőket kell elsején kifizetni a háziúrnak és magának derogál, hogy a háziúrnak egy levelet írjon, hogy a bért szállítsa le?... Itt már egy ilyen lakás nem kétszáz pengő, hanem legfeljebb százhetvenöt, maradna huszonöt pengő havonta az adósságok törlesztésére...

Úgy kitört az asszonyból az indulat, hogy az ura kétségbeesve nézte, mi történt, függelem-sértés, érezte magában, s nem tudott válaszolni. Ellenben az asszonyból jött a többi is.

- Maga hazajön, és berendeli a fiát és megvizsgáztatja, hogy a latinból hogy áll?... Abból vizsgáztassa meg, hogy mit gondol és milyennek látja a jövőjét!... Most olvasom az újságban, hogy úrifüük kiraboltak egy magános urat. Honnan tudja maga, hogy a maga fiának nincs-e hajlandósága ilyen dolgokra?... Erkölcseleg vizsgáztassa meg... És a leányait kérdezze meg, hogy meddig hajlandók tűrni ezt a szégyenletes bezárkózást, mintha női fegyintézetben volnának... Egy fiúval nem találkozunk, egy zsúrt nem tudok összehozni... Karácsony előtt csináltam egyet, ma is annak az adósságát nyögöm, mert az belekerült negyven pengőbe. Ezt a negyven pengőt nem bírom behozni... Így kell nevelni fiúkat, lányokat? Így neveltek engem az én szüleim, a Böszörményiek, akiket maga úgy lenéz?... Elvett volna maga engem feleségül, ha én ilyen rabságba lettem volna bezárva?... Ha nem hoztak volna fel a Jogászbálra, ahol beháborodhatott a szép falusi kisasszonyba? Akkor a nyála csorgott utánam, és azt ígérte, hogy szebb és nagyszerűbb lesz az életem Budapesten, mint a magam élete volt. Én ezt a pénzt lefoglalom és nem adom vissza magának! Csináljon Flemminggel amit akar! Ha magának piszkos dolgai vannak vele, az a maga dolga. Én holnap reggel megyek és tavaszi kabátot veszek Bolykának. Az adósságaimat is kifizetem és a többiből cipőt veszek, mert az én lábam is ki van a cipőből, nézze meg - és megmutatta a lábán a cipőt, amelyen csakugyan, mind a két cipőn repedés volt felül, a bőrén s ki volt kopva, csaknem lyukas volt a talpa mind a kettőnek. (Igaz, hogy csak éppen annak, ami a lábán volt, és ő magának még nem vesz cipőt, de a gyerekeknek bizony muszáj.)

Schultheisz el volt kábulva, nem bírta szólani.

Különösen az döbrentette meg az egész szóáradatból, hogy gyermekei erkölcsi züllés veszélyének vannak kitéve. Mert a nélkülözést, a szegénységet azt mind bírta lélekkel, de ezt az egyet, a morális veszedelmet, ezt elviselhetetlennek tartotta, s kész lett volna most inkább föbbe lőni magát, minthogy megérje, hogy a fia valami rablókalandba kerüljön, ami e pillanatban nagyon lehetségesnek tűnt fel előtte, vagy a lányai... ah.

- Maga ne búsuljon a Flemmingeken. Azok tudnak magukról gondoskodni, hamarabb, mint egy hivatalnok. Majd én azt elintézem. Többet nem fogunk tőlük elvenni csomagokat, majd én megmondom az asszonykának, és nem lesz semmi baj...

- Borzalom - mondta Schultheisz, s a tenyerébe hajtotta a fejét. - Hát minden csak a pénz... Élet, erkölcs, minden...

- Hát bizony - kiáltott fel sírva az asszony -, nincs joga egy apának sem parancsolni a gyermekeinek, ha azok azt vághatják a szemébe, hogy még cipőjük sincs, amiben kimehessenek az utcára... De most már lesz. És vegye tudomásul, hogy húsz évig hallgattam, mint egy rabnő. De elég volt - most majd beleszólok...

Ezzel felállott és kiment a szobából. A pénz a markában. És az könnyebbítette meg legjobban, hogy egyszer legalább csakugyan kiadta a mérgét.

Ugyanez alatt az idő alatt Véghelyéknél is kritikussá vált a helyzet a színházjegyek miatt.

A két lány nagyon boldogtalan volt, hogy elestek a szép vígszínházi esttől. Cinci az iskolában elszántan azt mondta Cikának, hogy elmegy a papához, adjon pénzt.

- Eredj.

- Annyit adhat. Ha a tartásdíjat nem fizeti, legalább adjon egypár pengőt, szép papánk van.

A két lány a legkomolyabban sűgött össze s beszélte meg, hogy a papát meg kell vágni. Cika nincs vele jó viszonyban, mert nem elég, hogy nem ad pénzt, még leckéket is tart, ahányszor elcsípheti a lányait, s a kisebbik még csak elfogadja az ilyen leckéztetéseket, de a nagyobbik kikéri magának, egy olyan papától, aki a tartásdíjat sem fizeti.

Hat órákor, mikor kijöttek az intézetből, Cinci nekiindult gyalog a nagy útnak, szerencsére kísérője akadt, egyik kollégája, aki állítólag szívesen kísérné el végig az egész életen, ha egy előkészítőtől szabad efféle hangzatos kijelentést komolyan venni. Így kettesben azért hamarabb telik az idő, s gyorsabban ér fel az ember a Várba. Útközben mindenféle csacsiságot összebeszéltek. Cinci számtalan kirakatnál megállott, és azon törte a fejét, hogy a papától tavaszi kabátot fog kizsarolni. Gyönyörű szürke kabátok lógtak a kirakatokban, a modellek, a remek amerikai lányfejű modellek gipszből vagy miből, remekül festettek a szürke, mai divatban. Cinci meg volt győződve felőle, hogy ő még nagyobb eleganciával tudná viselni őket, mint ezek a divatbabák.

A fiú, bizonyos Vermes Oszkár, előbbi nevén Ruttkempfer, színpadon teljesen hasznavehetetlen név Magyarországon; ki tudná tapsolni s kiabálni, hogy Ruttkempfer, hogy Ruttkempfer... éljen... Szóval Vermes egy olyan szelíd és ábrándos fiú volt, aki a szemét mindig úgy forgatta, mint a régi festmények Madonnái, arról ábrándozott, hogy kiugrik úgylis, lehetetlen, hogy észre ne vegyék a vizsgán a direktorok, s mivel most óriási hiány van fiatal hősszerelmesben, már a jövő szezonban nagy szerepet kap bármelyik színházban, fellépti díjjal, roppant sikere lesz és azonnal megházasodik. Ehhez a tervéhez kért hozzájárulást Cincitől, aki röviden csak azt mondta:

- Azt hiszed, én hozzámegek egy színészhez?

- Mért ne?

S megkérdezte, hogy kihez akkor?

- Kihez?... Hát mit gondolsz, mért mentem én színészetre?... Azért, mert a mamának nincs pénze... A színészet a legjobb pálya csinos úrilányok számára, mert itt szabad kedvesnek lenni, már úgy értem, szeretőnek. És a színház feldíszíti az embert, s a színpadról a legjobban lehet egy palit megszédíteni.

Vermes, aki nagyon szegény lakatosmester fia volt, s így szilárd erkölcsi elveket hozott hazulról, s a félévi színiiskolai nevelés még nem ölte ki belőle a polgári erkölcsöket, kicsit megbotránkozott, de magában azt gondolta, hogy neki egyelőre semmi kifogása nem volna az ellen sem, ha Cinci a szeretője lenne, tehát azt mondta:

- Érdekes, a verebek mind kirepültek már Budapestről.

Az Erzsébet téren mentek ekkor keresztül s bizonyosság okáért levette a kalapját s megmutatta:

- Nézd.

- Mit nézzek?

- Nincs rajta egyetlen verébnek a névjegye sem.

Cinci kicsit szánakozva nevetett a zöld gyereken s tovább gyalogoltak.

Mikor a Lánchídon átmentek, Cinci azt mondta:

- Nézz le itt.

Vermes lenézett.

- No látod?

- Mit?

- Azt a helyet, ahol leugrasz értem a Dunába.

Vermes elpirult.

- Ha parancsolod...

- Kérlek.

Vermes apjának, a lakatosmesternek hirtelen vérét örökölte s a híd karfájához lépett.

Cinci azonban csak nevetett.

Vermes egy kicsit várt, de mikor látta, hogy Cinci egy mozdulatot se tesz, hogy őt visszatartsa, megfordult, végignézte a lányt, s azt mondta neki:

- Bestia.

Cinci nevetett.

- No gyere, még egy darabon elkísérhetsz.

- Nem megyek. Haza kell menni, mert az öreg aztán ordít.

- Az apád?

- Igen.

- Te. Milyen az, ha az embernek apja van?

Erre a bizalmas kérdésre Vermes újra hozzácsatlakozott és továbbkísérte.

- Elég nehéz - mondta -, mert az apák a fiaikra nagyon büszkék, és mindenáron nagy karriert szeretnének neki... Az én apám szereti a családját, de azért vasárnap délután egyedül megy sörözni. Azt akarta, hogy iratkozzak be a jogra. Én be is iratkoztam volna, de nem tudta mind a két tandíjat lefizetni, hát én a jog helyett mégiscsak az akadémiára iratkoztam be. Nem örültem meg, hogy elvesztegessenem az adottságaimat. Olyan Rómeó lesz belőlem, amilyen az utolsó negyven év alatt nem volt. Nézd...

Ezzel megállott a Lánchíd budai oroslánja alatt, és megjátszotta Rómeót.

Cinci nevetett.

- Nem akarsz felkísérni? A Várba.

- Gyalog akarsz felmenni? Azt hittem a siklón.

- Á, ilyen szép időben.

Ugyanis Vermes nem tudta azt, amit Cinci tudott, hogy egyetlenegy fillér sincs nála.

Így hozzáfogtak megmászni a Parnasszust.

A fiú hosszú volt és vékony. Német családból származik, a nagyapja Óbudán volt lakatosmester. Általában a család a lakatosipart művelte. Több nagybátyja volt, azok is mind lakatosok voltak. Ő az egyetlen, aki kiütött a familiából és színész akart lenni. Ősei legfeljebb Krisztusok voltak a passiójátékban, mikor még valahol Bajorországban laktak.

Ő már ízig-vérig magyarnak és budapestinek érezte magát, de azt tartották róla, hogy ébredő. Csakugyan bátran szokott a zsidók ellen nyilatkozni, ennek azonban az is oka volt a neveltetésén kívül, hogy Cinci előtt Glück Heddába volt szerelmes, de a lány kidobta.

A bokrok már rügyeztek, s a fiú ősi germán szentimentalizmussal egy rügyes ágat lopott Cincinek, aki elfogadta ugyan, de azt mondta:

- Inkább egy virágkosarat küldenél.

- Te Cinci - mondta Vermes -, mért játszod te a cinikust? Olyan jó kis pofa vagy, kis naiva. Te fogod játszani a polgári lánykákat a színpadon, és mindenki elhiszi, hogy belülről jön. Meg azokat az ártatlan hibás alakúakat, mint a vakokat, púposokat, bénákat, beszédhibásokat, akik mind nemes jellemek.

- Fenét - mondta Cinci.

- Hát mit akarsz?

- Sok pénzt.

A fiú le volt verve. Ez az egy, amit nem tudott momentán felajánlani a lánynak, ezért megint azon a ponton volt, hogy elbúcsúzik tőle és hazasiet, annál inkább, mert tegnap megígérte az apjának, hogy az iskolából rögtön hazamegy. Nem is jött volna el, ha tudja, hogy ilyen messze császkál el ez a lány.

- Hol veszed a sok pénzt?

- Férhe megyek.

- Kihez?

- Még nem tudom, mindenesetre olyanhoz, akinek két autója van.

- Egy nem elég?

- Nem.

- Tudod mit - mondta Vermes -, majd elvesz egy öreg zsidó. Azoknak öregkorukra ilyen ártatlan kinézésű keresztény lányok kellene, mert azt hiszik, azok szerényebbek és jobbak, mint a maguk fajtája.

- Csak sok pénze legyen.

- Nem is tudnál mit csinálni a sok pénzzel.

- Dehogynem.

- Mit csinálnál?

- Volna nagy lakásom, sok cselédem, nagy utakat tennék. Svájcba meg Amerikába.

- És a színpad?

- Ugyan hagyjál.

- Tudod mit, már előre látom, hogy segédnaiva leszel Nagykőrösön.

A lány megállott.

- Vermikém, van pénzed?

- Mire?

- Villamosra, mert ha nincs, akkor szépen eredj vissza és siess haza, mert a papád megpofoz.

- Hát ha megengeded, el is megyek.

- Szervusz.

S Vermes szót fogadott, kezét rázott, és visszafelé jobban loholt, mint ahogy eddig jöttek. Azonban útközben folyton arra gondolt, hogy romlott-e ez a drága kis buta jószág, vagy csak őt ugratja? A szíve mindenesetre fájt érte.

Cinci semmire se gondolt, csak arra, hogy az apja otthon lesz-e vagy nem, s hogy ad-e pénzt vagy nem?

A papája nyugalmazott ezredes volt. Már nagyon régen elvált tőlük, még a háború elején, mikor bevonult s a harctérre ment. Onnan még küldözgetett pénzt a mamának, még a háború után is adott. De olyan bohém természet volt, nem volt semmi kedve nyakába venni egy nagy családot, hát el sem vált, mert akkor le lehetett volna foglalni a fizetését nőtartás, gyerekneveltetés céljára, se kitartó nem volt a segélyezésben. Katonai épületben volt lakása, és rendszerint otthon lehetett ilyenkor találni, mert csak este szokott kaszinóba menni.

- Ki az? - kiáltott harsányan, mikor a kislánya bekopogtatott.

- Én vagyok, papa.

- Mi a tatár?... és csakugyan...

Cinci belibbent, körülnézett avval a női szemmel, ahogy minden nő először körülnéz, ha belép egy szobába, s csak azután néz arra, aki ott áll előtte.

A papa ott állott a tükör előtt, ragyogóan megfésülve, teljesen felöltözve, egyenruhában.

- Roppant fess vagy, papa.

Az ezredes meghajlott, mintha nem a lánya, hanem egy nő mondta volna. Odaadta az arcát, amit a kislánya pillanatnyilag megcsókolt.

- Parancsolj helyet kicsikém.

Cinci nem kérte magát. Belevetette magát a nagy fotelba.

- Hát papám, ne zavartasd magad, én csak egy percre tartalak fél. Látom, sietős utad van. Randevú?

Az ezredes meglepetve és szigorúan nézett a lányára. Igen erős családi érzésű ember volt, mint minden magasrangú katona, aki a saját családtagjaitól, pláne a lányaitól egy frivol szót sem tud eltűrni.

- Micsoda hang ez?

- Melyik? - kérdezte Cinci olyan módon, ahogy a színpadon szokták a kislányt játszani.

Az ezredes felnevetett. Ez igen, ez tetszett neki, ez olyan volt, ahogy ő képzelte a kislányát.

- No jól van, nem haragszom; hogy jutott eszedbe, hogy felkeresd az öreg papuskát?
 - Pénzért.
 - No, ne beszélj - s kényelmetlenül nevetett.
 - Hét pengőre van szükségem.
 - Hét pengő!... Hm... No lám. És pont hét.
 - Hét pengő, papa.
 - A gutának neked annyi pénz?
 - Hát egy pár kesztyű kellene és azonkívül...
 - És azonkívül?
 - Négy darab ingyenjegyet kaptunk a Vígszínházba holnap estére, és nem tudunk elmenni, mert a mamának nincs egy fillérje se.
 - Úgy.
 - Igen, mert szegény kicsit beteg, s nem tudott olyan gyorsan dolgozni, hogy még erre is legyen, mert a kézimunka-üzletben leszállították a díjazást, és öneki ma kétszer ennyit kell csinálni s az nem megy.
 - Hm, hm - mondta a papa, s újra elkezdte a tükörben nézni a haját. Azt nézte éppen, hogy a frizuráját meg kellene változtatni, mert rájött, hogyha a választékot magasabbra veszi, akkor azok a fehér tincsek balra esnek, s rövidre vághatja a borbély, s akkor nem lesz olyan ősz.
- Igen, de már nagyon is magasan van a választék...
- Mi az, virágod van? Kitől kaptad, papa?
 - A semmi egy kis ibolyacsokor. Magam vettem. Tíz fillér.
 - Kit vársz?
 - Ne szemtelenkedj.
 - Hát papám, megkapom a pénzt?
 - Persze hogy megkapod, de nem most, hanem elsején.
 - Á. Pedig tutira vettem, hogy lesz benned annyi becsület...
 - Te Cinci - szólt az apja komolyan -, hol vetted ezt az ocsmány hangot?... Az anyádnak sohase volt ilyen vakmerő stílusa.
 - Az volt az ő baja. Nem akarok abba a hibába esni. Nem akarom az életemet úgy elrontani, mint ő tette.
 - Hogyhogy?
 - Először azt mondd meg, adsz-e pénzt vagy nem, akkor dumálhatunk.
- Az ezredes előbb nyelt, akkor szelíden azt mondta:
- Nagyon szívesen adnék fiam, de nincs... Talán hét pengőm, összesen, még van, de az magamnak is kell elsejéig.
 - Ó, te tudsz magadon segíteni.
 - Hogy?

- De én nem tudok, papa... Kit vágjak meg?... Nekem senki sem ad ingyen.

- Hogyhogy ingyen? Miféle célzások ezek?... Csak nem valami csirkefogó?

- Nem. Vannak úriemberek is, már akiknek még van hét pengőjük.

Az ezredes úgy nézett a lányára, nem tudta, most pofon üsse, vagy mit tegyen vele.

- Persze, most nem kérnék tőled, ha megküldted volna elsején a mamának a tartásdíjat.

- Nagyon nehéz viszonyok vannak. Az utóbbi időben kétszer is leszállították a nyugdíjamat. Tele vagyok adóssággal. Anyádnak lehetne belátása.

- Igen, mi ott élünk a legnagyobb nyomorban. Még ennivalónk sincs. Folyton krumplit eszünk, és te azt kívánod, hogy belátásunk legyen.

Az ezredes most megérezte, hogy a kislánya az elébb csak tréfált, de most komoly nő hangját hallatja.

Izzadt és pirult és szégyellte magát, s mégsem tudott kötelező ígéretet tenni, mert utóvégre csakugyan tele volt adóssággal, és valamibe mégis került a kis táncosnő is, aki néha szíves volt öregségét elfeledtetni.

- Azt hiszed te, hogy meg lehet élni abból, hogy két szobát kiadunk?... A mama nem tud dolgozni, mert folyton neki kell takarítani a szobákat. Vagy mi takarítsuk idegen urak szobáját? Azt akarod, hogy szobalányok legyünk, vagy konyhacselédek?...

Az ezredes egyre nagyobb zavarba jött. Mindenki mást kiutasíthatott volna, ha ilyen kellemetlen dolgokat vág a szemébe, de a saját kislányát nem.

- Mért nem nézel valami jövedelem után? Fiatal vagy még és erős. Tudnál dolgozni, de te rábízod magad a nyugdíjadra, és úgy akarsz élni, mint egy elátkozott herceg.

- Úgy van, fiam - mondta csüggedten az ezredes -, úgy élek, mint egy elátkozott herceg.

- Én a te helyedben úgy élnék, mint egy elátkozott kutyamosó. De azt nem túrném, hogy a lányaim foltozott ruhában járjanak. Nézd meg a ruhámat. Ebben járok én a színiiskolába. Mindenki megnéz, és mindenki szánakozik rajtam. Ki ennek a kislánynak az apja, hogy egy tavaszi kosztümöt se csináltat a lányának. És Cika is úgy van. De még rosszabbul, mert én öröklöm az ő ruháit, de ő kitől örököljön? Elmentem tegnap a tábornokékhöz, a nénik úgy élnek, mint a sündisznók. Jól tudod, hogy azoktól nem kapunk egy fillért sem.

- Elsején adok.

- Ezt szoktad mondani, de én papa, nem megyek el addig, míg nekem hét pengőt nem adsz.

- Színházra?

- Igen. Színházra. Nem kell nekünk néha színházba menni? Azt hiszed, hogy mindenre megtanítanak az iskolában? A példa a legnagyobb iskola. És ingyen kaptuk a jegyet, mégis belekerül három pengő hatvan fillérbe, mert villanyos kell, nem nyúhetjük el a cipőt, míg odagyalogolunk, és a mama nem is bír gyalog járni, éppen elég neki, hogy az üzletbe maga viszi be gyalog a kézimunkát. Ruhatar is van, kapupénz is van. Vagy azt akarod, hogy pénzes fiatalembereket keressek, akik elvisznek a színházba?

- Hallgass, buta.

- Buta vagyok ugye, de te nem vagy buta, mikor autón viszel valakit a színházba.

- Micsoda beszéd ez - mondta az ezredes vörösen, mert azt hitte, látta a lányát.

- Tán nem szoktál színházba menni? Tán magadba még?

- Én nem járok színházba.

- Hát énnekem muszáj... Egy ezredes nem tud magának valami mellékkeresetet szerezni?

- Hallgass te taknyos... Te fogsz engem leckéztetni?... Nesze, itt a hét pengő.

Elővette a tárcáját és kiszórta belőle, ami pénz benne volt. Nem volt hét pengő, csak hat negyven.

- Elég?

Cinci felszedte a pénzt kíméletlenül, és a kis kosztüm zsebébe eresztette.

- Még egy kis retikulóm sincs. A zsebembe kell tennem.

- Elsején veszek neked.

- Köszönöm, papa.

Az ezredesnek tele lett a szeme könnyel. Ez a kislány, ez tud az ő nyelvén. Ez az ő lánya. Ő is így leckéztette annak idején a szüleit. Csak nem hét pengőt kért tőlük, hanem hétszáz koronát... És szemrehányást tett nekik, hogy a nagy Véghely-família odajutott, hogy ő nem élhet úgy, mint a többi huszárhadnagy...

Cinci, hogy igazán nem remélt sikere volt az apjánál, s a holnap esti színházat biztosítva látta, a nyakába ugrott az apjának és összecsókolta.

Mikor elbúcsúzott s elment, az ezredes letette kravátlíját, aztán kigombolta a blúzát, s leült a fotelbe, ahol előbb a kislánya ült s elkezdte a fejét törni, hogy szerezhetne magának valami mellékkeresetet. Mert ez így nem jól van.

A Véghely-lányoknak jól megy, mert ugyanez alatt az idő alatt Cika is pénzt keresett.

Cika az iskolából egyedül ment haza. Ritkán volt kísérője, mert ő egy nagyon különös lány volt. Nem volt székszepílje, ahogy ő mondta. Tőle valósággal tartottak a kollégák. Ha művésznő lett volna már, akkor kezet csókoltak volna neki, mint nagy művésznőnek, és elmenekültek volna a maguk kisdud játékait folytatni. Így azonban voltaképpen ő is kislánynak számított, s így csak zavaró volt, ha köztük volt. Igaz, valamivel idősebb is volt, de ez nem is látszott rajta, és annyira szép volt, hogy bent kellett valaminek lenni, a lelki matériában, hogy engedték a fiúk estéről estére, hogy egyedül gyalogoljon haza, végig a Nagykörúton és a hosszú Üllői úton.

Most is egész úton ezen elmélkedett, s bosszantotta. Szerette volna, ha bolondulnak érte. Királynői természete volt, a lába előtt akart látni mindenkit, de csakugyan ez nem volt ínyére, hogy tacsó fiatal síhederek ugráljanak körülötte. Azért ez sem lett volna éppen rossz, bár az az elégtétele megvolt, hogy a tanárok, azok jobban behódoltak. Csak azok meg mind olyan bolondok voltak, hogy színésznői hivatást kerestek benne, s mivel ezt nem találták, éreztették vele a megvetésüket, mintha az valami szégyen volna, vagy inkorrekttség, hogy egy ilyen csodálatos szép lány betolakodik egy színiiskolába minden tehetség nélkül. Ellenben Cincit becérték, elragadónak találták, és már szerepeket is adtak neki. Cinci színésznő volt, ő egy nímánd. Azért őt sem tették ki a rostavizsgán, mert dísze volt az intézetnek s megfizette a tandíját. Hogy miből, azt nem kutatták. Hogy az anyja kilincselt sorra a rokonoknál, s úgy szedte össze, mint alamizsnát a két lány tandíját, ez nem jelentett semmit.

Ez is nagyon bosszantotta Cikat. Az, hogy nem tud pénzt keresni.

Hogy leleplezzem, erkölestelen céljai voltak a színiiskolával. Azt hitte, kiszabadul a szűk kis lakásból, és ha csak megjelenik, már rajongani fognak érte. Egyáltalán nagyon elszánt lány volt, s nem esett volna kétségbe, ha a legcsúfabb milliomos belebolondul, s kész lett volna elfogadni a legnagyobb ajándékokat is a szépségéért. Kivált, mióta látta a regényből, hogy az amerikai lányok hogy élnek. Teljesen a kéjnek és a fényűzésnek. Csodálatos egy hely lehet az az Amerika.

Egyelőre ezen a téren sem volt semmi. Jobb lett volna talán, ha mindjárt egy moziiskolába lép be.

Valamelyik fiú mondta ezt a marhaságot, hogy nincs székszepílje, de benne ragadt s elfogadta.

Ilyen gondolatokkal elfoglalva sétált végig a hosszú úton, s amint haladt kifelé a városból, arra gondolt, hogy reménytelen az egész élete, nincs jövője, s már oly ingerült volt és olyan kétségbeesett, hogy akármire kész lett volna.

Mikor bekopogott az ablakon, az anyja teljesen felöltözve várta.

- Hol van Cinci?

- Elment a papához.

- Minek?

- Pénzért.

- Á - mondta a mama - ez egészen fölösleges, koptatni a cipőjét. Annak sincs pénze. Most, hónap végén. Még hónap elején sincs.

Aztán gyorsan mondta, mintha még a szavakra sem akarna időt vesztegetni:

- Megyek be az üzletbe, beviszem ami van, és megpróbálok egy kis előleget kérni.

Már össze volt csomagolva a holmi, nagy fehér pakolópapírba, azt rögtön magához szorította s ment.

- Fiam, csukd be az ajtót, és senkit be ne eressz, aki idegen.

Ezt nem lehetett volna megmagyarázni, mért mondta. Így szokta mindig mondani, mikor kislányok voltak s megmaradt benne az is, hogy a lányai ma is kisbabák, s az is, hogy veszedelem csak kívülről fenyegetheti őket.

Mikor kiment, Cika kikísérte s becsukta utána az ajtót.

Egy pillanatig még ott állott az ajtóban, s nézte a fehér mintás, át nem látszó üveget. Minek siessen a szobába, ott sincs más, csak át nem látszó fehér mintás semmiség: a jövő.

- Jó estét Cica - mondta neki valaki, s ő meglepetve nézett hátra.

Az egyik lakójuk állott a háta megett, az köszöntötte. Csodálkozva nézett fel a hatalmas szál emberre; s jólesett neki a lány bariton hang, ami egész bársonyosan duruzsolt a fülébe.

Két lakójuk volt a két szobában. A másik az alacsony és erőszakos fiatalember volt, egy szigorló jogász, aki már több ízben erőszakoskodott vele, de ő mindig nagy fölényel és megvetéssel utasította vissza. Ez nem. Ezzel az úrral másképp volt. Ez egy vidéki földbirtokos volt, aki azért jött Pestre, mert válik a feleségétől, s azalatt itt tölti az időt. Fogalma sem volt különben róla, hogy mivel.

- Jó estét - mondta kurtán.

- Mért olyan rosszkedvű - mondta a magas úr, aki egy pohár vizet tartott a kezében. Úgy látszik a konyhában volt vízért.

- Nincs bent a szobában víz? - kérdezte Cika.

- Nincs - nevetett az úr.

- Elfelejtett a mama beadni.

- Nem baj.

Tovább állottak egymással szemben, s Cika érezte, hogy az úr erősen nézi, s hirtelen zavarba jött.

- No de nem felelt, hogy mért rosszkedvű?

- Nincs pénzem - felelt rá váratlanul.

A lakó felnevetett.

- Patvarba - mondta -, s mennyi hiányzik?

- Három pengő.

- No annyit még lehet nálam keresni.

Ezzel a derekára tette a jobb kezét, s gyöngéd mozdítással a szobája felé irányította.

Cika meg volt döbbenve, s azon még jobban, hogy be is lépett a lakó szobájába. Az ajtó ott volt közvetlen a konyhaajtó mellett. A szobát jól ismerte. Az ő bútorok voltak benne. Azok a bútorok, amelyek közt felnőtt. Takarításban is szokott néha segíteni az anyjának, mikor annak nagyon sürgős dolga volt, és a vendég nem volt itthon.

A lakó az erős villanyfényben, mert százas körtét csavart be a mama nagy bosszúságára, nagyon különös jelenség volt. Szép ember volt, nagyon magas és karcsú, széles vállú. Csak két kifogása volt ellene, ha már bíráltni akarta, hogy igen nagy orra van, nagy sasorr, a másik, hogy fehér volt a haja.

De most, ahogy nézte a derült és kellemes mosolygását, egész meg volt lepve, milyen fiatal az arca.

A lakó letette a pohár vizet az asztalra. Hátranyúlva, az ajtóra ráfordította a kulcsot. Helyet mutatott a lánynak és beültette a díványra, s maga is mingyárt odaült mellé, a legszorosabb közelségben.

Cika homályosan érezte, hogy elszalasztotta a pillanatot, mikor eltávolodhatott volna a férfitől, de hiába, megtörtént, hogy engedte, hogy újra átölelje, mint a sötét előszobában, s belenézzen a szemébe.

A férfi rendkívül éhes volt, a szeme, a szája, s egy pillanat múlva már csókolta.

Sohasem képzelte volna Cika, hogy ez ilyen egyszerű dolog. A férfi egy negyed óra múlva három pengőt adott a kezébe. Három ezüst pengőt, úgyhogy beletette a markába és rácsukta az ujjait.

- Hát mit fog most ezzel a pénzzel csinálni? - kérdezte, és kíváncsian nézett a lány arcába.

Cika gondolkodni sem tudott. Álmosan és tünődve nézett maga elé.

Nem szólt semmit.

A férfi, ahogy a lányt nézte, s kénytelen volt elismerni, hogy az csakugyan valami egészen kivételes szépség, és amellet érintetlen volt e percig, nem tudta, hova tegye.

Ki ez?... Az első pillanatban, mikor „elértette” az „ajánlatot”, azt hitte, ez „természetes” dolog, hogy ez már így megy a kiadó lakások házirendje szerint... De most meggyőződött róla, hogy a lány tiszta... Hát akkor mi van itt?... El nem tudta képzelni ezt a csodálatos dolgot, hogy egy szűzlány...

Cika, ellentétben a könnyű esettel, nagyon fáradtnak és tünődőnek látszott. A férfi érezte, hogy a vér az arcába szökik, míg a lányt nézi, s most saját magát kezdte felelőssé tenni, hogy nem ő-e a gazember, aki meg nem engedett eszközöket vett igénybe a „hódításnál”. De nem. Minden oly egyszerűen folyt le, mintha... Egyszerűbben, mintha... Hát akkor mi ez?

Soká nézte s egyre forróbban nézte a lányt, aki úgy ült, nagy szeméit lesütve, a szája, elég erős, de nagyon finom szája lebiggyedt és elgörbült s valami Magdolna-szerű fájdalom volt benne. Olyan mély fájdalom, amit ilyen fiatal arcon még senki sem látott...

De hiszen színésznő - gondolta.

Meg kellett vallania, hogy ez nem színészkedés... Itt valami titok van... Valami rettenetes és nagyon mély titok...

Nem merte sürgetni, hogy beszéljen... A lány pedig csak hallgatott, és egyre súlyosabb lett felette a bánat.

Talán nyomor?... Valami rendkívüli és elviselhetetlen nyomor?... Haláltól kell valakit megmenteni?... De hiszen csak három pengőről van szó... Mit lehet ezzel kezdeni?

Nem bírta tovább a hallgatást. Újra kérdezte. Meglepte saját magát is, hogy a hangjában nem volt benne az a tűnődés, kétség és vihar, ami lezajlott e néhány pillanat alatt. Kérdezte:

- No kislány?... Hát mit csinál a három pengővel?

Cika összerázkódott. Felegyenesedett. A mellei oly kemények, szépek és duzzadtak voltak, s a dereka annyira karcsú... Igazi fiatal, szőke zerge...

- Négy darab színházjegyet kaptunk holnap estére a Vígszínházba.

A férfi szemei kitágultak. Ezért?... Hát egy lánynak ez elég, hogy ártatlansága első virágát eldobja?...

- Mit adnak? - kérdezte kiszáradt torokkal. Fel is vette a poharat, s kiitta fenéig.

- Mit?

- Hauptmann.

- A Naplemente?

A lány egy picit intett.

Hauptmann?... Ez külön csodálatos... Ilyen komoly lány?... Hauptmannért?... Kénytelen volt nevetni.

- Nem akarna inkább operettbe jönni?

- Már megvan a jegy - mondta ártatlanul Cika, aki nem tudta, hogy az anyja már vissza is adta a jegyeket.

- Persze.

Cika szeretett volna elmenni, de mintha el lett volna varázsolva. Nem lehetett. Nem bírt megmozdulni, nem bírt elindulni. Nem értette, mi történt...

Hallgattak.

- Hogy híják magát, kis cica?

- Nem vagyok cica.

- Hanem?

- Mért mond engem cicának?

- Úgy hallottam, cica. Így szólítgatják.

Cika nevetett.

- Nem, én Cika vagyok.

- Cika?... Mi az?... Fantasztikus, hogy milyen neveket viselnek ma a lányok. Káposzta-cica, azt már hallottam... de Cika kisasszony? azt még nem.

- A papám adta kicsi koromban, s rajtam maradt, és én szeretem.

- Papa is van?... Nem emlékszem, hogy láttam volna a papát.

- A papa nagyon ritkán jön hozzánk.

- Ritkán?... Mióta?...

- Ó, mindig...

- Elváltak?

- Nem.

- Hanem?

- Ő segítene bennünket, mikor pénze van, csak sosincs pénze.

- Mi a papa?

- Ezredes.

A lakó egész megdermedt. Mulatságos volt, ahogy az arca megnyúlt, s ámulatosan bámult a lányra.

- Ez-re-des?... Katona?

Cika nevetett.

- Azt hiszem, minden ezredes katona.

- Hogy hívják?

- Véghely.

A lakó még jobban elámult.

- Csak nem Véghely Ármin?

- De igen, ismeri a papát?

- Igen... A harctéren alatta szolgáltam... Remek ember...

- Ugye?

A lakó felállott, és rendbe szedte magát. Kihúzta a derekát és katonásan összeütötte a bokáját, mintha kard lett volna az oldalán.

- Tartom szerencsémnek, kedves... Cika...

Cika elfordította a szemét róla. Megijedt, hogy elrontotta a dolgot ezzel a leleplezéssel. Most jön, ami szokott jönni, hogy a férfiak egyszer csak az első bizalmasság után elmúlnak mellőle. Csak ez eddig mindig a saját makacssága és elutasító érzése miatt szokott történni.

- Megengedi, hogy leüljek? - szólt a lakó.

Cika nevetett. A nevetése végtelenül bájos volt.

- Otthon van.

- Maga! - mondta a lakó ünnepélyesen.

Cika az asztalon levő cigarettatárca után nyúlt.

- Szabad? - s kivett egy cigarettát.

A lakó elővette kis ezüst öngyújtóját, s tüsszel szolgált.

- Sokat dohányoz? - kérdezte aztán.

- Sokat.

- Miért?

- Unom az életet.

- Áh, bah. Maga és az életunalom. Olyan, mint egy kinyílt... - kereste a szavakat - egy kinyílt Marshal Nil.

Cika örült. Érezte, hogy a férfi nem akar menekülni tőle. Szépeket mond. Jól áll a fehér fejéhez.

Ránézett a férfira, s elpirult közben.

- Most mire gondolt?

A lány kereste a kibúvót.

- Mért ilyen ősz maga?

- Kacérságból...

- Hogyhogy?

- Csak mondom... Nálunk ez családi betegség. Apám már huszonnyolc éves korában egész ezüstfejű volt.

- Maga hány éves?

- Óh, én már öreg vagyok. Negyvenkettő.

- Az még nem öreg.

- Köszönöm.

Cika most felállott.

- Már elmegyek, mert a mama jön haza.

A férfi felállott, és nem tartóztatta.

- Nem is ad kezét?

A lány odanyújtotta a kezét.

- Jó estét.

A férfi elkezdte morzsolgatni az ujjait. Nem tudta, mit akar. Kivette a tenyeréből a három ezüst pengőt.

- Mondja - azt mondta, hogy négyen mennek a színházba... Ki a negyedik?

- Mi hárman vagyunk... - dadogta bíborpirosra válva Cika.

- Azért kérdem.

- Hárman.

- S a negyedik?...

Cikában felvillant valami öröm.

- Eljön velünk?

- Ha megengedik?

- Legyen szerencsénk.

- Tartom szerencsének. Mikor?

- Holnap este.

- Kezét csókolom.

Meghajolt és kikísérte az ajtó küszöbéig.

Egy pillanat múlva Cika ott volt egyedül a sötét előszobában, oly tétován és habozva.

Nem mert bemenni a szobájukba.

Akkor hirtelen kinyílt a másik szoba ajtaja, s kisurrant a másik lakó, egy jogász, aki délután is molesztálta és a sötétben mohón, vadul és durván azt mondta:

- Igen?... Maga bestia... Igen?... Figyelmeztetem, hogy ha neki, nekem is...

És ezzel átölelte s megcsókolta.

Cika felébredt, kirázta magát az ölelésből, és ököllel az arcába csapott a támadónak.

Ez kicsit felhördült, aztán eleresztette, s beugrott a szobájába. Cika berohant a lakásukba, magára zárta az ajtót, és levetette magát a díványra, s hangos zokogásba tört ki:

- Hát annyira aljas lettem? Utolsó, utolsó... S addig zokogott, míg el nem aludt.

Ilonka másnap dalolva ébredt.

Soha életében ilyen nyugodtnak, boldognak és megelégedettnek nem érezte magát.

Imrével megint úgy bánt, ahogy megszokta. Minden szava csipkelődés volt ugyan és gúnyolódás, de ennek nem volt többé semmi maró salakja. Olyan volt, mintha édes izzel oltotta volna be a kis sebet, amit szúrt. Imre boldog is volt.

A reggeli lapban benne volt a cikke: „A sárga táská titka.” Iszonyú büszke volt rá.

- Első dolgom lesz, ha bemegyek, megtudom, hogy a lovag előfizető-e? Vagy a két gazember, a Bonda meg a Dvida, a tőzsdések. Ezek is ráismernek, és ezek rögtön értesítik, azóta már tán telefonáltak is neki. Kíváncsi vagyok, mi lesz.

Büszkén megállott a felesége előtt:

- És ezt mind magának köszönhetem.

- Csak engem hagyjon ki a játékból - mondta Ilonka komolyan.

- Mért? A férfi és a nő egyek. Ha maga az este meg nem taszít, én nem merem volna kiadni. De maga úgy felpaprikázott, hogy betelefonáltam, s kijött. Mégis van nekem egy kis hitelem, legalább az éjjeli szerkesztőnél, barátom.

- Jó volt lemenni, telefonálni, бүdös, mi? - mondta Ilonka.

Előbb nem értette, aztán nagyot kacagott Imre.

- Ja, a kaszímő. Maga féltékeny.

Duruzsolni kezdett neki, s csipkedte az állát.

- Ne tartson fel, sok a dolgom... És mit ivott nála? Konyakot vagy likórt? Meggylikórt? Maraschinót?

- Milyen jól ismeri őket. A likőröket.

- Vagy nem mert felé se menni?... Szégyellte a délutáni kiutasítást?

- Volt nekem eszemben kaszímő. Mikor olyan bajban voltam.

- Nagy bajban volt? - mosolygott csukott szájjal az asszonyka - szegény...

Imre bement a konyhába lefürödni. Fürdőszoba nem volt, de ehhez a modern bútorhoz hozzátartozott egy álló zuhany. Ezt minden reggel használta. Meggyújtotta az autogejzirt, s hamar megmelegedett a víz annyira, hogy alá lehetett állani.

Ilonkának hirtelen eszébe jutott az ablak. Megdöngette az ajtót.

- Mi az?

- Az ablakot. Leeresztette az ablakot? Vagy kinyitotta?

Imre nevetett.

Így telt az idő, míg el nem ment hazulról.

Ilonka alig várta, hogy kimenjen a házból, mert nagyon rendetlen volt ez az ember, mindent szanaszét hajigált.

Mikor magában maradt, nagytakarítást rendezett a megkönnyebbülése örömére.

Ahogy a vaskorlátan porolta a szőnyeget, egyszer csak nagy patáliát hallott lentről. Egy munkásasszony állott az udvaron, az első emelet alatt, és felkiabált tele torokkal:

- Ne rázza a szemetet a nyakamba... Micsoda dolog ez?... Másnak le kell vinni a szőnyeget porolni, de naccságának szabad ott verni?... Koszos naccsága...

Ilonka elvörösödött s behordta a szőnyegét, s csak odabent kezdett el kacagni a furcsa sértésen: koszos naccsága.

De milyen igaza van, koszos naccsága.

Mert bizony. Nem is egyéb. Ez az.

Egész délelőtt kacagott rajta. Még akkor is ezen fuldoklott nevéttében, mikor Véghelyné jött hozzá.

- Hallja már Gizi néni, mit kaptam ma. - S elmondta az egészet.

Gizi néni vele nevetett.

- Meg tudnak ezek bennünket titulálni. Nem is csoda, az ő emberük keres négy-öt pengőt naponta.

- A miénk meg hármat - mondta Ilonka.

Véghelyné csodálkozva nézett rá. Még sose hallotta pontosan, mi lehet az újságíró keresete. Ez bizony nem sok. Akkor nem csoda, ha nem tudnak elmenni az ingyenjeggyel, hónap végén.

- Fiacskám - állott elő, mért jött -, a jegyeket... Most már el tudunk ám menni. Pénzt adott a papa.

S elmondta, hogy a kis Cinci elment az apjához, és kivásalt belőle hat pengő ötvenet. Abból huszonnégyet villanyosra adott, tehát utóvégre annyi van, hogy este el tudjanak menni a színházba.

Ilonka ijedten mondta:

- Jaj, Gizi néni, baj van, már elígértem a jegyet.

Gizi néni nagyon elszontyolodott.

- Kinek?

- Véletlenül saját magamnak...

- Á.

Ilonka nevetett, úgy nevetett, önmagán nevetett, hogy milyen semmiségeken fordul.

- Mondtam Gizi néninek, hogy azért nem akarok elmenni, mert hónap végén nem lehet. De hogy senkinek sem kellett a jegy, tegnap délután elmentem Mariska nénihez...

S mesélte, mi volt, hogy volt, még azt is elmesélte a végén, hogy Gizi néni lehangoltságát érezte, hogy milyen pletykát csináltak az uráról...

Ettől el is pirult, s nem értette, mért beszél erről éppen. Ezt nem kell publikálni, s mégiscsak mondta, háromszor is belegabalyodott, és mégiscsak mondta. Olyan boldog volt, hogy ki kellett adni magából az előző ijedtséget. Az ember megfúl, ha el nem mesélheti azt, ami szorítja a torkát.

Gizi néni szórakozottan hallgatott rá. Egészen lesújtotta, hogy hiába a kislánya hősie tette, nem tudja a gyerekeknek megadni, amire azok már annyira elkészültek. A feje belefájdult: hogy fogja nekik megmondani, hogy elkéstek s nem lehet... Nem tud azoknak a szegény gyerekeknek egy percnyi könnyebbséget, szórakozást vagy jóérzést szerezni. Az ura ott él, mint egy nagyúr. Hatszáz pengője is van havonként. Mi az ördögöt csinál vele... Egy magános ember háromszázból már fényesen megélhet, még lakást sem kell fizetnie... Mindent nőkre költ... ah...

- Hogy az én uram és egy kaszírő - mondta Ilonka égő arccal, s a fejét a tenyerébe takarva úgy kacagott, hogy szinte könnyes lett a szeme...

- Ach fiam - mondta a néni -, csak a férfiaknak ne higgy... Mind egyforma, lelkem, mind sötét... Ach, a sarki kutya hozzájuk képest jellem... Nem lehet annyi rosszat mondani rájuk, ami ne volna igaz, ami kicsi ne volna az igazsághoz képest.

Ilonka megrebbenve nézett rá. Nem tudhatta, mi van a Gizi néni lelkében, hogy az most nem neki beszél, hanem saját magának.

- Eleinte én is elhittem minden magyarázatot. Boldog voltam, hogy kimagyarázza magát. Később már könnyörgtem, hogy legalább mentegesse magát... Volt ott kaszírő, ezzel kezdik, volt ott kóristalány, volt mindenféle, volt úriasszony is, barátnőm... Jaj, hiszen csak ne volnék ilyen állapotban, a fene bánná. De hogy nem tudom egyszer elvinni színházba ezeket a szegény gyerekeket...

- Micsoda apa az, kőszikla van a szíve helyén? Tigris az?... hogy a kislányait és ilyen gyönyörű és édes két lányt magára hagy?... Ha már a feleségét nem szánja ilyen bibliai szenvedésektől, legalább a gyermekeit... Mért nem mondja meg Gizi néni neki, hogy mit csináljon?

- Mit fiam?

- Jöjjön haza.

- Haza!... - s Gizi néni szemét elfutotta a könny.

- Két kiadó szobája is van most Gizi néninek. Nem tudja ő az egyiket kivenni? Inkább haza adja azt a kevés házbért. Akárhol van, valamit kell fizetni... S ha egyszer itthon van, a családban, akkor aztán nem hunyhatja be a szemét... Bocsásson meg, Gizi néni, de ez lehetetlen.

- Hogy még a gyerekek is átmenjenek azokon a szenvedéseken?... Nem tudod te, mi az, mikor egy férfi szóba áll a kaszírővel itt is, ott is... Kilép a házból. Itt csak szegénység, baj, gond. Odakint a legelső utcasarkon már csillogó, kifestett nők... kínálják magukat... Azzal nem lehet versenyezni... Én csak azóta vagyok békén, mióta nincs itthon és nem kínoz... Felőlem azóta teheti, amit akar... Bánom is én... Hiszen csak ez a rettenetes szegénység ne volna... Most hogy mondom meg nekik, hogy hiába ábrándoztatok, az álom elmúlt... A hat pengőn veszek lisztet, sót, zsírt; rizst és veszek nekik két narancsot, hogy kicsit megvigasztaljam őket...

Lehajtotta a fejét és sírt. Azzal a csendes sírással, amely úgy árad a megtört szívű asszonyok szeméből, mint az őszi eső.

Ilonka egyre jobban elcsüggedve nézte a szegény asszonyt, s mert a sírás ragadós, az ő szeme is könnyes lett, és saját jövőjéről gondolt: mi lesz, ha egyszer Imre sem tudja kimagyarázni magát...

Gizi néni felállott és nesztelen, puha léptekkel elosont. Mint aki viszi a búját, a legnehezebb terhet, ami mégis a legcsöndesebb batyu.

Az ajtóban megállott:

- Talán, ha háború nem lett volna - mondta kicsit mosolyogva, mert nem akart úgy menni el, mint aki sebesült... Büszke volt és úriasszony ahhoz, hogy egészen megmutassa magát. - Nektek már könnyebb kedveském, ma sokkal jobban lehet vigyázni egy férjre. De a háborúba nem mehetett az ember utánuk, sőt az volt az érdekes, hogy mi sajnáltuk és sirattuk őket, hogy szegények, milyen szörnyű nekik... Csak aztán hallottam, mi volt Lembergben. Soha olyan jó dolguk nem lesz, mint akkor volt. Ha nem volt francia pezsgő, az adjutánsukat napiparancsral küldték Bécsbe, vagy Budapestre, és hadiszállítmány volt a pezsgő... Nemcsak pezsgőt fiam, nőket is így hozattak be maguknak... Á, az egész háborút csak azért csinálták, hogy bennünket, a feleségeket kijátszhasanak...

Ilonka nézte a kicsi, sovány, hervadt nőt, aztán tűnődve és kicsit ijedten maradt otthon. Annyi maradt a fülében, hogy: „ma már sokkal jobban lehet vigyázni egy férjre...” De hát hogy lehet?... Hát Imre nem úgy él, mintha oda volna a háborúban? Mit tud ő arról, mit csinál azon a különös csatatéren, ahol a napjait tölti. Csak amit éppen elmond. S hányszor van az az érzése, hogy még volna valami mondanivalója, de elhallgatja. Bizonyosan másképp beszél ezekről az éjjeli „munkákról”, ha egy férfival áll szóba, mint neki...

Ajhaj, hát még ha azt tudta volna, ami éppen ebben a pillanatban történik Imrével.

Imre vígan ment a villanyoson. Olyan víg volt, olyan könnyűnek érezte magát, de mikor leszállott az Andrássy út sarkánál, hogy a szerkesztőség felé gyalog menjen, hirtelen valami szorongás ütött belé. Nem is tudta, mi az.

Szembe jött vele egy képviselő, akit ismert. Bakáts. Későn látta meg, de annál nagyobbat köszönt neki. A képviselő igen kedvesen fogadta a köszönést és szervusszal emelte magasra a kezét.

Ez is újságíró volt, még ma is az - mondta magában, s utánanézett a képviselőnek, aki az Abbázia kávéházba sietett reggelizni, s ott tartotta a fogadóirodáját, odarendelte a feleket, mert a lakás kicsiny volt, s a feleségét nem akarta azzal zavarni, hogy szakadatlanul a választókkal kelljen találkoznia... Imre mosolygott magában; egyszer a képviselő az Otthonban elmesélte, hogy mi a választó... Bejön gyalog Kakucsáról és protekciót kér... Ő nincs otthon, akkor a feleségét támadja meg alázatos könyörgésével, s villanyosra valót kér tőle, hogy haza tudjon menni...

Nem lehet valami nagyszerű dolga - elemezte magában -, már második cikluson van bent, és még mindig a régi háromszobás kis lakásban lakik... Van, aki ennyi idő alatt ezer holdat keresett... Nem írónak való ez a pálya...

Ahogy befordult balra, a sötét mellékutcába, ahol a szerkesztőség van egy másodrangú nyomdával kapcsolatban, az az ismeretlen szorongás folyton erősödött benne... Már tudta, mi a baja: az éjjeli telefon, hogy kiforszírozta a cikke megjelenését... A sárga táská titka nyomta...

Majd csak lesz valahogy - ütötte el a rossz érzést. Disznóság, hogy az embernek semmi önállósága nincs. Könnyű Ilonka előtt adni az urat... Pedig ez sem könnyű, mert kétlaki életet kell élnie... Mikor kint van az utcán, a városban, mindig függetlennek és valakinek érzi magát, csak akkor tudja meg, hogy milyen kuli, mikor a szerkesztőség felé közeledik. Mintha a bagnóba menne. Sohase lehet tudni, mi vár rá... Könnyű a cikket megírni... Írás közben mindig úgy érzi, hogy most valami remek dolgot csinált, és csak akkor sül ki a disznóság, ha a cikk megjelenik, s vagy kimaradt belőle valakinek a neve, vagy benne maradt valami, amit pedig ő maga is ki akart húzni... Ha egyéb nincs, a segédszerkesztő rajtakapja, hogy nem olvasott valamelyik nagy lapban ezt vagy azt, akkor aztán példátlan gorombán leteremti az öreg:

- Mi az kérem, maguk nem olvasnak lapot?... Pedig legalább annyit számon tarthatnának, hogy mivel maradtunk le... Zöldfülű majmok... Menjen kérem más pályára... Újságírónak ember kell, nem unalmas, podvás bürokrata...

Ahogy felment az emeletre, a szorongása egyre nőtt... Már sajnálta, hogy az éjszaka elragadtatta magát, és az Ilonka truccára betelefonált... Nem késett volna az a sárga táska holnapig sem. Az ilyenekre nagyon kényes a segédszerkesztő...

No, fene egye meg, kiordítja magát és túl leszünk rajta... De mi lesz, ha Sachsmiller már olvasta és valamiképp magára ismer... Összeráncolt szemöldökkel gondolkozott azon, hogy magára ismerhet-e?... Hat persze, föltétlenül... Még a New York bárt is megírta benne... És a sárga táska... ezt nem lehet fel nem ismerni... A kaszírő... éjfél után... ahogy gyalog ment a Valéria kávéházig...

Nevetett: ezt megcsináltam... az a szerencse, hogy az olvasó az egy marha, az olvasó nem ismer magára... Ajaj, de hátha mégse marha, és magára ismer? - szorongott belülről.

Mikor a kabátját felakasztotta, Bor szólt hozzá.

- Az öreg már kétszer is keresett.

- Engem? - mondta ártatlan arccal - mért.

- Csak eredj be, emberevő kedvében van.

- Nagyon be vagyok gyulladva - vetette oda könnyelműen, de érezte, hogy az arca pirosodik, s a keze megremeg... A gyomrában is kóválygást érzett, ha izgalma volt, mindig a beleiben érezte meg először; valaki egyszer magyarázta, hogy a bélfodrok a legérzékenyebbek az izgalomra...

Megnézte, mi van az asztalára kikészítve, de semmi se volt. Erre cigarettára gyújtott, hogy egy kis önuralomra tegyen szert, s mint akinek semmi sem nyomja a lelkiismeretét, belépett a szerkesztő ajtáján. Az a reggeli lapokat nézte s mikor őt megpillantotta, elfordította a szemét.

- Mondja kérem, mi volt az a cikk, amit maga becsempészett a lapba?

- Bocsánat, szerkesztő úr, vállalom érte a felelősséget.

- Igen?... Hát a maga felelősségére... Egyáltalán hogy képzeled magad ezt a felelősséget?

- Megengedi szerkesztő úr, hogy elmondjam?

- Nem engedem, kérem. Semmi közöm hozzá. Ez még nem történt meg. És míg én ezen a helyen vagyok, nem is fog megtörténni, arra esküszöm magának.

Evvel mintha szándékosan paprikázta volna fel magát, nagyot káromkodott:

- A kutyaferemtésit, mi van itt?... Az urak nagyon elbízták magukat, de esküszöm, meg fogják ütni a bokájukat... Mi ez a lap? Szemétdomb, akárki beleköphet, akárki belerakhatja a maga szemetjét?... Hallgasson kérem, nem vagyok kíváncsi semmire... Itt példát kell statuálni.

Imre azt sem tudta, jobb lábára álljon-e vagy balra. Csak állott hát, mint akibe a mennykő belesapott.

- De szerkesztő úr, igazán nevetséges...

- Mi nevetséges? Az, hogy a lapot kompromittálja?... Egyáltalán hallgasson kérem, s menjen előlem. Várja meg, míg megkapja a döntést.

Imre kitámolygott a szobából. A másik szobában ketten voltak, mert délelőtt nincs szerkesztőség, csak a riportereknek kell bejönni s akinek valami aktuális dolga van.

A közgazdász, akivel nem volt beszélő viszonyban, Schmiedner, intett neki, aztán kiment vele a folyosóra, de úgy, hogy feltűnő ne legyen, hogy beszélgetnek.

- Mondja, Vigh, magának éppen Sachsmillerrel kellett kikezdeni?

- Mért? - kérdezte elfakulva.

- Maga szerencsétlen, hát nem tudja, hogy a lap kölcsöne a Sachsmiller jóakarától függ?

Imre azt hitte, elsüllyed.

A kollégája dörögve mondta:

- Nem tudok semmit, csak valamit hallottam félfüllel, hogy Sachsmiller a főszerkesztővel beszélt és annak a fejét követeli, aki a sárga táskát írta.

Imre lángvörösén arra gondolt, hogy a színházba menéssel baj lesz, már alig kap előleget, pedig öt pengőt akart kivágni.

Schmiedner félreértette, s azt hitte, hogy a hallgatása beismerés.

- Á, nem lesz ebből semmi - mondta, mint egy sógor, aki vigasztalja a bajba esett öcsköt. - A főszerkesztő úr nem engedi, hogy kitekerjék a munkatársa nyakát. Ő megvédi az embereit.

Imre csak most eszmélt fel. Micsoda állat ő, hogy még öt pengőről álmodik... Hiszen ezek valami bajt akarnak csinálni... Csak nézett hát hullaszemekkel a közgazdaságira, aki a legaljasabb volt egész Budapesten, olyan vágó, amilyen nincs több... Nyílt telefonon zsarolt... Bemondta, hogy tördelésre megy a cikk... S a cikk sohasem jelent meg... Ő ezt az egy embert utálta szívéből összes kollégái közt, s most ez a főszerkesztő úr segítségét ígéri?... - De hisz akkor itt vége mindennek.

A főszerkesztő úr megvédi az embereit... Ennél nagyobb abszurdumot Közép-Európában nem mondtak az utolsó tíz évben.

Éppen rá akart recscenteni, mikor Schmiedner sarkon fordult s elment a klozetba.

Odavaló vagy - mondta magában a legnagyobb megvetéssel. Visszament a szobájába s keservesen szívta a cigarettáját. Minden szobából nyílt ajtó a folyosóra, így nem látta, hogy Schmiedner mikor ment be a ségedszerkesztőhöz.

- Kérem - mondta közönyösen -, ez a barom tényleg Sachsmillerre pályázik.

A ségedszerkesztő vállat vont. Mi köze hozzá. Egész dühe úgyis csak műdüh volt. Igaz, hogy butaság és veszélyes dolog, de ez az egész cikkügy nem rontotta le Imre iránt való jóakarát. Nem is avatták bele pontosan a dologba, hogy miről van szó. Neki kötelessége ordítani, ennyi az egész.

A főszerkesztő kiszólt a másik szobából:

- Schmiedner.

A közgazdász bement.

- Kérlek - mondta fesztelenül a főszerkesztőnek; ő volt az egyetlen, aki tegeződött vele, mert annak idején ő közvetítette az egész lapot, s idejében biztosította magának a kivételes helyzetet azzal, hogy tegezésre kényszerítette a vidéki szatócsot, aki a fejébe vette, hogy a sógora

szerkesztői módszerével budapesti laptulajdonos lesz -, kérlek, a dolog roppant egyszerű, ez a marha tényleg Sachsmillerre pályázik.

A főszerkesztő meglepően cinikusan vette tudomásul. Neki más gondja volt.

- Most újra beszéltem vele, s azt mondtam neki, hogy az alaknak hathónapi végkielégítés jár és ötszáz pengő a fizetése. Figyelmesen nézett a közgazdasági rovatvezető arcába.

- Szerény voltál, kérlek alássan. Nagyon szerény voltál.

A főszerkesztő, aki már kiszámította, hogy az üzleten mennyit keres, és aki sose volt abszolút hazardőr, olyan fintort vágott, ami tökéletesen jellemezte az egész életét.

A Főszerkesztő Úr, polgári nevén Kádár Jenő kormányfőtanácsos, egy életet áldozott rá, hogy eredeti nevét elfeledtesse. Emiatt borotválta le a szakállt, mikor rájött, hogy nagyon zsidóssá teszi, akármit csinál, akár hegyesre s franciásra hagyja, akár négyszögletesre nyíratja, akár az utolsó szerencsétlen vállalkozással, középen kiborotváltatja s bankárfejet csinál. Ezzel lett a legkomikusabb, hát egyszerűen leborotváltatta s ráadásnak mindjárt ki is keresztelkedett.

Hiába volt minden.

Most az arca nyugalmi állapotban egy angol lordéra emlékeztetett, de a legcsekélyebb felindulásban - s minden pillanatban fel tudott dühödni - megint csak zsidós volt. Mennyi bajt okozott neki ez az arc. Emiatt hagyta ott a pataki kollégiumot a negyedik után, ezért ment be az apja fűszerüzletébe Tarcalon. Ezért lett malomtulajdonos és ezért adta el a malmot, mikor belátta, hogy a szabolcsi dzsentrí leül mellé, de összes kártyaadósságát vele fizetteti ki. Hirtelen vállalkozással a nagy tőzsdei konjunktúra idején egy pillanatban, a Kék Madárnak egy előadása alatt megvette a Pesti Életet, aztán eladta a malmát, és lett belőle a Budapesti szellemi élet központja.

Schmiedner óvakodott, hogy nevéssen a főszerkesztő úr grimaszán; neki úgyis mindegy volt, hogy mit keres, mit nem keres, neki abból egy fillér províziója nem volt.

- No kérlek szépen, ha te meg vagy elégedve vele, akkor azt mondom: gavallér vagy és megvan... Én csak annyit teszek hozzá, hogy ennek a Sachsmillernek csupa ilyen dolgai vannak. Én már régen mondom neked, hogy egyszer csak le fogják csípni. Egy biztos, az, hogy a legszemérmertlenebb valutasibolással táplálja a „kötvényakciót”.

- A kötvényakció a legnagyobb üzlet - mondta rá meggyőződéssel a főszerkesztő.

- Szó sincs róla, csak nem neki való.

A főszerkesztő a távolba nézett. Soká némán csámcsogott, s nem tudta, elárulja vagy ne, hogy legvérmesebb reménye, hogy bekapcsolódhasson ebbe az akcióba. Nagyon örült, hogy a dolog így fordult, s most esetleg megnyílik a lehetőség, hogy ne csak mint lap szolgálhassa ki az „akciót”, hanem belső tag lehessen benne.

- Ez az - mondta -, ez az. Minek fog bele egy ilyen abszolút unintelligens ember egy ilyen nagy dologba... Ő maga akarja a sárga táskájával hurcolni a részvényeket és a valutákat oda és vissza?

Az arcának minden idege remegett. Ő már régen végiggondolta ezt a dolgot. Az unokaöccse zürichi bankár, annak az útján sokkal jobban le lehetne bonyolítani az egész valutaspekulációt. Nyitnak egymásnál számlát, és a gyerek ügyes... pénz van... Kereslet van... Arról van szó, hogy a leesett államkötvényekkel kifizeti a nagy gazdaadósságokat...

- Lap van... - mondta hangosan, elszólva magát. Schmiedner gyanakodva nézett a főnökére. Úgy gondolta, hogy most kitalált valamit. Míg ők ott egymást körülmanővrőzták, azalatt

Ilonka édesen és szórakozottan dúdolt a kis lakásban. Szegényke, ha ezt mind látta volna akkor nem azon törné a fejét, hogy hogyan is lehetne a férjecskét ellenőrizni, hanem átadná magát a legmélyebb kétségbeesésnek. Ezért jó az, hogy az élet úgy rendezte a dolgokat, hogy az áldozatok sohasem tudják, mi fenyegeti őket.

Imre csak két szobával van odább a véstől, s épp olyan kevéssé látja a helyzetet. El sem tudja képzelni, hogy az állásáról van szó, ezért egész nyugodtan nevet Borgödrin, aki két pengőt kér tőle kölcsön.

- Öregem, ha nekem két pengóm volna, akkor én ma nem cserélnék Cónixszal.

Megijed, hogy a gúnynevet kiejti. Isten ments, ha a főszerkesztő asztalán egy olyan készülék volna felszerelve, hogy minden szobából minden szót meghallhat. Pedig ez ma már tisztán technikai kérdés...

Ellenben a főszerkesztő ravaszul kapott azon, hogy a párnázott ajtón keresztül is behallatszott a segédszerkesztő ordítása. Idegessé tette ez az ordítás, ami azt jelentette, hogy hiába minden vagyona s hatalma, ezeknek a firkászoknak nem imponál. A legszemtelenebbül fumigálják... igaz, hogy mikor kedélyes volt, éppen úgy megengedett magával szemben minden tiszteletlenséget, mint ahogy a tarcali malomban megszokta, hogy a parasztok is szemébe ugassanak.

- Hát nincs? - mondta zsidósan.

- No nincs - felelt Schmiedner -, majd nincs!

De magában arra gondolt, hogy a háta megett ez valami piszkos dolgot akar csinálni. Már ez is szemtelenség, hogy egy főszerkesztő saját kezűleg intéz el egy ilyen ügyet, mint a kidobott újságíró kártérítése. Mért nem adta neki, hogy intézze el, hogy ő is kereshessen valamit. De persze arra nincs szíve, inkább bepizskítja magát. A szeme kiugrana egy fillérért...

- Majd csak eltussolják - vigasztalja magát odakint Imre s cigarettára gyújt, hogy a füstölgő aggodalmat elhessentse magától. Az az egy izgatja, hogy az idő telik, a segédszerkesztő nem hívja be s nem kergeti ide vagy oda, munkára. Pedig soha oly szívesen nem szaladt, mint amilyen lelkesen futna most.

Gizi néni alig ért haza, ott volt nála Schultheiszné.

- Gizi drágám, lehet azokról a jegyekről beszélni?

- Oh, kedves. Annak befellegzett. Az újságíróék már másképp intézkedtek.

Schultheiszné roppant megijedt, s mingyárt el is csüggedt, mert szokott könnyelműségében, mikor az imént már itt járt s az ablakot csukva találta, ellenben Flemmingnél ajtó, ablak tárva volt, s a nagytakarítás miatt maga Flemmingné is feltűnt, azonnal beszólt neki, be is ment és mintha semmi se történt volna, nagy jókedvvel meghívta őket estére színházba.

- Négy darab elsőrendű zsöllye - újságolta, s Flemmingné olyan boldogan fogadta, hogy csaknem sikoltott örömeiben. A kis gyárosné, aki egész életében el volt kényeztetve, s boldog volt, hogy nincs ellensége, egész éjjel nyugtalan volt, hogy az ura számlát küldött a tanácsoséknak. Össze is veszett az urával, hogy lehetett olyan tapintatlan, hogy rögtön számlát küldött: „Maga igazán nincs tekintettel semmire - mondta neki -, ez az egy barátunk van a házban és ezeket is elvadítja.”

- Nem lesz az olyan veszedelmes - mondta Flemming -, úgyse fizetik meg.

- Akkor meg pláne minek? - csapkodott az asszonyka, s berzenkedett, mint egy madár.

És ebben igaza is volt, állapította meg az ura. Mert Schultheisz ugyan sohase tett neki semmit, de egy magas állású hivatalnok mint ellenség, éppen egy olyan kényes ügyosztályban, nem jó gondolat. Bár ez olyan ember, hogyha nem használt, nem is fog ártani, de azért nem jó az ördögöt a falra festeni.

Ez volt az oka, hogy a felesége most olyan kitörő örömmel fogadta a méltóságos szomszédasszonyt az ajánlatával. Belekarolt, becipelte a szobába, leültette, csacsogott és csevegett, a zongorához ült és kuplét énekelt neki. Füle hallatára telefonált jobbra-balra s két barátnőjét hívta meg. Mindenik milliomos, de mindenik el volt ragadtatva az ingyenjegytől.

És most nincs jegy.

- Hogy egyiküknek sem kellett ők maguk mennek el, meghívták egy rokonukat, egy háztulajdonosnőt. Már nem vonhatják vissza... Hiszen én is fel tudnám már használni, mert az uram...

Hirtelen megállott, szórakozottságában el is felejtette, hogy Schultheisznével még sose beszélt az uráról, s most gondolkodóba esett, mit és mennyit mondjon el neki. - Az uramhoz elment a kisebbik lányom az este, és pénzt kapott tőle, hogy menjenek színházba... És most nincs jegy.

Schultheiszné elnevette magát.

- Cifra nyomorúság - mondta, mert csak most értette meg tisztán, hogy ő is csak azért jutott a felajánlott jegyekhez, mert Véghelyéknek sem volt pénzük rá...

- Az uram is szegény, annak is nehéz - mondta zavartan Véghelyné, hogy így bepillantást engedett az élete nagy titkába -, tele van adóssággal, s az ezredesi nyugdíj... Mi az egy gavallérnak...

Schultheiszné felnevetett.

- Jól meg vagyunk mi áldva ezekkel az emberekkel - mondta. - Az én uram bizony nem költ saját magára egy fölösleges fillért sem, s mit érek vele.

- A mi sorsunk a férj... - mondta Véghelyné - igazán nem csodálkozom, ha a mai lányok nem is gondolnak a férjhezmenésre, vagy nem úgy, mint mi annak idején... Ha visszagondolok, a mi életünk annak idején az ábránd volt... Csináltuk a kalotaszegi varrottásokat, s a selyem minden öltésébe egy-egy álmodt hímeztünk bele...

- Te is kalotaszegit csináltál? Én is...

- Igen. Miliót, ott tanultam meg a kézimunkát, bár sohase tanultam volna meg, akkor most nem csinálnám éjjel-nappal...

Schultheiszné körültekintett, s meglátta a kirakott kézimunkaanyagot, a sok selymet és vásznat. Rögtön megértette, hogy kézimunkaüzletbe dolgozik, s szinte egy kis irigységgel nézett rá.

- És mondd csak, fizetnek érte valamit?

- Á, dehogya fizetnek, nem érdemes csinálni. Oly keveset fizetnek, és azonfelül azt is egyre kevesebbet adnak ki. Most is, mikor tegnap bevitettem a kész munkát, egyik jelentkezőt a másik után utasították el - mondta óvatosan, hogy Schultheisznénak eszébe ne jusson a protekcióját kérni, hogy juttassa be...

- Nekem ma is megvannak a régi milióim, de a lányok már nem tűrik, most nem divat, hát elraktam őket szépen a fiókokba... Még a nagy ágyterítőket sem bírták elviselni s addig könyörögtek, hogy tegyem el, hogy azokat is elraktam.

- Ágyterítő?... Én is csináltam fehér pamutból, szép sima kötés, azt nagyon szerettem csinálni, nyugodt, ábrándos munka, az ember oda sem néz, s azon gondolkodik, amin akar.

- És min gondolkoztunk... Azon, hogy ki is lesz az a boldogtalan, aki feleségül vesz - nevetett Schultheiszné.

- Igen... És milyen szép fiúk voltak abban az időben... Hány kérőm volt... S az ember nem tudta, melyiket válassza... Hát én mondhatom, beleválasztottam; akárkihez mentem volna, senki mellett ilyen boldogtalan életem nem lett volna... De hiába, ma is azt mondom, az uram volt a legszebb és legkecsegtetőbb... Huszártiszt volt...

Schultheiszné nagyot nevetett:

- És az enyém miniszteriális... Mindenki irigyelt, hogy Pestre kerülök... Az igaz, olyan szolid s megbízható jellem volt, hogy a szüleim is ennek örültek legjobban. Úgy gondolták, hogy mellette abszolút biztos lesz az életem... Az igaz, ha normális idők volnának, akkor ma legalább ezer pengő volna a fizetése, s még amellet mellékkereset... Még két éve vadászterületet tartott, benne volt egy vadásztársaságban: ez hiányzik neki a legjobban, hogy nem gyalogolhat a puskával a vállán minden vasárnap a mezőkön...

- Óh, a régi élet, a régi álmok, a régi stílus... Édesatyámnak földbirtoka volt, s a mienk volt a kisvárosban a nagyvendéglő... De nem ő maga gyakorolta, hanem mindig kiadta bérbe, és dűlt a pénz...

- Atyámnak is birtoka volt - ömlendezett Schultheiszné -, a Böszörményi-birtok híres volt. Neki voltak a legszebb lovai... Ezen is ment el minden, a lovakon... Ma már a lótartás luxus. Ma már minden az autó. És ő ragaszkodott hozzá...

- A gyermekeinknek fogalmuk sincs szegényeknek arról, mi is az élet. Mi a szép élet. Hogy élnek ők ezen a Pesten. Csipkerózsikák, bezárva, mint a tömlöcbe, sejtelmük sincs arról, hogy másképp is lehet élni. Csak ha kinézek ezen az ablakon, és visszagondolok arra, hogy nálunk

az ablak a főtérre nézett, ott volt a piac a Szentháromság téren. Ha egy bricska feltűnt, már kacagtunk, vendég jön.

- Mindenki ismerte egymást, mindenki jóbarát volt. És itt úgy élünk, mint a számkivetettek.

- Az uram apja alispán volt, alispán-család volt, minden őse alispán, ki hitte volna, hogy idejutok, kézimunkázni, ah istenem.

- Most mit csináljak a lányaimmal, mondd meg. Mi a jövőjük, szegényeknek?

- És az enyéim?

- S olyan szép lányok.

- A tieid is, szívem.

- Házasságról még álmodni sem lehet. A mai fiatalembereknek se állása, se jövője. Harminc-évesek, még nincsenek állásban. Végzett technikus harminckét éves, még nem keresett egy fillért sem, abban az időben harminckét éves ember már vezetőállásban volt, már szinte öregember számba ment.

- És ez így marad?

- Így, Gizi, nincs itt semmi kilátás semmire.

- Mert az ember ugye szívesen tűr, ha a gyermekeinek jobb jövőt remélhet, de így?

- Nincs más, mint taníttatni, de ha a fiúk se kapnak állást, hol kapnak a lányok? Még neked jó, a színésznél hamarabb érhetnek el sikert, de mit gondoljak én, az én szegény gyermekeimről?

Végre Schultheiszné felállott s elment, várja a házimunka, ami azért ugyanúgy megvan, mint más időkben, vagy még súlyosabb, hiszen magának kell végeznie olyan munkát is, amit más időkben a személyzet végzett volna el.

Mikor a Flemmingék ajtaja előtt elment, újabb erővel csapott rá az ijedtség, most mit csináljon? Honnan vegye a négy darab elsőrendű zsöllyét? Ha egyszer megígérte, meg kell adni...

- Bolyka fiam, borzasztó baj van, nincs színházjegy s Flemmingnének már meg is ígértem.

Bolyka egy pillanat alatt feltalálta magát.

- Telefonálok apának, hogy vegye meg. Ő negyven százalékkal kapja.

Az anyja tűnődve nézett maga elé. Most az urát belevonja a dologba? Hogy újra hallja a kifogásokat? A megjegyzéseket? Azt nem bírja elviselni.

- Nem fiam. Elmégy a színházhoz és megveszed a jegyeket. Elővette a pénzt. A huszonöt pengő már nem volt meg, mert kifizette a házmestert. Egy ötvenpengőst adott oda.

- Vedd meg fiam, jó az Isten. Majd csak segít. Szégyenben nem maradhatok.

Most igazán Böszörményi volt. Úgy tett, ahogy apja tett volna. Inkább tönkrement, mint valaki előtt szégyenbe maradni. Magával hozta a múltat s az ember attól nem tud szabadulni, amit gyermekkorában a család szelleme belénevelt. Apja is azon ment tönkre, hogy könnyelmű ígéreteket tett és férfiasan váltotta be. Váltók, zsirálások, ajándékok, és könnyelmű helytállások...

Ugyanekkor Véghelyné hasonló lelkiállapotban volt: az ősi szellem támadt életre nála is.

Ugyanis vendége volt: az ezüsthajú lakó.

Nagyon meg volt lepve, mikor bekopogott s meg is ijedt, mert attól félt, hogy felmond.

- Szabad, méltóságos asszony?

Ettől újra zavarba jött.

Honnan tudja, hogy méltóságos? Ő senkinek sem mondta meg, mert röstellte, hogy ezzel a címmel így él.

- Parancsoljon kérem.

A lakó szertartásosan leült, ami nem volt könnyű dolog, mert először helyet kellett csinálni. Minden szék tele volt rakva holmikkal.

Várakozóan nézett lakójára, aki csöndesen és végtelenül úri előzékenységgel, meghajolva állott előtte.

- Méltóságos asszony, tegnap délután szerencsém volt megismerkedni a kislányával.

Végheleyné elpirult. Cincire gondolt, aki szelességével mindenkibe bele tudott kötni.

- Cikával, ha szabad így nevezni.

- Cikával?

- Igen.

- És hol ismerkedtek meg?

- Az előszobában... Egy pohár vízért voltam a konyhában.

- Óh - mondta Végheleyné ijedten -, mindig elfelejtek friss vizet bekészíteni.

- Semmi - mosolygott a lakó. - Mikor kiléptem, éppen akkor csukta be az ajtót méltóságos asszony után, s elég vakmerő voltam megszólítani.

Végheleyné nem bírta kitalálni, mit akarhat.

- Igen.

- Igazán csak pár szót beszélhettem vele, de a kisasszony ártatlan kedvességével végtelenül meghatott s elárulta, hogy ma színházba készülnek...

- Már nem aktuális - mondta nagy zavarban Végheleyné. Úgy volt, igen, hogy négy darab jegyet kapunk egy ismerősünktől, de mivel tegnap nem reflektáltunk a jegyekre, másoknak adták...

A lakó mosolygott:

- Én bátor voltam... megkérni a Cikát... hogy negyediknek fogadjanak el... És most engedje meg méltóságos asszony, hogy hadd ajánljam fel én a színházjegyeket...

Végheleyné nagy zavarban volt.

- Nem tudom, kérem...

- Ne méltóztassék visszautasítani, én ugyanis sokkal közelebb állok a családhoz, mint gondolni méltóztatik... A harctéren egy ideig az ezredes úr alatt szolgáltam... Akkor ő még százados volt és én hadnagy... Egy ízben a százados úr az életemet mentette meg azzal, hogy futárszolgálatra küldött ki, mikor olesó volt a halál... Ezt én neki sohase fogom elfelejteni, míg élek... Összes társaim elestek, s én itt vagyok...

Végheleyné meghatva nézett a lakójára.

- Ilyen véletlen - mondta.

- Tehát el méltóztatik fogadni a tiszteletteljes meghívásomat?
- Köszönöm, de...
- Semmi de. Semmi de. Ez el is van intézve... Mozdulatot tett, mintha távozni akarna.
- Ne siessen, kérem.

A lakó visszaült.

- No és maga ezekben a rossz időkben meg tudja venni azt a négy jegyet? - tréfált Véghelyné.
- Kérem. Nem dicsekedhetem ugyan én sem szédítő anyagi viszonyokkal, de hát ott még nem tartok, hogy... Ezerkétszáz holdam van.
- Ó. És...

- Igen: és ez elég nagy teher. Kivált most, hogy válok a feleségemtől, hiszen ezt említettem is a méltóságos asszonynak, mikor a szobát kivettem. Nem is tudom, mért voltam oly közlékeny, megéreztem, hogy ez az illő... Tudniillik ezzel azt akartam jelezni akkor, hogy a szobakivétel nem lehet hosszú időre szóló, csak addig, míg lezajlik ez az intermezzó.

A magas férfinak meleg bariton hangja dübörögve duruzsolt a kis szobában, mintha erőszakkal fogná egy oroszlán dörmögőre a hangját.

- A birtokom Kapuházán van. A legjobb földek, a legszebb adósságok. Az a fonák ambícióm volt, mikor ez volt a divat, hogy mintagazdaságot rendezek be. Nagyon is beinstruáltam, s most az akkori minden mázsa búzáat érő kölcsönért körülbelül egy vagon kell fizetnem.

- Igen. Hallom, így megy ma a gazdálkodás.

- Áh. Kétezer pengőért ötvenezer pengő ára családi ékszert kellett zálogba adnom. Rettenetes viszonyok ezek, méltóságos asszonyom.

- Kapuháza - mondta Véghelyné -, nem ismeri ott a Soltészokat?

- Hogyne... Soltész Józsi bátyám a legnagyobb jóakaró barátom.

- Apám unokaöccse.

- Méltóságos asszony Soltész-lány?

- Igen. Soltész Gizi volnék, ha igaz még.

- De hiszen ez remek. El vagyok ragadtatva.

- És mit csinál Pesten?

- Várok... Vívok... Kijárok vívni a Ludovikába. Azért volt nekem annyira megfelelő ez a szoba, mert közel van az Akadémiához. Ott sok barátom van. Magam is ludovikás voltam, de a háború után elmentem gazdálkodni.

- S ki a felesége?

- A feleségem?... Bindner-lány.

- A hercegi jószágigazgató...

- Lánya... Igen. Hát szegények ők is tönkrementek az apja halála után. Nem maradt semmi, ellenben olyan nagy igényekkel nevelték, hogy abból nem akar engedni s így állandó torzsal-kodás volt köztünk... Én le akartam építeni az életet, ő azt mondta, inkább levonja a konzek-venciákat... A dolog elmérgesedett... Ő egyre hidegebb lett. Úton-útfélen juxot csinált belőle, hogy azt kérdezte idegenek előtt, mit fizetek, ha hajlandó elválni tőlem... Erre aztán teljesen

megfagytam... Bizonyos nem szép dolgok is kiderültek... Szóval most már én lelkileg teljesen szabad vagyok... és csak idő kérdése, hogy a törvény is szentesítse...

Véghelyné hallgatott. Erős dilemma előtt állott, hogy elfogadja-e egy válófélben levő úrnak a színházjegy ajánlatát.

A lakó is elhallgatott.

- Az ezredes úr végtelen bájos ember volt. Végtelen könnyelműen bájos ember - mondta aztán.

- Könnyelműen, ugye.

- Neki nem számított semmi, sem élet, sem halál. A subalternekért életre-halálra kész, de semmi sem számított neki.

- Semmi sem számít neki.

- Ilyen a természete, de különben aranyos ember.

- Igen.

- És a kislánya, a Cika, egészen az apja.

- Inkább a kisebbik.

- Azt még nincs szerencsém ismerni... De a Cika, kérem méltóságos asszony... a földre szállott angyal.

- Nem ítélné meg ilyen gyorsan.

- De igen. Én nem vagyok túlzó ember, sem könnyen hevülő. De kénytelen vagyok bevallani, hogy... elfeledhetetlen benyomást gyakorolt rám tegnap.

Véghelyné fájdalmasan mosolygott.

- Az a pár perc a sötét előszobában annyira hatott magára? A férfi habozás nélkül mondta:

- Igen.

- Akkor maga csodálatos ember, mert valóban úgy van. A lányom nagyon komoly.

- Óh, igen. És nagyon szép.

- A szépség az csak külsőség... De a lelke.

- Igen. A lelke.

- Komoly, megközelíthetetlen, egyszerű, ártatlan gyermek.

- Igen. Ártatlan. Ez a jó szó, méltóságos asszony.

Véghelyné már sokallta az elvesztegetett időt, elővette a kézimunkáját és csöndesen hozzáfogott dolgozni, ahogy szokott.

- A szókesége, az valami angyalian csodálatos.

- Felgyújtották a lámpát? Az előszobában?

- Óh, hogyne.

- És soká beszélgettek?

- Nem... talán egy negyedórát... De egy életre elbűvölt... egész éjjel nem bírtam elaludni, folyton ő volt az eszemben... Soká sétáltam az utcán. Emberek közé menni nem volt kedvem, csak magamban jártam. Folyton azon gondolkoztam, hogy ez a Budapest, ez a szörnyű bűn-

fészek, hogy ez mennyire nem való egy ilyen hamvasan ártatlan kislánynak. Ez nem keret, méltóságos asszony... Nem szabad engedni, hogy ezek a drága ártatlan lánylelkek így ki legyenek téve Budapest befolyásának... Útjukba akadhat egy gazember s akkor elvesztek egy pillanat alatt... Ne gondoljon rólam semmi rosszat, méltóságos asszony, de valósággal apai gyötrelmeim voltak... Hogy lehet az, hogy az a drága kedves ember, az én Véghely kapitányom, nem áll őrt a lányai felett...

- A háború... Elrontotta a háború...

- Nem kérem. A háború az szép volt és jó volt. A háború csak megjavította az embereket. Magába szállott az ember, és a lelkét találta meg a háborúban. Én azt mondom, soha olyan jó életem nem volt és nem lesz, mint a háború alatt volt.

- Elmenne még egyszer?

- Kész örömmel. Akármelyik percben. Ne tessék nevetni, de komolyan úgy vagyok vele, hogy csak azt tekintem igazi életnek. Hogyne, semmi felelősség, semmi gond... Kivéve természetesen, ha egy olyan feleséget kapnék, aki ide tudna kötni ehhez az élethez. De nekem ebben nem volt részem. Én csak akkor tudtam meg, mi a baj és a nyomorúság, mikor hazajöttem és megházasodtam. De ha nekem az Isten azt a szerencsét adná, hogy még egyszer, ősz fejjel, találnék valakit, aki be tudja tölteni az életemet...

Véghelyné felemelte a szemét, s rajta felejtette a férfin. Csakugyan ősz volt, teljesen ősz, de oly fiatal volt az arca, s olyan felhevült és rajongó, ahogy csak a diákok tudnak lelkesülni... Ez mind Cikának tulajdonítható?... A férfi félreértette a nézését, s azt mondta:

- Nem tartom fel tovább méltóságos asszonyt. Ismételve kérem s köszönöm is, hogy alázatos kérésemet a ma esti színházra vonatkozólag, nem utasította el...

Felállott és meghajolt.

Olyan volt, mint Toldi Miklós a Nemzeti Múzeum előtt.

- Hát amennyiben a lányaimnak nincs ellene kifogása... - mondta kissé zavartan. - Mert én voltaképpen gyámság alatt vagyok... Ma a lányok a komolyabb tagjai a családnak, nem az anyák s még kevésbé az apák...

A férfi kezet csókolt s elment.

Ő pedig könnyekkel a szemében kétszer végigment a szobán, aztán tollat, tintát, levélpapírt keresett elő s a következőket írta:

Kedves Ármin,

kérem, azonnal látogasson meg. Rendkívül sürgős és fontos dologban kell magával, az apával beszélnem. A lányáról van szó. Remélem, egy pillanatig sem haboz, hogy azonnal jöjjön.

Gizi.

Megcímezte a levelet. Nagyot sóhajtott. Istenre gondolt s felöltözött, hogy a levelet azonnal feladja.

Délben a mosóné kopogtatott be a kis nagyságához. Ott állott az ajtó előtt a rövid vastag asszony, és csendesen meg-megkocogtatta az ajtó üvegablakát. Hogy nem nyitottak, ő nem türelmetlenkedett. Aki kér, az diszkrét és türelmes, ő tehát csak állott, állott, s percenként újra kocogtatott.

Ilonka végre meghallotta a konyhában s kijött, ki az?

- Mért nem csönget? - nyitott ajtót neki.

- Á, nagyságos asszony, nem vagyok én kódus, kezit csókolom, csak a kódus csenget. Az igen, az végigcsengeti az egész házat, osztán ha kenyeret adnak neki, a hátulsó lépcsőn elpottyintja. Ha meg vajjas, odaragasztja a falhoz.

- Ne mondjon ilyet, ma is adtam egynek, mégpedig vajasat.

- A van hát akkor most is a szemetesláda felett. Pékkenyér ugye?

- Persze hogy pékkenyér.

- Á, kezit csókolom, nem szeretik ezek a pékkenyeret.

- Hát mit szeretnek? - kérdezte mérgesen Ilonka.

- Pénzt... Ha kenyeret akar, ad nekik a város amennyi belefér... Kilójával osztogatják, meg két kilójával... Meg mennek a konyhára, olyan ebédet kapnak, hogy csoda... Nem kell hozzá semmi, csak munkanélküli legyen. Én nem kapok kezit csókolom, mert én dógozok.

- No, ne legyen ilyen kegyetlen. Azért adnak nekik, mert rá vannak szorulva. Ne kívánja az ilyen kenyeret.

- Mér? Én nem vagyok rászorulva? Ez az én bajom! Hogy magyarázzam meg, hogy az én uram olyan, mintha munkanélküli volna. Nem hoz az nekem haza egy fityinget sem. Én meg hiába dógozok, tetszik látni, fel vagyok ötözve, most jövök a szerelőtől, hazavittem neki a ruhát még tegnap, nincs azoknak egy vasuk se. Se annak, se a lakatosnak, szombatig nem tudnak adni semmit. Se a hivatalnokék, elsejéig egy fillért nem látok egytül se. A tanár úr is itt a sarokba, csak felveszi az inget, jöjjen elsején, nem tudom, elsején is miből fog fizetni, semmi állása, úgy fekszik ott az ágyba, még a ruháját is elküldte már zálogba. Ki se tud menni, nem tudom, mire vár az is, a nyomorult, de azért úgy beszél, mint egy huszárcapitány. „Jöjjen elsején.”

- Ki az a tanár?

- Nem tudom én, itt lakik az utolsó lakásba, soha nem áll szóba senkivel, még én nem hallottam tíz szavát, azelőtt fizetett, meg cikke is vót az újságba, tele van könyvvel a szobája, de a zsebje üres, mégiscsak úr. Ezek se tudom, mit akarnak már, ezek a bérkocsisék, egész éccaka verekedtek, nem lehetett tőlük aludni, kétszer is megkopogtattam a falat, és kiáltottam nekik, hogy „a nyavalya törje ki a dógukat, haggyanak már aludni”, hát olyankor egy kicsit alább hatták, azután meg megint újra kezdték, olyan vagyok én kérem, mint akit kiszapultak. Pedig tetszik látni, azok alhatnának nyugodtan, mert öt jegyet kaptak a népkonyhán, onnan hordják az ebédet ételhordóba. Én nem főzök olyat, amit azok kapnak, tejet is kapnak a gyerekekre, meg két és fél kilo kenyeret egy napra, hát tessék megmondani, érdemes dolgozni?...

- Munkanélküliek?

- Igen, mer már nincsen bérkocsiipar, arra meg buta, hogy a sofőrséget kitanulja; azér keres, fuvaros-kocsisnak megteszi. Mikor helybe van, akkor csak jó a szomszédoknak, mer akkor az ember ott hál a lovaknál, csak délbe jön haza zabálni. De most úgy látszik semmije sincs, állása, mert egész éccaka itt rontja a levegőt, meg rongálja a családját... Jaj, nagysága kérem, tessék megkérni a nagyságos urat, szerezzen nekem jegyet a népkonyhára, mer nekem nem adnak, mindig elutasítanak, hogy az uramnak állása van.

- Jól van, Kövesháziné, majd szólok az uramnak, de nekem dolgom van, főzök.

- Naccsága kérem, nem a naccságáé ez a kis zsebkendő? Ezzel felmutatott egy díszesen hímzett szélű monogramos zsebkendőt.

Ilonka rögtön látta, hogy nem az övé.

- Magánál mindenkinek a holmija ott marad?

- Isten ments, az én kezemben nem ragadt még senkinek semmije, kezit csókolom. Szabad-e valamit segíteni, mer szakácsné vótam én jánkoromba, tudok én még majonírozni is.

Ezzel előrefurakodott a konyha felé. Ilonka nem volt elég erős, hogy elküldje, s nem is bánta, ha egy kicsit elbeszélget neki, úgyis ma nincs mit szégyellni a konyháján, mert húst vett pörköltnek, hogy ilyen jókedve lett.

A mosóné letelepedett és rögtön hozzá fogott krumplit hámozni. Ott volt kikészítve egy vajdilingba.

- Jaj, olyan bajba vagyok - mesélte -, van az uramnak egy rokonja, egy mézárós, eljárogat, a Mancikámat macerálja, de annak nem kell ám, mert az én Mancikám irodába jár, igaz még nem fizetnek neki, de legalább jó meleg helyen van, úri helyen, eleget is féltem most is, mer az este is későn jött haza, kérdem hol vótál, hogy dolga vót, dolgot adtak az irodába, tessék mondani, mit szóljon ilyenkor egy édesanya. Mit tudhatom én, milyen dógot adnak neki, pedig csak attól rettegek, hogy rossz útra ne kerüljön, fiatal még arra, nem akarom, hogy úgy járjon, mint a suszter húga, a Bözsike, tizennégy éves korába megmérgezte magát, mert másállapotba került.

Evvel felemelte a krumplit, ami a kezében volt, megnézte, fele rossz volt, ki kellett vágni:

- Látja nagysága, így vagyunk, amék tisztességes, annak semmije. Mindig mondtam, hogy honnan van ennek a Wohl Juliskának annyi ruhája, szvetterbe járt, meg kosztümbe, hát vót neki valakije. De az asszonyok is, tudja, csak így ötöznek, amék ötözik. Hát miből? Az urának semmi keresete, mégis van ugye hány, milyen szépen ruházkodik. Amék tisztességes, annak semmije, kérem. Nem a nagyságára értem, hanem magamra. Én is lehettem vóna becstelen, nem vótam én olyan csúf soha, hogy ne lehettem vóna. Mer inkább csak azok maradnak ma tisztességesek, akire a kutya se néz rá. De engem vallásosan neveltek az én szüleim, féltem én az olyasmitül... De bezzeg, ha a házba is körülnézek, messziről meg lehet mondani, ez tisztességes asszony, ez meg fertelmes... Mer ezeknek van minden, a tisztességes meg alig tudja takarni a rongyát. Ez a bérkocsisné is, ez kérem olyan csúf, mint a hátramenés, hát muszáj neki tisztességbe maradni, de veri is az ura... Bezzeg a kisasszony, az úgy él, mint a princeszka, pedig én mondom magának - és suttogóra fogta a hangját -, ha a főhadnagy úr soká nem jön, van neki más, kettő-három is...

- De sok csúnyaságot tud maga beszélni.

- Mit mondjak, kérem - és újra suttogni kezdett -, az uram öccse a mézárós, nem jött soká, nem tudtuk, mi van vele, hát találkozok az ismerősével, kérdem tőle, mi csinál a Jóska? Azt mondja: annak most jó dóga van, ül. Hol?... Hát megszurkált egy vendéglőst, kérem, egy pohár sert ivott egy kocsmába itt a Liliom utcába és belemártotta a bicskáját... De minek?...

Hát azt mondta, nem tetszett neki, hogy úgy hordja a bajuszát, mint Vilmos császár. Nem divat. Mér nem beretválja le?... Ezen vesztek össze.

- Uhh, borzasztó.

- Azér féltem én a Mancikámat. Ilyenek a már fiatalemberek. Ha úriemberekkel sétál, az még nem olyan veszedelmes, mer az urak legalább nem szurkálnak.

Ilonka elkedvetlenedve hallgatott. Megrémítette, hogy ennyire közel lakik ezekhez a szörnyűségekhez.

- A földszinten meg ott van a vigéc, az utazó úr, szappanba utazik. Annak is ott az a szép felesége - és suttogott a hiányos fogai közt -, a meg valóságos démon, kérem.

- Micsoda?

- Úgy híjják most az olyan nőket.

Ilonka elnevette magát, s nem kérdezte meg, hogy milyen nőket.

- Nem is lehet csudálni kérem, nem kap kosztost, csak ha kiszolgálja őket.

- És az ura mit szól hozzá?

- Mit szóljon kérem, örül neki.

- Minek?

- Hát, hogy keres a felesége.

- Fúj.

- Ijen most a világ, az asszonyoknak is keresni kell, különben felkopik az állunk. Hát én mosok, ő meg vasal... Bevasalja a kosztos urakon a pohár serre valót, mer mindig járnak ám vasárnap serezni a mara tóniba.

Ilonka kicsit tűnődött, akkor rájött, hogy van az Üllői úton egy kocsmá a Marathoni futóhoz, ez lesz a mara tóni.

- Nem így vót ez azelőtt kérem, még mikor én Pestre jöttem, most húsz esztendeje, még a háború előtt. Akkor még tudott élni mindenki a keresetiből. De jött a háború, itt maradtak a nők magukba, semmi nélkül... Úriasszonyok is elmentek cselédnek... Itt a lakatos a házba, szerszámgyára vót, elment katonának, a felesége meg bement egy pincébe, zöldséget árult. Mit csináljon, enni kell. Mikor hazajött az ura, a háborúba olyan nagy vitéz vót, tele vót a melle éremmel, most az is munkanélküli, hatszázat bocsátottak el a gyárbul, ötöt is. Járnak a Népkonyhára... Itt a harmadik emeleten éppen felettünk a pipametsző. Kinek kell már a pipa? A felesége elment sűrölóasszonynak az iskolába, de a még jól járt, mert ott kihúzta a háborút, még a gyerekeit is taníttatta, azt mondják, egy tanító segített neki. Két gyereket kíségetett belőle, mire a pipametsző hazajött. A többi asszony meg maga segített magán, ahogy tudott, jöttek haza a háborúból a katonák, tele pénzzel. Bizony, akinek egy kicsit csinosabb képe vót, a nem halt éhen egy darabig... Minden lakásba került itt akkor katona rokon... éccakára... A harctérről írták haza a férfiak, hogy megöllek, ha rossz leszel... Kérem, hazajöttek, forradalom vót, a társzekerekről szórták a cipőt meg a bakancsot... azután jött a vörös világ, bekvártélyozták ezt is, azt is a nagyurak lakásába, akkor éltek. Azután megint visszaszorultak. Tudnék én beszélni erről is, arról is, ki hogy végezte... Bezzeg osztán elhallgattak. Most kivált ebbe a nagy szegénységbe. Kérem senkinek egy fillérje sincs, jaj nagyságos asszony, tessék adni nekem három pengőt, akkor boldoggá tesz egész életemre.

- Három pengőt? Mire?

- Nem tudom kihúzni másképp elsejéig. Akkor majd csak elszedek valamit az embertől.

Ilonka hirtelen harciasan nézett rá:

- Nézze Kövesháziné, mért nem megy el az ura főnökéhez?

- Minek, nagysága kérem?

- Mondja meg neki, hogy az ura nem ad haza egy fillért se, hát a maga kezéhez fizessék ki az ő fizetését.

- Jaj, ha ezt meg lehetne tenni.

- Lehet. Menjen csak bátran, szóljon bele. Az asszonynak kell beleszólani. Ne szégyellje magát. Magán van a felelősség.

- Jaj, rajtam bizony, rajtam, mert a Mancikámnak is azért nem mondhattam semmit az este, mert jött haza, kezdem szidni, azt mondja rá: adjon vacsorát... Mondom neki: a nagyságamtul kaptam egy kis zsírt, egy kis miegymást... Hát csak elhúzta szegény az orrocskáját... Azt mondja: itthon csak mindig koplalni meg koplalni, pedig én nem is tudom, milyen vacsorát ehetne, ha akarna.

- Szent isten - mondta Ilonka egész anyai ijedelemmel.

- Mit mondjak neki? Azt mondtam, hogy míg én élek, addig nem fogsz vendéglőbe vacsorázni. Elég lesz, ha meghalok.

- Azért gondoskodjon magáról. Menjen el az ura főnökéhez még ma és mondjon el neki mindent. Meg fogja tenni, hogy magának adja a fizetést.

- De mikor menjek?

- Most rögtön, ebbe a percbe. Ez a legjobb idő. Vagy fél az urától?

- Dehogy félek, merjen nekem egy szót szólani, megölöm.

- Ne ölje meg, nem is fog szólani. Inkább maga ad neki egy-egy pohár sörre valót.

- Jaj istenem, istenem. Jaj legalább két pengőt tessék adni, még oda se merek menni, ha nincs nálam egy pár fillér.

- Annál jobban tud beszélni.

- Dehogy tudok, dehogy tudok. Még ha egy pár fillér van az ember zsebében, jobban tudja mondani, hogy semmije sincs, de ha semmi sincs az embernél, akkor úgy érzi magát, mint a koldus.

- Nekem sincs pénzem; hónap vége van. Három pengőm van összesen, de nekem ma este színházba kell menni, és arra pénz kell, pedig a jegyet egészen ingyen kaptam, de ha megígéri, hogy elmegy a főnökhöz, inkább adok magának egy pengőt.

- Jaj, az isten áldja meg a nagyságát. Egy falat kenyér nincs a házba.

- Ennek a kenyérnek is odaadom a felét, de megtegye, amit mondtam, különben hozzám be ne jöjjön többet.

- Igenis, nagysága kedves, kezit csókolom. Ebben a percben csengettek az ajtón. Ilonka összerezzen, csak nem Imre?

- Nézze csak meg, ki az? - mondta, s feltette a húst a lyukra. A mosóné kiszaladt, kinézett, s jött vissza:

- Hordár - suttogta -, pirossapkás hordár.

- Hordár? - rémült meg Ilonka. Még soha hordár nem kereste.

Hamar összeszedte magát. Aztán kettévágta a kétkilós friss kenyeret, amit most hozott fel, s felét odaadta az asszonynak. Aztán bement a szobába, közben megállapította ő is, hogy hordár van az üvegablak előtt. Kihozott egy pengőt, azt is odaadta. A hordár közben még egyszer csöngetett. Kinyitotta az ajtót, az asszony kisurrant, s ő átvette a hordártól a levelet.

Egy pillanatig habozva nézett a hordárra, aki szomorúan állott előtte, hihetetlen kopottan és vedlett piros sapkáját mélyen megemelve.

Hamar becsukta az ajtót a hordár előtt s nézte a levelet. Rettenve ismerte meg az Imre írását.

Feltépte a borítékot, hogy az egészen kettérepedt izgatott ujjai között:

Édes Ilonka,

nem megyek ma haza ebédre. Nincs semmi baj. A szerkesztőség miatt el vagyok foglalva. Legyen nyugodt. Ha addig nem találkozánk, a színházban okvetlen. Jegyek nálam.

Kézcsók Imre.

Úgy olvasta, kétszer, háromszor, hogy semmit sem értett meg belőle, csak annyit, hogy Imre nem jön haza ebédre.

- Nincs válasz.

Újra bezárta az ajtót, de a szemében ott maradt a hordár szomorú arca és hihetetlenül kopott sapkája, ruhája.

A hordár lassan megfordult, és elballagott a folyosón.

Bement a szobába. Oly kétségbeesés volt benne, hogy mindenről megfeledkezett, csak járt a szobában alá s fel, és a kezét tördelte és a levelet nézte.

- Édes Ilonka...

Még nem is Ilonkám... Vagy hogy is szokta írni: kutyuskám, babácskám, galambom, picim - mindenféle nevet szokott adni, ha írt, s most ilyen ridegen: édes Ilonka...

Valami baj van? Vagy más?

Rettenetes az, akinek szép férje van. Mindig féltetni kell.

A magános lakás a legrosszabb tanácsadó. Mióta Véghelné azt a különös kijelentést tette, hogy a férjek mindent ki tudnak magyarázni, azóta úgylis állandó izgalom és félelem van benne, és most még ez is... „Édes Ilonka”...

Most hova menjen utána?... Legjobban szeretne leszaladni a kávéházba és telefonálni... Megborzadt: ott a kaszírő.

De meg sohasem tette: a szerkesztőségből ugyan ismer két-három újságíró, az ura kollégáit, akikkel színházban találkozott, egyszer egy kis bárban is volt velük a Váci utcában, de nem lehet, hogy utána tudakozódjon... Különben is itt van, hogy a „színházban találkozunk”, „ha addig nem...”

Tehát az is lehet, hogy még hazajön...

- Ilyen kegyetlenség - kiáltott fel -, legalább annyi jóság lett volna benne, hogy megírja, miről van szó...

De hiszen megírja: „a szerkesztőség miatt...” Mi az, hogy a szerkesztőség miatt?... Máskor azt szokta írni: riportra küldtek ki a disznók, és most futhatok... Meg olyanokat szokott írni: „de egy pillanatra sem feledlek kicsikém...”

Itt meg kell örülni s kész.

Hát még ha tudta volna, hogy Imre úgy jár-kei a Lipótváros mellékutcáján, a szerkesztőség épülete előtt, mint az örült.

Még mindig nem adtak neki végleges választ, hogy mit akarnak vele. Ugyanis Sachsmiller úr még mindig nem küldte be a háromezer pengőt, s addig ők sem akartak végleges döntést hozni a dologban.

Imre azonban kijelentette, hogy addig nem megy el a szerkesztőségből, míg neki meg nem mondják, mit akarnak vele. Azt már gondolta, hogy itt felmondás lebeg a levegőben, de az nem olyan egyszerű dolog. Arra már ráeszmélt, hogy neki felmondási idő jár, hat hónap. Tessék ezt neki biztosítani s akkor igen... Hat hónap hosszú idő, azalatt majd csak elhelyezkedik. Hat hónapig fizessék ki neki minden elsején a fizetését, a százhatvannyolc pengőket s egye meg őket a fene.

De az utcából nem távozott. Nem tudta volna megmondani, hányszor ment alá s fel az utcán, a körüttől a körútig meg vissza, úgy járt, mint egy vadember.

Most egy kollégájával találkozott össze:

- Vigh...

- Szervusz, mi van?

- Keresnek a redakcióban.

- Úgy.

Már szaladni akart, de visszatartotta a barátját.

- Mit akarnak ezek velem?

- Fogalmam sincs.

- Ki akarnak rúgni?

- Sejtelmem sincs.

- De a fene egye meg, nem hagyom magam. Fizessék ki a felmondási időt.

Lehet, hogy nem is fognak fizetni semmit. Belekapaszkodnak abba a butaságba, hogy becsempészte a cikket a lapba, s arra hivatkozva megtagadnak minden kifizetést.

- Keresett, szerkesztő úr? - állott meg a segédszerkesztő asztala előtt.

- Nem, azazhogy jó hogy itt van. Csukja csak be azt az ajtót. - Betette a nyitva álló ajtót.

- Mondja csak, mért támadta maga meg Sachsmillert? - Imre nagyot nézett. Ahá, hát ezt akarják megtudni.

- Ki az a Sachsmiller? - kérdezte vakmerően.

A segédszerkesztő rámeredt.

- Lovag Sachsmiller, akit maga valutasíbolással gyanúsított meg a mai cikkében.

- Én nem gyanúsítottam, nem is ismerem.

- Hiszen már egyszer beismerte?

- Én?... Kinek?

A segédszerkesztő fixírozta, s szokása szerint a gorombasághoz folyamodott:

- Ez mégis disznóság, amit az urak csinálnak... Tudja, hogy maga fegyelmi elé állítható azért, amit csinált. Becsempészett egy cikket a lapba, igen vagy nem?

- Ahogy vesszük.

- Mi az, ahogy vesszük... Ezért azonnali elbocsátás jár, éspedig minden végkielégítés nélkül.

- Kérem. Az a törvény dolga.

- Maga fenyegetőzik?

- Én nem. Szerkesztő úr fenyeget.

- Mivel fenyegetem én?

- Hogy végkielégítés nélkül elcsap.

- Én nem mondtam, hogy elcsapom. Én azt mondtam, az jár.

- És én azt mondtam, hogy azt megállapítani, hogy mi jár, mi nem jár, a törvény dolga!

- Ne feleseljen annyit. Maga az utóbbi időben nagyon elbízta magát. Azt hiszi, hogy maga nélkül nem tud megélni a Pesti Élet?

- Engedje meg szerkesztő úr, hogy erre ne válaszoljak.

- Mit lehet erre válaszolni?

- Azt nem akarom megmondani!

- Mért?

- Nem akarok okot adni arra, hogy aztán igazán ellenem forduljon a hangulat. Én tudom, hogy szerkesztő úr mindig jó volt hozzám, és ha itt nem minden megy úgy, ahogy menni kellene, az nem szerkesztő úron múlik.

- Na látja.

- Az este is, mikor hazamentem, azt mondtam a feleségemnek, hogy az egész Pesti Életet szívesen... akár ott is hagynám; csak a szerkesztő úr az, aki tartja bennem a lelket.

- A bömböléssel? Az urak mindig azt mondják rám, hogy bömbölök.

Ezt olyan bömböléssel vágta a fejéhez, hogy a párnázott ajtó kinyílt és a főszerkesztő komikus kis feje megjelent.

- És rám mit mondanak? mit mondanak énrám? - ugrott bele a segédszerkesztője dialógusába.

Ez dörmögve fordult el, s nem lehetett érteni, mit mordult ki a foga közt.

- Mit? Mit? - kiáltott a főszerkesztő, akit egy kissé felhúzott, s meg is frissített a tárgyalásban levő izgalmas ügy.

- Hagyja most ezt főszerkesztő úr - hümmögött meglehetősen goromba hangon a segédszerkesztő.

- De én tudni akarom. Mit mondanak énrám?

- Mit mondanának?... „Főszerkesztő úr”... „Méltóságos úr”...

- Igen? Igen?... Úgy nevezgetnek engem maguk közt?... Az az én nevem, ha nem vagyok jelen?... Na? mit mondanak rólam, ha nem vagyok itt?...

A segédszerkesztő hallatlanul dühös lett. Különben is olyan volt, mint a pulyka, de most rettentően izgatta, hogy ennél a lapnál minden felelősség rajta van... A lapnak nem volt rendes szerkesztője. Mikor a főszerkesztő a lapot vette, kénytelen volt szerkesztői névvel megvenni az embert, akinek a fizetése csak a vételár burkolt formája volt. Erre nem vettek másik aktív szerkesztőt, s a segédszerkesztő valódi segédszerkesztői jellem volt, csak másodsorban szeretett állani, szeretett bömbölni, de nem szeretett felelősséget vállalni.

Ez most mind kiforrt belőle, s ráordított a főszerkesztőre:

- Azt mondják, hogy nem tud írni.

A főszerkesztő elképedt. Az állához nyúlt. Most is a szakállába, a leborotvált szegény szakállába menekült.

- Háp, háp - mondta hápogva. - Nem tudok írni?... Nem tudok írni?

Ennél nagyobb sértést nem kaphatott. Minden karácsonyra írt egy vezércikket saját kezűleg. Az aztán olyan is volt, mint amelyet Tarcalon szokott írni, tele üres frázissal. Az egész szerkesztőség mulatott rajta. Felolvasták a mondatait, hol keresztbe, hol hosszába, és halálra röhögtek magukat. A segédszerkesztő különben azért bökte ki, mert a főszerkesztő már hetek óta készült vezércikket írni a mai politikai helyzetről, s ettől előre borsózott a háta.

- De nem így hívnak, nem ez a nevem az urak közt - ordította el magát. - Mit mondanak rám? He?... Mi a nevem?

A segédszerkesztő az asztalra vágott, s egész harctéri múltja feltámadt: ő volt a legvakmerőbb felderítő tiszt az ezredben.

- Azt, hogy nímánd, azt, hogy sadarada újhelyi slajferos, azt, hogy Có'nix!...

- Cónix?... - dermedt el a főszerkesztő - mi az, hogy cónix? - vájta az állát.

- Mindig a szakállába turkál *aba zahlen nix*. Na...

- Az egész szerkesztőséget elcsapom - rikácsolta a „főszerkesztő”, s kivörösödve rohant vissza a szobájába, s berántotta magára az ajtót.

A segédszerkesztő valamit mondott, nem lehetett érteni, mit, de sejteni lehet, hogy nem bírja el a nyomdafestéket. Mindenki megdöbbenve állott:

- Szerkesztő úr, megőrültél?

- Te beszélsz, mikor az érdekeidet védem?

- Mit fog most csinálni az öreg?

- Reszkessetek gyáva kutyák.

Ezzel Imréhez fordult, mint egy véreb.

- Maga meg mit áll itt, mint egy tüzérségi figyelő, aki most adta le a jelzést, hogy pontosan saját magunkba vágjon az a saját lövedék, a fene ott egye a tüzérséget, ahol van... Kétszázzal hosszabb, háromszázzal rövidebb...

- Nézze, szerkesztő úr, nekem ne játssza a gyalogsági őrnagyot, most is megmutatta, hogy nem véreb, mert ha az volna, akkor nem csinál ilyen murit a gazdának. Mondja meg, hogy mit akarnak velem? Ha kidobnak, kidobnak, akkor fizessék ki a végkielégítést, ha nem dobnak, akkor adjon munkát és felejtünk el mindent.

- Menjen innen és ne izgasson - mondta a segédszerkesztő. - Jöjjön vissza négy órákor, addig elintézem.

Azzal belefeküdt a kéziratolvasásba és nem vett tudomást többet Imréről.

Imre meg is fordult s elindult.

- Megjegyzem - fordult még vissza - egész vagyonom három pengő hat fillér. Ezzel nem mehetek haza a feleségemhez, mert neki sincs több. Nem kívánhatja tőlem senki, hogy éhen haljak.

- Elég volt már. Mondtam, hogy négy órákor jöjjön ide!... Különben is tudja, hogy nálunk tizenkét órákor becsukják a pénztárt, hát most úgyse tudnék magán segíteni. Értve vagyok?

- Igenis, szerkesztő úr.

Összecsapta a bokáját s katonásan el.

Az utcán jutott eszébe, hogy Ilonkát értesíteni kellene, de a szerkesztőségi szolgát már nem veheti igénybe. A felmondás biztos, csak az a kérdés, mi lesz a végkielégítéssel. Ha a segédszerkesztő valamit mond, azért helyt szokott állani.

Azt azonban sem ő, sem a segédszerkesztő nem tudta, hogy a főszerkesztő, amint berohant a szobába, fogta a telefont, és felhívott valakit, akinek igent mondott. S ez az igen azt jelentette, hogy átadja a lap részvénytöbbségét egy új konszernnek a „kötvény-akció”-ban való megfelelő részesülés ellenértékének biztosítása mellett...

Ilonka olyan sokáig szenvedett a levél miatt, hogy egyszer csak felsikoltott:

- Odaégett!...

Rohant a konyhába, s bizony már füsttel égett a kis hús, amit ott felejtett a lyukon. Az egész konyha tele volt utálatos füsttel és bűzzel.

Hiába volt a nagy és boldog önfeláldozás, a kispörköltnek vége. El kellett kapni a lábast, most súrolhatja.

Rohant az ablakhoz. Kinyitotta s vastagon tódult ki a füst. Azért most is az volt az első dolga, hogy a szemközti ablakra nézett. A kaszírő ablakára. Mit gondol az most, ha itthon van s meglátja ezt a füstöt.

Borzasztó, hogy betolakodott az életébe ez a kaszírő. Már lélegzeni sem tud nála nélkül. S vajon hol van Imre?

Szerencsére a krumplit még nem tette fel, az ott volt megtisztítva, ahogy Kövesháziné elkészítette.

Megmosta, gondosan, több léből, aztán feltette. Valamit neki is kell azért ennie.

Úgy gubbasztott a konyhában, mint egy ázott veréb.

Ő ad tanácsot másoknak, hogy szóljanak bele a férfiak dolgába, s ő mit tud tenni? Hát lehet beleszólni?

A férfiak annyira szabadon élnek kint a világban, mit tehet egy szegény nő itt a lakásban?

Megint csengettek. Úgy megijedt, ki lehet az?

Az ura öccse jött, Vili. Szinte megőrült neki, pedig legutóbb is úgy váltak el, hogy igazán nem kívánta többet látni. Az ura testvérei ugyanis valósággal féltékenyek voltak rá, hogy elvette tőlük Imrét. S azonfelül oly követelők voltak, hogy a magukénak tekintették, mintha még most is otthon volna a szüleinél, s amit itt láttak, azt mind a sajátjuknak akarták látni.

- Kezit csókolom - mondta Vili gömbölyű és nevető képpel.

- De jó, hogy jössz - sóhajtott önkéntelenül Ilonka.

Vili nevetett. Még ilyen kedvező fogadtatásban is alig volt része a kis sógornőnél az utóbbi időben.

- Valami baj van?

- Igen - odaégett a pörkölt.

- Óh, nagyszerű - kiáltott Vili -, majd én megeszem.

- Dehogyan eszed.

- Meg én, én direkt az égettet szeretem.

- No, ezt már te sem eszed meg, mert szénné égett, füst lett az egész. Nem is tudom, olyan kis hús hogy tud ilyen nagy füstöt csinálni. Á, ne menj a konyhába, menj a szobába.

- Ha te is bejössz.

- Én nem mehetek, mert most meg a krumpli is odaég.

- Krumpli is van, hát ez remek!

Ezzel bementek a konyhába.

Vili, szokása szerint, körülbandukolt, olyan furcsa mozgása volt, egészen más, mint az Imréé. Imre úgy járt, mint egy nyárs, egyenesen és délcegen, s a feje fent libegett mindig a magasban, Vili lesütötte a fejét és úgy szimatolt. Ebben az egyben hasonlítottak, az is úgy megnéz mindent. Furcsa nép ez a Vigh-família.

- Hogy van mama? - kérdezte Ilonka s kipirulva kavarta meg a krumplit.

- Nincs pénze.

- Neki könnyű, hárman is hordjátok neki.

- Igen, de hatan hordjuk el tőle.

- Ne vigyétek el.

- De ha nekünk sincs.

- Apának van munkája?

- Dehogyan, egész nap a kávéházban ül a zsidókkal.

- Legalább szórakozik.

- Mérges.

- Mért?

- Nincs pénze. Imre még nem jött haza?

- Nem is jön.

- Hol van, riporton?
- Tudom is én, ez az éppen. Hordárral küld nekem levelet, hogy nem jön haza ebédre.
- Akkor neki jó.
- Mért?
- Van pénze.
- Á, dehogyan van.
- Ha van hordárra pénze, akkor sok pénzének kell lenni. Kérés nélkül kivette a zsebkését, és vágott egy karéj kenyeret. Megsózta, megpaprikázta s enni kezdte.

Ilonka kicsit ellenségesen nézett rá. Hát azért szereti az ura is a sós-paprikás kenyeret, ez családi betegség ezeknél. Micsoda rendetlen népség. És csak úgy hozzányúl mindenhez, most is, mintha otthon volna az anyjánál. Az kényeztette el őket. Minden szabad odahaza.

- Hol a levele?

Ilonka egy kicsit habozott, megmutassa-e, de annyira nyugtalan volt, hogy arra gondolt, hátha Vilit fel tudja valamire használni s odaadta.

Vili csámcsogva olvasta el.

- Ez remek - mondta.
 - Mi?
 - Hogy ilyen vígan éltek. Hordárral küld levelet Imre, hogy este színházba mentek.
- Ezt egész el is felejtette Ilonka, ha ez eszébe jut, mégsem mutatja meg a levelet.
- Négy darab színházi jegyet kapott az éjjel.

- Négyet?... Ugye elvisztek?

Ilonka zavartan mondta:

- Most már nem lehet, mert el van ígérve, csak ha én nem megyek, de én mondhatom, szívesen lemondok a javadra.
- Kik mennek?
- Mariska néni, meg Valika.
- Ja?

Ezzel el volt döntve a kérdés. A két család közt az volt a fő oka a legtöbb nézeteltérésnek, hogy Imrének kizárólag csak szegény rokonai vannak, ellenben Ilonkának csak gazdag rokonai. Így a két rokonság óriási távolságban érezte magát. Különösen azért, mert az Ilonka befolyásának tulajdonították, hogy a háztulajdonosnő semmit sem csinált az Imre apjával, aki olyan kisebb építési vállalkozó volt. Hiszen ha akarták volna - gondolták a Vighek -, akkor ott lehetne keresni. Egy házban mindig van átalakítani való.

- Mért nem tetszik neked ez a levél?
- Mi tesszen rajta?... Egy fillérje nincs, és mégis hordárral küldi. Na és ilyen levél! Ha valaha megházasodol, figyelmeztetlek, hogy ilyen rideg levelet még akkor se küldj, ha ég-föld összeszakad. Én nem tettem neki semmi rosszat, nem érzem magam bűnösnek, ez pedig úgy van írva, mintha apját-anyját megöltém volna.

Vili nevetett s tovább evett. Egy lábast fedezett fel, amiben egy kis zsír volt. Vett egy kést és kivett a lábastól s rákente a kenyérre.

- Úgy jobb? - kérdezte Ilonka gúnyyal.

- Jobb.

Nagy, erős, sárga fogai kivillogtak, ahogy nevetett, s látni lehetett, hogy kineveti a sógornójét, amért még ezt a kis zsírt is sajnálja tőle. Annál jobban esik, gondolta magában, attól hízik az ember, amit sajnálnak tőle.

- Édesapám most tudna egy munkát kapni - szólt csámcsogva. - Egy kávéházat kell átalakítani szövőgyárnak. Kereshetne rajta vagy háromszáz pengőt.

- Mért nem vállalja fel?

- Száz pengő kellene hozzá. Nem adnak előleget.

- Mért nem adnak? Ha valaki épített, annak van pénze.

- Igen de a ház egy banké most minden ház a bankoké és a bank csak olyan vállalkozóval áll szóba, aki nem kér előleget. Ha kér, már rossz.

- Szóval nem tud munkát kapni. Akkor ne mondd úgy, hogy kaphatna munkát, ha nem kaphat.

- Hát ha száz pengője volna, megkaphatná. Adna rá ötven pengő kamatot.

- Hát akkor kaphat. Azt mondd, a zsidókkal van egész nap, mért nem ajánlja fel nekik ezt a prima üzletet?

- Azoknak sincs pénzük.

- Szóval úgy áll a dolog, hogy édesapád nem kaphat munkát.

- De kaphatna, ha száz pengője lenne.

- És ha ezer pengője volna, akkor még inkább kaphatna.

- Ujjé, akkor ő építené újra a királyi várat, kávéháznak.

- Szóval nem kaphat munkát. Neki nincs pénze, és nem tud szerezni.

Vili evés közben füttyörészni kezdett.

- Ilonka.

- Tessék.

- Neked nem kell ötven pengő?

- Nem.

- Egy hétre. Egy hét alatt lehetne keresni ötven pengőt.

- Köszönöm, nem kérek belőle.

- Adjál száz pengőt édesapámnak.

- Te jó bolond, honnan?

- No adjál száz pengőt. No adjál igazán, száz pengőt.

- Ha nekem száz pengőm volna...

- No Ilonka, most az egyszer szánj meg, isten bizony olyan rossz állapotban vagyunk, már kenyérünk sincs... Nem tréfa, az egész házban nincs ennyi kenyér hatunknak.

- Kérj a hivatalba.
- Kítől? Senkinek sincs egy fillérje se. Már a pék se ad hitelbe. Tizenötödike óta nem tízóraisztam.
- Te már a hivatalból jössz?
- Igen.
- Hát hány óra?
- Fél három.
- Jesszusom.
- Mért?
- Már két órája hozta a hordár a levelet?
- Látod, neked milyen életed van, észre sem veszed, ha két óra elrepül.
- Igen.
- És mégse akarsz adni száz pengőt.
- Ne izgass már, úgyis annyi gondom van.
- Add ide, Ilonka, igazán nagyon szépen kérlek! Megígértem édesapámnak, hogy visszafelé bejövök hozzád, már otthon várnak, és nem tudják, hol vagyok. De gyalog kellett jönnöm a minisztériumból, és ide messze van a Kossuth Lajos tér, azt jól tudod.
- Nagyon sajnállak, kedves Vili, de magamat még jobban, hogy nincs kölcsönadni való száz pengőm.
- Látod, most bevallottad, hogy csak éppen „kölcsönadni való” nincs.
- Hát te azt hiszed, hogy nekem van pénzem?
- Azt.
- Miből, te szerencsétlen flótás. Abból a százhatvannyolcból, amit a bátyád hoz? Hát meg lehet abból élni?
- Abból bizony így nem lehet megélni, ergó kell valami külön forrásnak is lenni.
- Miféle forrás? Én keresek?
- Nem tudom honnan, de kell lenni. Én keresek százhusz pengőt, Béla az ínségmunkán hatvanat, édesapám is hoz azért minden hónapban négyszázat, de mi hatszából úgy nyomorgunk, hogy a házbért sem bírjuk fizetni, és ti úgy éltek, mint az urak.
- Mert én beosztom... Biztosítalak, ha én a mama helyében volnék, jobban megélnétek valamennyien, mint mi itt.
- Mért? Mosnál, vasalnál, főznél, takarítanál ránk?
- Nem. Akinek ma hatszáz pengője van, annak lehet cselédet is tartani.
- Már megint édesanyámat bántod?
- Én nem bántom szegényt, de ő nem tud fegyelmet tartani.
- Valósággal mártír.
- Ti teszitek azzá, mert mindent visszaszedtek tőle.

- Nézd Ilonka, ha már nem adod ide azt a száz pengőt, legalább ne bánts bennünket mindig.
 - Ki bánt? Én nem bántalak. És vedd tudomásul, hogy nem száz pengőm, de tíz pengőm sincs. Három pengőm volt, abból is most adtam egyet oda egy szegény asszonynak, aki nagyon rá volt szorulva.
 - És nekem még sose adtál egy pengőt, pedig én is nagyon rá vagyok szorulva.
- Ilonka kénytelen volt nevetni.
- Adnék neked is egy pengőt, pedig már csak kettő van, ha tudnám, hogy annyit segítek vele rajtad, mint azon a szegény asszonyon.
 - Segítesz, biztosítlak, hogy segítesz.
 - Mit segítenék?
 - Elsejéig minden nap villamoson mennék haza ebédelni, mert tudod, reggel még csak elgyalogolok a minisztériumba, de délben éhesen hazavánszorogni, az nagyon keserves.
 - Az kitelik a maga főtjából. Hanem húsz fillért adok.
 - Köszönöm szépen.
 - Ha lemegy telefonálni, s felhívod a szerkesztőséget és megkérdezed, hol van Imre?
 - Add ide a negyven fillért.
 - Húszat mondtam.
 - Húsz a telefon.
 - Azt a húszat gondoltam, annyit csak megtehetsz, hogy a bátyád után telefonálsz. A kávéház itt van a szomszédban.
 - No és a munkadíj.
 - Nem bánom no, kapsz húsz fillért, de csak ha hazajössz és megmondod.
 - Mért? Azt hiszed, megszököm a hírrel?
 - Még ebédet is kapsz, addig nem eszem meg ezt a kis krumplit.
 - Előbb együk meg.
 - Megvár ez, csak eredj. Még valamit csinálok is hozzá. Van két tojásom, odaütöm.
 - Szabad még egy falat kenyeret vágni?
 - No csak vágj.
 - Nagyszerű kenyér. Hol veszitek? Mi a községiből vesszük, de mostanában olyan savanyú, de négy fillérrel olcsóbb.
 - Így is kell. Ha majd sok pénzetek lesz, kipótoljátok.
 - Bár már látnám.
- Ilonka kikísérte az ajtóig, s tuszkolta kifelé.
- Vili még az ajtóban:
- Látod, milyen jó vagyok, ugye ideadod a száz pengőt? No, ígérd meg.
 - Eredj már, eredj és ne viccelj. Hol a fenébe vegyek én száz pengőt.

- Soha többé nem kérek, csak ezt add ide.

- Add ide a hús fillért, majd én lemegyek telefonálni magam.

Vili azonban savanyú nevetéssel elszaladt. Hús fillért kereshet ezzel a megbízatással, csak nem mond le róla.

Ilonka visszament a konyhába, s gondolkozott, mit is csináljon, hogy ez az éhes jóllakjon. Hamar csinált egy kis levest s abba csurgatott tésztát eresztett, az anyósa módjára. Gondolta, evvel legalább megtölti magát ez a Vili, aki a nagy szegénység dicsekvése mellett is olyan kövér volt, mint egy mangalica. Ebben sem hasonlít Imréhez.

Igazán ez az Imre úgy kivált a családból, az egész fajtájáért nem adná oda.

Sűrögve-forogva dolgozott, és éppen készen is lett mindennel, mikor Vili visszajött.

- Beszéltél?

- Igen.

- Hol van?

Vili hallgatott.

- Valami riport?

- Valami lehet.

- Kivel beszéltél?

- Elfelejtettem megkérdezni a nevét, egy kollégájával.

- Nincs semmi baj?

- Mért volna? - kérdezte vissza Vili kitérően.

Ilonka meg is nyugodott, s betálalta az ebédet a szobába.

- Milyen szép a lakásokok. Soha nem kívánnék ennél szebbet, ha megházasodhatnék.

- Talán gondolsz rá?

- Á, mire?... Százhusz pengőre?

Megették az ételt, de Ilonkának feltűnt, hogy Vili, akinek mindig tele volt csacsogással a szája, hogy be nem állt, nagyon hallgatag lett.

- Mit gondolkodol?

Vili soká hallgatott, aztán azt mondta:

- Semmin.

- A száz pengőn?

- Igen.

- Látod, Vili, olyan furcsa emberek vagytok ti. Felteszitek rólam, hogy van száz pengőm, vagy isten tudja még, mennyit képzeltek, és én nem tudom bebizonyítani, hogy nincs... Éppen tegnap volt Imrével nagy vitám... Én nem bírom elviselni, hogy ez a szegény ember lefutja a lábát és kifújja a tüdejét, és annál a gaz lapnál, mert az ő lapját csak nem lehet komoly újságnak tekinteni - rá sem szeretek nézni erre a szemétre -, abból él, hogy másoknak a szennyében turkál és abból, hogy folyton szenzációt csinál a levegőbe... És ez a buta meg van elégedve a százhatvannyolc pengős fizetésével, hogy örüljek, hogy ez is van... Hát én nem örülök, mert

én tudom, hogy neki mit kell csinálnia. De azt hiszem, máma felpaprikáztam, s a legelső alkalmat meg fogja ragadni, hogy lépéseket tegyen a fizetése dolgában.

Vilinek kifordult a szájából a villa. Úgy nézett rá, oly rémülettel, mintha megijesztette volna.

- Hát akkor miattad történt - szólotta el magát.

Ilonka megremegve kérdezte:

- Mi?

Hogy Vili nem felelt, felugrott és elsikoltotta magát.

- Mi történt?... Valami történt Imrével.

- Nem, semmi.

- De igen, igen. Mit mondtak a szerkesztőségben?... Rögtön mondd meg. Kilépett?

- Igen.

Ilonka a fejéhez kapott és leült.

- A cikk - kiáltotta.

- Miféle cikk?

Ilonka hosszas hallgatás után.

- Mit mondtak? Minden szót mondjál el.

- Csak azt mondták, hogy ma délelőtt kilépett a szerkesztőségből - hazudta.

- Ennyit?

- Igen.

Vili arra gondolt, hogy szerencse, hogy megebédeltek, mert ezek után egy falatot se evett volna Ilonka, s akkor ő se.

Ilonka felállott, s néhányszor végigrohant a szobán.

- Vili... Nézd, ennyi pénzem van még...

Elővette a piaci szatyorját s kivett belőle mindent, kiöntötte az asztalra. Két pengő és valamennyi fillér volt az egész.

- Itt van ez a két pengő, kérlek, eredj rögtön a szerkesztőségbe és próbáld felkutatni Imrét. Kérdezd meg, hova ment. Nem jön-e vissza? Bort keresd; meg Zurmült, meg a segéd-szerkesztőt; meg Schmiednert, ezeket ismerem. És akkor gyere vissza. Jaj, én sem bírok itt maradni. Nekem ki kell rohanni.

- Menj el hozzánk - indítványozta gyáván Vili. - Édesanyám boldog lesz.

- Nekem mostan Mariska nénihez kell mennem - háritotta el Ilonka, mert minden baja közt a legnagyobbnak látszott, hogy ebben a bajban az ura családjához menjen... - Ha nem volnék itthon, gyere utánam Mariska nénihez... És most siess, és a föld alól is kerítsd elő Imrét, s mondd meg, hogy jöjjön haza nyugodtan... Úristen, az az átkozott kaszírő... Óh, Istenem.

Vili nagyot nézett: kaszírő?...

- Mondd meg, hogy nem haragszom, majd csak lesz valahogy. Nem kell kétségbeesni, annyit mindig fog keresni, mint itt. És ha nem, akkor én dolgozni fogok, még ma megyek munkát vállalni, kézimunkát, és ha kell, mosni fogok, de nem szabad, hogy ő elveszítse a bizalmát.

Most már értem a levelet. Istenem, szegény, milyen állapotban lehetett, mikor ezt írta, hogy egy kedves szót, egy becéző szót nem bírt leírni nekem. Talán ő is engem tesz felelőssé... Mondd meg neki, hogy jöjjön csak haza, mindent eladunk és addig kibírjuk, míg ismét valami állást kap.

És ezt olyan sziklaszilárdan mondta, a szeme égett, és az arca tüzelt, és a lelke kemény volt és elszánt.

Vili felvette a kabátját, s a két pengővel elment.

Közben Bolyka megjárta a színházat, s az anyja, mikor meglátta, hogy az ötven pengőből összesen tizennégyet hozott vissza, olyan szédülést kapott, mintha földrengés nyílt volna meg alatta. Erre nem gondolt, hogy az lehetséges, hogy ma kilenc pengőt kérjenek egy darab jegyért. Kik laknak még ebben a városban, akik képesek kilenc pengőt adni személyenként egy estéért...

- Hát akkor itt nincs szegénység! csak mi vagyunk szegények! Akkor ebben a városban gazdagság van! Bábel, luxus, tékozlás, fényűzés!... Kik azok, szeretném tudni, kik azok, akik ott ülnek minden este és megtöltik a színházakat? Hiszen azokat tüzesővel kell elpusztítani!...

A szeméből a könny ömlött, s míg feltörülgette, új és új kifakadásokkal támadta saját magát.

- Vagy csak mi vagyunk olyan buta, élehetetlen dögök, hogy koldus módra tengődünk ebben a gazdag városban?... Az uram?... Mivel van olyan nagyra apátok?... A becsülettel, a hivatali tisztességgel?... Hogy nem csal, nem lop, nem engedi magát megvesztegetni?... Mit ér vele?... Joga van neki a családját nélkülözésre és koplalásra kárhóztatni?... Nekem itt enni kell a rossz gyomrommal a kifőzés kosztját és mások kilenc pengős jegyekkel tudnak színházba járni? Ez az a méltóság, amit ő nekem megszerzett? Evvel a címmel megyek én bevásárolni? és adós maradni? Mit csináljak a méltóságommal? - és fejvesztetten jajongott - irgalmat kérjek a házmestertől: „nem baj, méltóságos asszony, majd megfizeti a méltóságos asszony, ha lesz pénze a méltóságos asszonynak...” A fene ette volna meg a méltóságos címet, ha nem adnak hozzá méltóságos életet.

És csak úgy tombolt.

Bolyka félve nézett az anyjára, s valami olyat érzett, hogy neki még reménye sincs, hogy valaha ilyen címe legyen...

- De anyukám - rebegte -, ki is van írva. Ez az ára. Én nem hagytam magamat becsapni.

- Becsapni. Buta. Ki mondta, hogy be hagytad magadat csapni. Nem te hagytad magadat becsapni, hanem apátok... Vidd át a jegyeket ezeknek a gazdagoknak. Hadd örüljenek, hogy ingyen mehetnek kilenc pengős helyre.

Bolyka nem is mondatta magának kétszer, már futott is könnyű özikeugrásokkal. Fialat volt s a vér táncolt benne.

Mikor Flemmingnéhez bement - még itt sem volt soha -, egészen elámult a ragyogástól és fénytől, amit ott talált.

El sem tudott képzelni egy ilyen tündéri lakást. Az ő világukban akárhova ment, mindig csak a régi bútorok s sötét tapéták, a magas, rossz képekkel telerakott falak ijesztették. Talán nem is ijesztették, hiszen ezt szokta meg, ez volt az igazi úri milió számára. De amit látott, annyira váratlan volt, hogy felsikoltott.

Fényes, világos termekbe lépett. Egyszínre festett, ragyogóan világos falak, különös színes csíkok a hófehér mennyezet alatt, úgy futnak, mint fantasztikus kígyók egymás mellett. Csillogó, alacsony bútorok, óriási ezüst- és porcelánvázák és virággal tele minden.

Tájékozódni sem tudott, a parkett olyan világossárga, mint a méz, és oly sima, mint a tükör. Az ő parkettjük a szomszéd lakásban sötétbarna. S micsoda selyemszőnyegek.

- Kezit csókolom, mamuka küldi a jegyeket.

- Óh, te drága - s Flemmingné mint egy furcsa kis madár, úgy vette át a kezéből a vékony, színes papírszeleteket, mint egy színésznő a színpadon, s aztán elkezdett kacagni. A fogai mint a gyöngysor. Ilyen fogakat még Bolyka sohasem látott, folyton csak a fogait nézte a gazdag asszonynak és a rózsaszínű körmeit. Olyanok voltak a körmei, mint a rózsaszírom.

Festi - gondolta ijedten.

Flemmingné a nyakába ugrott a nagy lánynak, aki sokkal magasabb volt nála, s minden fiatalsága mellett is nehezkesebb és mindenesetre tehetetlenebb.

- Te édes, te édes - és megveregette az arcocskáját, mint valami kis parasztlánykának. - Te gyönyörűség, jaj, te édes gyönyörűség... Hogy milyen örömet szerezteél nekem... No, gyere csak ide a sezlonra, és beszélj és beszélj.

Ott állott egy óriási sezlon, valami csodálatos, roppant szőnyeggel leterítve, rajta számtalan szebbnél szebb díványpárna, ahogy belehemperedtek, a kicsi asszonynak felfelé kalimpált a lába, és úgy huncutkodott, mint a falusi gyermekek a szénában.

- Te melyik vagy, kicsikém, nem is tudom a becenevedet.

- Bolyka.

- Bolyka!... Hát ez édes... Bolyka... mennyire imádom ezt a nevet, hogy nekem nem tudtak annak idején valami ilyet adni... Bolyka - és oly hangosan kacagott, mint a gerlice. - Képzeld, hogy milyen ronda nevem van nekem: Hermin... Hát nem ronda? Fúj!

Bolyka szintén nevetett, de nem ilyen őszintén és szívből, mert így csak a nagyon gazdag nőknek szabad nevetni. Diszkréten nevetett, és halkán, mert csakugyan komikusnak tűnt fel neki a név, hogy valaki Hermin.

- Nohát beszélj, mit csinálsz, mit olvasol, mit gondolsz, mit szeretsz? Mi a kedvenc parfümöd, a kedvenc virágod, a kedvenc férfinév? Mi?... Elpirultál?... jaj, de jól áll neked ez az ártatlan kis pirulás, te szűz...

És ezen újra még hangosabban kezdett kacagni és beletúrt a lányba.

Bolyka lehunyta a szemét, s azt gondolta, hogy ez az amerikai lányok hangja és világa, de sokkal szebb, igazabb és őszintébb. Már végigolvasta az éjjel az egész könyvet, a szeme meg is volt dagadva, mert kint olvasott a fürdőszobában egész éjjel, s reszketve, hogy mikor veszi észre valaki, s amellet feldúlt fantáziával, mert egyszerre hatott rá a maguk puritán és szigorú életük s az, ami felnyílt a lelke előtt, az amerikai lányok hallatlan szabados és erkölcstelen élete, ahogy az a könyv írja.

- Megállj - kiáltott váratlanul, mindenről megfeledkezve, amit kérdett, Flemmingné -, a színházat kárpótolni kell az ingyenjegyekért. Nagy ramazúrit csinállok, ma be kell jönni mindenkinek. Majd én elintézem.

És a telefonhoz rohant és valakit felhívott és soká csiripelt vele és kapacitálta, hogy minél többen jöjjenek el ma este a színházba.

Aztán másikat hívott, harmadikat hívott és azalatt Bolyka ott feküdt a sezlonon, és élvezte az „erkölcstelen fényűzést”. Élvezte a selyemperzsát és a selyem- és bársonypárnákat. Az egész testével élvezte, fizikai kéjt érzett tőle. Valamennyi párnát megérintette, megcsodálta, szebbnek találta a rájuk hímzett virágokat a természet minden virágánál. És kinyitotta a kis pórusait, és teleszította magát a gazdagság mámorával.

Flemmingné hirtelen lecsapta a kagylót.

- Képzeld, mit mond ez a gaz milliárdosné, a fene egye meg: ő nem jön, ők nem jönnek. Azt mondja: ilyen nehéz időkben, azt mondja az ura, nem illik magukat a nyilvánosság előtt mutogatni. Harsányan kacagott hozzá.

- Csak gazdagékkal ne kezdjen az ember. Az este vele bridzseltem magántársaságban, közös ismerősnél, barátom, volt rajta kétszázezer pengő értékű ékszer. Oda felveszi, mert ott csak bennünket pukkaszt, koldusékat, de a színházba nem jön, mert ott nyolc pengőt kell kiadni a jegyért, s azt nem szereti. Nem, azt nem veszi be a természete a fősvény dögnek. A fene egye meg, a vagyon is csak oda tud futni, ahol kuporognak rajta, hogy az az édes jó istenke sem tudja, mit csináljon a pénzzel. Miért nem adja nekem. Pukk, mit tudnék én produkálni, hacsak egy kicsi kis lehetőségem volna rá... Hopp, Bolyka... Bolyka... Bolyácska... szívem, drágám, angyalom, édes kis mennyországom, fuss csak haza kis bogaram, kérd el a mamától azt az írást, amit ez az én buta medve uram küldött nektek az este. Megteszed, angyalkám, lekötellezel vele, te cukor, te harmat, te paradicsommadárka... Valami számla, amit ezek a marha férfiak... no, hiszen csak nekik kell kezükbe adni a világ kormányzását, ezek elintézik... Hozd át nekem, te milói Vénusz, majd én szaldírozom...

És kacagott, kacagott, mint akinek valami hallatlanul édes ötlet jutott eszébe.

Bolyka megértette.

Tudott a dologról s volt benne annyi önzés, hogy nagyon megörült az ajánlatnak, de volt annyira úrilány, hogy úgy érezte, valami megalázó van a dolog mögött.

- De néni kérem, azt apa elintézi.

- Nem bízzuk az apákra. Smarn. És nem vagyok „néni kérem”, nem vagyok egyáltalán „néni”... Micsoda beszéd? Hermin vagyok és te... tegezni fogsz, érted?... vagy megharaplak!... Jaj, ez az őszibarack arcocskád, egészen olyan, mint az őszibarack... most mindjárt megráglak, át fogsz hozzám járni és rágjuk egymást, jó?

Bolyka nevetve és pirulva szaladt el. Kicsit hátrálva, mintha egy kis vadállat elől menekülne, egy harapós kutya elől, amelyikről nem tudja az ember, hogy csakugyan nem harap-e, hogy csak hízelkedés-e, vagy komoly támadás. De nevetett, mert annyira furcsa volt és szokatlan és soha nem látott ez az elektrizált élénkség és a szavaknak ez a pergő s vibráló hevéssége, hogy őt is felizgatta és csiklandozta és nyugtalanná tette.

Mikor hazaesett s az anyjának elmondta, hogy a Flemmingné a számlát kérte, a tanácsosné komoly lett. Kicsit hallgatott, akkor azt mondta:

- Nagyon helyes, csak vidd.

Egyebet nem mondott. Kikereste a számlát az ura asztalán, ott volt a bal sarokban, ahova az elintézetlen számlákat szokta tenni a tanácsos. Ott volt a helyén, pontosan.

Bolyka repült.

Ezalatt azonban Flemmingéknél egy újabb telefonjelenet játszódott le.

- Halló, fiam.

- Na.

- Mondd csak, fiam, a tanácsos átküldte a pénzt?

- Milyen pénzt?

- Azt a kétszázhuszonöt pengőt.
- Azt?... Nem.
- Finom emberek. Finom nép. Sértegetni, azt tudnak. Elfogadni, azt tudnak. De fizetni, azt nem.
- Ugyan ne csinálj magadnak valamit, azért a nyavalyás pár pengőért.
- Ne csináljak. Itt a szanatóriumi számla. Kétezerhétszáz pengő.
- Örület.
- Sör: negyven pengő... Mennyi sört ittál ott?
- Mennyit. Érdekes. Fürödtem benne. Tudod, mennyi sört szoktam inni.
- Nahát... Műtét ezer pengő, szobadíj naponta negyvenkét pengő... ásványvíz harminchat pengő, kezelés százötven, orvosi segédlet kétszáz, műtőterem száz, személyzet díja száz, kötszer nyolcvanhat, gyógyszer...
- Ugyan hagyjon már engemet, ne szekírozzon. Még azt a kis magzatelhajtást is irigyli tőlem. Olyan jót tett az idegeimnek. És mit csinálna, ha nem vetem alá magam és gondoskodni kellene az ivadékairól.

Flemming hallgatott. Aztán úgy tett, mintha nem is hallotta volna.

- Kétezret kifizettem nekik, most jönnek még a fűróval. Azért küldik ilyen későn, mert azóta folyton azon spekulálnak, mit számíthatnának még fel.
- És ezt maga a tanácsos kétszáz pengőjéből akarja kifizetni? Milyen ötletei vannak.
- Mindenesetre azt is meg kell kapnom.
- Jaj, de rettenetes ember. Mit akar velem. Maga Shylock. Vágja ki a húsból. Az én húsomat még kimérheti valamilyen módon hétszáz pengőért.

Nevetett hozzá, mert az ötletet nagyon jónak és pikánsnak találta.

- Már egyszer komolyan vehetné.
- Mit vegyek komolyan édes fiam, se utazás, se nyaralás, egy kis Tátra, az fiatal... Meg kellene halnom az unalomtól, ha nem kapok az édes tanácsosnétól négy darab finom jegyet. Elsőrangú zsölyye. Négy prima darab. Na?
- Azt igen. Potyajegyhez ezek hozzájutnak. Azzal fizetnek. Biztosíthatom magát fiam, ezzel akarják szaldírozni a számlát.
- Nem is rossz ötlet - kacagott az asszonya.

De az ura káromkodott:

- Nekem mindegy, fiam, a kassza üres, az biztos.
- Jelentse be a csődöt, kedves. Tegye le a vagyontalansági esküt, aranyom.
- Tudja mit, ez nem rossz ötlet! S aztán?
- Majd én elmegyek táncosnőnek egy bárba, s eltartom magát.

Ebben a pillanatban Bolyka belépett a szobába.

Flemming még mondott valamit, de ő azt már nem hallotta, mert a kagylót elvette a fülétől s Bolykára nézett. Aztán visszaszólt a telefonba édes hangon:

- Fiacskám, most ne zavarjon, vendégem jött - s ezzel letette a kagylót. Még le is nyomtatta rózsaszínű körmeivel s úgy kapta fel a vékony ujjacskáit, mintha forró vasról kapná fel, s meg is fújta az ujjai hegyét játékosan.

Bolyka csodálva nézte a mozdulatait. Flemmingné intett neki, s átvette a papírt.

Komolykodva, mint aki üzleti ügyben intézkedik, tollat mártott a tintába s ráírta:

„A fent írt összeget átvettem. Teljes összegében. Flemmingné, B. Hermin.”

Ezzel visszanyújtotta az ívet a lánynak.

Bolyka nagyon meg volt zavarodva. E pillanatban az asszony olyan fáradt volt. Most meglátszott rajta, hogy negyven elmúlt.

Az asszony rágyújtott egy cigarettára s megkínálta a lányt is.

- Rózsaleveles.

Bolyka nem tudta értékelni, mi az a rózsaleveles. Zavartan elvett egy cigarettát s ügyetlenkedve rágyújtott az asszony által odanyújtott tűzzel.

De Flemmingné most nem állott fel az asztaltól, intett a lánynak, hogy üljön le az íróasztal előtt álló nagy fotelba.

- Hát ti hogy éltek, kedvesem?

És Bolyka vallott. Lehetetlen volt igazat nem mondani. Ez az asszony úgy tudott vallatni, mint egy vizsgálóbíró. A legintimebb kérdéseket tette fel. Lakásra, kosztra, ismerősökre, érzelmekre, férjhezmenési lehetőségekre, álmokra, vágyakra, mindenre kiterjeszkedett, s Bolyka úgy vallott, mint egy bűnös, piros arccal és remegő hangon. A kezében volt a kifizetettnek elintézt számla, s nem mert nemmel válaszolni egyetlen kérdésre sem.

Mikor az asszony belefáradt a szomorú szegénység feltárásába, a lány megérezte, hogy be van fejezve a kihallgatás és felállott.

- Már mégy, kedves.

S ő is felállott és elbocsátotta. Kikísérte, még a hallban agyoncsókolta, de ennek már nem volt semmi melegsége, érezni lehetett, hogy csak üres színészkedés.

Bolyka boldog volt, mikor kikerült a házból.

Mintha egy neki elviselhetetlen idegen világból szabadult volna.

Úgy fellélegzett, teleszitta a tüdejét a szabad levegővel, a szomorú sötét ház nyomott levegőjével... Nem, nem szeretne ebben a fényes és iparművészeti kiállításokra emlékeztető lakásban lakni...

Mikor hazaért, sápadt volt és túlizgatott.

- Gyermekem, mi történt? - mondta az anyja, s kitérta a karjait.

Bolyka beleszédült az anyja kövér, hatalmas karjaiba és elsírta magát.

- Mi az, gyermekem, megbántottak?

- Nem. Dehogyan...

- Hát akkor mi bajod?

- Anyukám, ez egy nagyon boldogtalan asszony.

Az anya elámult. Ő ezt a kis Flemmingnét sohase látta másnak, csak csillogónak, vidámnak, kedvesnek, előzékenynek, az ő szemében ez a gondtalan, boldog, gazdag asszony volt.

- Nincs gyermeke, fiam.

A délelőtt azzal telt el, hogy Bolyka folyton Flemmingnéről beszélt. Leírta az egész lakást, amit meg tudott figyelni benne, s egyre csak azt hajtogatta, hogy ez egy nagyon boldogtalan asszony.

Úgy elrepült az idő, észre sem vették. Mucuska ezalatt folyton zongorázott. Kitűnő zenei hallása volt, s titokban azt tervezte ki magában, hogy zeneművész nő lesz. Órákig tartó gyakorlatokat végzett, s készült egyedül a felvételre a Zeneművészeti Főiskolán. Az anyja bement hozzá:

- Ha te ilyen szorgalmas vagy, gyermekem, akkor mégis beszélek a papával és veszünk neked egy zenetanárnőt. Most olcsón lehet kapni.

Mucuska az anyja nyakába ugrott.

- Jaj, anyukám, ha ez lehetne, én lennék a legboldogabb a világon.

Megérkezett a papa.

A tanácsos úr nagyon sápadtan és nagyon komolyan lépett föl. Odatartotta az arcát csókra, előbb a feleségének, azután a lányainak s leült az íróasztala mellé.

- Hozzátok az ebédet - kiáltott a tanácsosné.

A tanácsos utánaszólt a feleségének:

- Kérem, Manyika egy szóra.

Az asszony majd meghalt, úgy megijedt, mi az már megint? - Nem akarom, hogy maguk boldogtalanok legyenek a mai este miatt. Hogy egész este azt lássam az arcukon, hogy megfosztottam a családot egy szép színházi estétől. Hoztam öt darab színházi jegyet s hogy a boldogság tökéletes legyen, elsőrangú zsöllyét.

- Úristen - fakult el az asszony s leült rémületében egy székre. Azonnal kiszámította, hogy ötször kilenc az negyvenöt. Tehát neki a mai este negyvenöt meg harminchat, nyolcvanegy pengőbe került.

- Nagyon drága volt ugyan, de remélem, a tizenhat pengőt megéri az a boldogság, hogy együtt megyünk színházba és nem ingyenjeggyel.

No mégis, hacsak tizenhat pengő, az más.

A tanácsos felállott, megcsókolta a felesége haját, a fejbúbján, meg is simogatta s azt mondta:

- Magukért.

Az asszony nem tudhatta, hogy ez azt jelenti, hogy a tanácsos elfogadta a barátja ajánlatát, s mint póttag bevonult a pénzügyi bizottságba s bizonyos aktáknak aláírásáért, amit senki sem akart vállalni, háromszáz pengőt vett fel, amelyből azonnal kifizette a tegnapi estét kétszázhuszonöt pengőt s még maradt is hetvenöt pengője.

Soha erre eddig képes nem lett volna, de a felesége tegnapi estét kitörése után úgy döntött, hogy inkább pénzt szerezni mindenáron, mint a családot a züllésnek kitenni. Úgy látszik, az asszonyok lelke nem bírja el ezt a szörnyű feszültséget, amit az igények magaslata és a jövedelem alacsonyága idéz elő.

Bement a fia szobájába s Öcsit olvasásba merülve látta. Ahogy belépett, a fiú nem volt elkészülve arra, hogy ő itthon van, s ijedten és lángoló arccal dugott el egy könyvet.

- Mi az?

Még egyszer s keményen szólott rá:

- Mi az, amit dugdosol?

A fiú csak nagy huzakodás után mutatta fel a pirosfedelű könyvet. Fraccaroli: Amerikai lányok.

- Mi ez?

- Ez? regény.

- Hol vetted?

- Kikértem...

Az apa a kezébe vette, belenézett s ezt olvasta belőle:

„Szőke fejed a párnákra hanyatlott. Karjaid szorítása ellanyhult és hosszú szempilláid lezártak... Egy pillanatra megdermesztett a meglepetés... érintetlen fiatalságod első virágát adtad nekem!”

Elsápadt s becsukta a könyvet.

- Ilyenket adnak nektek az iskolában?

- Nem az iskolában.

- Hát?

- Egy kollégám vette ki nyilvános könyvtárból - dadogta a fiú.

A tanácsos nem szólt. A könyvet magával vitte s bezárta az íróasztala fiókjába, akkor azt mondta:

- Ebédelni.

Az ebéden semmi sem látszott meg. A lányok s az anya boldog voltak, ők nem tudtak semmit a könyvvezérlődről. Öcsi nyugodtan lopta el a Bolyka fiókjából, amit felfeszített. Az öreg asztalnak csak fel kellett emelni a fedelét s a fiókot ki lehetett húzni.

Ő ugyanis észrevette az éjjel Bolyka titkos olvasását a fürdőszobában, csak azért nem csinált belőle semmit, mert gondolta, hogy reggel ellopja a könyvet. Reggel nem lehetett bemenni a lányokhoz, ellenben, ahogy hazajött, a Bolyka úgy el volt a mamával, Mucuska meg a zongorával foglalva, szabadon garázdálkodhatott. Csak az volt a baj, hogy annyira belemerült az olvasásba, körülbelül a felét elolvasta a könyvnek, hogy észre sem vette, hogy az apja hazajött.

Míg a lányok őszintén ujjongtak az esti élvezetnek, csak ők ketten voltak hallgatagok, az apa meg a fia.

Apa ebéd után mindjárt bement a hivatalba. Öcsi nem tudta, mi van a könyvel. Egész délután azon törte a fejét, hogy lehetne kinyitni az apja íróasztalát. Ezt nem lehetett olyan könnyen kifeszíteni, kitűnő asztal volt, de legnagyobb meglepetésére a jobb oldali felső fiókban, az asztal emelvényének kis fiókjában, ahol a sárgaréz lámpa állott, talált egy csomó kulcsot.

Sorra próbálta őket, de a középső fiókba egyik sem illett bele. Erre a többi fiókot próbálgatta. Azokat nyitotta egyik kulcs. Tehát a középsőfióknak más kulcsa van, valószínűleg azt magával vitte az apa az irodai kulcsai közt... A fiókokban semmi érdekeset nem talált, számlák s iratok.

Levelek. Régi megsárgult levelek. Mindenféle lom. Amit öreg emberek megőriznek, bár soha többet meg nem nézik őket. Azonban a bal alsó fiókban egy köteget talált. Kibontja s fényképek vannak benne. A fiú elvörösödött, aztán elsápadt s a csomagot kiemelte. A fiókokat gyorsan bezárta s a zsákmányával elszaladt olyan remegő lábakon, mintha hirtelen leégett volna a lelke.

Most már aztán csak próbáljon az apa leckét tartani... Elbújt és bezárkózott a félreeső helyen s ott nézte végig a csomagot. Szörnyű volt és folyton a fejét csóválta. Ez az apa. Ez a magas állású hivatalnok. Egy méltóságos úr ilyen könnyelmű, hogy efféle képeket őriz...

A fiú e pillanatban apás szigorúsággal ítélte meg a vén és mindig erkölcsös családi főnököt.

Ilonka csakugyan nem bírta ki az egyedülletet. Egy órai izgalmas töprenkedés után felöltözött abba a ruhájába, amelyben színházba kell mennie, s elindult Mariska néni felé.

Mikor a lakást bezárta, feltűnt neki, hogy a szomszédja, a szőke lány, a „kisasszony” éppen akkor ért haza. Ennek a lakása ott volt a fordulónál, ahol be kell a lépcső felé kanyarodni. Hogy diszkrét legyen, soká foglalkozott az ajtó bezárásával, hogy azoknak idejük legyen bemenni a szobába. Mert a kisasszony nem egyedül volt, hanem másodmagával, egy fiatalemberrel.

Ilonka szigorúan és undorral érezte, hogy mennyire megveti ezt a nőt. Nem ismerte, ki a főhadnagya, de le merte volna fogadni, hogy ez a fiatalúr nem a főhadnagy. Ha az volna, bátrabban és ismerősebben állana az ajtó előtt, míg a lány kinyitja. De úgy lapult és olyan félszeg volt, hogy látni kellett rajta, hogy nem érzi idehaza magát.

Erkölsi felháborodás volt benne, és mélyen megvetette az egész világot, az egész Budapestet s különösen ezt a házat, ahol neki laknia kell. Hogy lehetne innen kimenekülni. Hogy lehetne legalább olyan lakást szereznie, valahol egy első udvarban, ahol a szégyen és a gyalázat eltűnhetik a szeme elől. De itt körös-körül csak a nyomor és a fürtelem lakik körülötte. Szörnyű dolog a szegénység.

Úgy rohant el a lépcső felé, mikor azok már bementek, mintha a levegő is meg volna fertőzve, és beszennyezné, ha lélegzetet kell vennie azon a helyen, ahol azok átmentek.

Nem is ment le a hátsó lépcsőn, mert megérezte, hogy azok ott jöttek fel, hanem az első udvar folyosóján ment végig. Véghelyné megzörgette az ablakot. Csak akkor figyelt rá, mikor már tovább ment. Visszafordult, és megállott az ajtó előtt, s Gizi néni sietve jött ajtót nyitni.

- Nem jössz be egy pillanatra, fiacskám? - szólott neki.

Bement s felvillant benne a gondolat, hogy legalább megmondja neki, hogy segítsen, most aztán okvetlen munka után kell néznie.

- Csak azt akarom mondani, kedveském - szólt Gizi néni -, hogy képzeld, este találkozni fogunk a színházban.

- Igazán?

- Igen, a kis Cinci elment az apjához és pénzt kapott tőle.

- De hisz ez nagyszerű. Ugye mondtam, hogy az apa - apa. Beszélni kell vele. Lehetetlen, hogy ilyen édes, szép gyermekeket egy apa elhagyjon.

Az ő ártatlan vidéki fogalmai szerint az apa csak jó és önfeláldozó és szent lehet. Még szinte könny is jött a szemébe, hogy íme most sem csalódott.

- Írtam neki - mondta Gizi néni.

- Mit?

- Délelőtt feladtam a levelet. Megfogadtam a szavadat, kedvesem, és ha eljön, meg fogom mondani neki a véleményemet... Most igazán itthon a helye... Haza kell jönnie, s legalább addig itt kell lennie, míg a dolog eldől...

- Milyen dolog?

- Cikának alighanem komoly udvarlója jelentkezett.

- Ah.

- Nem mondhatom el, nem akarom még elmondani, míg nem látok tisztán a dologban... Este velünk lesz... a színházban...

- Gratulálok, édes Gizi néni. Szívből gratulálok, és boldogságot és minden szépséget és jót, ami csak lehet... amit csak Isten adhat...

Elővette a kis zsebkendőjét, s megtörülte a szemét, nem tehetett róla, szíve mélyéig meghatotta, hogy fiatalok boldogságáról hallott. Hiszen még nem régen volt, mikor ő is átment ezen a viharon... Még szinte itt volt a tegnapijában, s éppen ma, mikor úgy látta, hogy vészesre fordult élete, ma különösen hatott rá, hogy egy lánybarátnője ugyanabba a naiv és rózsás világba ért, amely az ő életének oly kimondhatatlan szép korszaka volt...

Gizi néni is elérzékenyült, s annyira közel jött a szívéhez ez a kicsi asszonyka, hogy akarva akaratlan kibeszélte lassan mindazt, ami a lelkében volt... Elmondta a lakó mai vizitjét... Hogy nem mondott semmi biztosat és véglegeset, de neki az az érzése, hogy a férfi egy végtelenül nemes és ideális lelkű ember, nemigen fiatal, de ha szeretik egymást, az semmi... Cika mindig olyan komoly volt, az ő komolyságát örökölte. Lehetetlen, hogy ez csak játék lenne... éppen azt bizonyítja, hogy fehér hajú és érett férfi az illető... Nem csalhat annyira a külszín...

- Azt a jóságot, ami annak a szeméből sugárzik - mondta meghatottan Gizi néni -, attól félek, túl jó lesz...

- Nem - mondta Ilonka -, jó az Isten, és sokkal jobb, mint gondoljuk. A legnagyobb veszély idején látszik meg... Ismeri a jókat és nemeseket, és nem engedheti, hogy elpusztuljanak, akik nem érdemlik...

- Fiam - mondta Gizi néni -, ha az uram csakugyan hazajön, én nem dolgozhatom az üzletbe tovább, mert akkor át kell vennem a háztartás vezetését... Ismerem az uramat, az nem fogja engedni, hogy én kézimunkázással öljem az életemet... Szóval, akkor rögtön beviszlek az üzletbe, és rád ruházom át a magam részét...

Ilonka mélyen meg volt hatva. Lám, jó az Isten, és érdemes jó lenni, a jóakarataért jutalmazza... Akármilyen is Imrét, nem szabad elcsüggedni. Majd csak lesz valahogy, segít az Isten.

Elhatározta, hogy vasárnap templomba megy. Protestáns volt, így ő csak vasárnapra gondolhat a templommal. Hétköznap ki van zárva az Isten színe elől.

Csak úgy repült az idő, pedig ő nem mondott semmit a saját balsorsáról. Nem merte s nem bírta volna leleplezni gyötrő aggodalmát. Minden pillanatban útra készen állott, menni szeretett volna, de Gizi néni nem engedte, újra meg újra csak leültette, hová siet? Még messze van a színház. S ő is azt gondolta, hogyha Vili visszajön, legalább meglátja és hamarabb megszabadul a gondoktól.

Vili ezalatt a szerkesztőség körül csavargott.

Nem engedték fel, mert a portás azt mondta, hogy a szerkesztőségben öt óra előtt senki sincs bent, tehát addig nem szabad bemenni.

Így találomra róttá az utcákat, s kiment a Szabadság térre, hátha véletlenül találkozik valahogy Imrével.

Imrével nem találkozott, ellenben megállott a Kossuth-szobor előtt, most először nézte meg alaposan, s rettenetesen fel volt háborodva.

Ez a magyar szabadságharc hősi emléke? - mondta magában. - A letört és gyáva kétségbeesésnek ezek a rémalakjai? Ezek voltak a hősök, akiket a fél világ csodált?...

Sorra nézte a tehetetlen és csüggedt figurákat, akik lehajtott fejjel szégyenkeztek a nyilvánosság előtt azért, amit tettek, mint a törvényszék előtt a bűnösök.

Vili hazafias nevelést kapott, különösen az édesanyjától, aki csak lángolva és lelkesedve tudott beszélni a negyvennyolcas hősookról, akik közt az ő nagyapja is ott volt. S most úgy megszégyenítve érezte magát lelke legmélyén, hogy szeretne volna ledönteni a fehér márványtömböket.

Hátulról is megnézte:

- Ha van hazaárulás kőben és vésőben, akkor ez az - kiáltotta -, hát ez a nép?... az istenadta nép?... Valamennyi kétségbeesett, még a kisdobos is, mintha hasfájása volna, olyan kétségbeesett, de még a karon ülő kis csecsemőnek is olyan az arckifejezése, mintha büntudat gyötörné, hogy a Habsburgoknak ennyire nem kedves dolgot csinálnak a szülei...

Elrohant a szoborcsoporttól. Ez igazán nem nyugtatta meg. Míg Vili hasztalanul várta az óra percenését, hogy a várva várt öt óra eljőjön, Ilonka is elszánta magát, hogy feláll és továbbmegy, mikor az udvaron valami szokatlan és izgalmas mozgás és csödület támadt.

- Mi az? Mi az? - siettek ki. Az udvar fel volt dűlva, mint egy hangyaboly. Mindenki a hátsó udvar felé sietett.

A mosónő jött futva szembe velük.

- Nagysága kérem, nagysága kérem - állott meg, hogy elmondja a hírt -, a főhadnagy úr megérkezett, és kulcsa van kérem, hát bement a lakásba, és a kisasszonyt ott találta egy idegen úrral, és kirántotta a kardját, és átszúrta őket. Egyszerre kérem, felspékelte mint két jó madarat, az ágyban.

Ilonka úgy állott ott, mintha az ő ügye volna. Hogyan, ő ítélte halálra ezeket a bűnösöket?

Ijedten és feldűlva rohant el a házból. Dehogyan ment volna ő is a többivel a hátsó udvar felé.

Futott ki a házból, mintha felelős volna valamiért.

Már messze járt az utcán, mikor egy kissé megcsillapodott.

- Istenem - sóhajtott fel -, ez a szerencsétlen emberiség.

Hirtelen elhatározással még tovább ment, s elhatározta, hogy elmegy az anyósához, akik ott laktak a fővárosi kisházakba a város végén.

Úgy esett be a lakásba, amely egy kis tornácra nyílt az udvaron, mintha beteg volna.

- Mi történt, fiam - kiáltott fel az anyósa, és átölelte, s rögtön egy pohár vizet kínált neki.

Az apósa ott ült a szobában, fakó arccal, és vizet öntött egy pohárba, s túlöntötte a poharat, hogy a padlón nagy tócsa támadt. Ilonka csakugyan ivott egy kicsit s azt mondta:

- Semmi, semmi, valami gyilkosság történt a házban.

- Nézd, hogy megijedt ez a szegény gyermek.

Körülvették, becézték és babusgatták. Simogatták a haját, még az öregúr is megindultan nézett rá.

- Nohát attól nem kell megijedni ennyire - mondta s tettette a nyersséget, míg vigasztalt. Közben azt hitte, hogy a menyé azért jött, hogy elhozza a száz pengőt. Ez a kis remény rögtön életet is öntött belé.

- Így megy ez Pesten. Disznó egy betyár nép lakik itt. Kivált itt a külvárosban. Nekünk is van itt egy átkozott szomszédunk, bizony sokszor kedvem volna belevágni a bicskát.

- Mindig veszekedik a feleségével, és olyan csúnya szavakat kiabál neki - mondta az anya.

Ilonka fáradtan nézte az anyósa arcát. Nagyon fáradt és törődött volt. A bőre olyan szegénynek, mintha ki lett volna mosva klórban, s oly fáradt minden mozdulata, mikor egy kicsit megcsillapodott s rendes mozgását vette fel.

- Hogy vannak apáék? - kérdezte aztán.

- Hogy vagyunk? Hát hogy legyünk? Kutya idők ezek, jányom.

Hallgattak. Ilonka szinte szégyellte magát, hogy olyan friss és fiatal és jóllakott, ezek közt a szegény emberek közt, akik az ő urának a szülei, s olyan elfáradottak és megtöröttek.

- Bár ne jöttem volna soha erre a bűdös Pestre - mondta az öreg mester. - Ha otthon maradok, nincsen nekem semmi bajom... Legalább ennyivaló volna... De itt nem lehet és nem lehet egy fillért megfogni... Itt a tavasz, még semmi építés... Akárhová megyek, építésekhez, csak kinevetnek. Nekik sincs semmi munkájuk. Olyan építésznek, akinek tavaly ilyenkor száz alkalmazottja volt, most egy sincs... Hát világ ez?... Inkább otthon kapálnék a kertben... De itt ez a sok okos... a nagy fiúk... felcaltak, hogy csak Pest az igazi... Nekik igen, mert lóghatnak a világban, csavaroghatnak lány után... Egy sincs otthon, mindet odahordja a fene... Én meg itt ülök anyákkal, és várom a sült galambot, hogy a számba repül...

- Igen - mondta Ilonka, s lehajtotta a fejét.

Soká hallgattak.

- Hát az Imre fiam hol van?

Ilonka megrémült. Ha ő azt tudná, hogy hol van? Most mit mondjon?

- A szerkesztőségben - mondta bizonytalanul. Mi az ő szenvedése ezekéhez képest. Ő el van telve elhatározással, és nem fél a jövőtől, akármilyen is a szegény urával... De ezek öreg emberek, mit várhatnak még az élettől?

- A szerkesztőségben?... Miért nem telefonálsz neki, hogy szaladjon haza, ha a házban olyan szenzáció van. Akkor jöjjön haza, ő csináljon belőle riportot, ő keressen rajta, nem az a sok éhenkórász kollégája.

Ilonka igyekezett mosolyogni.

- Mindegy az, ő írja meg vagy más.

- Mindegy, fenét - tréfált az apósa -, mindent a Friss Újságból olvasok először.

- Apa nem olvas más újságot.

- Nem hát. Neki is jobb volna, ha oda dolgozna. Miért nem hagyja már ott ezt a piszkot, ezt a Pesti Életet, vagy mi a frászt.

Erre aztán Ilonka igazán nem tudott válaszolni. Az öreg munkást nem ijesztheti meg azzal a jó hírrel, hogy úgy látszik, éppen arról van szó...

- No, fiam - nevetett rá az apósa kicsit hízelegve, kicsit aggódva -, nem hoztál vagy száz pengőt?

- Száz pengőt?... Istenem...

- Nem volt nálad ez a lingár? Vili!... Megmondtam neki, hogy okvetlen menjen be hozzád, és mondja el, miről van szó.

- Volt. Elmondta.

- Nahát... Látod, hogy vagyunk... ma még főzött anyátok egy kis köménymagos levest, de holnap nem tudom, mit eszünk...

- Jó az Isten.

- Nohát azt nem ehetjük meg, akármilyen jó is.

Az anya feddőleg nézett az urára.

- Ugyan, mit báméskodol rám. Ez még akkor se káromkodná el magát, ha éhenhal.

- Ne beszélj már így - szólt ingerülten a felesége -, inkább harapd el a nyelved.

- Akkor legalább húst ennék - mondta az apa fanyar tréfával. Nem is akart nagyon goromba lenni, mert bár már látta, hogy menyé nemigen tud segíteni rajta, de azért nem akarta megbántani.

- Hát a nagyságos asszony mért csípte ki magát erre a nagy vizitre, hogy a méltóságos anyósát meglátogatja? - kérdezte.

Ilonka röstelkedve mondta:

- Színházba kell menni este.

- Színházba? - meresztette nagyra a szemét az apósa.

- Mán egyéb nem is hibázik.

- Imre kapott négy darab jegyet ingyen, és el kell menni, mert az állása miatt ott kell ma lennie.

- Persze, persze - békült meg az apa, aki nagyon büszke volt, különösen az Imre fiára, de a többire is.

- Vilit is viszitek?

- Nem, a Mariska nénit muszáj elvinni, mert annyi mindennel segítenek bennünket, hát most az egyszer alkalmunk van rá, hogy viszonzozzuk.

- Remélem, megfizeti a jegy árát?

- Ugyan, apa - szólt rá a felesége -, csak nem fogadnák el.

- Miért ne? Az a pénzeszsák meg sem érzi. Úgyse megy színházba a maga pénzén... No, nem akarom bántani. Csak vigyétek. Azt kell vinni, akiből hasznotok van. Minket nem kell. Mibelőlünk semmi hasznotok. Mi már csak a főd terhe vagyunk.

Ilonka megsértve érezte magát, mert bár jól ismerte apósának eredeti modorát, hogy nem kell komolyan venni a bántását, mert az félig-meddig tréfa szokott lenni, azért most, hogy ennyire fel van dülva, nem bírta elviselni s felállott, hogy elmegy.

- No, már sietsz? - mondta az apa, míg az anya szóval s félve állott fel, ijedező tünődéssel várva, hogy mi lesz - hát csak siess, jányom... adtunk neked egy olyan fiút, aki mellett vígabban élhatsz, mint miköztünk.

- De apa, mit vétettem én, hogy így sérteget? - mondta Ilonka eldermedve.

- Hohó, még sértegetlek is. Nézd csak, anya, mi sértegetjük a nagyságos asszonyt.

Rámutatott az Ilonka selyemruhájára, aztán a felesége sötét, elhasznált, formátlan ruhájára.

Mielőtt a felesége leinthezhet volna, még odavágta a menyének:

- Azért megengedhetné néha, hogy az a híres ember eljöjjön a szüleihez!

Ilonka, mint a fölrengésben, úgy állt ott.

- Most már lesz ideje - mondta megkeményedett ajakkal.

- Hogyhogy lesz ideje?

Erre Ilonkából kitört az egész délutáni feszültség, és zokogásba borult.

Mind a ketten rémulten néztek rá, mert megéreztek, hogy nem miattuk, hanem az ura miatt sír.

- Az istenért, az isten szerelméért, mi történt Imrével? - kérdezte félholttá válva az anya.

- Nem tudom, semmit sem tudok - kiáltott a fiatalasszony -, éppen utána küldtem Vilit, hogy a föld alól is kerítse elő. Nem jött haza ebédre, csak levelet küldött - (azt nem merete megmondani, hogy hordárral, mert a hordár díja is jó lenne most ezeknek) -, és olyan ijedt vagyok, úgy látszik, az állásáról van szó.

Mind a két ember belefakult az új és váratlan rossz hírbe. Még az apa is eltompult arccal nézett maga elé. Csak a szája vonaglott. Hozzá volt szokva, hogy csapás csapásra jön.

- Üjj le mán, üjj le, kedves, ne menj így el, ne hagyj így bennünket... - fojtogatta a könny az anya torkát. - Várd meg Vilit megjön, meghozza a hírt, te is megnyugszol.

- Éppen azért sietek. Azt mondtam neki, hogyha nem vagyok otthon, Mariska nénihez jöjjön utánam. De az utcán megfájult a szívem, és ebben a nehéz órában eljöttem mamához...

Újra sírásba fakadt, s az öregek nézték, s rettegve várták a jövendőt.

S ugyanebben a percben Vili már a szerkesztőségben ült és igen különös jelenetek folytak le a szeme előtt.

Ismerte az Imre íróasztalát, mert el szoktak az öcsök járni a bátyjukhoz, nem éppen érdek nélkül, mert rendszerint azért, hogy mikor a körmükre égett már a gyertya, valami kis kölcsönt kérjenek tőle. Néhány pengőt, aminek kölcsön a neve, de az nem jutott eszébe sem annak, aki adta, sem annak, aki kapta, hogy vissza is lehetne fizetni.

A szokott lótás-futás volt, senkihez nem szólhatott, mert egész gyámoltalan lett ezek közt a friss és rohanó újságírók közt. Leült a bátyja íróasztalánál s türelmesen várt, mint máskor, ha nem volt bent Imre.

Most felállott: a segédszerkesztő lépett ki szembe vele.

- Orbán! - kiáltotta el magát, s a szerkesztőségi szolga után, kopaszán futott eléje.

- Hozzon nekem egy uzsonnakávét! Megértette? Szűrve! Megértette? Megnézze jól, annyi föle ne legyen, mint egy szunyog dögteteme. Különben a nyakába döntöm.

- Genis - mondta a szolga, s már futott is.

Vili állott, mint egy katona, s a segédszerkesztő kereste a fejében, ki ez, mikor három vagy négy úr lépett be, s ezek viszont a segédszerkesztőt keresték.

- Tessék - dörmögte s bement előre a szobájába s engedte, hogy azok utána menjenek.

Vili újra leült. Az ajtót behúzták, s ő tovább nézelődött. Mennyivel érdekesebb, gondolta, mint nálunk a minisztériumban. Ott a nagy, üres dohos földszinti folyosón, a roppant falak közt, a nagy téglatömbök örökké panamapárától fulladt levegőjében. Hirtelen eszébe jutott, mért építették a minisztérium árkádjait olyan szörnyeteg vastag pilléreké; azért, mert a cél az volt, hogy minél nagyobb anyagszámlát mutathasson ki az építész. Falni kellett a téglát. Itt viszont minden vékony. Még az új ház falai is mintha papírból volnának. Rabitzfalakkal vannak elválasztva a szobák, az ajtó lóg benne.

És ez a pezsgő és nyugtalan elevenség. Mindenki tele izgalommal és mintha féreg volna benne, egy pillanatra meg nem áll. Borzasztóan szeretett volna egy kutyanyelvet legalább előre elolvasni, amit írtak: mi lesz a holnapi lapban, de tudta, hogy az lehetetlenség: a hír, addig míg meg nem jelent, hétpecsétes titok. Azt még a kollégák sem láthatják, nem illik belenézni. Senki arról a szerkesztőn kívül nem tudhat, s reggelre az egész világ elé kerülnek.

Aj de irigyelte, hogy ő nem lehet újságíró. Most még jobban utálta az aktákat, a felzeteket, az átkötött szabályos papírsomagokat, amelyek az ő asztalukon gyűlnek, a rengeteg számmal, amit összeadni hajtépő gond. Itt papírcafatok röpködnek az asztalokon és mindenben érezni, hogy frissen és hamar. Itt nincs restancia.

Míg ilyeneken tanakodott s még alig telt valami kis idő, nyílik szemben az ajtó s a segédszerkesztő kilép elfeketedve és magából kikelve, s oly borzasan, mintha odabent verekedett volna.

A segédszerkesztő, kezében egy öreg ollóval, amit éppen felkapott az asztaláról, s amit úgy forgatott a kezében, mint katona korábban a lovaglóstort, nyitott szájjal állott, s félig lehunytt szemmel bámult.

- Urak! zu mir! - rivallta el magát.

- Mi az, szerkesztő úr, mi az, szerkesztő úr? - sürgette Borgödri, aki mindig a legszemtelenebb volt, s a többiek hallgatva várták és nyugtalanul, mintha bajt éreznének.

A segédszerkesztő fellélegzett és intett:

- Mehetünk.

- Hova?

- Hova?... A sárga fenébe... Ez a szakállas gazember eladta a lapot. Slussz.

Nem értették. Némán néztek rá. Még Vilire is ráragadt a hangulat, s megdöbbenve állott fel, mintha Imrét képviselné.

- Mit bámulnak? Nem értenek magyarul?... El van adva a lap, már itt is van az új szerkesztő... Csak ezt akartam mondani.

Konsternáció. Senki sem szólt. Senkinek sem volt hirtelen semmi mondanivalója.

- No de hát kérem, az nem lehet.

A segédszerkesztő nem szólt semmit.

Erre az urak egymáshoz fordultak, s mint tragikus percekben szokás, valamennyien egészen fölösleges dolgokat mondtak.

- Az nem megy úgy. Nem lehet egy lapot eladni egy perc alatt. Itt jogok és kötelességek vannak...

A segédszerkesztő nevetett. Mintha tetszett volna neki ez a kétségbeesés... Utóvégre ő saját magát nem féltette, ő csak el tud helyezkedni... Ezek pedig mind link alakok, akikből ő csinált valamit... Nem volt könnyű. Hadd kínlódjon velük más.

- Ezért örültem itt neki három év óta - mondta a segédszerkesztő, de mingyárt meg is bánta, hogy lírai hangot ütött meg, s megfordult és visszament a szobájába. Ami tehát már nem is az ő szobája.

A munkatársak teljes zavarban voltak, s Vilinek az volt az érzése, hogy ő itt egy jogosulatlan jelenlevő, de vele még emiatt sem volt kedve senkinek sem foglalkozni. Az újságírók egy pillanat alatt letörtek és elfanyalodtak. Egyiknek sem volt a zsebében egy fillér sem, s a jövőjében még kevesebb. Vili megfigyelte, hogy mindannyinak remeg a keze, és idegesen szíjják a cigarettájukat, s hallgatnak és félszavakat mondanak... Az összesen kitört az életgond. Ez a különös népség végtelenül érzékeny a pénzaggodalmakkal szemben. Minden újságírónak első dolga, hogy kötelezettségekkel elterheli magát, vagy feleség s gyermekek, vagy szülők és rokonok, vagy barátok és kullancsok, de mind engedi magát súlyos felelősségnek tenni ki, jövedelmük azonban oly minimális, hogy egy szerkesztőségi változás a világrendüléssel azonos. Hiszen éppen azon törték a fejüket, hogy lehetne s milyen címen előleget kapni... Most egyszerre a pókhálósál is elszakadt, ami őket ahhoz az élethez fűzte, ami kívülről hasonlít a polgárok formáihoz... Ha megszűnik a lap, vagy kiesnek egy redakcióból, az újságíró nullává válik... Mélységes gond ült ki az arcokon, a halálraítéltekhez hasonlítottak, akikre még nincs kimondva a döntés... még a kegyelem hátra van... De kinek a kezében van ez a kegyelmi tény?

Nem is nyüzsögnek, hanem leültek itt-ott, s magukba merülve latolgatták a helyzetet. Azonnal mind a nagy lapok címeit mondogatta magában.

- Még mióta fennáll a lap, ott soha senkinek nem mondtak fel - hallotta valakinek a szájából Vili, de nem tudta, vajon kire vonatkozhatott, melyik lapra, ez a célzás.

Hirtelen megöregedtek. Még az elébb élénk és vidám fiúk most nyomottak és boldogtalanok voltak, az arcok elfáradtak és sárgák lettek.

A Kossuth-szobor hősei. A kitört forradalom szerencsétlenjei. Tegnap miniszterek, ma koldusnál nyomorultabbak.

Percek múlva már jött ki a segédszerkesztő, kopott irattáskájával, amit sose láttak nála, úgy látszik csak segédszerkesztő-változtatáskor használta. Kalappal a fején, s görbe botját karjára akasztva.

Itt hamar megtörtént az átadás, mondta Vili táguló szemmel. Egy uradalom átadásánál ő volt kiküldve a bizottsággal, s egy egész hónapot elvendégeskedtek a kastély leltározása és a gazdasági ügyek átszámolása címén.

- Szerkesztő úr, mi lesz?

- Felőlem itt eheti a fene az egészet - morogta az, kezét fogott velük s elment.

Az ajtóban még megállott, visszafordult:

- Ti csak maradjatok. Újságírók nélkül mégse tudnak ezek a nímándok lapot csinálni. Azt hiszem, az egész csak ellenem irányul. Doktor Cónix remekelt... Alásszolgája, urak.

Ezzel elment.

Egy fiatalúr Vilihez fordult:

- Kedves kolléga, ön az új redakcióból van?

Vili lángvörös lett:

- Á, dehogy, én a Vigh Imre öccse vagyok, a bátyámat várom.

- No, azt várhatja kérem; az ügyes fickó, az az utolsó percben meglépett, még délelőtt.

Vili roppant zavarba jött... Imre meglépett?... Jó ez vagy rossz?

A szolga ebben a percben hozta a kávé s vitte be a segédszerkesztői szobába. Egy perc múlva elképedve jött ki.

- Ki ez az úr? - állott redakcióbeli szolga otthonosságával az urak közé. - Rám ordított, hogy neki a kávé föllet hozzam máskor. Ő nem issza meg az ilyen moslékot. Olyan teteje legyen, mint egy pöhölydunna... - és mutatta a tenyerét, ahogy az mutatta neki, élire állítva.

A fiatal emberek hangosan kacagtak.

Kínjukban nevetnek - gondolta Vili. - Szép kis világ, ahol az új államtitkár issza meg azt a kávé, amit a régi államtitkár rendelt meg az imént.

Vili belátta, hogy az ő számára itt nincs keresnivaló tovább. Búsan elkullogott. Mégiscsak biztosabb hely az a sötét minisztérium. Ott mégse történhetne meg, hogy ha a miniszter változik, az egész kebelbeli társaság ilyen zavarba jöjjön... Hát itt nincsen semmi szolgálati pragmatika?

Most már nem tehet okosabbat: hazamegy és referál Ilonkának.

Az ő megbízatása véget ért. Hova menjen most Imre után tovább?

Ilonka becsengetett Mariska nénihez.

Ahogy ott állott az ajtó előtt, eszébe jutott, hogy tegnap a koldus hogy állott itt mellette, s Mariska néni milyen kemény volt vele szemben. Még most is bántotta, hogy nem adott a szegény koldusnak egypár fillért, s az is, hogy Mariska néni sem adott. Egyszerre szolidáris lett minden szegénnyel, bajbajutottal. „Szegénynek szegény a barátja?”

A cseléd nyitott ajtót.

- Mi újság, Julis?

- Semmi, nagysága kérem.

- Nem volt itt az uram?

- Nem, nagysága kérem.

- Senki sem keresett?

- Nem, nagysága kérem.

- Hordár se jött?

- De igen, hordár volt itt az elébb.

Ilonka se várt több szót, rohant be a szalonba.

Mariska néni nagyon komolyan tárgyalt egy idegen úrral. Mikor őt meglátta, felállt s nagy szeretettel ölelte meg.

- Fiam, levelet küldött Imre a számodra. Egy kis felbontatlan levelet adott a kezébe.

Idegesen szakította ketté a borítékot, s egy elegáns csontpapír, egyik előkelő hotel címével ellátva volt a kezében, rajta ceruzával a következő levélke:

Drágaságom, kutyuskám, minden jól megy. Ragyogó... Este a színházban találkozunk, addig imád, csókol a te Imréd.

Jaj de nagyot lélegzett.

Úgy ült le, mint akiről mázsás teher szakadt le, s boldogságában tele lett a szeme könnyel.

- Mi baj, gyermekem?

- Semmi, semmi, most már semmi. Semmi.

- Annál nagyobb bajunk van nekünk, ugye, doktor úr mondta Mariska néni, s azonnal folytatták a dolgot ott, ahol abbahagyták.

Az idegen úr ügyvéd volt, akit Mariska néni most hívatott. Ilonka lassan megértette, hogy arról van szó, hogy az egyik kis lakó már két negyedéven át nem fizetett, és most bejelentette, hogy ebben a negyedévben sem fog tudni fizetni.

Mariska néni nagyon fel volt ingerülve, és követelte, hogy azonnal lakoltassák ki.

A lakó egy építész volt, sok gyerekkel, csak most költözött ide, háromnegyed éve. Az első negyedévi bért kifizette, azóta semmit. Ő folyton várt, várt, s nem tudott mit csinálni, de a türelemnek is határa van. Hetven pengőt kellett fizetni a lakásért, tehát már száznegyven pengővel tartozott.

Mariska néni majd elájult, mikor az ügyvéd kimutatta, hogy a kilakoltatás költségei, amiket előre ki kell fizetni, körülbelül százhusz pengőre rúgnak.

- Azt tanácsolom, nagyságos asszony, tessék megegyezni az illetővel azon az alapon, hogy el méltóztatik engedni az egész házbért, csak költözzön ki, és szabadítsa fel a lakást. A bért így se lehet tőle megkapni, úgy se: legalább a költségeket spóroljuk meg.

- De hisz ez rettenetes, ez rettenetes.

Újra kezdték az egészet előlről, s az ügyvéd kétszer-háromszor arra az eredményre jutott, hogy a lakón úgysem lehet megvenni semmit, egy hivatalos kilakoltatás viszont biztos és nem csökkenthető százhusz pengő készkiadást jelent.

- De hát hova menjen az a szegény ember, avval az öt gyerekkel? - mondta Valika.

- Ó, kérem, van lakás Pesten elég. Énnekem magamnak is van egy házam, oda beköltözhetik. Egy másik olyan lakó helyére, akit így tessékünk ki. De csak május elsejére.

- De hát ott se fog fizetni?

- Hátha fog?... Hátha májusra már megindulnak az építkezések. Most még március van. Még ilyenkor nem lehet építeni. Május, június, akkor már remélhetőleg. A főváros is nagy tervekkel foglalkozik.

- De mama, ha májusig itt túrjuk, akkor itt is fizet.

- Nem - kiáltotta Mariska néni -, én erre nem adok semmit. Nekem azonnal távozzon.

- Az is lehetséges - mondta az ügyvéd. - Van nekem egy ügyvéd kollégám, aki egy olyan házban csódtömeggondnok, ahol huszonegy lakó közül csak nyolc fizet, a többi semmit.

- Hát az hogy lehet?

- Az egy klasszikus eset. A háztulajdonos egy özvegyasszony, aki eladta a temesvári házát, és itt építette be. Itt van ez is a kilencedik kerületben. Építés alatt az ura meghalt, de valahogy befejezték. Most az asszony úgy el van adósodva, hogy egy téglá nincs kifizetve a házban. Rettenetes nyomorban él szegény háztulajdonosnő. Addig, míg a csőd tart, nem fizet lakbért, ez az egész vagyona.

- De hisz ez ott sem tudja lefizetni az első negyedévet. Ha tudná, nekem is kifizetné.

- Kérem, nagyságos asszony, a kollégám egy, hogy is mondjam, szélesebb lelkiismeret-horizontú ember; az nem ragaszkodik a házbér kifizetéséhez sem, csak azt kívánja, hogy az ő ügyvédi díjait, tizenöt-husz pengőt fizessen ki, s akkor beengedi.

- Ezt maga szélesebb lelkiismeretnek nevezi? Ez egy gazember!

- Ezek csak szavak, nagyságos asszony. A tény az, hogy az ő segítségével nagyságod megszabadulhat a kellemetlen lakójától.

- Nincs ezeknek még tizenöt-husz pengőjük se! Nincs ezeknek tizenöt-husz fillérjük sem.

- Akkor azt tanácsolom, tessék adni neki husz pengőt... Még mindig olcsóbb, mint százhuszat fizetni le kilakoltatási költségekre. Tizenötöt lefizet a kollégámnak, ötből meg el tud hurcolkodni.

Mariska néni tehetetlenül nézett Ilonkára:

- No látod, ez a háztulajdonosok sorsa ma Budapesten.

- Ó, kérem - mondta vigasztalva az ügyvéd -, most ez a házbirtok sorsa. Ezekben a külső telki házakban a lakások nagyobb részében ingyenlakók vannak. Annyira nincs kereset, hogy az emberek nem tudnak egy fillérhez jutni. Építészek, ügyvédek, orvosok járnak a fővárosi népkonyhára. Nagy dolog kérem. Banktisztviselők százával kénytelenek igénybe venni az intelligens konyhát a Dohány utcában. Mondhatom tragikus dolog...

Több mint százezer érettségizett ember van Budapesten. Hogy lehet ennyi intelligenciát ellátni ennek a tönkretett kis országnak egy városban?

- No de én? hogy jövök én ahhoz, hogy én ingyenlakással lássak el valakit?

- Nem az ő hanyagságán vagy rosszakarátán múlik...

- Menjen utcaseprőnek...

- Jaj kérem, utcaseprőnek... A legnehezebb dolog kérem a fővároshoz bejutni állandó alkalmazásba. A főváros köztisztasági hivatalában még miniszteri protekció sem segít. Kérem, majdnem százezer ember szorul rá az ingyen konyhára. Ezek mind elmennének utcaseprőnek, nincs Budapestnek annyi utcája, mint ahányan boldogok lennének, ha seperhetnék.

Mariska néni csüggedten s haragjában megkeményedve ült a székén.

- Hát kik akkor ma a biztos fizető lakók? Kit lehet bevenni a házba?

- Abban a házban, amiről beszélek, a kollégám házában, nyolc fizető lakó van, illetve hét, mert a háztulajdonosnőt is beszámítom, aki nem fizet... A hét közül egy tábornok... Háromszobás lakásban. Három szobánál nagyobb lakás nincs a házban... Egy földbirtokos, tönkrement ember, de még egyelőre fizet... Kettő vasgyári munkás, akiket még nem dobtak ki. Kettő kitarzott nő... Az egyiknek a barátja valami kabaréigazgató, aki nagyon hűséges a nőhöz, ahogy az csak a bohém világban szokás; a másiké nem lehet tudni ki, valószínűleg többen, de eddig fizet... A hetedik pedig közönséges utcalány, aki ellen most folyik a kilakoltatás. A lakók kívánságára soronkívül ki kell tenni, mert a háznak nincs joga erre az üzemre.

- Mért vették fel? Micsoda ügyvéd ez a csódtömeggondnok.

- Ó, kérem, nem érdeklődik a partáj előélete után. Lefizette a házbért, sőt az első negyedévi díjat is, és mélyen meghajolt előtte.

- Ez rettenetes, mi lesz akkor velünk, háztulajdonosokkal?

- Nem tarthat ez így soká. Majd megváltoznak az idők, nagyságos asszony.

Mariska néni felállott.

- Majd meggondolom a dolgot, és holnap értesítem az ügyvéd urat.

- Hálásan köszönöm - mondta az ügyvéd, s úgy állott fel, mint az orvos szokott, aki azonnal várja a maga szerény honoráriumát.

Mariska néni kikísérte, aztán bejött.

- Mi van a te Imréddel?

- Nem tudom, Mariska néni. Délben levelet küldött, ami megijesztett, de most már minden rendben van. Olyan nyugodt vagyok, ez már az ő hangja, az ő levele.

- Aludtál délután?

- Dehogy aludtam, majd meghaltam az izgatottságtól.

- No akkor feküdj le egy kicsit. Még van idő, még csak fél hat. Az előadás csak nyolckor kezdődik. S te már fel is vagy öltözve.

Ilonka hirtelen olyan bágyadtságot érzett, hogy örömmel fogadta az ajánlatot.

- Felöltöztem, mert nem tudtam mit csinálni... Hogy ne kelljen újra rágondolni...

- Nagyon helyes, most vetkezz le, és vegyél egy pongyolát és pihenj.

- De Mariska néninek nagy bosszúsága van.

- Ehhez már hozzá kell szokni. Ez a mai élet... Megsúghatom neked, hogy nemcsak ezzel a lakóval vagyok így, hanem még kettővel. És az a baj, hogy a másik kettő olyan, akire nem is gondolnál... Nagy lakók. Egyik ötszobás, a másik hat. Az egyik az Ingatlanforgalmi Iroda, a másik egy egyetemi tanár... Ezeknek felmondtam, de nagy lakás, hát augusztus elsejére lehetett csak. Most nem tudom, ne fogadjam-e meg az ügyvéd tanácsát s el kell velük intézni, hogy menjenek ki május egyre.

- És akkor kit vesz be?

- A lakásokat átalakítatom egyszoba-fürdőszobás lakássá. Most ennek van a legnagyobb kelete. Úriemberek költöznek most örömmel ilyen lakásba... Csak persze, megint nagy befektetés, és banki kölcsönt nem lehet kapni... No, de csak feküdj le szívecském és pihenj...

Ilonka átöltözött a Valika pongyolájába, s a szalonban lefeküdt a heverőre, s egy pillanat múlva már aludt is.

Úgy érezte, nem aludt öt percet sem, mikor arra ébredt, hogy az ebédlőben heves suttogás van. Annyira álmos volt, hogy erővel aludni akart, azok viszont, úgy látszik, kímélni akarták őt, a suttogás megszűnt, valószínűleg más szobába mentek. De ekkor meg felijedt.

Meg mert volna esküdni rá, hogy Vili hangját hallotta. Erre teljesen kiment az álom a szeméből. Felült.

Vili itt van vagy itt volt?... Vili mindent tud...

Hirtelen s remegve felállott és benyitott a szomszéd szobába. Nem volt ott senki, de távolabbról hangos beszédet hallott.

Odasietett az ajtóhoz s hallgatódzott. Éppen ezt hallotta:

- Kérem, Mariska néni, az egész szerkesztőséget elcsapták... Ott voltam, mikor a segéd-szerkesztőt kirúgták...

Ilonka megtántorodott, s kinyitotta az ajtót és halálsápadtan lépett be.

Mariska néni úgy ült, mintha meg lett volna kövülve. Valika, mint egy kísértet, túlzott rémület kifejezésével egész testén.

- Mi van Imrével? - sikoltotta be Ilonka.

Vili felugrott, s lángvörösén állott előtte.

- Jaj istenem, te gyermek, mért nem alszol? - kiáltotta Mariska néni.

- Mi van Imrével? - sikoltotta újra Ilonka.

- Imre, Imre - dadogta Vili -, azt nem tudom mi van vele, csak azt mondták, hogy: Imre jól csinálta, ő már délelőtt meglógott.

Ilonka úgy tántorgott, mint a szélütött.

- De mi van vele?

- Azt nem mondták, de irigykedtek rá, hogy ő az utolsó percben önként kilépett.

Ezt Ilonka nem értette.

- Jaj ez az ember ilyen kegyetlen, hogy nem ír meg mindent, hogy engem ebben a kétségbeesésben. Ez rettenetes. Hát mi vagyok én, mik az én idegeim, hogy engem ilyen felelőtlenül enged szenvedni?

- Hát fiam, nem tudta, hogy utána küldesz.

- Mért nem tudta? Mi vagyok én, egy darab fa vagy egy kis baba?... El lehet engem intézni egy kétsoros levéllel?... Mi dolga van? hol a fenébe csavarog? mit bujkál előlem?... Mért hagy engem kétségbeesni?... Annyit sem tételez fel, hogy első dolgom telefonálni a szerkesztőjének?... Egy pillanat alatt megtudhatok mindent!... Nem vagyunk a pusztaságban, az erdőben... De neki valami van a háta mögött, amit előlem takar... Ismerem én a csaváros észjárását... Rettenetes, rettenetes.

- Nem tehetünk semmit - mondta Mariska néni komolyan -, nincs más hátra, várni... Ez az asszonyok sorsa.

- Igen, ez a mi sorsunk, kéztől várni, amit a férfiaknak méltóztatik csinálni, el kell fogadni köszönettel... Hát én nem fogadom el és nem fogadom el ... Most mit csinálna a bátyád, ha hazajön és engem nem talál a lakásban, csak egy cédulát, hogy „nincs semmi bajom, légy nyugodtan”... Eljárás ez?

- Te azt nem teheted - mondta Vili, akit sértett, hogy idegenek előtt, mert neki idegenek voltak a Mariska néniék, ilyen keményen támadta meg a bátyját...

- Mért nem tehetem?... Én nem vagyok ember?...

- Nem.

- Hát mi vagyok, állat vagyok, akit szalagon lehet vezetni? Valami macska vagyok, akit be lehet zárni a lakásba és kézből adni neki a tejet? vagy nulla vagyok, aki sem nem oszt, sem nem szoroz?

- Asszony vagy.

- Mit jelent az, hogy asszony vagyok? Nincsenek jogaim?... Ha neki baja van, nem az a kötelessége, hogy legelőször hozzám rohanjon? és mindent elmondjon és beleavasson, mit akar tenni?... Most mit csinállok, ha most megint bolondjába valamit elhirtelenkedett! Szabad egy férfinak kockára tenni a családja jövőjét?... Nem vagyok én hites felesége? Mit jelent ez, ha nem azt, hogy hittelt tartozik nekem?...

- Nem lesz semmi baj - mondta Mariska néni.

- Honnan tudja, Mariska néni?... Inkább azt hiszem, nagyon is nagy bajok vannak... Kidobták a szerkesztőségből a kaszírő miatt és most...

Elhallgatott és összeszorított keskeny ajkaival elfordult. Sajnálta, hogy kibökte a kaszírő nevét, s most hirtelen nem tudta, mit is mondjon, mert hiszen nem akarta meggyanúsítani az urát vele.

De a szó mint bomba hatott. Mindenki megdöbbenve nézett rá, különösen Vili, aki már másodszor hallotta ezt a gyanúsítást.

- Miféle kaszíráló, fiam?

- Az ördög tudja. Ki tud a férfiak dolgán elmenni... Valami kaszírálóval volt dolga...

De Mariska néninek s Valikának eszébe jutott a tegnapi jelenet, mikor az orvos arról mesélt, hogy egy sötétkék átmeneti kabátos fiatalember a Fradi-kávéházban a kaszírálónek udvarolt, s az elutasította...

- A kávéházi kaszíráló? - kérdezte álnokul Valika.

- Az - mondta Ilonka ridegen.

- De hát, fiam, csak nem gyanúsítod?... - védte kissé bizonytalanul Mariska néni.

- Én nem gyanúsítom, énelőttem már kimagyarázta magát, hogy valami cikk miatt kellett a kaszírálóval beszélnie, s azt a cikket megírta, és a cikk megjelent. Mondhatom, buta egy cikk, én reggel elolvastam, de én egy szót sem értettem belőle. Azt értettem, hogy valaki ellen, valami nagyúr ellen, súlyos gyanúsítás lappang benne, ahogy ebben a csirkefogó lapban szoktak írni, és emiatt lökték ki... Kell neki ilyen csúnya dolgokba keveredni?... Evvel kell neki megkeresni a családja kenyerét?... Szégyen.

- Hát ez a mestersége.

- Hát neki ne legyen ilyen mestersége. Ezt csinálhatják fiatal fickók, akik kajánok és gonoszok és semmit nem kockáztatnak... Micsoda mesterség ez?... Ilyen hajszában élni reggeltől estig, mit estig, éjfélig, éjfél utánig, állandóan, megállás nélkül, mint egy tébolyodott... Se nappala, se éjszakája... De bánná az ördög... Még azt se bánnám, ha egy ilyen parányi fizetésen kell tengődni, de tessék elhinni, hogy semmi biztos. Ebben az életben semmi biztos nincs. Itt van most is, hát lehet az, hogy valakit egy cikkért, egy szóért megfoszthassanak a kenyerétől... Állás az? Micsoda állás az?... Erre bíztam én rá az életemet?

- Fiam, ma mindenkinek nehéz. Ez nem lehetett volna azelőtt, de most az emberek meg vannak örülve. Nincs most semmi biztos. Aki hivatalban van, annak is csak be kell hunynia a szemét és aláztatónak lenni és túrni.

- Hát legyen aláztatós és túrjon... De éppen azt nem akar... Ezek ott valósággal rablók, bakonyi betyárok. Nem becsülöm semmire. De hát benne van a vérében...

Vili felállott. Holtsápadt lett.

- Ilonka - kiáltotta remegő hangon és magából kikelve. - Ezt ne mondd. A mi családunk nem bakonyi betyárok bandája. Mindig voltunk olyan tisztességesek, mint ti.

- Engem ne taníts tisztességre - kiáltotta ugyanolyan feldúltan Ilonka.

- Hát neked, igenis - bömbölte Vili -, nem itt van a helyed... hanem otthon, édesanyám és édesapám mellett. De oda nem jössz el, mikor ilyen nagy bajban vagy, ugye?

Ilonka halvány lett s csak annyit mondott:

- Számár... Onnan jövök, édesanyádtól meg édesapádtól.

Vili elnémult. Ilonka kitört.

- Vagyok olyan jó és olyan becsületes, amelyet te el sem tudsz képzelni... Különösen rólam... - s ezzel zokogva borult le a díványra.

Mindenki körülállotta, simogatták, vigasztalták. Vili úgy állott, mint a bűnös, és nem tudott mit mondani.

- Bocsánat - mondta aztán.

- Jaj istenem, ezek a mai idők - szólt Mariska néni. - Az anyagi zavarok miatt most az egész világ ilyen bajokban és kétségbeesésekben tombol.

Ilonka nem bírt kijózanodni a sírásból. Egész testét rázta a keserű zokogás.

- Fiam, fiam - nyugtatgatta a néni -, ne add át magad a kétségbeesésnek. Még nem tudunk semmit, még lehet rosszabb is...

- Mi lehet még, Mariska néni? - fuldoklott Ilonka a sírásban. - Mi lehet még annál nagyobb baj, hogy nem tudok az uramról semmit, csak azt; hogy szegénynek valami rettenetes baja van valahol... Hát hová megy, hova menekül előlem, hogy én ne tudjak róla?... Ez a férj és feleség?... Itt van az öccse, megmondhatja, hogy mikor megsejtetem, hogy valami anyagi baja van, rögtön azt mondtam: eredj utána és hozd haza... Mondd meg, hogy ne essen kétségbe, eladunk mindent, ha kell, és én dolgozni fogok, és megélünk addig, míg valami tisztességes, embernek való állást vagy hivatalt talál. Ezt mondtam, Vili?

Vili is sírt. A szemét törülgette s csak fejbőlintásokkal igazolta Ilonka szavait.

- De talán már jóra fordult minden. Látod a levelét, milyen kedves.

- Mi fordulhatott jóra egy perc alatt?... Felébredt a lelkiismerete, és megbánta, hogy első rémületében olyan kegyetlen volt, hiszen azt az első levelet úgy írta, hogy az valósággal vádlevél volt ellenem. Mert a férfi azzal menti magát, hogy a feleségét teszi felelőssé mindenért, ami vele történik... Hogy én beleszóltam az életébe... Hát hogyan szólottam volna bele, mikor láttam, hogy kihasználják, mint egy mosogatórongyot, és úgy is bánnak el vele. Kihajítják, ha nem kell. Hát nem az az asszony kötelessége, hogy ilyenkor beleszóljon a dolgokba. Hát elnézzem, hogy erkölcstelenségekre szoktatják, és arra használják fel az uramat? Azt a becsületes embert, aki a légynek sem vét, aki tele van vidámsággal és jósággal és szorgalommal és önfeláldozással. Senki a világon nem tudja, ki az az ember, csak én. De mit tehetek én egyebet neki, mint hogy felébresztem a mulyaságból és megmondom neki, hogy ne túrje tovább ezt a galád kiuzsorázást... Én vagyok itt mindennek az oka, én nem háritom el magamról a felelősséget... De akkor mért teszi ezt velem, hogy kétsoros levelekkel zavarja össze az egész életemet...!

- Hát fiam mit csináljunk vele, férfi... Mondhatnék neked ennél sokkal cifrább dolgokat. Én is asszony vagyok, nekem is volt uram...

Nem mondta tovább, de a szeme tele lett könnyel, és Ilonka tudta, hogy Vili miatt nem beszél.

- Vilikém, én nagyon rossz vagyok, nagyon megbántottalak... Ott voltam szegény mamánál... Mít tegyek, Vilikém, hiába akarnám a húsból kiszakítani, nem segíthetek rajtuk...

- Ilonka... - mondta halkán Vili.

- Eredj haza, mert várnak, mert ők éppen olyan izgatottak Imre miatt, mint én.

- Kezít csókolom - mondta Vili.

- Mondd meg, hogy most már úgy látszik, nincs semmi baj, mert Imre nagyon kedves, de nagyon kedves és vidám levelet írt. Ki kell várni, mi lesz.

- Igen. - Ezzel Vili meghajlással elbúcsúzott és elment. Valika kísérte ki.

- Fiam, mondhatok neked olyanokat a férfiak magatartásáról, hogy elhül bele a lelked... A férfi csak magára gondol, és a feleségét úgy tekinti, mint másodrendű lényt...

Mikor Valika bejött, az anyja azt mondta neki:

- Fiaskám, hagyj most egy kicsit magunkra.

Valika túlzott kedvességgel simult az anyjához.

- Anyukám, ne izgasd fel magadat.

- De hiszen éppen meg akarom nyugtatni ezt a szegény kicsi asszonyt.

Mikor magukban maradtak, hozzáfogott mesélni. Elmondta az életét, s Ilonka szörnyedve hallgatta.

Hát minden házasság ilyen bajokkal van tele... Akár gazdag valaki, akár szegény, az asszony ki van szolgáltatva a férfiak önkényének.

S eltelt az idő, míg csak a színházba nem kellett öltözni.

Mikor beléptek a színház előcsarnokába, már tele volt a helyiség, de Imre még nem volt ott.

Ilonka rögtön röstelni kezdte magát az ura miatt. Mentegette, hogy Imre mindig ilyen, mindig elkésik.

De ma igazán nem volt szabad elkésnie, ha mindig utolsó is. Még csak nem is a vendégek miatt, hanem őmiatta. Egy ilyen nap után még el is késni, és őket várakoztatni...

Pironkodva mondta:

- Nem tudom, hol van...

Különös, hogy az asszony abban az érzésben van, hogy neki mindig tudnia kell, hogy az ura hol van. Szegényke, még most, egy ilyen nap után is, önkéntelen evvel mentegeti magát, hogy most véletlenül nem is tudja, hol van az ura... pedig még az elébb itt volt... eltévedt szegényke... Az asszony valóban az urát mindig úgy veszi, mintha a gyermeke volna. Meg lehetne egyszer vizsgálni a kérdést, hogy az ősidőkben, még az ősvadonban, vajon nem a nőstény volt-e, aki nemcsak gyereket szült, de férjet is magának. Fogott magának egy fiatal hímet, aki neki jólesett, s elsősorban arról gondoskodott... Annyira benne van az az atavisztikus gondoskodás a „teremtés uráról”, a férfiról, a nőben, hogy annak ősökének kell lenni.

- Biztosan még dolga van - csillapította Mariska néni.

- De mi az ördög dolga? - pattant ki Ilonkából a harag. - Nem elég, hogy elrontotta az egész napomat.

Mariska néni a karját befűzte az asszonykáéba, s egy csöndesebb öblöt keresett ki, a jobboldali erkélylépcső feljárata előtt üres volt a tér, ott kötött ki a két fiatal nővel.

Valika hangosan felnevetett. Ilonka oda is nézett, mit nevet.

- Semmi - mondta Valika -, csak jól érzem magam.

S Ilonkának feltűnt, hogy milyen szép ez a lány. Otthon olyan volt, mint egy nesztelen lény, akinek alig hallani a hangját, s itt a tömérdek villanyfényben egyszerre csak szárnyra kapott és csillogni kezdett. Nagyon szép alakja volt, karcsú, magas barna lány, és úgy illett ebbe a miliőbe, hogy Ilonka folyton rá-ránézett és meglepetve nézegette.

- Nézd anyám, itt vannak Boronkayék...

- Nem tudom, mit keresnek itt - morogta az anyja, aki ellenségesen bírálta a jelenlevő közönséget.

Ilonka azonban csak az ajtókat nézte, mikor jön már Imre.

A színházi közönség jött, ment, nyüzsgött. Élénk volt és felizgatott. A kép olyan volt, mintha nem is volna gazdasági válság, mintha édes béke volna, és mindenkinek jól menne. Estélyi ruhás hölgyek és szmokingos férfiak. Még bundában vannak mindnyájan, de már idebent kibontják a téli bundákat és kivillan a fehér, ragyogó plasztron. Az arcok derűsek, gondtalanok.

Kik lehetnek ezek? Hol vesznek ennyi jókedvet ebben a siralmas mában?

Egy roppant helyes kis, nagyon kifestett nő biccentett neki. Hűvösen fogadta, mint mindig az idegeneket, s nem tudta, ki lehet a nő?... Neki nincs egyetlen nőismerőse sem, aki ilyen kifestve menne ki a házból... Már meggyanúsította Imrét, hogy az ő női közül valamelyik arcátlankodik vele, mikor felismerte, hogy ez Flemmingné a házból.

Óriási meglepetéssel nézte. Milyen érdekes, hogy ez is itt van. Vár, az urával... Csak az ura lehet ez a fanyar, sovány fekete ember a kis fekete bajuszával... Ez az, akit múlt éjfélkor Imre kérdezett tőle, ki lehet, akivel a kapu előtt állott.

Aztán megfigyelte, hogy Flemmingék társaságot kaptak. Roppant remek bundás nők jöttek és csatlakoztak hozzájuk. Micsoda gazdagság. Minő prémek. Bundák, kalapok, briliánsok a fülben... Mind bementek a földszinti ruhatár felé.

Ezeknek jól megy, ezeknek igen.

- A házból. Lakók - súgta Mariska néninek, s megmutatta a társaságot, mielőtt eltűnnének.

De Mariska néni észrevette a köszöntést és azóta figyelte már őket.

- Károlyi Blau... - mondta halkán Valika.

Ilonka újra utánuk pillantott, melyik lehet az?

- Melyik? - kérdezte.

- Az a kis kövér zsidó.

Mariska néni roppant liberális volt összes elveiben, például a Hitlert egész hangosan és élesen támadta, ahányszor csak szóba került, „proli”, de a valóságban olyan antiszemita volt, hogy csak úgy ropogott.

A báró Károlyi Blau Budapest egyik leggazdagabb zsidó mágnása volt. Mindenki ismerte a nevét, mert fantasztikus bőkezűséggel kápráztatta el ezt a link Pestet. Mindenki tudott róla olyan dolgokat, hogy egy idegen primadonnának, akit nem is ismert s Biarritzban csak odaizent neki, hogy nem tud hálókocsijegyet kapni, egy egész fülkét bocsátott rendelkezésére, azt virágokkal feldíszítette, cukorkából hegyet rakatott, és egy kosár likórt és parfümöt, és viszont soha még csak meg sem akart vele ismerkedni később sem...

Ilonka örült, hogy legalább a feje formáját meglátta. Nagyon érdekes feje volt, az embernek az az érzése lett, hogy faltörő kosznak született. És most az is eszébe villant, hogy ez a furcsa fejű ember erősen megnézte Valikát. Ránézett a lányra, aki hidegen nézett el a tömeg felett, s a viláért sem nézett volna arrafelé, ahova ők néztek. Valami gyanú támadt Ilonkában, hogy ezek szemezttek... Csakugyan, ez a Vali pályát tévesztett. Nem itt kellene állani köztük, hanem ott csillogni valahol a gazdagok világában...

S az az Imre nem jön.

- Szervusz édeském, édes szívem - szólott most hozzá egy fáradt női hang.

Véghelyné volt.

Milyen fáradt és sápadt és szerény, és mégis milyen boldog. Kezet fogtak. Nem csókolták meg egymást, de majdnem. Olyan érzelmroham tört ki Ilonkából, hogy szinte a nyakába borult a néninek, de a szeme már kereste a Cika vőlegényét, s meg is találta azonnal s meg volt lepve. Oly elegáns férfi állott a csodaszép lány mellett, hogy a szeme megvakult tőle. Galambfehér hajú fiatalember. Daliás és oly magas, senki sem volt hozzá hasonló.

Ez aztán parti - mondta magában.

A két lány nagyon melegen üdvözölte, odajöttek hozzá s megérintették, hogy a csókot pótolják.

- De gyönyörű vagy - mondta Cinci. - Jaj, de szeretnék ilyen szép lenni.

Cika nem szólott, az arca sugárzott, és mégis oly komoly volt, mint egy túlvilági lény.

A mama zavarban volt, de bemutatta az urat, kinek nevét úgy ejtette ki, hogy nem lehetett megérteni.

A fehér hajú úr igen kellemesen mosolyogva bólintott. Hatalmas keze volt, igazi kardra és lovaglásra alkalmas kéz, vastag bőrkesztyű volt rajta.

- Milyen boldog vagyok, hogy találkozunk - mondta Véghelyné, és Mariska néninek mondta: - Ó, én már jól ismerem nagyságos asszonyt. A mi kislányunk közös kincsünk - és megsimogatta Ilonka kabátujját.

- Én is nagyon hálás vagyok méltóságos asszonymak, hogy pártfogásába vette a mi kicsikénket... - viszonzta Mariska néni igen finoman.

És Ilonka minden elfogultsága mellett is még finomabban mosolygott, hogy ez a pártfogás csak legalább azt jelentené, hogy már holnap megkapja a Véghelyné kézimunka-üzletbeli protekcióját.

Schultheiszék jelentek most meg.

- Nézd, mama, Schultheiszék... - mondta Cinci s a tanácsoséokra nézett tüntetően.

A villamostól a jobb oldali ajtón kellett bejönni mindenkinek, így Schultheiszék, akik szemmel láthatóan a másik oldalra törekedtek, mégis útba estek. A tanácsos idegenül s ellenségesen nézett oda, kiknek integetnek a lányai, pláne mikor megismerte, hogy a színinövendékek, nagyon haragosan köszönt, s azonnal elfordult.

De a felesége nem tehetette, odament s vele Bolyka, a nagyobbik, aki már ennyire emancipálta magát az apja tekintélye alól.

- Édesem - mondta hangosan, és rózsás volt és piros az arca, és fénylett a jóérezéstől, hogy itt lehetnek. - Milyen boldog vagyok, hogy találkozom veletek.

Megölelte Véghelyné és Ilonkát is, azzal a mozdulattal, ahogy tegnap délután tette otthon a lakásban, s Ilonkának meleg lett a szíve, hogy ez a valóságos aktív méltóságos asszony ily derék és egyszerű teremtés.

A lányában is nagyon gyönyörködött. Úgy hatott rá, mint a tiszta tavaszi virág. Az ártatlanság üde jelensége.

Schultheisz papa viszont még merevebb lett, mivel kénytelen volt mégis úgy állani, hogy arccal feléjük forduljon, nem tehetette, hogy annyira paraszt legyen, hogy hátat fordítson azoknak, akikkel a felesége ily melegen ismerkedik.

A kamasz fiuk úgy nézte a szép Cikát, a szeme majd kiugrott, s a papa ezt észrevette.

Majd adok én neked Amerikai lányokat - gondolta a papa, s hangosan köhögött, hogy ezzel figyelmeztesse a feleségét, hogy elég már...

Csengettek, hogy kezdődik az előadás.

Az asszonyok idegesek lettek, s előbb a tanácsosné búcsúzott el:

- Melyik oldalon ültök, kedvesem?

- Mi ezen - mondta Véghelyné -, és ti?

- Mi, úgy látszik odaát, mert az uram arrafelé visz bennünket - nevetett roppant vidáman, boldogan és rózsásan Schultheiszné.

Elmentek.

- Milyen csodaszép asszony - mondta Véghelyné, s ő is elbúcsúzott.

Mikor a Véghely-család eltűnt a tömegben, a ruhatár sötétebb folyosóján, Mariska néni megszólalt:

- Fenn az ernyő, nincsen kas.

Ilonka megértette.

- Te Ilon, én azt mondom neked, itt mindenki tündököl, de én azt hiszem, mindenkinek fekete hamu van a szíve helyén.

Ilonka komolyan mosolygott a mélyértelmű megjegyzésen, s újra csak az ajtókat leste. Hol van már ez az Imre? Imre nincs.

- Ne aggódj, kicsikém - mondta Mariska néni -, nem felejtette ő el, hogy itt most találkozunk.

Ilonka belesápadt. Azt nem gondolta, hogy elfeledte volna, de attól félt, hogy Mariska néni valóban felteszi róla, hogy elfeledheti. Miért csinál ez az ember ilyeneket. Nem bírta már ezt az egy estét legalább ez után a rettenetes nap után jóvátenni?

Egy vidéki család tűnt fel nekik, négyen voltak, s valami patália tört ki köztük. Csak lassan értették meg, hogy az idős zsidóasszony, egy sárgásfehér hajú azon zsörtől nagy kétségbeeséssel, hogy ő már látta ezt a darabot a múltkor Hannáékkal. Ő nem nézi meg még egyszer, olyan nincs, ő nem nézi meg még egyszer.

A férje, bikanyakú fekete öreg kemény zsidó, valami vidéki bérlő lehet, kimerült alázatossággal csillapította, hogy nem is kell, ő a jegyeket rögtön eladja.

Ez érdekes volt, sikerül-e neki eladni.

Az öregúr a kezében lobogtatta a négy darab jegyet, két fiatal volt velük, talán a lányuk és a vejük, és sorra kezdte kínálgatni a pénztárnál állóknak.

Aztán az újonnan jöttekre kezdett vadászni. Nem röstellt mindenkit megszólítani. De nem volt szerencséje itt sem. Aki autón jött, annak már volt jegye, aki az oldalajtókon, azoknak nem kellett a drága jegy.

Ott állottak hát, mint egy kis elhagyatott és szerencsétlen sziget a jövő-menők közt közepen, közvetlen a pénztár ablaka előtt. A csengő pedig folyton szólt, s egy vörhenyeges libériás színházi szolga egyhangúan kiabálta, hogy: „az előadás kezdődik, méltóztassék besétálni”.

Ilonka már izzadt a rémülettől, hogy ez az Imre még mindig nincs. Jaj, bár szívszélhűdést kapna itt most rögtön, hogy Imre hadd tudná meg, mi az, amit csinál... Rettenetes ez az ember.

- Hadváry grófék - mondta Valika.

Még ő is odanézett. Ilyen közönség van, s ez az Imre így bánik el velük.

Már a közönség egészen eltűnt, csak a pénztárnál állottak vagy heten.

Hát ez nem jön, ez nem jön. Ez az Imre, ezt meg kell ölni. Akkor odalépett hozzájuk a jegyet árusító úr és azt mondta:

- Kérem, három jegyem van még, féláron adom... A feleségem már látta a darabot, és nem akarja megnézni még egyszer.

- Nem, köszönöm - mondta Mariska néni rendkívül hidegen -, nekünk lesz jegyünk... azt hiszem.

Ilonka azt hitte, el kell ájulni. Hogy fejezheti ki magát ez a Mariska néni ilyen tapintatlanul... „Nekünk lesz jegyünk... azt hiszem...” Ez rettenetes, ez rettenetes...

S ebben a pillanatban meglátta Imrét.

Úgy jött be a túlsó ajtón, mint egy ragyogó hadvezér. Ez még jobban dühbe hozta.

Mert ha büntudattal jön, sápadtan és letörve, és érezni lehetne rajta, hogy szegyenkezik s meg van ijedve... De úgy jön, mint akinek minden sikerült az életben... Csak úgy repül, és a sárga feje, mint valami sárga virág, szépen fészülten és frissen borotválva... Ez a gazember azért késett, mert a borbélynál volt és...

- Nagyon jó jegyek - mondta az eladó úr oly tétován, mintha az élete függne tőle, hogy elszózza. - Pengőjével odaadom - suttogta, hogy a felesége meg ne hallja...

A felesége azt hitte, segítenie kell s hangosan, anélkül, hogy hozzájuk csatlakozott volna, mondta, hogy hadd hallják:

- Képtelen vagyok rá, soha nem volt még darab, amit kétszer néztem volna meg.

S akkor ez az Imre, ez a szemtelen, pont mellettük jött el, dehogyan jött, repült, suhogott, s odavetette:

- De a János vitézt kétszer méltóztatott megnézni. - Az öreg néni sóbálvánnyá vált s meg-némult.

Kis csönd.

- Kétszer láttad? - kérdezte az ura.

- Igen, azt kétszer... Egyszer fiatal koromban a magam kedvéért, és egyszer... az utódokért...

Imre diadalmasan nevetett, hamar kezét csókolt Mariska néninek, kezét fogott Valikával, s mikor a feleségét át akarta nyalábolni, az oly sértően nézett rá, hogy erről eszébe jutott, hogy még nincs jegye.

A pénztárhoz ugrott, behajlott a kis ablakon s valamit mesélt. Mariska néni hiába figyelt, nem bírta megállapítani, hogy fizetett-e a jegyért, vagy nem, és mennyit. Háttal volt neki és egész bedugta a fejét és a fizető jobb kezét.

De ő már a legelső pillanatban megnézte, hogy a jegy ára az első zsöllyesorokban darabonként kilenc pengő. Biztos volt benne, hogy nagyon kedvezményesen kaphatta a jegyet, ahogy újságírók szokták, de most kudarcot vallott, nem látta a fizetést, csak hogy a tárcájába nyúlt.

- Nos, parancsoljanak besétálni - mondta Imre -, kezdődik az előadás.

Azt hitték, zsúfolt házba mennek be a tolongás után. De bizony nem volt telt ház. Sőt. A páholysorok majdnem üresek voltak, csak a földszinti páholyok voltak tele. Az erkélyen csak elöl voltak néhány páholyban, s a földszinten is üres sorok tátongtak.

- Hetvenegyedik előadás - mondta Imre Mariska néninek. Már a vasfüggöny fenn volt, csak éppen be tudtak ülni, a nagy bordó függöny is szétlebbent.

Hatalmas és impozáns könyvtárszobát ábrázolt a színpad. Négy óriási rózsaszínű korinthusi oszlop tartotta a háttérét. Ilonka hihetetlen ellenségesen nézte a pazar miliót. Úgy ült a helyén, mint egy jégcsap. Imre nem tudott hozzásimulni, mert megfázott tőle. De nem törődött vele, csak nevetett magában. A közönség az első mondatoknál elég nyugtalanul ült. Ilonka is.

Folyton mozgott. Nem könnyen tudott beleilleszkedni ebbe az életbe. Annyira nem hasonlított az övéhez, hogy bántotta. Mit akarnak ezek - feszengett magában, és sértette, hogy olyan helyre vitték el, ahol ügyvéd és orvos tárgyalják meg a háziak dolgát. Úgy jönnek-mennek itt, a nagy terem hátsó sarkából, mint a patkányok bújnak elő, és nem szégyellik emberi érzéssel, hogy ők annyira másodrendűek. Az asztalról lehullott morzsákon csámcsognak. Előre látta, hogy el fognak tűnni, ha a ház tulajdonosa megjelenik.

A vő jött be, a feleségével s még egy vő, vagy fia a háziúrnak, akit még nem is látott s már sajnált. Rettenetes, hogy a szülő nem is látja az utódai sorsát.

Utódai... - Eszébe villant, hogy az az idős nő úgy mondta, hogy „az utódok kedvéért”. Ő is innen vette a szót... Ebben a körben nem gyermekei vannak az embernek, hanem utódai...

Neki nincsenek utódai... nem lesznek... Ez az ötlet lesújtotta.

Kimondhatatlan vágy volt benne gyermek után. S nem lehet... Hát nem szörnyű, hogy bele kellett tanulnia, hogy ne legyenek utódai... A bogár oda rakja petéjét, ahol az ivadékoknak jó táplálékuk lesz... S ha nem lel ilyen helyet? Már ő is olyan bogár, aki előbb megkeresi, hogy az utódoknak lesz-e ennivalójuk, s csak akkor...

Az a ferde vállú nő ellenszenves; ez a kedvenc lány... Úgy van beállítva, hogy ellenszenves legyen, s benne fájdalmas közösségérzés támadt vele szemben. Máris sajnálta, hogy nyomorék, sajnálta, hogy ő lesz az, akit utálni kell ma este...

Milyen kellemetlen a rokonszenvesnek mutatott fiú, ez a tacsó, aki új autót akar a régi helyett... Szemtelen kölyök: ezt fogják megint feldicsérni és kimenteni...

Mindenkivel szemben, aki a színen megjelent, nem az értelme, hanem az érzelme nyilatkozott meg.

Belép az öregúr.

Meg volt lepve: nagyon öreg... Sokkal energikusabbat és fiatalosabbat várt... Ez a hős?... Szóval a darab problémája az egészen öreg, második gyermekkorát élő férfi?...

A polgármester, aki üdvözlí, nem komoly ember. Ez nem polgármester, hanem valami kis hivatalnok...

Elfordította a szemét a színpadról és a színházat nézte. Az ott odafenn a mesterkéltség megtevesztésnek tűnt fel előtte, úgyhogy meg akart pihenni a valósággal. De alig nézte a színházat, a roppant aranycirádákat, a tompa fényt, ami betöltötte az épületet, már beteg lett.

Milyen hazugság ez ma. Ki van, akit megillet ez a fényűzés?... Ingyenjeggyel ül itt... Ah... Ebből tartják fenn ezt a dús és tékozló dísztermet...

Újra a színpadra nézett, s feltűnt neki a szemközti kandalló felett a nagy arckép...

Nem figyelt arra, amit beszéltek, nem akart figyelni, nem akarta, hogy gondolataiban megzavarja a költő, aki bizonyosan hamis tanokat hirdet... Az arcképet nézte erősen, s abból akarta kitalálni, mi történik itt.

Imre hozzáhajolt s valamit súgott.

Nem értette.

- Tegye ezt el, szívem - mondta Imre újra, s egy rakás kemény tapintású papírt nyomott a kezébe.

- Mi ez?

Imre egész a füléhez hajolt, meg is érintette, s azt súgta:

- Ezerkétszáz pengő.

Első érzése az volt, hogy nem jól hall.

Megmarkolta a pénzt, s kellett hinnie. Pénz volt. Kemény százpengős papírok. Egy egész marok.

Majdnem elejtette, mert megijedt tőle, s az ujjai el akarták dobni.

- Mi ez?

- Tegye csak el a táskájába.

De nem tette el, csak tartotta az ujjai közt, s nézte a színpadot. Valami vastag fiatal lány volt ott a vastag kis anyjával, és valami vastag és ostoba dolgot beszéltek... Lassan rájött, hogy ez az öregúr szerelme...

- Kié ez? - kérdezte halkán Imrét.

- A magáé, csak tegye el.

Kinyitotta a divat szerint meglehetősen széles kistáskáját és belegyömöszölte a pénzt... Belefért... Több is belefért volna... De ahogy beletette a két pengője mellé, egyszerre elkezdett szédülni, mintha lopott pénz került volna hozzá.

- Betört?

- Igen.

- Hova?

- Jó helyre - nevetett Imre.

- Van?

- Jó hely?... Van.

- Gratulálok.

- Köszönöm.

Imre megszorította a karját.

Ő elvonta magát.

- Vigyázzon.

Imre nevetett.

- Pszt.

Ilonka mellett Mariska néni ült. Odanézett.

- Semmi - mondta neki.

Kis idő múlva azt kérdezte Imrétől:

- Ez holnap is a magáé?

- Igen.

- Holnapután is?

- Igen.

- Mikor fogják becsukni érte?

Imre fuldokolva kacagott.

A hátuk megett két sorral, mert két sor üres szék volt, valaki megszólalt:

- Ez mégis hallatlan.

Imre lehajtotta a fejét, úgy nevetett.

Ilonka elkezdett a darabra figyelni.

A színpadon az öregúr nagyon tragikus nyugalommal olyan dolgokat leplezett le saját magáról, amit ő már régen tudott.

Csak nézte, ahogy az arckép elé áll, s azt mondja, hogy: „Te, ha látnál engem, megbocsátanál...”

És most valami különös dolog történt Ilonkával: rájött, hogy az arckép nagyon hasonlít öhozzá.

Ettől megijedt.

Az arcképen a nő hosszú ruhában ült, uszályszerű hosszú ruhában, amilyenek az édesanyja leánykori képein vannak. Piros rózsza van az ölében, könnyedén és lankadt ujjakkal tartja a rózsát. Bal keze olyan fáradtan hull le a szék támláján... Az arca kicsiny barna arc, nagy hajkoronával, ez ő... De különös a nézése, ahogy a távolba néz, mintha nem látna meg semmit, ami előtte van, a végtelenbe néz... Ez ő...

De ha ez ő, akkor a férfi, az öregúr, az meg Imre.

Nézte a színészt... Szőke lehetett fiatal korában ez a férfi, szép férfias szőke ember... Imre még nagyon is fiatal, s a férfiaság helyett inkább valami hajlékony, jaguárszerű vidámság és erő van benne, de majd megöregszik... Imre igen, ő nem fog megöregedni. Nem, őneki az nem adatott, hogy szép öregasszony legyen belőle... Ő fiatalon fog elmenni, mert semmi keresnivalója nincs itt...

A szemét elborították a könnyek, s párásan látta a szivárványos színpadot.

Imre ez, igen, Imre... Az ő ízlése, ha telne neki... s fog telni: ilyen rózsaszínű márványoszlopokat fog állíttatni a dolgozószobájába, ahol sose fog dolgozni... Aki dolgozik, annak nincsen ideje rá, hogy díszítse a szobáját. De ez már most is azzal kezdte, hogyha kicsike is a lakás, egész látványossággá szerelte fel azokkal a modern bútorokkal...

Nem tudott gondolkodni, olyan tehetetlen fáradtság vett erőt rajta. De hisz ez lánykori képe ennek a nőnek: ez már lánykorában ilyen fáradt volt?...

Valahogy egyszer csak vége lett a felvonásnak. A közönség egy kicsit tapsolt.

- Jöjjön csak, szívem - mondta Imre, s Mariska néni éppen odanézett:

- Menjetek csak, menjetek, kedveseim - intett nagyon kedvesen, és úgy pillantott feléjük, mint aki mindenbe be van avatva.

- Nézd, mama, ott vannak Veér Kemecheyék - mondta Valika, és a földszinti egyes páholyba nézett a gukkerével.

Imre szokott modortalan fesztelenségével előrement, egyenest az előcsarnokba, s cigarettára gyújtott.

- No babácskám, még mondjak valamit... Vagy a felvilágosításommal meg van elégedve?

Ilonka kedvetlenül s egyszerűen mondta:

- Még egy szót sem szólt.

Imre látta, hogy nincs kedve viccelni, hát gyorsan lehajlott hozzá és szaporán mondta:

- El nem tudja képzelni, mi minden volt ma. Egész regény, isten bizony... Képzeld, azok a csirkefogók reggel azzal fogadtak, hogy becsempészttem egy cikket a szerkesztők tudomása nélkül a lapba... Én persze kikértem magamnak. Nagyon kikértem magamnak. Az írásomért én vagyok a felelős, és levonom a konzekvenciát: kérem, mondtam, vegyék tudomásul, hogyha még egy szót szólnak, felmondok.

Úgy nézett Ilonkára, hogy méltányolja-e bátorságát.

Mivel nem látott az arcán semmit, kicsit csöndesebben folytatta:

- Szóbul szó lett, s végül is kénytelenek voltak elfogadni a felmondásomat... Igen ám, de csak most jöttem a fűróval... Nekem hathónapi végkielégítés jár, tessék engem kifizetni, vagy olyan botrányt csapok, hogy beledöglik a lap...

Most utólag, hogy elmondta, még a szeme is villámlott.

- No, de elképzelheti, hogy ezeknél a nímandoknál ez nem megy olyan könnyen... Hogy ők ezt megtanácskozzák előbb... Tanácskozzanak, de azt kijelentem, hogy csak déli tizenkét óráig adok határidőt. Ha addig nem kapok végleges választ, jelentést teszek az Újságírók Egyesületénél.

Hogy ezt mondta, közben felvillant előtte, hogy vajon csakugyan van az újságíróknak olyan fóruma, ahol ő jelentést tehetett volna?

- Ettől megijedtek, mert én egyszerűen sarkon fordultam, és otthagytam őket a faképnél... Akkor első dolgom az volt, hogy magának levelet írtam, és az utolsó két pengőmet odaadtam a hordárnak, hogy vigye el...

Ilonkának eszébe jutott, hogy ő a levelet csak ebédkor kapta, tizenkettő után. Ebből arra következtetett, hogy Imre csak akkor írt neki, mikor már végleges választ kapott, ha egyáltalán igaz a dolog...

- Én rögtön új állás után futottam. Én már őhözjuk nem mentem volna vissza még dupla fizetésért sem. Egész délelőttöm azzal telt el, hogy dr. Nemess után telefonáltam, a Magyar Merkur, tudja - de ez meg nem volt található... Így a délelőtt eltelt, mint egy pillanat, s csaknem lekéstem a tizenkét órát... Visszamentem s megmondtam a segédszerkesztőnek, hogy: mi lesz?... Újra nagy tanácskozások... Nem is képezed, milyen nagy feneket kerítettek a dolognak... Ki akarták szedni belőlem, hogy hol vettem az adatokat, kire vonatkozik... Én persze nem hagytam magam lóvá tenni, egy szót sem árultam el nekik, még azt is letagadtam, hogy a lovag Sachsmiller nevét valaha is hallottam... Akkor aztán abban egyeztünk meg, hogy pontban négy órakor menjek a kiadóhivatalba, kifizetik a végkielégitésemet... Hopp... pardon szívem, akkor írtam magának...

Ilonka felsóhajtott, hogy Imre igazolta magát. Elviselhetetlen lett volna, hogy hazugságban maradjon előtte...

- Nem maradt, csak valami hetven fillérem. Vettem egy sósperecet az utcán, azt ebédeltem... Jaj de sajnáltam, hogy nem mehettem haza azt a jó kis ebédet megenni... Mit főzött, kis babám?

Ilonka habozott, megmondja-e.

- Pörköltet - mondta aztán.

- Pörköltet? Nokkerlivel?

- Krumplival.

- Óriási. És én egy sósperecen húztam ki a napot...

Nagyot kacagott.

- Maradt a pörköltből?

- Nem.

- Mi a csuda, mind megette?

- Meg.

- Óriási.

- Nem érdemelte meg azért a hideg levélért?...

Imre harsányan kacagott:

- Nem érdemeltem meg a pörköltet?

- Nem.

- Jaj te angyal ... Ha láttál volna, hogy császalkáltam Budapest utcáin árván és elhagyottan és csüggedten, bizony megszántál volna.

- No, csak mondja tovább.

- Szóval délután négyig, az volt a legkomiszabb, mert nem voltam biztos, hogy ezek kifizetnek-e vagy nem... s ha fizetnek, mit fizetnek?... Új állás meg nem volt sehol, mert dr. Nemessel lehetetlen volt érintkezésbe lépni. Hát négykor bemegyek a kiadóhivatalba. A főnök nem volt bent, egy félóraig kellett várni rá... Akkor megjön s elibem tesz egy nyugtát, hogy írjam alá... Nézem, az van rajta, hogy háromezer pengőt felvettem végkielégítésül... Hisz ez jó... háromezer pengő... Hisz ez nagyszerű... Megállj csak, nem is így volt... Már egész összezavarom... Előbb megalkudott velem a gazember, hogy nekem csak százötven pengő a törzsfizetésem, tehát a végkielégitésem hatszor százötven pengő, azaz kilencszáz pengő... Mikor ez megvolt, akkor tette elibem a nyugtát a háromezer pengőről...

Megállott s várta a hatást. De Ilonka oly elborult volt, hogy egy hangot se tudott mondani, s egy arcmozdulatot sem tudott mutatni.

- Kérdem, hogy képzeled ezt?...

Azt mondja a disznó:

- Magának nem mindegy, hogyha akár negyvenezer pengőt ír alá?

- Mondom: nem.

- Hát azt mondja, akkor menjen a sóhivatalba... Vagy aláírja, s akkor rögtön kap kilencszáz pengőt, vagy nem írja alá, akkor majd ha megkapja az ítéletet, havonta felveheti hat hónapig a havi százötven pengőjét.

Képzelteri, hogy pácban voltam. Ötven fillér a zsebemben. Mondom neki:

- Adjon egy ellennyugtát.

- Miről?

- Hogy a kezemben legyen, hogy nekem ötszáz pengő a fizetésem.

- Nem adok - azt mondja.

- Akkor ajánlom magamat... Mit képzelnék maguk énrólam?... Kezemben van az egész lap, megyek dr. Nemesshez és olyan botrányt csinállok, hogy beledöglik a Pesti Élet.

Hogy majd telefonál a főszerkesztőnek.

Kimegyek a másik szobába és várok. Egyszer aztán híj be. Kiállította az ellennyugtát, hogy ötszáz pengős fizetésem volt. Rendben van. Rendicsek...

Felvettem a pénzt.

Most aztán úr voltam, babám... Húj, de nagyot lélegzettem. Megyek a legelső telefonfülkéhez, felhívom dr. Nemesst. Szerencsém volt, tudtam vele beszélni. Azt mondja, menjek a parlamentbe, ott beszélhetek vele.

No, most jegyet szerezni a parlamentbe. Mert nekem nincs belépő jogosultságom. Szaladok az Otthonba, s csakugyan ott találtam Bakátsot, az újságíróképviselőt. Megkértem, hogy kérjen nekem a háznagyi hivatalban egy belépőt a folyosóra.

Mindjárt magával is vitt, mert soros jegyző volt, és azonnal mennie kellett. Autón vitt el, s közben én óvatosan kikérdeztem, miféle ember ez a Sachsmiller?... Azt mondja: az egy nagy panamista. Most van neki egy akciója, a kötvényakció, de már nagyon gyanús... Tudja, a külföldi kölcsönkötvényeket most odakint olcsón lehet kapni, mert az állam nem fizeti a kamatokat, s leesett az árfolyamuk... Húsz-harminc százalékkal vehetik össze, s a városok meg nagybirtokosok százszázalékosan fizethetik ki vele az adósságukat. Óriás üzlet, igen, de most itt a transzferrendelet és valutát nem kapnak rá... Hát nekik kell valutáról gondoskodni zugforgalomban... De hisz ez magát nem érdekli, majd elmagyarázom... Én evvel eddig nem foglalkoztam, mert se közgazdaságban nem dolgoztam, se politikában... De az a szerencsém volt, hogy ezek a képviselők, pláne kolléga előtt, mindent kifecsegnék...

Ilonka magában azt gondolta, hogy nem komoly emberek ezek. Még sóhajtott is.

Imre magára vette a sóhajt, hogy a kis felesége őt sajnálja, hogy ilyen zivataros ügyei voltak, s lelkesen mondta tovább:

- Bakáts mindjárt be is vitt szó nélkül a folyosóra s én beültem a Házba, az újságírókarzaton.

Ott volt dr. Nemess, ott volt Sachsmiller.

Hát én ott ültem, ültem, egyszer csak dr. Nemess kiment. Rögtön utánaszaladtam.

Mire kimegyek a folyosóra, már nincs sehol ... Kisült, hogy a Pénzügyminiszterhez ment be, és ott volt hét óráig.

Képzelteri, a fene majd megevett. Itt a színházjegyutalvány a zsebemben, sietnem kell magukhoz, és nem tudok végezni... Pedig az illet azon melegében kell lestoppolni.

Én tehát arra használtam fel az időt, hogy az újságírókollégákkal a valutacsempészetéről diskuráltam. Két óra alatt, babám, szakember lett belőlem. Az egész Sachsmiller a kisujjamban van... Mindenkinek az a véleménye, hogy a legőrültebb játékot folytatja... Nekem az a meggyőződés, hogy az alvilággal van összeköttetése. Barátom, csak most látom, milyen nagy dolgot pendítettem meg a sárga táskával.

Suttogva hajolt bele a felesége hajába, és úgy beszélt, mint a gyermek az anyjának. Nagyon kis gyerek az anyjának, de inkább a pajtásának, akihez még több bizalma van, mert nem fél a kritikájától. Sőt mintha nem is a pajtása volna, hanem az alárendeltje, a titkos szövetségese, a nádas volna Midász számára, szóval, mintha a felesége volna...

- Magának megmondom, hogy meggyőződés, hogy ez a kaszírő az összekötőkapocs... Ez a bandita inkább vállalja, hogy a szeretőjének higgyék, s egyedül eljár hozzá a külvárosba, hogy átvegye a táskákat... rémregény ez... és ezektől minden kitelik.

Ilonka egyszerűen a tárgyra tért:

- No és aztán beszélt Nemessel?

- Beszéltem... A folyosó sarkában van olyan kis páholy, kétszemélyes, kis oszlopok közt, ott ültünk össze... Barátom, olyan diplomáciával dolgoztam... Először meg kellett tudnom, milyen viszonyban van Sachsmillerrel... „Képviselő úr, mondom neki, én tudom, hogy egy pártba tartozik lovag Sachsmillerrel...” „Nem egy pártba, mondja, csak egy klubba.” Hát ezt már nem tudom, hogy értette, de mindenesetre azt jelentette, hogy szabad kezet enged... Mondom neki... „Kérem, én olyan őszintén akarok beszélni, mint az apámnak...” Azt mondja: „Csak beszéljen, fiam, beszéljen...”

Erre aztán elmondtam neki egyet-mást... „Kérem, írtam ma egy kis kroit... a Pesti Életben...” „A sárga táskáról” - azt mondja... „Tetszett olvasni?...” „Olvastam.”

Majd elszédültem az örömtől...

- Hát kérem, mit tetszik szólni ehhez a vakmerő dologhoz?

- Nem tudom, mit jelent?

- Dehogynem tudja, képviselő úr. Már én régen figyelem, és mivel készen van a dolog, megszúrtam a hólyagot.

Erre hallgattam.

Azt mondja:

- Maga be akar jutni a Magyar Merkurhoz?

- Persze hogy be akarok, de nem így, hogy én kínáljam fel magam, mint egy... lány...

- Hanem?

- Ha a főszerkesztő úr meghív...

- Mennyi ott a fizetése?

- Ötszáz.

Icám néz, nem hiszi.

Mondom neki:

- Főszerkesztő úr, én minden állításomat, amit leírok vagy kimondok, dokumentumokkal tudom igazolni.

Azt mondja.

- Kíváncsi vagyok.

Erre előveszem az ellen nyugtát... Hűj, de dicsértem az eszem, hogy én ezt kisedtem belőlük...

Nézi a nyugtát:

- Szóval maga kilépett.

- Ki.

- Kirúgták.

- Kérem, nekem az az érzésem, hogy a lovag belenyúlt... Reggel, ahogy elolvasta a cikket, megérezte a kötelet a nyaka körül, és rögtön telefonált... Elkezdték velem szemtelenkedni, és én felmondtam... Tetszik tudni - mondtam -, azoknak egy vasuk nincs, és kifizették a hat hónapomat... Honnan? Azt nem tudom.

- Ezt is tudja igazolni?

Előveszem a pénztárcámat, amit maga vett a múlt karácsonyra, még menyasszony korában... Jó vastag volt, benne volt minden írásom, kinyitom, tele pénzzel... Nézi a sok százpengőt, szerencsére úgy volt belegyömöszölve, hogy eltakarta a többi papírt... Hát annyira pimasz nem volt, hogy leszámoltassa velem... Azt mondja:

- Jól van - azt mondja -, én magát felveszem... Az első három hónap próbaidő. Ezalatt kap havi négyszáz pengőt. Azután majd meglátjuk...

- No, mit mondtam rá? Na, mit?

Ilonka lehunyta a szemét, s nem mondott semmit.

- Azt, hogy: Stimmt.

Kezet fogtunk.

- Maga egyelőre nem fog bejönni a szerkesztőségbe - mondja Nemess.

- Értem.

- Bejár mindennap a parlamentbe, és magánnyomozást folytat a lovag dolgai körül... Megértette?

- Teljesen.

- Nekem itt naponta referál.

- Igen... És hol veszem fel a fizetés első részletét?

Rám néz, nevet.

- Tele van pénzzel, magának most nem kell pénz.

- Kérem, nekem azelőtt sem kellett. Én nem vagyok az, akit szánalni kell... És nekem most nagyon sietnem kell, mert színházba megyek a feleségemmel s vendégeink vannak. A feleségem néne háztulajdonosnő Pesten... Az van velünk, egyáltalán, én nem vagyok pénzre szorulva, csak a rend kedvéért kérdem.

Erre zsebébe nyúlt, elővette a tárcáját, kivett egy névjegyet, arra írt valamit. Akkor mást gondolt, a névjegyet eltépte, s kivett négyszáz pengőt s ideadta.

- Írjon egy nyugtát.

Megírtam, hogy egyhavi fizetés fejében négyszáz pengőt a Magyar Merkur kiadóhivatalától felvettem.

Ragyogó nevetéssel nézett a feleségére.

- Barátom, majdnem lekéstem... Taxiba ültem a parlament előtt, úgy jöttem ide, tíz lépés az Országház!

- Szóval, száz pengőt már föl váltott, s az magánál van - mondta Ilonka.

- Stimmt - felelt Imre.

Csengettek, hogy kezdődik a második felvonás. A tömeg özönlött befelé.

- Azt a száz pengőt odaadhatja az édesapjának... Délután nálam volt Vili, és én is voltam ott...

- Igazán? - mondta hálásan Imre.

- Apának valami vállalata lehetne most, és nem tudja elkezdni. Nagyon rossz állapotban találtam szegényeket... Nem is tudtam vigasztalni, mert Vilit elküldtem maga után, és ő azt a hírt hozta, hogy maga délelőtt meglógott, és ezt jól tette, mert délután a lapot a főszerkesztő eladta...

- Mit beszél? - kérdezte őszinte csodálkozással Imre.

- Maga erről semmit se tud?

- Nem.

- Vili bent volt, éppen öt órakor, mikor a segédszerkesztőt kidobták, az egész szerkesztőséggel együtt.

Imre megállott, mintha földrengés tört volna ki.

- Hallatlan... Óriási...

- Hogy maga jól járt, hogy az utolsó percben kiugrott?

- Utolsó percben?... Hisz én borítottam fel az egészet... Tegnap még senkinek álma sem volt róla, hogy ilyesmi is lehet...

Mikor beültek a helyükre, Mariska néni kíváncsian nézett rájuk.

- Érdemes ezeken búsulni - mondta Ilonka csöndes mosollyal. - Új állása van... A Magyar Merkur szerkesztőségébe lépett be.

Imre meglökte Ilonkát.

- De ez még titok, erről ne tessék szólni senkinek - mondta zavartan.

Mariska néni csöndesen:

- Csak fizessenek, fiam.

Ilonka nevetett:

- Ez nem szeret ingyen dolgozni, azt már látom.

- Hála istennek - bólintott Mariska néni, s elismeréssel nézett Imrére.

- Ilonka - mondta Imre -, nézze csak, ott van Sachsmiller.

Ilonka odanézett. Felettük a jobb oldali földszinti kettős páholyban egy óriási nagy kövér ember ült. Egészen megijedt tőle, olyan vastag, durva vonásai voltak. Tömör bajusza úgy volt nyírva, mint a Lloyd George-é, de a feje kopasz volt és vörös.

Az előadást nem akarták elkezdni, a hulló függöny még lent volt. Jól megnézhetette a nagy embert, aki úgy ült egyedül a széles páholy közepén, szinte betöltötte azt hat ember helyett.

Az urára nézett. Ez a vékony, karcsú, vidám szőke fiú mer packázni egy ilyen hústömeggel.

- Ki fogom végezni - súgta Imre nevetve.

A közönség már nyugtalan volt, mért nem kezdik az előadást, s mindenki mozgott. Véghelyné két sorral előttük ült, s hátrafordult és intett nekik.

Ilonka köszönt, s Imrét is figyelmeztette:

- Véghelyné - súgta neki, s Imre kissé fölemelkedett, úgy köszönt oda.

- Nézze meg, az a fehér hajú úr a Cika vőlegénye.

- Ne mondja...

De Véghelyné újra odaintett Ilonkának, s valakire felhívta figyelmét. Egy ezüstös fejű, karcsú, fess ezredes ült Véghelyné megett s előrehajolva suttogott neki.

- Jesszusom, ez meg az ura lesz...

- Az olyan csodálatos?

Ilonka csukott ajakkal mosolygott. Ez már az ő győzelme Ő íratott Gizi nénivel az urának... Az asszony beleszólt... A függöny fellibbent, kezdődött az előadás.

- Nekem is vannak eseményeim - súgta Ilonka az urának -, képzelje, gyilkosság történt a házban.

- Gyilkosság?

- A szép kisasszonyt a szomszédban megölte a főhadnagy...

- Szenzációs...

- Egy karddal ölte meg a kettőt... az ágyban... Átszúrta... - Imréből harsány nevetés tört ki.

- Mit lehet itt annyit nevetni? Ez nem bohózat - szólt a hátuk megett energikusan az epés úr, aki már az első felvonás alatt is azzal foglalkozott, hogy őket ellenőrizze.

A felvonásból nem sokat láttak, mert mind a ketten saját gondolataikkal voltak elfoglalva.

Ilonka egy pillanatban azt mondta:

- Tudja, hogy megtöltöttük a színházat?... Nem tudom kiszámítani, hogy hányan is jöttek el miattunk... legalább húszan, velünk huszonnégyen.

- Hogy-hogy?

Ilonka magában számította: Véghelyék öten, Schultheiszék is öten. Flemmingék, úgy látta, négyen vannak együtt, de úgy tűnt fel neki, hogy még a nézőtéren néhányan, s legalább két páholy hozzájuk tartozik. Azután azon gondolkodott, hogy elindult az Imre karrierje, s ez nagyon elszomorította. Már ezután még jobban kisiklik a keze közül, érezte... Négyszáz-pengős fizetés... Ebből már egészen másképp lehet élni, mint százhatvannyolcból...

De az is eszébe jutott, hogy az ura szülei s testvérei meg fogják rohanni a követelésükkel... Ha nekik ilyen jól megy, akkor többet kell nekik adni... Hajaj, nagyon hamar ki fog sülni, hogy a négyszáz pengő sem több, mint a százhatvannyolc volt.

Azért szigorúan elhatározta, hogy Véghelynétől átveszi a kézimunkaüzletet s dolgozni fog...

A színpadon egy szegény asszony életét lehetett most látni, aki valami kertész felesége, s a lánya óvónő... Milyen szomorú a szegény ember élete... Mennyi félelem, gyanú és ellenségeskedés veszi őket körül... Nem élhetnek úgy, ahogy ők szeretnék, úgy kell élniök, hogy a hencegő intézők és az áskálódó urak meg legyenek velük elégedve... Nem szabad, hogy saját céljaik, akaratuk legyen. Hálóban vannak, mint a légy, aki beleakadt a pók fonalaiba, s nem tud kiszabadulni, míg ki nem szívják a vérét a gazdagok...

Mire a felvonásnak vége lett, hiába engedte most magát oda a férje szerelmes ölelésének és tapintásainak, oly szomorú lett, hogy sírni tudott volna a saját életének nagy reménytelensége miatt.

Most sem tapsoltak sokat, pedig az előadás nagyon szép volt, de úgy látszik; lehangolónak érezte a közönség is a költő reális igazságait.

Most nem állottak fel. Ilonka ott akart maradni Mariska nénivel, hogy kárpótolja az előbbi szünetért, s Imrét lelkesítette arra, hogy kedves legyen hozzájuk.

De egy úr állott meg a széksorok végén, s Imrének intett.

Imre kiment hozzá.

- Kérem, kedves Vigh úr - monda az idegen, mintha régi ismerősök volnának -, egy pillanatra.

Imre elment vele távolabb.

- Lovag Sachsmiller szeretne magával találkozni. Nem tenné meg azt a szívességet, hogy bejön hozzá a páholyába?

- Kérem - monda könnyelműen Imre.

Mindjárt intett a feleségének, s csak annyit mondott neki:

- Fiam, nagyon érdekes, Sachsmiller küldött hozzám, s arra kér, menjek a páholyába.

- Vigyázzon, Imre - monda Ilonka.

- Naná, majd nem vigyázok - nevetett fel csiklandósan Imre, s elment.

Mikor a páholyba benyitottak, a lovag hátrafordult s hogy Imrét meglátta, nagyon barátságosan nyújtott neki kezét.

- Á, a sárga táskás író - mondta nevetve.

Imre kicsit elpirult. Ha szegény ember a nagyon gazdaggal összekerül, mindig zavarba jön, s úgy érzi, hogy leereszkedik hozzá a nagyság.

- Tessék parancsolni.

- Parancsoljon helyet - mondta a lovag, s fesztelenül hátat adott a nézőtérnek, s Imrét helyel kínálta meg.

Imre is leült, a másik úr is, akiben most felismerte a kávéház bárjában látott urat; csak azt nem tudta, melyik a kettő közül, Dvida vagy Gonda. Ez az úr úgy ült, hogy egészen sötétben maradjon, a háttérben, de Imre ezzel nem sokat törődött, s látta, hogy a felesége máris látja őt. Erre még bátrabb lett s valósággal játszani kezdett az asszonyának, mintha színész volna s a színpadon ágálna.

- Egyémellett ültünk a New Yorkban az este - mondta nevetve Sachsmiller tömör bajusza alatt, s a szemé vidáman nézte a kipirult fiatalembert... - Nagyon érdekes.

- Mért, képviselő úr?

Örült neki, hogy nem méltóságosnak mondta, s ez egy kicsit tovább erősítette az önbizalmát.

- Érdekes, hogy egy az ízlésünk. Éjjel a bárban, másnap este a Hauptmannál...

- Véletlen, képviselő úr...

- Hát tudja, hogy megvettem a Pesti Életet?

Imre ezt igazán nem tudta, bár a felesége híre után az lett volna természetes, ha erre gondol - de vakmerően azt felelte rá:

- Természetesen.

- Honnan tudja? - kérdezte Sachsmiller, mintha kicsi gúnyosan.

- Ilyen nagy dolgot ne tudjon egy újságíró, a lap munkatársa? Elképzelheti képviselő úr, hogy már egész Budapest csak erről beszél.

- Igazán?

- Ilyen váratlan és nagy fordulat nem kis dolog. És ezt csak egy nagyszabású ember tudja megcsinálni.

Lovag Sachsmiller hallgatott.

- Ajánlatot akarok tenni magának.

- Tessék? - mondta igazán kíváncsian Imre.

- Vissza akarom nyerni a lapnak ezt a kiváló munkaerőt.

Imre hallgatott s nem intett sem igent, sem nemet.

- Régen figyelem a maga működését és... nagyon sajnálom, hogy ezek a marhák... mielőtt még beleszólásom lett volna... felmondtak a redakció egyetlen hasznavehető tagjának... - kedveskedve mosolygott.

Imre csak nézett rá tovább mozdulatlanul, résen volt, mint a vizsla, mikor vadat áll.

- Ötszáz pengője volt?

Imre hallgatott. Átvillant a fején, hogy Sachsmiller fizette az ő végkielégítését, amiből azok elloptak kétezeregyszáz pengőt... Honnan tudná másképp az ő fizetését ilyen hamisan?

- Hát én... felajánlok magának... hétszázötven pengőt... - mondta a lovag vontatva.

Imre még mindig nem hajlott meg, nem reagált. A lovag elfordította a szemét.

- Arról is szó lehet - mondta mormogva, mert úgy látta, ez a fickó nem könnyen hajlik be -, hogy maga veszi át az elbocsátott segédszerkesztő helyét... s akkor természetesen többet... Nem tudom, annak mennyi volt a fizetése...

Imre tudta, hogy annak négyszázharminc pengője volt s ez abban az időben, mármint tegnap, a legnagyobb fizetés volt a lapnál.

- Nyolc-kilencszáz pengőről szó lehet - mondta a lovag.

Imre azért mondta:

- Majd megbeszélem a feleségemmel, képviselő úr.

Borzasztóan örült ennek az ötletének.

A lovag hallgatott.

- Tetszik magának az a kis német nő - mondta -, aki az este a bárban énekelgetett?

Imre elnevette magát. Visszaemlékezett rá, hogy a lovag milyen farkasétvággal nézte a távéneklő osztrák csodát.

- Nagyon helyes.

- Jó szuflája van - mondta a lovag.

- Igen.

Újra csönd lett. Nem volt mit beszélniök.

A lovag végigsimította nagy vastag, szőrös és szeplős kezét az arcán.

- Mindenesetre holnapra meg kell írnia egy új cikket a sárga táskáról... Nagyon jó volt a cikk... Folytatni kell... Az ilyesmit szereti a közönség...

És te... - gondolta magában Imre.

De hangosan azt mondta:

- Igen, azt hiszem, ez jó kis regénytéma... Egy képviselőt rajtakapni, ahogy...

- Nos? nos? - mondta a lovag.

- Ahogy kérem pásztorórákra jár...

- Jehhehe, jehhehe - nevetett a lovag. - No csak folytassa.

- Nálam a sárga táskát azt jelentette - mondta Imre óvatosan -, hogy a kikapós úr, hogy a házmester s más illetéktelen ember gyanút ne fogjon, azért megy mindig táskával a nőhöz, hogy azt higgyék róla, hogy valami ügynök...

- Jehehehe - nevetett még jobban a lovag -, kitűnő.

- Mert ha, teszem fel, autóval megy, akkor mindjárt megindul a pletyka, ki lehet ez?... De egy táskás szerény úr, az nem szúr szemet... Én úgy képzelem, hogy ez a közéleti ember, akit ott beállítottam, a feleségétől fél...

- Remek fickó - intett a háttérben ülő úr felé a lovag. - És? És?

- Most a cikksorozatban lassan le lehet leplezni, hogy valami szeget üt a házmester fejében... Az úgyis olyan, mint egy sötét börtönőr...

- Kicsoda.

- Minden házmester.

A lovag hallgatott.

- Mondja, amit maga itt mesél, az nagyon finom... Látott maga egy ilyen esetet?

- Nem, kérem, ez csak fantázia.

- Fene fantáziája van magának.

- Kérem, azért vagyok újságíró.

- Az újságírónak nem fantázia kell, hanem megfigyelőképesség... Az a házmester, az nagyon elárulta magát, hogy az olyan börtönőr...

- Én abból indultam ki, képviselő úr, hogy egy ilyen esetet csak egy ilyen börtönőr típusú házmester tud felkavarni.

- Hát mit mondott a házmester?

- Még csak ezután fog beszélni...

- Hol van az a ház? Melyik úton?

- Én kérem a Terézvárosban tudnám elképzelni.

- A cikk az Üllői utat jelezte.

- Üllői utat?... Ki van zárva.

- Ott vannak a klinikák.

Imre nevetett.

- Ja?... Tetszik ismerni azt a találós kérdést, hogy: „két hosszú vékony lába van, hosszú piros csőre, kígyót-békát eszik és ugat...” Azt mondja rá a Kohn: „ha azt nem mondtad volna, hogy ugat, akkor azt mondanám, hogy gólya. De mért ugat?” „Hát hogy nehezebb legyen kitalálni.”

- Szóval, mégiscsak gólya, tehát mégiscsak Üllői út.

- Nem kérem, Terézváros... Tipikusan Terézváros... csak azért van ott a klinika említve, hogy nehezebb legyen kitalálni, és a terézvárosi polgártársak ne vegyék magukra... Ezt mi úgy szoktuk csinálni, mert vigyázni kell, hogy a bírósággal bajunk ne legyen... A Pesti Életnek nagy praxisa van ebben...

A lovag mereven nézett rá. Akkor rátette a kezét a fiatalember térdére.

- Szóval, maga a Pesti Élet új segédszerkesztője...

- Kérem szépen borzasztóan meg vagyok tisztelve a képviselő úr ajánlatától. De míg a feleségemmel nem beszéltem, addig nincs módomban végleges választ adni.

- Az a felesége? az a rendkívül csinos kis barna asszonyka? aki hasonlít az első felvonásbeli arcképhez a színpadon?...

- Ezt nem vettem észre, hogy hasonlít... De talán a képviselő úr esetleg összetéveszti a másik szomszédnőmmel, aki nagyon előkelő és nagyon fess lány, a feleségem unokanővére, az anyja is itt van, a mi vendégeink, háztulajdonosnő...

- Nem, nem az csakugyan fejedelmi szép lány, azt is megfigyeltem... Hát kérem, adja át tiszteletteljes kézcsoókomat s mondja meg a nagyságos asszonynak, a kedves feleségének, hogy azonfelül, hogy segédszerkesztőnek hajlandó vagyok akceptálni a Pesti Életnél, kilencszáz pengős havi fizetéssel, egyúttal személyi titkáromnak is szeretném megnyerni, s akkor annyit keres, amennyit akar.

- Képviselő úr kitüntet.

A közönség kezdett befelé tódulni, s a vas lassan emelkedni kezdett.

- Hát csak ezt akartam közölni magával - mondta a képviselő ingerülten.

Imre felállott.

- Nagyon hálás vagyok a képviselő úr bizalmáért, s ha a feleségem...

- Lári-fári - mondta Sachsmiller -, csapjon fel.

- Ha meg tetszik engedni, majd a jövő szünetben.

- No, isten áldja. Figyelmeztetem azonban, hogyha nemet mond, el lehet készülv a legtelje-
sebb neheztelésekre.

- Ne tessék megijeszteni - mondta Imre nevetve -, én most olyan kritikus helyzetben vagyok. A feleségem a zsarnokom. Ha nem közlök vele mindent, amilyen makacs, képes elválni tőlem.

- Olyan kényes a kisvárosi erkölcs a családokban?... Mi a kedves felesége édesapja? Városi iktató?

- Nem iktató, de úgy látom, képviselő úr jól van informálva. - Én ma lapszerkesztő lettem, és egy szerkesztőnek tudni kell az embereiről valamit... Én nem élhetek a fantáziából, mint némely újságíró...

- Alázatos szolgálja, képviselő ár - hajlott meg Imre.

Kezet akart nyújtani, de várta, míg a lovag adja oda a mancsát. Ez nagy fanyarul meg is tette, s azzal rögtön hátat fordított neki és kinézett a nézőtérre.

Imre, mondhatom, fogvacogva ment le.

Az ajánlatot el nem fogadhatta, már le volt szerződve és nem is látta, jó lenne-e a lovag manipulációival közelebbi viszonyba kerülni bármilyen fizetésért is... De az biztos, hogy olyan ellenséget szerzett, akinek nagyon hamar ki kell törni a nyakát, különben nagy kellemetlenségeket okoz még neki.

Lement mindenesetre a nézőtérre, s leült a felesége mellé. De nem szólt semmit.

- Mit akart? - kérdezte Ilonka.

- A, majd elmondom.

Az előadás kezdődött, s ő mutatni akarta a lovagnak, aki bizonyára erősen figyelte, hogy nem is beszél a dologról a feleségének. A felvonás közepe táján feltűnt neki - megint a könyvtár-szobában játszott a darab, ahol nagy asztalt terítettek, összejöttek az egész család -, feltűnt neki, hogy a kép csakugyan hasonlít a feleségéhez.

Hirtelen odahajolt Ilonkához:

- Azt mondja, hogy felismert az arcképről.

- Milyen arcképről?

- Az ott, a színpadon.

Ilonka megrettent. Ki lehet ez az ember, hogy az ő legtitkosabb gondolatát kitalálta.

- Mit akar? - kérdezte hevesen.

- Szerződteni akar, visszaszerződteni a Pesti Élethez. Megvette.

Ilonka csaknem felsikoltott.

- Csak nem mondott igent?

- Á.

- Ez egy sátán, ez egy sátán - suttogta Ilonka. - Ne tegye szívem, jaj ne tegye.

- Nem is.

Ilonka gyűlölettel nézett a lovag páholya felé, aki a következő percben felállott s elment.

Üresen maradt a páholya, mikor a színpadon a legérdekesebb rész következett.

Ilonka iszonyodva és rémülettel nézte, mikor Csontos az asztalt felborítja, és botjával az arcképet kettéhasítja s letépi.

A villamosban, Budapest nagy gyűjtőtelepén, örvendéssel vették észre, hogy mindnyájan összekerültek.

Ott voltak Véghelyék és Schultheisz tanácsosék minden családjukkal. Flemmingék nem, azok persze autóval mentek.

Imre szokott előzékenységgel fel akart állani egy négyes páholy sarkáról, amit ők négyen foglaltak el, hogy helyet adjon Véghelynének, aki oly szíveskedő volt, hogy alig lehetett kitérni, hogy ötödiknek maguk közé ne vegyék. De Ilonka megfogta az Imre karját, mielőtt ez végzetes lépést tett volna, s szigorúan pillantott rá, hogy meg ne mozduljon. Imre később ezt is félremagyarázta, féltékenységnek minősítette, hogy Ilonka nem engedte őt a szép színi-növendék mellé, pedig Ilonka olyan ártatlan volt, eszébe sem jutott ilyen dolog: ő csak nem akarta, hogy az ura elmozduljon mellőle. Csak nem fogja őt, otthagyni udvariasságból: kinek tartozik udvariassággal elsősorban, ha nem a feleségének.

- Jaj szívem, de köszönöm nektek ezt a mai estét, nem, nem! csak neked kell megköszönnöm! mert én soha el nem jutottam volna ide, ha te nem biztatsz fel - áradozott Véghelyné, aki az előadás hatása alatt szinte mámorban volt, s szokása ellenére szinte lármásan közlékeny lett.

Meghallotta Schultheiszné is a szavait, és a nagy zsúfoltság ellenére is szintén hangosan kiáltott át egy kissé távolabbról:

- Igen, igen, éljen a fiatal házaspár, ő a mi mai esténk nagyszerű megszervezője.

A tanácsos oly rideg lett egyszerre, mint egy harapós bulldog, s a felesége el is hallgatott, csak maguk közt folytatta:

- Bizony, e nélkül az édes kicsi asszonyka nélkül egyikünk se látta volna soha ezt a remek darabot. Milyen igaza van ennek a Hauptmann-nak - tette még hozzá s a gyermekei hangosan kacagtak, amit átvettek a Véghely-lányok is, s egy pillanat alatt olyan kacagás volt a kocsiban, mintha egy operettből jöttek volna hazafelé.

A fehér hajú úr megemelte kalapját Imrével egyszerre, ez volt a bemutatkozásuk.

Ilonka most az egyszer boldog volt. Nem tudta, miért, de az volt az érzése, hogy most nem kell boldogtalanságát éreztetni, mert valóban nem is érzett semmi boldogtalanságot.

Úgy ült az ura mellett, a bejáratnál az első páholyban szemben az egész kocsival, mintha ő volna a nap hőse. Érezte, hogy az idegenek is mind feléje fordulnak, és őt nézik, s először életében nem pirult el, s nem rejtette el magát a közönség elől, pedig ha megkérdezték volna, mit tett, ő tudott volna legkevesebbet mondani róla.

De a boldogság kisütött rajta, és sugárzott, s ez olyan jóleső látvány volt ebben a szomorú és elbúsult Budapesten, hogy mindenki rajta felejtette a szemét. Olyan volt, mint egy meny-asszony, aki messze virít a maga tavaszi rózsavirágzásával.

Véghelyné még azt a véleményét fejezte ki, hogy Csontos isteni volt, és az egész előadás ritka szép. És a darab tiszta költészet, és ezt mindenkinek meg kellene nézni, hogy az apák tanuljanak belőle.

Azt nehéz lett volna megmagyarázni, mit tanulhatnak az apák ebből a darabból amely a fiak és leányok kegyetlenségéről beszél az apákkal szemben, de Ilonka megértette: az ezredes hazakísérte a családját... Véghelyné minden lelkesége és hangossága abból ered, hogy itt ül

tőle negyedik helyen, a lányai s a leendő veje mellett az ura. Szóval Véghelyné is menyasszony lett egyszerre. Ő is kivirított, mint egy májusfa, pedig meglehetősen hűvös volt a márciusi éjszaka.

- Igazán nagyon szép volt, nagyon köszönöm gyermekeim - mondta Mariska néni is, és integetett s bólogatott hozzá. - Jólesik az embernek egyszer-egyszer elfeledkezni a napi bajokról... Nem nagyon vigasztaló ugyan, de szép volt.

Valika azonban nem szavalt s nem látszott rajta más, csak az, hogy sajnál valamit, sajnálja, hogy vissza kell zuhanni a jelenbe, ott kellett hagyni valami szépet, nem a darabot, hanem a ragyogó színházat, a boldog és száguldó életet, s reménytelen a holnap, mert holnap megint hallgathatja, hogy mi lesz a nem fizető lakókkal.

Egy megállónál valaki hajlik Ilonkához:

- Nagyon köszönöm, hogy erre a darabra felhívtad a figyelmemet - mondta a kis doktorné, akivel Mariska néninél találkozott tegnap délután.

- Nézd csak, hát te hogy kerülsz ide, édesem? - kiáltott fel Mariska néni.

De a doktornénak már sürgős volt az útja, azért csak szemmel köszönt oda Mariska néninek, ellenben Ilonkának a fülébe súgta:

- Érdemes volt beleszólni az uram dolgába: állást szerzett.

- Igazán?

- Fogott rajta a lecke, és ma egy szanatóriumban kipanamáztta, hogy felvették. Nem sok ugyan, csak százhusz pengő, de legalább a saját kiadásait fedezi a csirkefogó. Már a színházjegyet is ő vette.

Ezzel valami roppant büszkeséggel és boldogsággal nevetve megfogta az Ilonka kezét, szolidárisan jól megszorította, megrázta, s oly tündéri boldogsággal szállott le, mint egy pesti nemtő az árvízben.

A kövérkés doktor sejtette, hogy a felesége mit újságol, és mély kalapemeléssel köszönt a hölgyeknek. Közben nagyot villant a szemüvege, ahogy felismerte a tegnapi adoma hősét, a kávéházi gavallért, Imrében. Aztán újra odanézett. Hm. Milyen jóba van vele a megcsalt feleség. Hja, Pest.

A villamos csilingelt és zakatolt, és gyorsan haladt tovább a sötét Budapesten. Utasok szállottak le, mások szállottak fel, s Ilonka lassan visszahervadt az ismeretlenségbe, elmentek azok, akik néhány perccel előbb az ő virágkorát látták, s többet nem fogja látni őket, s azok csak emlékezni fognak egy pillanatra, hogy egy különös, szép fiatalasszonyt valamiért ünnepeltek a villamosban.

Az Üllői úton már kevesebben voltak. Új utas már nem szállott fel, s Schultheiszné az ura erős megrökönyödésére otthagyta a családját, és idejött, és Véghelyné mellé ült le, és annak a fülébe sugdosott.

A tanácsos sokért nem adta volna, ha hallja, mit beszél a felesége, s azt igazán érdemes is lett volna hallania, bár ő nagyon elkomorodott volna tőle, ha a komorságának további fokai is elképzelhetők lettek volna.

- Szívem, nagyon jó volt, hogy felpiszkáltál bennünket evvel a színházjeggyel, mert legalább én is megmondtam egyszer az uramnak a magamét, s képzeld, a tata olyan dühbe jött, hogy rögtön pénzt keresett.

- Ne mondd.

- De igen. Annyi pénzt hozott ma haza, hogy kifizettem az összes adósságaimat, és ő maga megvette az összes jegyet, éspedig elsőrendűeket. - Büszkén mosolygott. - Gavallér volt.

Véghelyné elismerően s nevetve nézett a tanácsosra, aki mérgesen elfordította a fejét. De Véghelyné felhasználta az alkalmat, s kissé előbbre hajolt, és az urára nézett, az ezredesre, aki erős beszélgetésbe volt merülve a vővel, aki egész este a leghatározottabban úgy viselte magát, mintha máris vő volna. Talán éppen most kéri meg a Cika kezét... És Cika... Milyen asszonyos lett egyszerre. Egész színház alatt úgy viselte magát, mint egy asszonyka szokta, aki a jövőre gondol.

Véghelyné most Ilonkához fordult:

- A... - s hirtelen megakadt, ki akarta mondani a vő nevét, és nem jutott eszébe sem a családi neve, sem a keresztnéve, amin soká nevetett - ugyanis nem tudta; - akkor így mondta: - a Cika, fiam, megszidta a gavallérját, mert Gerbeaud-t vett... Mire való ez a könnyelműség.

Ilonka is elnevette magát, de azon, hogy Imrének a sok izgalomban eszébe sem jutott, hogy valami cukorkát vegyen.

Véghelyné csak most jutott hozzá, hogy a tanácsosnét a nagy eseményről értesítse, de nem szalasztotta el az alkalmat.

- Nézd meg édesem azt a férfit, aki az uram mellett ül, ezredsegédtisztje volt a háborúban, és most Cikának udvarol; a legkomolyabban...

- Gratulálok - mondta Manyika, s előrehajlott, mintha valami keresnivalója volna, s megnézte a fehér hajú urat.

- De hisz ez egy remek férfi!

- S milyen gazdag, földbirtokos - súgta Gizi néni. - Ezerötszáz holdja van. - Megajándékozta ismeretlen nevű vejét további háromszáz holddal.

A tanácsosné erre kicsit elborult. Az ő Bolykája csak jobban megérdemelné s... De hát ilyen az élet... Hiába, az ő elzárt életükben nincs alkalom, hogy valakivel megismerkedjenek a lányok.

Már közben a hosszú Üllői úton is végigszaladtak. Nekik ki kellett szállni. Mariska néniék még egy megállóval tovább mentek, azért hevesen elbúcsúztak egymástól, és úgy csókolták meg Ilonkát, mintha örökre elválnának.

- Aludjatok jól kicsikém - suttogta Mariska néni az Ilonka fülébe, amitől az lángpiros lett. De még jobban attól, hogy Mariska néni valamit rakott a kezébe. Papír és ezüstök... Kérdezni akarta, mi az, de a néni hevesen megcsókolta, s azt súgta:

- Csitt.

Lassan lekászálódtak a kocsiból, s átmentek az úton a saját bérházuk felé.

Mikor a kapu előtt állottak, Imre felnézett az égre.

- Milyen szép csillagos - mondta.

Flemming szállott ki a feleségével egy autóból, s látta, hogy a fiatalember az égre néz. Erről eszébe jutott, hogy tegnapelőtt este evvel a fiatalemberrel szintén az égről beszélt, s köszönés helyett azt mondta:

- Könnyű az égnek.

Imre is visszaemlékezett s felkiáltott:

- De nehéz a becsületes szappanfőzőnek.

Ezen nevettek.

- Hát ti autón később értek ide, mint mi? - kérdezte a tanácsosné a kis Flemmingnét.

Flemming válaszolt a felesége helyett:

- Előbb hazavittük a vendégeinket a Rózsadombra.

- A kőgazdagokat - mondta Flemmingné. - Jó estét tanácsos úr. Erre, mivel a kaput a börtönőr még mindig nem nyitotta ki, megindult egy általános bemutatkozás.

- Flemming... Véghely... érthetetlen név... Vigh Imre... Schultheisz...

- Milyen érdekes, hogy az isten színe alatt ismerkedünk - mondta Imre nevetve.

Schultheiszné az urához fordult:

- Vigh doktor, a Pesti Élet munkatársa.

- Pardon, pardon, nagyságos asszony - mondta Imre -, egy ilyen rövid bejelentésben, bocsánat, két tévedés: Nem vagyok doktor, és nem a Pesti Élet, hanem a Magyar Merkur munkatársa vagyok.

- Hisz az a méltóságos asszonynak mindegy - szólt rá Ilonka, úgy hangsúlyozva a méltóságot, hogy ezzel elégtételt adjon a tanácsosnénak.

- Ó istenem - mondta a tanácsosné -, itt Budapesten a cím a legfontosabb, pedig a pénznek kellene annak lenni.

Ezen mindnyájan nevettek.

A portás végre kaput nyitott. A férfiak mind előkeresték az obulusokat, s a markába csörgették. Most mindnyájan a fölépcsőn mentek fel.

Véghelyné az urába kapaszkodott, aki úgy vitte őt, mint valami nagyon udvarias hadnagy a neki kiosztott ezredsnét, óriási előzékenységgel és hidegséggel.

De ezt a szegény Véghelyné nem akarta észrevenni, s hogy még fesztelenebb legyen a hangulat, megszólalt:

- Szerkesztő úr, nem volt itthon délután, pedig most szenzációja van a háznak: gyilkosság történt.

- Kezit csókolom - mondta Imre -, az engem nem érdekel, én nem riporter vagyok, hanem politikus.

Mindenki ránézett egy kicsit, ami az ő gyerekes hiúságának jólesett, csak Ilonka érezte, hogy mindegy az, akárminek nevezi magát, csak újságíró...

A lépcső tetején, az első emeleten, elbúcsúztak egymástól, s a családok eloszlottak, ki-ki a maga cellájába.

- No hála istennek, csakhogy itthon vagyunk - mondta Imre, mikor becsukta gondosan maga után az ajtót.

Bementek a szobába, s Ilonka felgyújtotta a villanyt. Imre megállott, körülnézett s szólt:

- Igazán úgy szeretem ezt az én kis lakásomat, úgy megszoktam. Ezt sose fogom elfelejteni.

- Mért akarja elfelejteni? - mondta Ilonka, s kezdte legelőször a kalapját letenni. Nem szerette a kalapot, mindig szorította, s megfájult a feje tőle.

- Május elsejére új lakást veszünk ki. Szép, háromszobás utcai lakást.

- Még mi a nyavalyát.

- Nohát nem is maradunk itt tovább. Szép utcai lakást. Ha lehet, dunai kilátással. Vagy a budai oldalon, vagy muszájból a pestin.

- Ahhoz maga nagyon fiatal.

- Az a jó, babám - kiáltott fel Imre, és átkarolta a feleségét. Elkezdte csókolni, mintha csak most kaphatná meg igazán és jogosan.

- No ne bomoljon, hagyjon - mondta Ilonka, s igyekezett kiszabadulni az ura karjaiból.

De az egyre csak jobban csókolta.

- Így szeretnék egyszer, bundában - mondta -, ez régi álmom.

- Őrült. Inkább mit fog vacsorázni?

- Hát a pörköltből nem maradt? csakugyan? - s eleresztette a feleségét.

- Pörkölt?... Az a nagy izgalomban szénné égett.

- Húhaj.

Ilonka nevetett.

- Most azzal fogja kezdeni a gazdagságot, hogy koplal.

- Azt nem teszem, hanem sofort visszafordulunk és elmegyünk vacsorázni egy jó helyre.

Ilonka meg volt sértve.

- Magának csak a hasa fontos.

- Nem elég, hogy ma egész nap egy sósperecen vagyok?

- Képzelem... Mit evett, mikor a pénzt megkapta?

- De jól ismer. Csakugyan ettem.

- Mit?

- Mit?... Hát halat majonézzel, bifszteket és tortát. Ittam hozzá két pezsgőfröccsöt; c'est tout.

- Maga igazán nem érdemli meg a sorstól, hogy ránézzen... De hát az sem azt nézi, ki érdemli meg.

- No, ne haragudjon, nem ettem semmit.

- Evett maga.

- Négy órákor?... Hát hol van Pesten négy órákor meleg konyha? Ettem volna, ha lett volna, de nem volt, hát így egy imbiszt ettem, és egy fröccsöt ittam egy kiskocsmában.

Ilonka keserűen:

- Igen, azt a kiskocsmát úgy hívják, hogy Ritz.

- Ja, a levélpapír - kiáltott Imre.

- Mennyit ajánlott fel az a vastag gazember? - kérdezte Ilonka, hogy lezárja a kérdést.

- A Sachsmiller?... Nem is jó rágondolni... Kilencszáz pengőt és személyi titkárságot maga mellett, azt mondta, kereshetek, amennyit akarok.

Ilonka szinte elszédült.

- Tudja, ha nem lettem volna már szerződötve, s fel nem vettem volna az első havi fizetést, nem is tudom, nem állottam volna-e be.

- Nem magának való az - mondta Ilonka csendesen -, oda csak született gazemberek valók...

Imre azt akarta kiböki, hogy: hát ahova beállottam, dr. Nemess mellé, nem az kell? De mindjárt meggondolta. Nem akarta, hogy a felesége a maga kispolgári erkölcsével rosszat gondoljon róla. Ilonka hálás volt, hogy nem felelt, és még azt is gondolta, hogy azért derék ember ez az Imre, hogy még csak nem is sajnálja a hallatlan lehetőséget...

- No ne búsuljon, nem hagyom éhenhalni - mondta.

- No igazán Ilonka, legalább a kávéházba menjünk le. Ott lehet friss vacsorát kapni éjjélkor.

- Látni akarja a kaszírnököt?

- Hehe, jó vicc.

- Ugye jó?

- De még milyen.

- Gondoltam.

- Most jó volna avval megismerkedni, és szóra bírni. Akkor játék volna a többi.

- Mi az a többi?

- Mi? Hát én most egy olyan ellenséget szereztem, hogyha nem tudom igazolni a vádat, akkor az megöl.

- Mi a vád?

- Már mondtam magának - s beleült úgy bundástul egy székbe, ami hintázva rengett alatta, acélrugóin. - Valutasíbolással vádolom, azért pedig börtön jár.

- De minek vádolja?... Vonja vissza.

Imre nevetett.

- Az aztán finom volna... Azért szerződötetett dr. Nemess, hogy igazoljam ezt a vádat!... Ha nem tudom, akkor vége a pünkösdi királtságának.

Ilonka úgy megrémült, kitágult szemekkel nézett az urára.

- De hiszen ezt maga nem tudja igazolni.

- Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem.
- Imre... Maga akkor most nem szerencsét csinált, hanem tönkretette saját magát.
- Mért?
- Jaj istenem, istenem, mi lesz ebből?
- Maga csak ne búsuljon... Ezerkétszáz pengő van a szatyorjában. Ennél még nagyobb szerencsétlenség is lehetne. Például, ha ma is a Pesti Élet riportere vagyok, le nem szállított fizetéssel.
- Mit érek én evvel a szerencsétlen pénzzel ... Hiszen ez Júdás-pénz, ez vérdíj.

Imre nevetett.

- Ebbe van valami.
- Úristen, mi lesz itten. - Imre kétségbeesve nézett rá.
- Nézzen csak ide. Maga nem tudja, milyen világban élünk. Most hadiállapotban vagyunk, babám. Mindenkinek revolver van a zsebében. Az a kérdés, ki tudja a másikat agyonlőni.

Ilonka ezt nagyon megértette. Hát vége egy pillanat alatt a szép álomnak. Azt hitte, az ura azzal, hogy egy olyan komoly című lapnak lett a munkatársa, mint a Magyar Merkur, valósággal olyan megbízható, nyugalmas, nyugdíjképes állásra tett szert, mintha a minisztériumba lépett volna be.

- Nézze csak, figyeljen ide... Ez a Schultheisz: miniszteri tanácsos... Idős ember... Magas rangja van... És én ma a Házban hallottam, hogy ez belépett a pénzügyközi bizottságba, és aláírt egy szennyes aktát, amit senki se akart aláírni, azt mondják, háromszáz pengőt kapott érte... Ha ez kiderül, és a nyaka köré fonják, akkor felakaszthatja magát az ajtószarkára... Ma nem tud megélni, aki túlságosan vigyáz a naiv ábrándokra... - Ilonka kitágult szemmel nézett az urára.

- És Flemming?... - folytatta Imre. - Nos... Flemming már régen azon a ponton van, hogy be kell adnia a csödkérvényt. Hamis mérleggel operál. Ezt mind tudják a közgazdasági riporterek. Én ma olyanokkal beszéltem a Házban, akiktől képzelheti, hogy elsősorban a személyes ismerősök után kutattam...

- Ez még nem jelenti azt, hogy magának is...

- Disztingváljunk... Én nem írtam le egyebet, csak amit a magam szemével láttam... Én még nem is vádoltam meg senkit... Ami megtörtént: az igazság... Az van... Most az következik, hogy ki kell kutatni, hogy mi van a látszat mögött?... Mit tudom én? Lehet, hogy az fog kisülni, hogy lovag Sachsmiller szerelmes egy repedt sarkú kávéházi pincérnőbe... Voltak már ilyen csodák. Arra pedig állampolgári joga van mindenkinek, hogy szerelmes legyen.

- No és?

- És ha ez sül ki, akkor szerencséje van... Akkor még pénzügyminiszter is lehet.

- Szóval mire vállalkozott maga?

- Én semmi egyéb nem vállalkoztam, csak arra, hogy megpróbálom kikutatni, illetve segítek kikutatni az igazságot... Ha Sachsmiller bácsi a szerelem Bayard lovagja, akkor le a kalappal előtte. Elég nagy ritkaság ebben a mai romlott anyagi világban...

- S ha nem az sül ki?

- Akkor egye meg, amit főzött.

Ilonka gondolkozva nézett maga elé.

Imre azonban felkiáltott:

- Igaz, maga az elébb nagy könnyelműen azt mondta, hogy nem hagy éhen veszni?... Ez komoly?

Ilonka valóban úgy érezte, hogy megnyugtatta egy kicsit az ura, s az a baj, hogy a még most sincs tisztában azzal, hogy mi is az az újságíró. Úgyhogy erre a szóra elmosolyodott.

- Has Gyurka... No, behozom hát... - Kiment a konyhába s a szekrényt kinyitotta.

Mikor kivette a két tányétkát, egyikén parízer volt, az ura kedvence, a másikon sajt és vaj. Még délelőtt vette.

- Jaj! - kiáltott fel - mi történik a hátam mögött.

Ahogy visszanéz, Imre áll mögötte s azon kapta, hogy a szemközti ablakot nézi. Ő is odanézett s megnyugodva látta, hogy sötét. Nincs itthon a kaszírő.

Nem szólt, de míg befelé mentek, az jutott eszébe, hogy csakugyan nem bánja, ha innen minél hamarabb, május elsején elköltöznék... Ki ebből a nyomortanyából, ahol mindenki belelát egymás ágyába. Egy jó utcai lakás. Azok ott nem is sejtik, mi lakik a hátulsó udvarban.

Míg az ura hatalmas étvággal s rengeteg kenyeret fogyasztva a vékony parízerszeletkéhez, vacsorázott, meg is mondta:

- Nézze Imre, énnekem nincs ellene kifogásom, ha egy új lakást keresünk... De legfeljebb kétszobásat...

- És legalább?

- Szóval kétszobás, és rendben van.

Imre áthajolt az asztalon és zsíros szájjal megcsókolta, aztán visszaült.

- Még mit parancsol?

- Mondja, nem vett egy kis cukrot Mariska néniéknek... Elfelejtette?

- Dehogyan felejtettem. Minek vegyek?... Most már van pénzem, nem vagyok köteles hízelegni senkinek.

És hahotázott.

Ilonka nevetett, és a fejét csóválta.

- Sőt, remélem, maga nem mondta meg, hogy mennyi pénz van a táskájában.

- Isten ments.

- Azért... Remélem, lesz annyi gavallérság a Mariska néniében, hogy holnap megküldi a harminchat pengőmet.

- Maga annyit fizetett a jegyekért?

- Dehogyan fizettem, egy krajcárt se... De ezt nekik nem muszáj tudni... Még a hátulsó zsebemben is azért kotorásztam a pénztárnál, hogy hadd higgyék, hogy a pénztárcát vettem ki és fizetek.

Ilonka egész elámulva nevetett. Ennyi előrelátást és ennyi ravaszságot még mindig nem tételezett fel az uráról. Még mindig érik meglepetések.

Nagyon hozzá is melegedett, s a kabátjához ment, a zsebébe nyúlt, s kivette azt, amit Mariska néni búcsúzáskor a kezébe nyomott. Harminckét pengő volt.

Imre nagyot kacagott:

- De miért harminckettő?

- Négyezer nyolc - mondta Ilonka. - Azt hitte, már másodrendű zsöllye volt.

- Úgy tett, hogy azt hitte - harsogott Imre és körül táncolta Ilonkát.

Mikor összebújtak, s egymás ölébe forrtak a dívány sarkában, azt súgta az ura fülébe:

- Még valamit nagyon szeretnék kérdeni, Imre.

- Mit szivikém, mit kis tubám, mit egyetlenem?

- Mondja, szívem... Nem lehetne még mindig arra gondolni, hogy gyerekünk legyen?

Imre felkapta a fejét, s megnézte a feleségét...

- Egy... Egy lehet...

Ezzel forrón és boldogan ölelték át egymást...

Nagy Budapest kicsi verebei.

.oOo.